

ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ Σ.ΕΥ.Π.

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:
«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ»

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ: ΒΑΡΤΣΑΚΗ ΣΟΦΙΑ

ΓΙΓΑ ΕΛΕΝΑ

ΔΑΜΗ ΜΑΡΙΝΑ

ΚΟΚΟΤΑ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ – ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

A ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ.....	7
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ.....	13
1.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	13
1.2. ΑΙΤΙΑ.....	15
1.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ	20
1.3.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	20
1.3.2. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	22
1.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	25
1.4.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	27
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ/ΝΕΟΝΑΖΙΣΜΟΣ-ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ	
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	30
2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	30
2.1.1 ΙΤΑΛΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ.....	31
2.1.2 ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ.....	32
2.1.3 Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	33
ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΜΕΤΑΞΑ (1936-1941).....	33
Η ΧΟΥΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ.....	35
2.2 ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ.....	37
2.3 ΑΝΟΔΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	40
2.4 ΑΚΡΟΔΕΞΙΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΩΣ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ	
ΚΡΙΣΗΣ.....	44
2.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ, ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ	
ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ ΩΣ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΧΥΣΗ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ	
ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ.....	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ.....	50
3.1. ΝΕΟΙ: ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΣΚΕΨΗΣ.....	50
3.2 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ	53
3.2.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ.....	53
3.2.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ.....	55
3.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	56
3.3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ.....	56
3.3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ	58
B ΜΕΡΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ	60
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	60
4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	60

4.2 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ	60
4.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ	61
4.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ	61
4.5 ΠΕΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΔΕΙΓΜΑ	61
4.6 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ	62
4.7 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ..	62
4.8 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ	63
4.9 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑ	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 :ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	65
5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ	65
5.1.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	65
5.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ	75
5.1.3 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ –Μ.Μ.Ε.	83
5.1.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ.....	91
5.1.5 ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ	99
5.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ- ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ	115
5.2.1 ΕΡΓΑΣΙΑ –ΧΑΜΗΛΟΣ ΜΙΣΘΟΣ.....	115
5.2.2 ΗΛΙΚΙΑ- ΧΑΜΗΛΟΣ ΜΙΣΘΟΣ	117
5.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ- ΕΙΣΟΔΗΜΑ	119
5.2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑ- ΑΛΛΑΓΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	121
5.2.5 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	123
5.2.6 ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ-ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ	129
5.2.7 ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ-ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ	133
5.2.8 ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ.....	138
5.2.9 ΕΡΓΑΣΙΑ –ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ	142
5.2.10 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	144
5.2.11 ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	149
5.2.12 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	150
5.2.13 ΗΛΙΚΑ-ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ.....	152
5.2.14 ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ	154
5.2.15 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ –ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ.....	158
5.2.16 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ.....	161
5.2.17 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ- ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ.....	164
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ	169
6.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ	169
6.1.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	169
6.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ	170
6.1.3 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΜΜΕ.....	172
6.1.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ.....	173

6.1.5 ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ - ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ	174
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ.....	177
7.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ	177
7.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ	181
7.3 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	182
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	186
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	186
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	187
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	188
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	195
ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ.....	195

Αντί προλόγου...

*«Ο νεοναζισμός, ο φασισμός, ο ρατσισμός
και κάθε αντικοινωνικό και αντιανθρώπινο φαινόμενο συμπεριφοράς
δεν προέρχεται από ιδεολογία, δεν περιέχει ιδεολογία, δεν συνθέτει ιδεολογία.
Είναι η μεγεθυμένη έκφραση-εκδήλωση του κτήνους που περιέχουμε μέσα μας
χωρίς εμπόδιο στην ανάπτυξή του, όταν κοινωνικές ή πολιτικές συγκυρίες συντελούν,
βοηθούν, ενισχύουν τη βάρβαρη και αντιανθρώπινη παρουσία του.»*

Μάνος Χατζιδάκις

A ΜΕΡΟΣ: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύμφωνα με αναλύσεις του Stratfor¹, η οικονομική κρίση δυναμώνει τον εθνικισμό. Το ευρωπαϊκό οικοδόμημα λόγω της σημερινής κρίσης φαίνεται να βρίσκεται σε αναταραχή, από ό,τι φαίνεται η ιστορία επαναλαμβάνεται λόγω της εμφάνισης της κρίσεως, τα βαριά φορολογικά μέτρα, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, οδηγούν και πάλι στην απογοήτευση από τις υπάρχουσες κυβερνήσεις και αναζητούν κάτι το διαφορετικό, μια εναλλακτική λύση. Πολλά εθνικιστικά κόμματα στην Ευρώπη πιστεύουν ότι η συνεχιζόμενη οικονομική κρίση επιβεβαίωσε ένα μεγάλο μέρος της πολιτικής την οποία υποστηρίζουν: οι μεταναστευτικές πολιτικές πρέπει να μεταρρυθμιστούν, η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης θα πρέπει να αλλάξει και οι εθνικές ταυτότητες θα πρέπει να προστατεύονται (Ζάχος Δ., 2012).

Στην Ευρώπη και αλλού δεν μπορεί κανείς να διαχωρίζει την οικονομία από την πολιτική και μάλιστα η οικονομική κρίση παράγει σημαντικές πολιτικές εξελίξεις στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Ο ρόλος των εθνικιστικών πολιτικών κομμάτων, στους οποίους η κρίση έχει χαρίσει μια αίσθηση επιβεβαίωσης, είναι μια τέτοια εξέλιξη. Η οικονομική αστάθεια ενισχύει την εθνικιστική ρητορική, ωστόσο, σε αυτή τη φάση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, είναι δύσκολο για οποιαδήποτε ευρωπαϊκή κυβέρνηση να συμπεριλάβει στη νομοθεσία πολλά από αυτά που υιοθετήθηκαν από εθνικιστικά κόμματα, όπως η αλλαγή στην πολιτική της μετανάστευσης, η αντίθεση στην οικονομική ολοκλήρωση και η προστασία των εθνικών πολιτισμών (Ζάχος Δ., 2012).

Η ελληνική κοινωνία διέρχεται μια παρατεταμένη περίοδο οικονομικής κρίσης, οι συνέπειες της οποίας εκτείνονται σ' όλο το φάσμα των οικονομικών, των πολιτικών και των κοινωνικών δραστηριοτήτων.

Η απήγηση των στάσεων και αντιλήψεων είναι πιθανό, κατά ένα μέρος, να οφείλεται στη βίαιη ανατροπή των συνθηκών ζωής και στην έλλειψη ορατής εξόδου από την κρίση. Οφείλεται όμως και στην απογοήτευση από το πολιτικό σύστημα και την άρνηση των κατεστημένων πολιτικών κομμάτων (Georgiadou, 2013: 93), η οποία ακολούθησε την «έμπρακτη απαξίωση δημοκρατικών αξιών, αλλά και στην ολιγωρία

1. Είναι μια γεωπολιτική εταιρεία πληροφοριών που παρέχει στρατηγικές αναλύσεις και προβλέψεις σε ιδιώτες και οργανισμούς σε όλο τον κόσμο. Με την τοποθέτηση παγκόσμιων γεγονότων σε ένα γεωπολιτικό πλαίσιο, βοηθάει τους πελάτες της να προβλέψουν τις ευκαιρίες και να κατανοήσουν καλύτερα τις διεθνείς εξελίξεις.

εναντίον της άκρας δεξιάς και υπέρ της προάσπισης της δημοκρατίας και της κοινωνικής δικαιοσύνης ευρύτερα» (Μαρβάκης κα, 2013: 21).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί αυτή η ανταγωνιστική διάσταση μεταξύ των σχέσεων της νεολαίας με τους κοινωνικούς θεσμούς: η εμπιστοσύνη στην οικογένεια λειτουργεί ανταγωνιστικά προς μια απροσπέλαστη ή ακόμη και απειλητική κοινωνία. Στο σημείο αυτό προκύπτει ένα ανοιχτό ερώτημα για την εξέλιξη της παραπάνω δυναμικής στις σχέσεις νεολαίας - κοινωνίας εν μέσω κρίσης. Παράλληλα οι δυνατότητες φροντίδας των νέων από τις οικογένειές τους συρρικνώνονται δραματικά για τη μεγάλη πλειοψηφία. Ανακύπτει, επίσης, και ένα ερώτημα σχετικά με τη χρήση και τη νοσηματοδότηση της έννοιας στο πλαίσιο των ακροδεξιών λόγων που κατασκευάζονται σήμερα στην Ελλάδα με αναφορά στην οικογένεια (είτε αυτή αφορά τις μεμονωμένες ελληνικές οικογένειες που υπόσχεται να προστατεύσει η άκρα δεξιά είτε την ευρύτερη «οικογένεια» του έθνους ή της φυλής που διατείνεται ότι υπερασπίζεται η άκρα δεξιά (Μαρβάκης, 2013).

Μπροστά στο φάσμα της ανεργίας, αλλά και της γενικότερης πίεσης και ανασφάλειας που βιώνουν οι νέοι, αποκτά ιδιαίτερη σημασία η χαρτογράφηση των ερεισμάτων (θεσμών, αξιών, ιδεολογικών ταυτίσεων) που οι ίδιοι αισθάνονται πως διευκολύνουν την πορεία τους και προσφέρουν διεξόδους στην καθημερινότητά τους.

Σύμφωνα με το παρακάτω άρθρο της εφημερίδας «ΤΑ ΝΕΑ» βλέπουμε πώς φιλοναζιστικό κόμμα στην Ελλάδα, παρότι δεν κατάφερε να αποσπάσει διψήφιο ποσοστό στις ευρωεκλογές του 2014 - έφτασε το 9,38% - κατόρθωσε να ενισχύσει τις δυνάμεις του σχεδόν σε ολόκληρη την επικράτεια, οδηγώντας αναπόφευκτα στο συμπέρασμα ότι οι νεότεροι ηλικιακά πολίτες είναι το πιο ευάλωτο ακροατήριο στον προσηλυτισμό και τα κηρύγματα του φασισμού (Καραγεώργου, 2014 <http://www.tanea.gr/news/politics/article/5124997/oi-neoi-sta-dixtya-ths-xryshs-ayghs/>).

Σύμφωνα με στοιχεία, το ακροδεξιό κόμμα παραμένει «νεανικό» κόμμα αποσπώντας 10,5% των ψηφοφόρων ηλικίας από 18 έως 24 ετών. Μία δεκαετία παραπάνω, δηλαδή σε εκείνους που αριθμούν από 25 έως 34 έτη, το ακροδεξιό μόρφωμα φτάνει το 10,7%, ενώ τη μεγαλύτερη απήχηση φαίνεται να σημειώνει στις ηλικίες από 35 έως 44 ετών αγγίζοντας το 12,6%. Σύμφωνα με την ίδια πηγή (Καραγεώργου, 2014), αντλεί ψηφοφόρους από τον ενεργό πληθυσμό της χώρας, δηλαδή από εκείνους που έχουν ή αναζητούν δουλειά. Αγρότες (13,8%), ελεύθεροι επαγγελματίες (12,2%), άνεργοι (12%) και μισθωτοί του ιδιωτικού τομέα (10,1%)

συναποτελούν τις κύριες επαγγελματικές ομάδες που τάσσονται υπέρ αυτής της πολιτικής άποψης (Καραγεώργου, 2014 <http://www.tanea.gr/news/politics/article/5124997/oi-neoi-sta-dixtya-ths-xryshs-ayghs/tp://www.tanea.gr/news/politics/article/5124997/oi-neoi-sta-dixtya-ths-xryshs-ayghs/>).

Σκοπός λοιπόν της παρούσας μελέτης είναι να διερευνηθεί εάν και με ποιο τρόπο η οικονομική κρίση στην Ελλάδα έχει επηρεάσει τους νέους πολίτες της στη διαμόρφωση των πολιτικών τους αντιλήψεων και αξιών. Θα αναζητηθεί, επίσης, κατά πόσο η οικονομική κρίση που βιώνουν οι νέοι τους έχει στρέψει στην υιοθέτηση ακραίων πολιτικών απόψεων εξαιτίας της δυσαρέσκειας και της απογοήτευσης που αυτή έχει επιφέρει.

«Η Κοινωνική Εργασία είναι εφαρμοσμένο επάγγελμα αλλά και ακαδημαϊκό πεδίο που προωθεί την κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενδυνάμωση και απελευθέρωση των ανθρώπων. Οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συλλογικής ευθύνης και του σεβασμού της διαφορετικότητας είναι κεντρικές στην κοινωνική εργασία, η οποία θεμελιώνεται από τις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας, των κοινωνικών επιστημών, των ανθρωπιστικών επιστημών και τη γηγενή γνώση και συνδέει ανθρώπους και δομές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής αλλά και να ενισχύσει την ευημερία τους.»

(<http://socialpolicy.gr/2014/03/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%B7.html>).

Είναι άξιο έρευνας, λοιπόν, να δούμε μέσα από τη ματιά της κοινωνικής εργασίας τις απόψεις των νέων στην Ελλάδα της κρίσης και σε ποιο βαθμό επηρεάζονται από τις εθνικιστικές τάσεις της εποχής μας, μιας και μια σημαντική εστίαση της κοινωνικής εργασίας είναι να υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλα τα επίπεδα και να διευκολύνει την επίτευξη του τελικού σκοπού όπου οι άνθρωποι αναλαμβάνουν την ευθύνη της συλλογικής ευημερίας, συνειδητοποιούν και σέβονται την αλληλεξάρτηση μεταξύ ατόμων και των ατόμων με το περιβάλλον.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο εμπλέκεται η κοινωνική εργασία στο συγκεκριμένο θέμα, η οποία είναι πάντα εκεί όταν πραγματοποιούνται κοινωνικές αλλαγές προς οποιαδήποτε κατεύθυνση. Άλλωστε οι νέοι αποτελούν πάντα αντικείμενο μελέτης και προσελκύουν τον ενδιαφέρον οι απόψεις τους μιας και, όπως λέγεται, αποτελούν το αύριο, το μέλλον και συνηθίζουν να συμβολοποιούνται με την ελπίδα, την αισιοδοξία και την αλλαγή.

Η αναγκαιότητα της παρούσας μελέτης έγκειται στο να εμπλουτιστούν οι γνώσεις πάνω σε αυτό το θέμα, να γνωστοποιηθούν καινούρια στοιχεία και απόψεις, καθώς η άνοδος των ακροδεξιών αντιλήψεων είναι ένα φαινόμενο στη χώρα μας το οποίο είναι σε έξαρση.

Επιπλέον θα γίνει σύγκριση εάν και κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρεάζει τις πολιτικές αντιλήψεις των νέων της Αθήνας η οποία είναι η πρωτεύουσα της χώρας, και του Ηρακλείου που είναι μια επαρχιακή πόλη.

Μέσα από αυτή τη μελέτη λοιπόν επιδιώκουμε να διερευνήσουμε σε τι βαθμό η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την πολιτική διαμόρφωση των νέων και τους έχει στρέψει προς αυτές τις εθνικιστικές ιδεολογίες. Η ιστορία έχει δείξει σε ένα ευρωπαϊκό επίπεδο, ότι όταν οι αξίες και οι θεσμοί ενός κράτους βάλονται είτε λόγω οικονομικής κρίσης, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση με το παράδειγμα της Ελλάδας, είτε για οποιονδήποτε άλλο λόγο, ακραίες ιδεολογίες έχουν την τάση να προσελκύουν μεγάλα ποσοστά του πληθυσμού, και μάλιστα αντλώντας τα ποσοστά αυτά περισσότερο από την νέα γενιά.

ΔΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία, συντάχθηκε από τις σπουδάστριες Κοινωνικής εργασίας ΤΕΙ Κρήτης, Βαρτσάκη Σοφία, Γίγα Έλενα, Δάμη Μαρίνα, Κόκοτα Χριστίνα, στα πλαίσια της εκπαιδευτικής τους διαδικασίας. Με τίτλο «Οικονομική κρίση και διαμόρφωση πολιτικών αντιλήψεων των νέων», η δομή της εργασίας έχει ως εξής:

Όσον αφορά το α' μέρος της μελέτης, το θεωρητικό, στο πρώτο κεφάλαιο, αρχικά, καθίσταται σαφής η έννοια της οικονομικής κρίσης. Ακολουθούν τα αίτια της, τα χαρακτηριστικά αλλά και οι επιπτώσεις που μπορεί να προκαλέσει σε διάφορα επίπεδα. Το πρώτο κεφάλαιο κλείνει, με την ανάλυση της κατάστασης της οικονομικής κρίσης στον Ελλαδικό χώρο.

Το δεύτερο κεφάλαιο ξεκινά με μια εκτενή αναφορά στην ιστορική αναδρομή σχετικά με το πώς εγκαθιδρύεται το φαινόμενο του εθνικισμού/ ναζισμού στις χώρες της Ευρώπης όπου πρωτοπαρουσιάστηκε (Ιταλία-Γερμανία) και στην συνέχεια το χρονικό του ίδιου φαινομένου στην Ελλάδα. Στη συνέχεια αναλύεται η έννοια των φαινομένων και γίνεται μια προσπάθεια αποσαφήνισης των ιδεολογιών αυτών. Ακόμη γίνεται αναφορά στην άνοδο των εν λόγω αντιλήψεων και γίνεται σύνδεση του φαινομένου με την οικονομική κρίση. Το κεφάλαιο καταλήγει με τις συνέπειες που μπορεί να έχει ο συνδυασμός της οικονομικής κρίσης με την άνοδο των εθνικιστικών στάσεων και αντιλήψεων.

Το τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο αφορά τους νέους και την διαμόρφωση των πολιτικών τους απόψεων. Γίνεται αναφορά στα υψηλά ποσοστά νέων οι οποίοι υιοθετούν ακροδεξιές αντιλήψεις με αφορμή την άνοδο της οργάνωσης «Χρυσή Αυγή». Έπειτα, αναφέρονται οι ρόλοι της οικογένειας και της θρησκείας καθώς επίσης και ο ρόλος του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Τέλος, αναλύεται ο ρόλος της κοινωνίας, των προτύπων της αλλά και ο ισχυρός ρόλος των κομμάτων.

Σε ότι αφορά το β' μέρος της εργασίας, παρατίθενται παρακάτω αναλυτικά τα κεφάλαια και τα υποκεφάλαια που το απαρτίζουν.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιγράφει αναλυτικά τη διαδικασία που ακολουθήθηκε για να διεξαχθεί η έρευνα. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται ο σκοπός της παρούσας έρευνας καθώς και η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε. Ακόμη περιγράφονται το πεδίο μελέτης, ο πληθυσμός που επιλέχτηκε και ο τρόπος δειγματοληψίας. Αναλύεται ο τρόπος που έγινε η συλλογή των πληροφοριών και πως παρουσιάζονται στην συνέχεια μέσω της στατιστικής ανάλυσης. Φυσικά από αυτό το μέρος δεν μπορούν να παραλειφθούν δυσκολίες και ηθικά ζήτημα που τυχόν αντιμετωπίστηκαν, πως ξεπεράστηκαν και σε τι χρονικό πλαίσιο.

Στο πέμπτο κεφάλαιο του ερευνητικού μέρους ακολουθεί η παρουσίαση των αποτελεσμάτων και οι συσχετίσεις σύμφωνα με τις παραμέτρους του ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο.

Το έκτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην συζήτηση των αποτελεσμάτων και των συσχετίσεων της έρευνας, ενώ τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο γίνεται η διεξαγωγή συμπερασμάτων και η αποτίμηση όλης της έρευνας καθώς κι η πρόταση πιθανών λύσεων .

Στο τελευταίο μέρος της εργασίας ακολουθεί η βιβλιογραφία που χρησιμοποιήθηκε και ένα παράρτημα που περιέχει το ερωτηματολόγιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

1.1. ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Ως ετοιμολογία του όρου οικονομική κρίση αφορά τις περιόδους κάμψεως της οικονομικής δραστηριότητας, που εκδηλώνονται συνήθως απότομα. Με τις κρίσεις τελειώνει η φάση της ευημερίας και αρχίζει η φάση της υφέσεως. Στον οικονομικό τομέα, διαπιστώνουμε, ότι οι κρίσεις στην σύγχρονη εποχή δεν οφείλονται στους λόγους που άλλοτε τις προκαλούσαν. Στο παρελθόν οι κρίσεις ήταν επακόλουθο φυσικών γεγονότων (πλημμύρες, σεισμοί κλπ) ή πολεμικών ανωμαλιών (αποκλεισμοί, πόλεμοι), περιοριζόταν συνήθως στα όρια τοπικών περιοχών και δεν είχαν την ιδιότητα της επαναλήπτικότητας και της γενικότητας (Τσότσης, 1984).

Από την εποχή όμως της βιομηχανικής επανάστασης οι κρίσεις προέρχονται από λόγους που προκαλούν αντίστροφες επιπτώσεις. Δεν είναι πλέον ο παράγοντας της περιορισμένης προσφοράς (εξαιτίας των έκτακτων γεγονότων που πλήττουν την παραγωγή) που τις προσδιορίζει, αλλά αντίθετα ο παράγοντας της υπερπροσφοράς που πηγάζει από την υπερπαραγωγή, η οποία διαπιστώνεται στο τέλος της περιόδου ευημερίας. Οι κρίσεις εκδηλώνονται σε κάποιο τομέα μιας χώρας και μεταδίδονται στους άλλους κλάδους της ίδιας χώρας και στις οικονομίες των άλλων χωρών, με τις οποίες υφίστανται σχέσεις. Ειδικότερα, η έναρξη της κρίσεως πραγματοποιείται με την απότομη πτώση των τιμών στις μετοχές των επιχειρήσεων των κλάδων, όπου σημειώθηκε υπερπαραγωγή. Ακολουθεί μείωση της παραγωγής και της απασχόλησης με αντίκτυπους στην αγοραστική ικανότητα, την ζήτηση σε προϊόντα άλλων κλάδων, στους οποίους, επίσης συρρικνώνεται η παραγωγή και η απασχόληση. (Χρήστος Ν. Τσότσης, 1984).

Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κλπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010).

Βέβαια η έννοια του όρου οικονομική κρίση έχει αποδοθεί ποικιλοτρόπως και κατά συνέπεια υπάρχουν πολλοί ορισμοί γύρω από αυτήν. Σύμφωνα με τους

Rosenthal, Charles και Hart η κρίση είναι μια σοβαρή απειλή κατά της υφιστάμενης δομής, των θεμελιωδών αρχών και κανόνων του κοινωνικού συστήματος, η οποία επιβάλλει τη λήψη κρίσιμων αποφάσεων εντός περιορισμένου χρόνου και υπό συνθήκες αβεβαιότητας (Rosenthal, Charles & Hart, 1989).

Κατά τον Sharpe (1963) η κρίση είναι μια χρονική περίοδος κατά την οποία υπάρχει μεγάλη πτωτική κίνηση στην αγορά ενώ σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό, η οικονομική κρίση προκύπτει από τη διατάραξη της οικονομικής ισορροπίας και την εξασθένηση όλων των οικονομικών παραγόντων εξαιτίας ξαφνικών και απροσδόκητων που εμφανίζονται λόγω τοπικών ή παγκόσμιων αιτιών, όπως τα οικονομικά και διοικητικά προβλήματα, η διαφθορά, η διατάραξη του φορολογικού συστήματος, τα προβλήματα πληρωμής του εξωτερικού χρέους, η αδυναμία εισαγωγής αρκετού εξωτερικού κεφαλαίου, προβλήματα ανεργίας ή ακόμη και φυσικές καταστροφές (Erol, Apak, Atmaca & Ozturk).

Η έννοια της κρίσης χρησιμοποιείται για να περιγράψει καταστάσεις οι οποίες συγκροτούν το αίσθημα μιας γενικότερης απειλής, καθώς και την παθολογία μιας πραγματικότητας που έχει ξεφύγει από τα φυσιολογικά όρια μέσα στα οποία θα έπρεπε αυτή να κινείται. Στην οικονομική της διάσταση, η κρίση ορίζεται ως μια κατάσταση όπου η οικονομία χαρακτηρίζεται από μια συνεχή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας υπό την έννοια πως βασικά μεγέθη όπως η απασχόληση, το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, οι επενδύσεις, το δημόσιο χρέος αντιμετωπίζουν πρόβλημα. Ειδικότερα, η οικονομική κρίση με βάση τη θεωρία των οικονομικών διακυμάνσεων, παρεμβάλλεται ανάμεσα στη φάση της ανόδου και της καθόδου με τρόπο κυκλικά και διαδοχικά επαναλαμβανόμενο, χωρίς ωστόσο να γνωρίζει κανείς εκ των προτέρων το μέγεθος και τη χρονική διάρκεια της. (Γεωργακοπούλου, 1998).

1.2. ΑΙΤΙΑ

Χάρη στις προόδους της οικονομικής έρευνας και ανάλυσης, έγινε δυνατή η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη των μεταπολεμικών χρόνων, που επέτρεψε την εξασφάλιση πλήρους απασχολήσεως στις βιομηχανικές χώρες της Δυτικής Ευρώπης και ακόμη τη χρησιμοποίηση δυο εκατομμυρίων ξένων εργατών. Η οικονομική όμως αυτή ανάπτυξη δεν ήταν ισοδύναμη σε όλες τις χώρες, ούτε οι στόχοι που επιδιώχθηκαν ήταν ανάλογοι με τις οικονομικές δυνατότητες. Εσφαλμένοι προσδιορισμοί στόχων και μέσων, είχαν σαν αποτέλεσμα μια σοβαρή σπατάλη παραγωγικών πόρων, με όλες τις ευνότητες επιπτώσεις. Οι πολιτικοί υποτίμησαν τη σοβαρότητα των μεταβολών και η οικονομική επιστήμη δεν έδωσε την αναγκαία έμφαση στη διαμόρφωση της πιο πρόσφορης πολιτικής για την εξασφάλιση οικονομικής ισορροπίας και ευημερίας σε παγκόσμια κλίμακα. Θα έλεγε μάλιστα κανείς ότι η πολιτική σκοπιμότητα με εθνικά κριτήρια και η προτεραιότητα που δόθηκε στην αρτιότητα της τεχνικής για σκοπούς μη παραγωγικούς, επισκίασαν σε μεγάλο βαθμό τον παράγοντα των ίσων ευκαιριών για ευημερία όλων των χωρών και όλων των ανθρώπων, που πρέπει να χαρακτηρίζει τις επιδιώξεις της οικονομικής επιστήμης ως κοινωνικής (Αγγελόπουλος, 1976).

Σύμφωνα με τον Χαρδούβελη (2011), η κρίση προβλέφθηκε από πολύ λίγους επειδή δεν οφείλεται σε έναν μεμονωμένο παράγοντα αλλά σε συνδυασμό παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί επέδρασαν πολλαπλασιαστικά ο ένας τον άλλον, δημιουργώντας μια εκρηκτική αρνητική δυναμική και ένα φαύλο κύκλο χρεοκοπιών και πτώσεων των τιμών των περιουσιακών στοιχείων που ξεπέρασε τα όρια των ΗΠΑ και επεκτάθηκε παγκοσμίως, κυρίως στην Ευρώπη.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2007 άργησε να φτάσει στην Ελλάδα. Ακόμη και προς το τέλος του 2008 λίγοι ήταν αυτοί που είχαν κατανοήσει τι πραγματικά συνέβαινε στην παγκόσμια οικονομία. Κατά τη διάρκεια του 2009 άρχισε να γίνεται αντιληπτό ότι η πορεία των ελληνικών οικονομικών πραγμάτων ήταν ανησυχητική. Αλλά μόνο προς το τέλος του χρόνου έγινε φανερό πόσο κοντά στην καταστροφή βρισκόταν η ελληνική οικονομία. Και από την «Ισχυρή Ελλάδα» περάσαμε απότομα στον «Αδύνατο κρίκο» του Παγκόσμιου συστήματος (Λαπαβίτσας, 2010).

Η πρόσφατη οικονομική κρίση δεν ήταν ένα ανεξάρτητο και απρόσμενο φαινόμενο. Τα αίτια, η φύση, και τα χαρακτηριστικά της συνδέονται με την όλη

ιστορία της μεταπολεμικής διαδικασίας, συσσώρευσης του κεφαλαίου στον ανεπτυγμένο καπιταλισμό και συγκεκριμένα τη «χρυσή εποχή» της συσσώρευσης του κεφαλαίου, την κρίση της δεκαετίας του 1970, τον τρόπο με τον οποίο «λύθηκε» ή αντιμετωπίστηκε η κρίση αυτή, την εμπειρία της «νεοφιλελεύθερης» περιόδου και ιδίως της τελευταίας της φάσης, όταν και εντάθηκε το φαινόμενο της χρηματοπιστικοποίησης της καπιταλιστικής οικονομίας.(Υπουργείο Οικονομικών, 2010. <http://www.minfin.gr/portal/>»).

Η κρίση δημοσίου χρέους, που ξέσπασε στα τέλη του 2009, οφείλεται κατά βάση στην επισφαλή ενσωμάτωση των περιφερειακών χωρών στην Ευρωζώνη. Οι άμεσες αιτίες τις, ωστόσο, βρίσκονται στην κρίση του 2007-2009. Η κερδοσκοπία στον ενυπόθηκο στεγαστικό δανεισμό από Αμερικανικά χρηματοπιστωτικά και η εμπορία από διάφορες διεθνείς τράπεζες των παράγωγων αξιών, που έτσι προέκυψαν, δημιούργησαν μια τεράστια φούσκα κατά την περίοδο 2001-2007 οδηγώντας σε κρίση και ύφεση. Η κρατική παροχή ρευστότητας και κεφαλαίου την περίοδο 2008-2009 διέσωσε τις τράπεζες, ενώ η κρατική δαπάνη εμπόδισε τη χειροτέρευση της ύφεσης. Τα αποτελέσματα όμως στην Ευρωζώνη ήταν η κρίση δημοσίου χρέους που διογκώθηκε από τις δομικές αδυναμίες της νομισματικής ένωσης (Λαπαβίτσας , 2010).

Κάποια από τα κυριότερα αίτια (Χαρδούβελης ., 2009) ήταν τα εξής:

- Οι διεθνείς ανισορροπίες όσον αφορά τον διαφορετικό βαθμό αποταμίευσης και επένδυσης.
- Η φούσκα των τιμών των ακινήτων στις ΗΠΑ
- Η ραγδαία αύξηση των δανείων χαμηλής εξασφάλισης που συνέβαλαν στην αύξηση των τιμών των κατοικιών
- Οι νέες μορφές τιτλοποιήσεων, με πολύπλοκους δομημένους τίτλους, στους οποίους οι οίκοι αξιολόγησης παρείχαν υψηλές βαθμολογήσεις
- Οι υπέρογκες αμοιβές των στελεχών στον χρηματοπιστωτικό τομέα
- Οι ατέλειες του συστήματος εποπτείας
- Η υψηλή μόχλευση χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και νοικοκυριών

Με βάση τον κύριο Γαλενιανό Μ. (2010), έχει ευρέως εμπεδωθεί η άποψη ότι η δημοσιονομική σπατάλη είναι η κύρια αιτία της ελληνικής κρίσης. Αυτή η ανάγνωση της κρίσης οδηγεί σε τρία σημαντικά συμπεράσματα: Πρώτον ότι η Ελληνική Κυβέρνηση είναι ο αποκλειστικός υπεύθυνος για τη δυσχερή θέση στην

οποία έχει περιέλθει η χώρα επειδή επέλεξε την οδό των μεγάλων ελλειμμάτων, ενώ θα μπορούσε να είχε κινηθεί με μεγαλύτερη σύνεση. Δεύτερον, ότι για να βγει η Ελλάδα από την κρίση, αρκεί να μειωθεί το δημόσιο έλλειμμα και χρέος. Τρίτον, ότι η παρούσα κρίση της Ευρωζώνης θα μπορούσε να είχε αποφευχθεί εάν δεν είχε επιτραπεί η είσοδος της Ελλάδας στο ευρώ. Αυτό το σκεπτικό, είναι ευρέως διαδεδομένο στο δημόσιο διάλογο και την πολιτική συζήτηση της Ευρώπης. Για παράδειγμα κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του 2013, τόσο η Καγκελάρια Μέρκελ όσο και ο πρόεδρος του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος Sigmar Gabriel, δήλωσαν ότι δεν θα έπρεπε να είχε επιτραπεί η είσοδος της Ελλάδας στο ευρώ, αποδίδοντας, εμμέσως ή ρητώς, στην Ελλάδα την ευθύνη για την κρίση στην Ευρωζώνη (<http://crisisobs.gr/category/publications/research/>).

Ενώ για το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας και της Πορτογαλίας ευθύνεται κυρίως ο δημόσιος τομέας, στις περιπτώσεις της Ιρλανδίας και της Ισπανίας ο ιδιωτικός τομέας ήταν ο βασικός υπεύθυνος του δανεισμού. Μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 2007-2009, οι διεθνείς χρηματοδοτικές ροές μειώθηκαν απότομα, το οποίο προξένησε προβλήματα και στις 4 χώρες, ανεξάρτητα από την προηγούμενη δημοσιονομική θέση τους. Φυσικά οι χώρες, με μεγαλύτερα δημοσιονομικά ελλείμματα, όπως η Ελλάδα, είχαν μικρότερο περιθώριο ελιγμών, οπότε βίωσαν πιο σοβαρές συνέπειες.

(<http://crisisobs.gr/category/publications/research/>).

Υπάρχει γενικά συμφωνία των αναλυτών ότι 4 είναι οι βασικές κατηγορίες παραγόντων που θεωρούνται ότι συνέτειναν στην δημιουργία της χρηματοοικονομικής κρίσης του 2008

http://www.hardouvelis.gr/FILES/PROFESSIONAL%20WORK/Economy%20and%20Markets%20IV_8_DEC2009.pdf):

- Παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισορροπίες: τα τελευταία 30 χρόνια η Κίνα πέτυχε μια εξαιρετική οικονομική ανάπτυξη μέσω των εξαγωγών βιομηχανικών αγαθών στις ΗΠΑ. Οι εξαγωγές αυτές οδήγησαν σε τεράστια πλεονάσματα το εμπορικό ισοζύγιο της Κίνας, τα οποία όμως δεν τροφοδότησαν την εγχώρια ζήτηση άλλα τοποθετήθηκαν σε ομόλογα των ΗΠΑ και άλλα δολαριακά αξιόγραφα που κράτησαν το δολάριο σε σχετικά υψηλά επίπεδα και αντίθετα τα επιτόκια δανεισμού στις ΗΠΑ σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε ενίσχυση της ρευστότητας και του δανεισμού στις ΗΠΑ αλλά και στη συγκράτηση του πληθωρισμού. Για

του δικούς του λόγους η κάθε μια, ούτε η Ευρωπαϊκή Ένωση (προβλήματα ανταγωνιστικότητας) ούτε η Ιαπωνία (χαμηλή εγχώρια ζήτηση) μπόρεσαν να παρέμβουν αποτρεπτικά.

- Υπερβολική πιστωτική επέκταση και μόχλευση: Τα τελευταία 15 χρόνια η πιστωτική επέκταση στις ΗΠΑ αλλά και στις περισσότερες αναπτυγμένες οικονομίες υπήρξε εντυπωσιακή, προερχόμενη όχι μόνο από την σχετικά μεγάλη αύξηση της νομισματικής βάσης, αλλά και από την απίστευτη μόχλευση εντός και εκτός των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων και κυρίως των επενδυτικών τραπεζών και των hedge funds. Η μόχλευση αυτή, όπως και σε άλλες χρηματοοικονομικές κρίσεις, υποθήκευσε τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και άφησε το σύστημα εκτεθειμένο σε συστημικούς κινδύνους.
- Ασυμμετρική πληροφόρηση και προβλήματα εντολέα - εντολοδόχου: Η ύπαρξη ασυμμετρικής πληροφόρησης σχετικά με τα δομημένα προϊόντα () παρείχε την ευκαιρία στους εκδότες τους να αναλαμβάνουν υπερβολικό κίνδυνο με αδιαφανή τρόπο, κίνδυνος ο οποίος ούτε τιμολογούνταν σωστά και ούτε αντισταθμιζόνταν επαρκώς. Ταυτόχρονα τα συστήματα αμοιβών των εμπορικών τραπεζών, των επενδυτικών τραπεζών των ασφαλιστικών εταιριών και των hedge funds, δεν χαρακτηρίζονταν από την συμβατότητα κινήτρων ανάμεσα στα στελέχη και τους μετόχους των εταιριών τους, με αποτέλεσμα επίσης να αναλαμβάνονται υπερβολικοί κίνδυνοι από άτομα τα οποία δεν θα υφίσταντο το κόστος των αποτυχημένων επιλογών τους.
- Ρυθμιστικά κενά και ελλιπής εποπτεία: Από το 1999 και μετά, τόσο στις ΗΠΑ όσο και σε άλλες χώρες, υπήρξε μια αποστροφή, η οποία είχε πολιτικό-ιδεολογικό υπόβαθρο στην εφαρμογή ρυθμιστικών μέτρων αναφορικά με την επικινδυνότητα της ανεξέλεγκτης πιστωτικής επέκτασης και της μόχλευσης. Την ίδια περίοδο οι χρηματοοικονομικοί νεωτερισμοί, μεταξύ των οποίων και αυτοί που αναφέρθηκαν παρά πάνω, ταχύτατα δημιούργησαν νέες αγορές, χωρίς όμως να συνδέονται από τους κατάλληλους κανόνες λογιστικής απεικόνισης και το αντίστοιχο ρυθμιστικό και εποπτικό πλαίσιο.

Τώρα ξέρουμε, ότι η συνύπαρξη των τεσσάρων αυτών αιτιών ήταν κάτι σαν την ιστορία του γνωστού έργου «Η τέλεια καταιγίδα». Δίχως αμφιβολία, οι συνέπειες της συνύπαρξης αυτής είχαν υπερπολλαπλάσιες επιπτώσεις από αυτές που θα είχε κάθε αίτιο μεμονωμένα. Έτσι, το αποτέλεσμα της συνύπαρξης αυτής ήταν μια σειρά

από τεράστιες «φούσκες»σε διάφορες αγορές φυσικού και χρηματοοικονομικού κεφαλαίου (ακίνητα, εμπορεύματα, μετοχές, παράγωγα). Μπορούμε να συμπεράνουμε, πως τα αίτια της ελληνικής οικονομικής κρίσης απορρέουν τόσο από την παγκόσμια ανισορροπία όσο και από λανθασμένες κινήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο εσωτερικό της χώρας.

Φούσκα στην αγορά ενός πραγματικού ή χρηματοοικονομικού κεφαλαιακού αγαθού είναι μια κατάσταση όπου η τιμή του αγαθού αυτού δεν εξηγείται από ορθολογικές οικονομικές δυνάμεις. Αν και οι οικονομολόγοι δεν μπορούν να προβλέψουν πότε σπάει μια φούσκα, είναι νομοτελειακό ότι όλες οι φούσκες κάποτε σπάνε.

Όπως αναφέρει ο αρθρογράφος Πέτσας Στυλιανός (2009), για να κατανοηθεί το μέγεθος και η ταχύτητα με την οποία εξαπλώθηκε η κρίση, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη, ορισμένα από τα χαρακτηριστικά του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου στις χρηματοπιστωτικές αγορές. Υποστηρίζεται ότι, η ιδιαίτερα χαλαρή νομισματική πολιτική, της Ομοσπονδιακής κεντρικής τράπεζας FED για ικανό χρονικό διάστημα, ευθύνεται για την εμφάνιση υπερβολικής ρευστότητας και μόχλευσης, με αποτέλεσμα την εμφάνιση ανισορροπιών και τελικά φούσκας στην αγορά κατοικίας. Επίσης, τα χαμηλά επιτόκια και οι χαμηλές αποδόσεις των «παραδοσιακών επενδύσεων», οδήγησαν τους συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές, στην ανάληψη υψηλών κινδύνων δια των διαφόρων καινοτομικών χρηματοπιστωτικών μέσων, χωρίς να υποδεικνύουν τη δέουσα προσοχή για τη στάθμιση η/και την αντιστάθμιση αυτών των κινδύνων. Το ισχύον πλαίσιο «δημιουργίας προς διάθεση», λειτουργούσε με τρόπο ώστε οι τράπεζες να έχουν κάθε κίνητρο να ομαδοποιούν και τιτλοποιούν μεμονωμένα δάνεια τα οποία διέθεταν στους επενδυτές. Το ισχύον «λειτουργικό» κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της χρηματοπιστωτικής αγοράς, έχει πλέον ξεπεραστεί και οι εποπτικές αρχές δεν το αντιλήφθηκαν έγκαιρα ή δεν υπέδειξαν τη δέουσα προσοχή στην παραβίαση του. η υπερβολική ρευστότητα οδήγησε τους διαχειριστές κεφαλαίων, να αναλαμβάνουν συνεχώς περισσότερους κινδύνους. Στην προσπάθεια τους, για μεγιστοποίηση των κερδών προχώρησαν σε ευρεία έκθεση, σε δομημένα προϊόντα που τηρούνταν εκτός των ισολογισμών των τραπεζών, ενώ χρησιμοποιούνταν ευρέως για τον μετασχηματισμό της ωριμότητας του χαρτοφυλακίου. Έτσι φθάσαμε στο καλοκαίρι του 2007 όπου και τοποθετείται η έναρξη της κρίσης (<http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2/>).

1.3. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ - ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

1.3.1. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η φάση της κρίσης έχει διάφορα χαρακτηριστικά. Αυτά είναι η δημιουργία υπερπροσφοράς προϊόντων, η οποία αφού δεν μπορεί να απορροφηθεί, έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση των επενδύσεων, οι οποίες κατά τη φάση της ανόδου είχαν αυξηθεί υπερβολικά, η εμφάνιση της κυκλικής ανεργίας, η οποία είναι φυσικό επακόλουθο της μείωσης των επενδύσεων και τέλος η πτώση των τιμών των προϊόντων, αφού εξαιτίας της ανεργίας προκύπτει η μείωση των μισθών και η συνολική αγοραστική δύναμη της οικονομίας μειώνεται (Θεοδώρου , 2010). Παρατηρούμε λοιπόν πως τα παραπάνω είναι αλληλένδετα και προκαλούν το ένα το άλλο σε μια διαδικασία κυκλική.

Είναι η πρώτη φορά, ύστερα από την μεγάλη ύφεση που το παγκόσμιο χρηματοοικονομικό σύστημα έφτασε κοντά στην κατάρρευση και αυτή είναι η καθοριστική διαφορά της τρέχουσας κρίσης σε σχέση με τις προηγούμενες.(Νταλούκα , 2011).

Οι κρίσεις εμφανίζουν διαφορετικά χαρακτηριστικά από χώρα σε χώρα. Η ιστορική συχνότητα των τραπεζικών κρίσεων είναι παρόμοια σε χώρες υψηλού εισοδήματος και σε χώρες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος. Οι τραπεζικές κρίσεις αποδυναμώνουν δημοσιονομικά τις χώρες, και στις δύο ομάδες, με τα δημόσια έσοδα να παραμένουν σταθερά, και τις φορολογικές δαπάνες συχνά να αυξάνονται ραγδαία. Περίπου τρία χρόνια μετά από μια οικονομική κρίση, τείνει να αυξάνεται το χρέος της κεντρικής κυβέρνησης, κατά μέσο όρο περίπου, 86%. Έτσι η φορολογική επιβάρυνση της τραπεζικής κρίσης, εκτείνεται πέρα από το κόστος των διασώσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων. (Reinhart & Rogoff ., 2008) (https://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2405/log_201400089.pdf?sequence=1).

Σύμφωνα με την οικονομική θεωρία, ο οικονομικός κύκλος χωρίζεται σε 4 φάσεις, η χρονική διάρκεια των οποίων δεν είναι δεδομένη, αλλά εξαρτάται από μια σειρά από παράγοντες και κυρίως από το βάθος της κρίσης και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις. Σε γενικές γραμμές μπορούμε να κατατάξουμε τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, στη φάση της ύφεσης, η φάση της ανόδου, της κρίσης, και η φάση της καθόδου.

(<https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15189/3/SeretidouDimitraMsc2012.pdf>).

- Η φάση της ύφεσης. Η φάση της ύφεσης αποτελείται από τα φαινόμενα της εκτεταμένης ανεργίας, έλλειψης επενδύσεων και ανεπαρκή ζήτηση καταναλωτικών αγαθών. Αυτό στην πράξη σημαίνει πως οι επιχειρήσεις που παράγουν τόσο καταναλωτικά όσο και κεφαλαιουχικά προϊόντα, έχουν αχρησιμοποίητη ή πλεονάζουσα παραγωγική δυναμικότητα. Τόσο η παραγωγή όσο και τα εισοδήματα βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο τους. Οι τιμές αν δεν μειώνονται, τουλάχιστον δεν αυξάνονται ή αυξάνονται ελάχιστα και τα κέρδη των επιχειρήσεων είναι χαμηλά. Το γενικότερο επιχειρηματικό κλίμα δεν είναι θετικό για την ανάληψη επενδύσεων και υπάρχει απαισιοδοξία για το μέλλον.
- Η φάση της ανόδου. Η φάση της ύφεσης θα τελειώσει μια στιγμή. Ανεξάρτητα από την αιτία που την ανακόπτει, κατά τη φάση της άνθισης της παραγωγής, του εισοδήματος και της απασχόλησης. Καθώς αυξάνεται η παραγωγή και η συνολική ζήτηση αυξάνονται και τα κέρδη, γεγονός που δημιουργεί ευνοϊκό κλίμα για επενδύσεις. Καθώς αυξάνεται η απασχόληση των παραγωγικών συντελεστών και η συνολική ζήτηση, αρχίζουν να εμφανίζονται και οι πρώτες αυξήσεις των τιμών.
- Η φάση της κρίσης. Η τάση για αύξηση των τιμών είναι πιο ισχυρή, μιας και η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης. Τη στιγμή αυτή, αρχίζουν να εμφανίζονται στενότητες δηλαδή ελλείψεις, αρχικά σε ορισμένες κατηγορίες ειδικευμένης εργασίας και αργότερα σε εργατικό δυναμικό γενικά. Το κόστος αυξάνεται, η αύξηση της παραγωγής γίνεται δυσκολότερη και η αύξηση των τιμών γενικεύεται. Η οικονομία βρίσκεται στην κορυφή του κύκλου, δηλαδή στο τελευταίο στάδιο της ανοδικής της πορείας. Σε αυτή τη φάση η οικονομία είναι περισσότερο ευάλωτη στους διάφορους παράγοντες που δύνανται να ανακόψουν την ανοδική πορεία της. Αν αυτό συμβεί, τότε επέρχεται κρίση καθώς η οικονομία έχει ξεπεράσει το ανώτατο σημείο και εισέρχεται στη φάση της καθόδου.
- Η φάση της καθόδου. Τα χαρακτηριστικά που συνδέονται με τη φάση της καθόδου είναι τα αντίθετα από αυτά που χαρακτηρίζουν την ανοδική πορεία της οικονομίας: στασιμότητα ή μείωση των επενδύσεων, μείωση της κατανάλωσης, μείωση του εισοδήματος και της απασχόλησης. Όπως προαναφέραμε οι κύκλοι ποικίλουν τόσο ως προς την διάρκεια τους όσο και

ως προς την έκταση των φαινομένων που παρατηρούνται. Επομένως, άλλες φορές, οι φάσεις της καθόδου τελειώνει γρήγορα, και σαν αποτέλεσμα η οικονομία ξανά αρχίζει την ανοδική πορεία σχετικά ανώδυνα και άλλες φορές οδηγεί σε παρατεταμένη ύφεση.

1.3.2. ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Η Ελλάδα ξεχωρίζει από τις υπόλοιπες χώρες. Από τα μέσα Οκτωβρίου 2009, κάθε μέρα χωρίς εξαίρεση θεωρείται ως η χώρα με την μεγαλύτερη πιθανότητα πτώχευσης. Έως και τον Απρίλιο του 2010, η εικόνα των υπόλοιπων χωρών δεν επιδεινώνεται σημαντικά, παρά για λίγο στις αρχές Φεβρουαρίου όταν μεταφέρθηκαν στο προσκήνιο ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους σε πολλές χώρες. Η μεγάλη επιδείνωση ξεκινάει από τα τέλη Απριλίου, όταν αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση ότι η Ελλάδα βαίνει προς χρεοκοπία και ότι ένα τέτοιο ενδεχόμενο θα προκαλούσε αναταράξεις και σε πολλές άλλες χώρες της Ευρωζώνης, πιθανόν μέσω της έκθεσης των τραπεζών τους σε ελληνικά κρατικά ομόλογα. Επίσης, όλο το χρονικό διάστημα Σεπτεμβρίου 2008- Φεβρουαρίου 2011, αν και τα Ελληνικά ασφάλιστρα είναι τα υψηλότερα και οι διακυμάνσεις τους μεγαλύτερες, η κατεύθυνση των αυξομειώσεών τους είναι ως επί το πλείστον κοινή με την κατεύθυνση των υπολοίπων. Αυτό σημαίνει ότι κοινοί παράγοντες επηρέαζαν τα ασφάλιστρα στις Ευρωπαϊκές χώρες αλλά με διαφορετική ένταση. Η τύχη της Ελλάδος είναι στο μυαλό των αγορών άμεσα συνδεδεμένη με την τύχη της Ευρωζώνης. (Χαρδούβελης, 2011). Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική. Αθήνα).

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2007 συγκαταλέγεται στις μεγαλύτερες στην παγκόσμια οικονομία. Μεταφέρθηκε πολύ γρήγορα στην πραγματική παγκόσμια οικονομία και προκάλεσε ύφεση και ανεργία. Επεκτάθηκε ταχύτατα στις αναπτυγμένες χώρες και εν συνεχεία σε ολόκληρο τον κόσμο με δραματικές επιπτώσεις στο τραπεζικό σύστημα και στις επιχειρήσεις. (Γοίτσιος, 2013).

Μετά το ξέσπασμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης οι επιπτώσεις εξαπλώθηκαν διεθνώς και στην πραγματική οικονομία, όμως η μείωση της ζήτησης και του διεθνούς εμπορίου, η μείωση του ΑΕΠ, όπου μάλιστα το ΑΕΠ σημείωσε αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης σχεδόν σε όλες τις χώρες διεθνώς. Επιπλέον

σημειώθηκε μια σημαντική οπισθοχώρηση της βιομηχανικής παραγωγής, μείωση των εισαγωγών και των εξαγωγών από τις αναδυόμενες οικονομίες της Βραζιλίας, Ρωσίας, Ινδίας και Κίνας με αποτέλεσμα την περαιτέρω συρρίκνωση της διεθνούς οικονομίας και τη ραγδαία αύξηση των απολύσεων, περικοπών και της ανεργίας. (<http://kypseli.ouc.ac.cy/bitstream/handle/11128/1226/MBA-2013-00140.pdf?sequence=1>).

Είναι σαφές, ότι η κοινωνικοοικονομική κρίση, η οποία αντανακλάται στα φαινόμενα φτώχειας, ανεργίας, μετανάστευσης και κοινωνικού αποκλεισμού, εκτός από προβλήματα όπως ο αλκοολισμός, η χρήση ναρκωτικών, η χρήση ψυχοτρόπων ουσιών, εντείνει στην επιθετικότητα, τη βία, το ρατσισμό και την ξενοφοβία, με συνέπεια τη γενίκευση αυτού που στις κοινωνικές επιστήμες αποκαλούμε «κοινωνική αλλοτρίωση».(Giudicelli,1984, http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=29).

Σύμφωνα με άρθρο που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα Ελευθεροτυπία (enet.gr), ο κοινωνιολόγος Θεοδωρόπουλος Χρήστος παραθέτει τα παρακάτω ως επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης: (<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=391423>).

Φτιάχνοντας το παζλ των κοινωνικών επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, εύκολα μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η ανεργία αποτελεί τον τομέα που πλήττεται περισσότερο. Χιλιάδες άνθρωποι πρόκειται να χάσουν τις δουλειές τους εξαιτίας την νέας αυτής πολιτικής κατάστασης. Οι περισσότεροι πτυχιούχοι δεν έχουν πλέον το δικαίωμα να δουν του κόπους τόσων χρόνων να ευοδώνονται τόσο σε επαγγελματικό όσο και σε πνευματικό επίπεδο. Η μόνη λύση για του ανθρώπους αυτούς είναι η μετανάστευση η οποία αποτελεί απόρροια του φαινομένου της ανεργίας καθώς και ακόμα μια μακροπρόθεσμη κοινωνική συνέπεια της οικονομικής κρίσης.

Η εγκληματικότητα είναι ένα άλλο κομμάτι της κοινωνικής ζωής το οποίο επηρεάζεται εξαιτίας της οικονομικής ύφεσης. Οι άνθρωποι για να ζήσουν θα προβούν σε εγκληματικές πράξεις για να καταφέρουν να εξασφαλίσουν τα προς το ζην. Όταν συμβαίνουν τέτοια γεγονότα σε μια κοινωνία, καταρρέει το σύστημα αξιών και το σύστημα κοινωνικού ελέγχου αδυνατεί να ελέγξει αυτή την κατάσταση.

Ως υγεία, σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, ορίζεται όχι μόνο η απουσία νόσου αλλά και η κατάσταση της ψυχοκοινωνικής ευεξίας. Έτσι λοιπόν

γίνεται αντιληπτό, ότι η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της θα επηρεάσουν τη σωματική, ψυχική και κοινωνική υγεία των πολιτών.

Η συμπεριφορά των ανθρώπων είναι ένα άλλο εξίσου σημαντικό κομμάτι το οποίο πλήττεται από την οικονομική κρίση. Στην ιδέα της οικονομικής κρίσης, οι άνθρωποι νιώθουν ανασφάλεια, φόβο για το τι μέλλει γενέσθαι. Επιπλέον δημιουργούνται προβλήματα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις. Το οικονομικό χρέος είναι ιδιαίτερα σημαντικός παράγοντας που προδιαθέτει σε κατάθλιψη. Ακόμη, οι κακοί οικονομικοί δείκτες είναι ανάλογοι με την κακή υγεία γι αυτό η φτώχεια θεωρείται διεθνώς η πρώτη αιτία θανάτου.

Λόγω της οικονομικής κρίσης αυξάνεται και η θνησιμότητα. Η οικονομική κρίση οδηγεί σε σημαντική αύξηση του ποσοστού αυτοκτονιών η οποία σχετίζεται πάντα με την αύξηση της ανεργίας. Σύμφωνα με έρευνες που έγιναν στην Ευρώπη, η οικονομική ύφεση επηρεάζει τα ποσοστά θνησιμότητας και παρατηρήθηκε ότι για κάθε αύξηση 1% στην ανεργία, υπάρχει αύξηση 0,8% στις αυτοκτονίες.

Η οικονομική κρίση προκαλεί δραματικές επιπτώσεις στην κοινωνική ζωή, δεδομένου ότι η μείωση ή και η απουσία εισοδήματος προκαλεί απώλειες στην ευημερία και ωθεί μεγάλα τμήματα του πληθυσμού στη φτώχεια. Το διεθνές εμπόριο, ο ρυθμός της οικονομικής ανάπτυξης και η απασχόληση, αντανακλούν σε μεγάλο βαθμό την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η διεθνής οικονομία. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, διαφοροποιούνται, όχι μόνο μεταξύ χωρών, όπου όπως είναι αναμενόμενο, οι χώρες χαμηλής και μέσης ανάπτυξης πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις αναπτυγμένες χώρες, αλλά και στο εσωτερικό των χωρών, έτσι ώστε οι χειρόνακτες εργασίες και τα άτομα με χαμηλή εκπαίδευση να υφίστανται πλέον δυσμενής επιπτώσεις σε σχέση με τα άτομα υψηλής εκπαίδευσης της μεσαίας και ανώτερης τάξης. Η παρούσα κρίση κινεί σε μηδενικό και αρνητικό ρυθμό την ανάπτυξη στην παγκόσμια οικονομία, με εξαίρεση την Κίνα, την Ινδία και μερικές άλλες νέες βιομηχανικές χώρες. Η οικονομική κρίση, σε παγκόσμια κλίμακα, θέτει σε καθεστώς ευπρόσβλητης εργασίας, το ήμισυ σχεδόν των εργατών, οι οποίοι βρίσκονται σε κίνδυνο απώλειας της εργασίας και συνεπώς σε κατάσταση ενεργειακής ανασφάλειας. (Κυριόπουλος, Τσιάντου, 2010).

1.4 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η διεθνής αλλά και η ελληνική οικονομία βρίσκονται σήμερα αντιμέτωπες με τη μεγαλύτερη ύφεση μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η χρηματοοικονομική κρίση, που ξεκίνησε στην αγορά στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης (subprime mortgages) των ΗΠΑ το καλοκαίρι του 2007 μετατράπηκε ραγδαία σε κρίση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και μεταφέρθηκε στην πραγματική οικονομία με ταχύ ρυθμό. Μια σειρά από γεγονότα, που μέχρι πριν από λίγα χρόνια φάνταζαν απίθανο να συμβούν, οδήγησαν τους παγκόσμιους ρυθμούς ανάπτυξης σε απότομη πτώση και εκτόξευσαν την ανεργία και την ανασφάλεια στο σύνολο σχεδόν των χωρών.

Κυρίαρχο χαρακτηριστικό της οικονομίας μας είναι η ύπαρξη διαρθρωτικών προβλημάτων πολύ πριν την εμφάνιση της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης, τα οποία διογκώθηκαν τα τελευταία χρόνια με την εμμονή στην άσκηση πολιτικών στη κατεύθυνση των αυτορρυθμιζόμενων αγορών (Μπούρας και Λύκουρας, 2011).

Η κρίση στη Ελλάδα αναμένεται να έχει μεγαλύτερο βάθος και διάρκεια από ότι σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακριβώς γιατί η δομή και τα διαρθρωτικά της προβλήματα όχι μόνο είναι διαφορετικά, αλλά διατηρούνται και καθημερινά γίνονται μεγαλύτερα και οξύτερα, αντί να αμβλύνονται, κάτω και από τις συνθήκες της διεθνούς κρίσης (Lary,2009).

Τα αίτια που οδήγησαν στην δημοσιονομική κρίση της Ελλάδας συνοπτικά μπορούν να αναφερθούν στα παρακάτω:

- Στις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελείται από τις χώρες του πυρήνα , όπως είναι η Γαλλία, η Γερμανία, το Βέλγιο και από τις χώρες της περιφέρειας, όπως είναι η Ελλάδα , η Ισπανία, η Πορτογαλία , η Ιρλανδία. Όταν οι χώρες του πυρήνα ενσωματώθηκαν στην ευρωζώνη με υψηλές ισοτιμίες, αυτό δημιούργησε εξ αρχής έλλειμμα ανταγωνιστικότητας στις χώρες της περιφέρειας. Τα πιο αδύναμα κράτη- μέλη δηλαδή, δεν μπορούσαν να ανταγωνιστούν τα ήδη δυνατά και ανεπτυγμένα κράτη του πυρήνα. (Ταλιούρου, 2012). Αυτό σημαίνει ότι η Ελλάδα όταν

δημιουργούσε ελλείμματα από τις δαπάνες που υπερέβαιναν τα έσοδά της, αναγκαζόταν να προβεί σε δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ο δανεισμός αυτός δημιουργούσε το χρέος. Έτσι, έχοντας η κυβέρνηση συσσωρεύσει χρέος από προηγούμενα έτη, κατά τα οποία λειτουργούσε σημειώνοντας έλλειμμα, το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αύξανε περαιτέρω το χρέος.

- Στις πρακτικές στο εσωτερικό της χώρας:
 - Πτωχό, πελατειακό και ως επί το πλείστον κληρονομικό πολιτικό σύστημα.
 - Κακοδιοίκηση των φορέων δημοσίων οικονομικών, Δ.Ε.Κ.Ο.² και Ασφαλιστικών Ταμείων
 - Συνεχή πρωτογενή ελλείμματα από το 1974
 - Κακοδιοικούμενος, φτωχά μηχανοργανωμένος, γραφειοκρατικός, πελατειακός δημόσιος τομέας
 - Κομματικός και πελατειακός συνδικαλισμός
 - Κρατικίστικη ανάπτυξη και περιορισμός της ιδιωτικής πρωτοβουλίας (π.χ. αγροτικές επιδοτήσεις, κρατικοποίηση ιδιωτικών επιχειρήσεων).
 - Τα μέλη της κυβέρνησης ανήκουν στην εκτελεστική εξουσία αλλά και στη νομοθετική με συνέπεια να δαπανούν περισσότερα και να αποταμιεύουν λιγότερα για να μη δυσαρεστήσουν τους ψηφοφόρους τους
 - Απόκρυψη του δανεισμού καθώς οι πολιτικοί ήθελαν να ικανοποιήσουν τα κριτήρια Μάαστριχτ³ (Έλλειμμα 3%, Λόγος Χρέος/ Α.Ε.Π.⁴ <120%)
 - Καμιά συστηματική προσπάθεια για έλεγχο: των δαπανών, της εκτεταμένης φοροδιαφυγής, της φοροείσπραξης, της διαφθοράς του δημόσιου τομέα σε υψηλές βαθμίδες (πολεοδομία, εφορίες), των χρεών των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης
 - Μεταφορά/ κατάθεση χρήματος σε τράπεζες εξωτερικού, σκάνδαλα προμηθειών, ξέπλυμα μαύρου χρήματος

² Δ.Ε.Κ.Ο. = Δημόσιες Επιχειρήσεις και Οργανισμοί

³ Η συνθήκη Μάαστριχτ : εισάγει την έννοια της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, ενισχύει τις αρμοδιότητες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και εγκαινιάζει την Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ)

⁴ Α.Ε.Π. = Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

- Είσοδος της χώρας στην ΟΝΕ⁵ χωρίς επαρκή προετοιμασία, συνεχής χειροτέρευση της ανταγωνιστικότητας και πτώση της παραγωγής μετά την είσοδο στη ΟΝΕ
- Η Ελλάδα ζούσε πέρα από τις δυνατότητές της ακόμη και προ ΟΝΕ, φουσκωμένες δημόσιες δαπάνες, αύξηση μισθών/ συντάξεων/ εφάπαξ πολύ πέρα από τις χώρες της ΟΝΕ, συντάξεις και επιδόματα «μαϊμού», πολλαπλές συντάξεις, συντάξιμη ηλικία κλπ.
- Υπερδιόγκωση των συστημάτων υγείας και εκπαίδευσης
- Μεγάλα χρέη και υπερβολικές δαπάνες για την εκτέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004.
- Μετά την είσοδο στην ΟΝΕ, η χώρα δεν μπορεί να τυπώσει χρήμα και να υποβαθμίσει το νόμισμά της
- Παράνομη μετανάστευση (Μπασαράς, 2012)

Για να αντιμετωπιστεί αυτή η κρίση στην Ελλάδα, ελήφθησαν σκληρά μέτρα λιτότητας που περιλαμβάνουν μειώσεις των μισθών, των κοινωνικών παροχών, των συντάξεων και άλλων ωφελημάτων των εργαζομένων. Συνεπές επακόλουθο είναι η δραματική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης, με μεγάλη άνοδο της ανεργίας, με τεράστια δημοσιονομικά ελλείμματα και χρέη. (Ταλιούρου, 2012)

Έτσι, μέσα από τα παραπάνω λογικά καταλήγουμε αμέσως να αναφέρουμε την κοινωνική διάσταση όλης αυτής της δύσκολης οικονομικά περιόδου.

1.4.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι το πιο χαρακτηριστικό γνώρισμα της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας στην τρέχουσα κρίση, είναι η απότομη αύξηση της ανεργίας.

Οι νέοι μεταξύ 18 και 24 ετών υπήρξαν τα βασικά θύματα της οικονομικής κρίσης στην ΕΕ την περίοδο 2008-2011, διαπιστώνει η έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την απασχόληση και τις κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη. Μέσα σε αυτήν την περίοδο οι πραγματικοί μισθοί μειώθηκαν, οι νέοι άνεργοι (και οι μεγαλύτερης ηλικίας) δυσκολεύονται όλο και περισσότερο να βρουν εργασία ενώ αυξάνονται και τα νοικοκυριά που τα βγάζουν δύσκολα πέρα ή αδυνατούν να

⁵ ΟΝΕ= Οικονομική και Νομισματική Ένωση

αντεπεξέλθουν σε απρόοπτα έξοδα. Σύμφωνα με την έκθεση, το ποσοστό των νέων στην ΕΕ που ζει κοντά στο όριο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε την περίοδο 2008- 2011 κατά 1,2%, ενώ κατά 1,3% αυξήθηκε το αντίστοιχο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της ΕΕ. Αντιθέτως, το αντίστοιχο ποσοστό στις ηλικίες μεταξύ 55- 64 ετών μειώθηκε κατά 0,3%. (<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=492025>).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της δειγματοληπτικής Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών που έχει δημοσιοποιήσει η ΕΛΣΤΑΤ, το 2012 το ποσοστό του πληθυσμού της Ελλάδος που βρίσκεται είτε σε κίνδυνο φτώχειας είτε σε κατάσταση κοινωνικού αποκλεισμού, ανήλθε σε 34,6%, αντιστοιχώντας σε 3.795.100 άτομα, και είναι υψηλότερο από ό,τι στις άλλες χώρες τις ΕΕ (ΕΕ-28: 25,1%) με εξαίρεση τη Βουλγαρία (49,3%), τη Ρουμανία (41,7%) και τη Λεττονία (36,6%) (<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=572058>).

Ακόμη, ιδιαίτερα ανησυχητικά είναι τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ που δείχνουν την κατακόρυφη αύξηση των αυτοκτονιών στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια της κρίσης. Το ποσοστό των καταγεγραμμένων αυτοκτονιών από το 26,5% το 2011 εκτοξεύτηκε στο 43% σε σχέση με το 2007, όπου ήταν η τελευταία χρονιά πριν το ξεκίνημα της κρίσης. Συγκεκριμένα, το 2007 καταγράφηκαν 328 αυτοκτονίες (268 άνδρες και 60 γυναίκες), το 2008 373 αυτοκτονίες (268 άντρες και 65 γυναίκες), το 2009 καταγράφηκαν 391 αυτοκτονίες (333 άντρες και 58 γυναίκες), το 2010 καταγράφηκαν 377 αυτοκτονίες (336 άντρες και 41 γυναίκες) και το 2011 καταγράφηκαν 477 αυτοκτονίες (393 άντρες και 84 γυναίκες) ([ΕΛΣΤΑΤ: Κατά 43% αυξήθηκαν οι αυτοκτονίες στην Ελλάδα της κρίσης από το 2007 - Συντριπτικό το ποσοστό των αντρών | iefimerida.gr](#)).

Θα μπορούσαμε να πούμε ότι σε ένα βαθμό, η σημερινή κοινωνική κρίση αποτελεί στην πραγματικότητα συνέχεια της κρίσης που άρχισε στην δεκαετία του 1960, όταν τέθηκαν υπό αμφισβήτηση οι ιεραρχικές σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών ατόμων στη σύγχρονη κοινωνία (μεταξύ αφεντικών και εργατών, ανδρών και γυναικών, γονέων και παιδιών, δασκάλων και μαθητών και ούτω καθεξής). Θεμελιώδεις παραδοσιακοί θεσμοί, όπως ο γάμος, η οικογένεια κ.λπ., που ρύθμιζαν για πολλά χρόνια ορισμένες από αυτές τις σχέσεις, από τότε παραπαίουν, παρά τη συντηρητική αντεπίθεση που συνόδευσε την ανάδυση της νεοφιλελεύθερης συναίνεσης. Αυτή η κρίση στις κοινωνικές σχέσεις εκφράζει επίσης μια κρίση ταυτότητας, με την έννοια ότι οι άνθρωποι δεν έχουν πια σαφείς κοινωνικά

προκαθορισμένους ρόλους με τους οποίους να ταυτιστούν. Τέτοιοι προκαθορισμένοι ρόλοι καταρρέουν καθημερινά, δημιουργώντας σύγχυση στις κοινωνικές σχέσεις και κλονίζοντας την κοινωνική συνοχή. Ταυτόχρονα, η κρίση ταυτότητας εκδηλώνεται, τελευταία, και στο πολιτισμικό επίπεδο, με αποτέλεσμα τις γνωστές εθνοτικές συγκρούσεις (π.χ. στην πρώην Γιουγκοσλαβία). Τα «κινήματα ταυτότητας» τα οποία διαδέχτηκαν την προηγούμενη δεκαετία τα «νέα κοινωνικά κινήματα» και αποτελούν τον κορμό των μεταμοντέρνων πολιτικών, δεν αποτελούν παρά την κινηματική έκφραση των νέων κοινωνικών αντιθέσεων που δημιουργήθηκαν από την κοινωνική κρίση (Σωτηρέλης, 2011 <http://www.constitutionalism.gr/site/2186-i-oikonomiki-krisi-ws-eykairia-gia-tin-epanatemeli/>).

Η κοινωνική κρίση επιδεινώθηκε με την επέκταση της οικονομίας της αγοράς σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, στο πλαίσιο της σημερινής διεθνοποιημένης μορφής της (Σωτηρέλης, 2011 <http://www.constitutionalism.gr/site/2186-i-oikonomiki-krisi-ws-eykairia-gia-tin-epanatemeli/>).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ/ΝΕΟΝΑΖΙΣΜΟΣ- ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Τα φασιστικά κινήματα με εθνικιστικά φρονήματα προέκυψαν μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο (1914-1918), ο οποίος χώρισε στα δύο την Ευρώπη. Οι νικητές του πολέμου, Βρετανία και Γαλλία, είχαν να αντιμετωπίσουν τα χρέη που αυτός τους άφησε, το κόστος της φροντίδας για τους ανάπηρους και τα ορφανά και την πρόκληση θέσεων εργασίας για εκατομμύρια απόστρατους. Η Ρωσία, η Γερμανία και η Αυστροουγγαρία, διασπάστηκαν και συρρικνώθηκαν. Στη Ρωσία ξέσπασε εμφύλιος πόλεμος ενώ στη Γερμανία και την Ουγγαρία σημειώθηκαν κομμουνιστικές εξεγέρσεις. Στο μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης λοιπόν, η ειρήνη δεν έφερε ασφάλεια και ευημερία αλλά συγκρούσεις αναταραχές, προσφυγιά, ανεργία και φόβο. Έτσι, δημιουργήθηκε ιδανικό έδαφος για την εμφάνιση ανθρώπων και κινήματων που ισχυρίζονταν ότι γνώριζαν πώς να αποκαταστήσουν την τάξη και την εθνική υπερηφάνεια και πώς να οδηγήσουν την χώρα τους σε ένα λαμπρότερο μέλλον (Tames R., 2005).

Τα φασιστικά κινήματα που δημιουργήθηκαν σε διαφορετικές χώρες μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους, συνήθως όμως μοιράζονται κάποια κοινά χαρακτηριστικά όπως την εξουσία, τον εθνικισμό, την βία, έννοιες που θα αναλυθούν παρακάτω. Τα δύο μεγάλα κινήματα που εμφανίστηκαν στην Ευρώπη με βάση φασιστική ιδεολογία ήταν η περίπτωση της Ιταλίας με τον Μπενίτο Μουσολίνι (1922-1943) και της Γερμανίας με τον Αδόλφο Χίτλερ (1933-1945). Τα πολιτεύματα αυτά υποστηρίζουν ότι, υπό τις διαταγές του σωστού αρχηγού, ένα έθνος μπορεί να κατακτήσει την τελειότητα (Tames, 2005).

Επειδή σε ένα δημοκρατικό καθεστώς η λήψη αποφάσεων είναι συχνά αργή, περίπλοκη και απογοητευτική, ένα από τα ελκυστικά σημεία των φασιστικών καθεστώτων ήταν πως απέφευγε τις περίπλοκες διαδικασίες του δημοκρατικού διαλόγου. Ο Μουσολίνι και ο Χίτλερ υποστήριζαν ότι οι πολιτικές τους ήταν σωστές επειδή η δημοκρατία είχε αποτύχει και είχε οδηγήσει τις χώρες τους σε αστάθεια. Μάλιστα οι ίδιοι συχνά προξενούσαν κρίση, έτσι ώστε τα καθεστώτα τους να θεωρούνται αναγκαία. Ασκούσαν πολιτική με τέτοιο τρόπο, ώστε οι χώρες τους να φαίνονται δημοκρατικές- μόνο που τα κοινοβούλια τους δεν είχαν ουσιαστική εξουσία,

τα μέσα μαζικής ενημέρωσης δεν είχαν ελευθερία έκφρασης και οι μόνες οργανώσεις που μπορούσαν να λειτουργούν ήταν εκείνες που ελέγχονταν από τους ίδιους (Tames, 2005).

2.1.1 ΙΤΑΛΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

Ανάμεσα στο 1919 και το 1921 η Ιταλία φαινόταν να οδηγείται σε εμφύλιο πόλεμο. Τα χρέη του πολέμου επιβάρυναν την εθνική οικονομία. Οργανωμένοι αγρότες απαιτούσαν ανακατανομή της γης, διαδηλωτές απαιτούσαν φτηνότερο ψωμί ενώ τα μέλη των εργατικών συνδικάτων είχαν πολλαπλασιαστεί. Οι πολιτικοί μοιρασμένοι σε φιλελεύθερους, σοσιαλιστές και καθολικούς, έμοιαζαν ανίκανοι να κυβερνήσουν με σταθερότητα (Εγκυκλοπαίδεια «Χρονικό», 2000).

Ο Μουσολίνι ίδρυσε την οργάνωση στο Μιλάνο «Fasci di Combattimento⁶» στις 13 Μαρτίου το 1919. Τα 200 μέλη του, ήταν οι πρωτοπόροι ενός κινήματος που προσέλκυε νέα μέλη μέσω συλλαλητηρίων, στα οποία ο Μουσολίνι αποδείχτηκε τρομερός δημαγωγός. Ο δυναμικός τρόπος δράσης του ολοένα και συνέβαλε στην στρατολόγηση νέων μελών. Οι στόχοι του Μουσολίνι ήταν μεγαλεπήβολοι αλλά ασαφείς. Υποσχόταν δίκαιη μεταχείριση των βετεράνων του πολέμου, δημιουργία μιας μεγάλης αυτοκρατορίας για την Ιταλία και βίαιη αντίσταση στους κομμουνιστές (Εγκυκλοπαίδεια «Χρονικό», 2000).

Στις εκλογές του 1921, το φασιστικό κίνημα εκλέγει 37 βουλευτές στο ιταλικό Κοινοβούλιο και το κόμμα του μετονομάζεται σε «Partito Nazionale Fascista, PNF⁷». Ο ίδιος ο Μουσολίνι ονομάστηκε «Il Duce», δημιουργώντας έτσι το αρχηγικό πρότυπο που αργότερα μιμήθηκαν άλλοι ηγέτες φασιστικών κινήματων (Bosworth, 2006).

Τον Οκτώβριο του 1922 φασιστικές ομάδες άρχισαν να καταλαμβάνουν σιδηροδρομικούς σταθμούς, ταχυδρομεία, τηλεφωνικά κέντρα και άλλα δημόσια κτίρια. Ισχυρίζονταν πως, αφού η χώρα χανόταν λόγω των ταραχών και των απεργιών, εκείνοι, με υψηλό το αίσθημα του πατριωτισμού, θα φρόντιζαν να εξασφαλίσουν την απρόσκοπτη λειτουργία τους. Οι φασιστικές ομάδες «μελανοχιτώνων» δρούσαν τρομοκρατικά σε όλη τη χώρα (Εγκυκλοπαίδεια «Χρονικό», 2000).

⁶ Πυρήνες του Αγώνα

⁷ Εθνικό Φασιστικό Κόμμα

Λίγο αργότερα τον ίδιο χρόνο, 100.000 Μελανοχίτωνες, μέλη των Φασιστικών Φαλαγγών, μπαίνουν στη Ρώμη και παρατάσσονται απέναντι από την αστυνομία και τους Κυανοχίτωνες του βασιλικού στρατού. Ο βασιλιάς Βίκτωρ Εμμανουήλ Γ' (Vittorio Emanuele III), ως ρυθμιστής του πολιτεύματος, δε μπορούσε να ελέγξει την κατάσταση και με την απειλή του εμφυλίου στη χώρα, αντί να διατάξει τη σύλληψη για το πραξικόπημα, δίνει εντολή σχηματισμού κυβέρνησης και ορίζει πρωθυπουργό τον Μουσολίνι (Bosworth R, 2006).

Όταν βρέθηκε επιτέλους στην εξουσία, ο Μουσολίνι επιδόθηκε συστηματικά στην αποδόμηση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Αρχικά στο κοινοβούλιο εισήγαγε διατάξεις λογοκρισίας και τροποποίησε το εκλογικό σύστημα, έτσι ώστε το 1925 ήταν σε θέση να αναλάβει δικτατορικές εξουσίες και να διαλύσει όλα τα άλλα πολιτικά κόμματα. Στην συνέχεια, διέλυσε το κοινοβούλιο και ίδρυσε, από τις εφεδρείες των Μελανοχιτώνων, τη Φασιστική Αστυνομία, με ευρείες αρμοδιότητες καταστολής. Ο κρατικός μηχανισμός, που βρισκόταν πια τελείως στα χέρια του, χρησίμευε ως μέσο προπαγάνδας και ανάσχεσης κάθε αντιπολιτευόμενης φωνής. Το 1938, αντικαθιστά τη Βουλή και παίρνει ολοκληρωτικά την εξουσία (Bosworth R, 2006).

2.1.2 ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΣ ΦΑΣΙΣΜΟΣ

Στη μεσοπολεμική Γερμανία, διάφορες οργανώσεις υποστήριζαν την αντικατάσταση της δημοκρατίας από μια «Νέα Τάξη», όπου οι Γερμανοί θα είχαν την πιο σεβαστή θέση. Η κρίση που γνώρισε η Ευρώπη τα πρώτα χρόνια μετά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και, αργότερα, μετά το οικονομικό κραχ του 1929, προετοίμασε το έδαφος για την άνοδο του Χίτλερ.

Το 1920 ο Χίτλερ γίνεται μέλος μιας ομάδας νεαρών με όνομα Γερμανικό Εργατικό Κόμμα, όπου πολύ σύντομα λόγω του μεγάλου του ταλέντου στην ρητορεία, γίνεται αρχηγός και προσέλκυε όλο και περισσότερα νέα μέλη, με στόχο να αντιτίθεται στην κυβέρνηση. Σύντομα, το κόμμα αυτό απέκτησε πολλούς υποστηρικτές και μετονομάστηκε σε «Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα των Γερμανών Εργατών» (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP). Η λέξη Ναζί προήλθε από τις δυο πρώτες λέξεις του Γερμανικού ονόματος (<http://el.wikipedia.org/wiki/>).

Δυσσαρεστημένοι άνθρωποι κάθε είδους πύκνωναν τις γραμμές του νέου κόμματος. Ήταν βετεράνοι του πολέμου, φτωχοί φοιτητές, εργατικοί μαγαζάτορες,

δυστυχημένοι εργάτες, φοβισμένοι επιχειρηματίες, αντισημίτες, αντιφιλελεύθεροι, αντισοσιαλιστές και αντικομμουνιστές. Όλοι τους ακολουθούσαν τον Χίτλερ γιατί τους έδινε ελπίδες, υποσχόμενος μια καλύτερη ζωή. (<http://el.wikipedia.org/wiki/>).

Μετά από ένα αποτυχημένο πραξικόπημα στο Μόναχο το 1923 ο Χίτλερ φυλακίστηκε. Μέσα από την φυλακή έγραψε το έργο που αποτέλεσε την επιτομή της κοσμοθεωρίας του - το «Ο Αγών μου» (Mein Kampf). Στο έργο αυτό τόνιζε την ανάγκη καταπολέμησης του κομμουνισμού, την πίστη του στο ένδοξο πεπρωμένο του γερμανικού λαού και την καταδίκη του «εβραϊσμού». Ταυτόχρονα υμνούσε τον παγγερμανισμό και θεωρούσε θεμιτή την άσκηση βίας για την επίτευξη των σκοπών της «φυλής» (Τζούκας Β, 2012).

Αφού είχε αποφυλακιστεί και μετά την παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929, ο Χίτλερ καταφέρνει να αναδείξει το Ναζιστικό Κόμμα σε κόμμα εξουσίας. Τον Ιανουάριο του 1933 ο Χίτλερ έγινε καγκελάριος (πρωθυπουργός) της Γερμανίας, ενώ λίγο αργότερα ανέλαβε και τη θέση του αρχηγού του κράτους και ονομάστηκε φύρερ (οδηγός, ηγέτης) (Λούβη & Ξιραφάς – Ιστορία Γ' Γυμνασίου).

Παράλληλα, οι ναζί διέλυσαν όλα τα πολιτικά κόμματα, εκτός από το ναζιστικό. Όπως ακριβώς στην Ιταλία, η νεολαία χειραγωγούνταν και η προπαγάνδα οργιάζε. Επιπλέον, οι ναζί οργάνωναν συγκεντρώσεις εκατομμυρίων ανθρώπων για να φανατίσουν τον γερμανικό λαό. Τα βιβλία που δεν ήταν αρεστά καίγονταν δημοσίως. Εφαρμόζοντας επιθετική ρατσιστική πολιτική, οι ναζί περιόρισαν ή εξόντωσαν όλους όσους ήταν διαφορετικοί (πολιτικοί αντίπαλοι, τσιγγάνοι, ομοφυλόφιλοι), ενώ με ιδιαίτερη επιθετικότητα αντιμετωπίστηκαν οι Εβραίοι, οι οποίοι υποχρεώθηκαν να κυκλοφορούν φορώντας ένα κίτρινο άστρο (Λούβη & Ξιραφάς – Ιστορία Γ' Γυμνασίου).

2.1.3 Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ ΜΕΤΑΞΑ (1936-1941)

Η δικτατορία του Μεταξά είχε αρκετά εξωτερικά γνωρίσματα των φασιστικών καθεστώτων, αλλά ουσιαστικά κατατασσόταν από σύγχρονους παρατηρητές ως «απροσδιόριστο» και όχι φιλο- φασιστικό καθεστώς (Εγκυκλοπαίδεια ΔΟΜΗ, τόμος 8^{ος}).

Η πολεμική αστάθεια της μεσοπολεμικής Ελλάδας ήταν γεγονός, με τις δύο μεγάλες παρατάξεις της εποχής (Βενιζελικούς και Αντι-βενιζελικούς), αδυνατώντας

να έρθουν σε συνεννόηση μεταξύ τους, να οδηγούν το κράτος σε εθνικό διχασμό το 1935. Έτσι ο Μεταξάς, το 1936 λαμβάνει μετά από ψήφισμα της ελληνικής Βουλής την απόλυτη ελευθερία προκειμένου να χειριστεί όπως αυτός έκρινε, την κατάσταση εσωτερικής αναρχίας που είχε δημιουργηθεί, από την Μικρασιατική Καταστροφή του 1922, την οικονομική κρίση του 1929, αλλά και την πολιτική κρίση όλων αυτών των ετών (Ιωακείμ, 2005).

Με την αυγή της διακυβέρνησης του Μεταξά, γίνονται ολοφάνερες οι προθέσεις του, αλλά και η πολιτική που θα ακολουθούσε απέναντι στους «αντιφρονούντες». Πολλές ήταν και οι έφοδοι των αστυνομικών δυνάμεων στα γραφεία των κομμουνιστικών εφημερίδων αλλά και στα κεντρικά γραφεία του ΚΚΕ. (Αλιβιζάτος, 1995).

Ωστόσο, η βασική διαφορά του καθεστώτος του Μεταξά με τα φασιστικά καθεστώτα ήταν ότι στηριζόταν στη δύναμη του στρατού. Παρά το ότι ήταν αντικομμουνιστικό, βίαιο και αντικοινοβουλευτικό καθεστώς, δεν ήταν και ολοκληρωτικό, αφού δεν επεδίωκε τον γενικό συντονισμό όλης της κοινωνίας (Αλιβιζάτος, 1995).

Ο Μεταξάς δημιούργησε και διέδωσε την ιδεολογία του «Γ' Ελληνικού Πολιτισμού», στην οποία στηρίχτηκε το κράτος που σχηματίστηκε την 4^η Αυγούστου, και η οποία εμπνεόταν από την ιδεολογία του «Γ' Ράιχ» του Χίτλερ, αλλά είχε πιο παραδοσιακά στοιχεία, όπως την θρησκευτική πίστη. Οι οπαδοί του καθεστώτος θεωρούσαν ότι οι σύγχρονοι Έλληνες οφείλουν να είναι οι συνεχιστές του Αρχαίου και Βυζαντινού Πολιτισμού και να έχουν ως σκοπό τη φυλετική ενότητα του έθνους, καθώς και τη διατήρηση των παραδόσεων. Ο Μεταξάς προσπαθούσε να προβάλει τον εαυτό του ως τη μοναδική ελπίδα σωτηρίας σε ένα διαιρεμένο έθνος, ενώ στρεφόταν εχθρικά απέναντι στον «παλαιοκομματισμό» και τις κοινοβουλευτικές τακτικές του παρελθόντος (Ιωακείμ, 2005).

Δεν μπορούσε όμως από το πουθενά να προχωρήσει προς το Νέο Κράτος ο Μεταξάς. Έπρεπε να δημιουργηθεί η λαϊκή βάση η οποία θα συνέχιζε το έργο του και μετά από αυτόν. Με άλλα λόγια έπρεπε να γαλουχήσει τις νέες γενιές με τις ιδέες του καθεστώτος. Αυτό έγινε με την οργάνωση των νέων. Έτσι αποφάσισε να δημιουργήσει την Εθνική Οργάνωση Νεολαίας (ΕΟΝ) (Αλιβιζάτος, 1995).

Η ΕΟΝ κατά κάποιο τρόπο συνεπικουρούσε στον ρόλο της εκπαίδευσης ωστόσο ο Μεταξάς προτίμησε να δημιουργήσει έναν καθ' ολοκληρίαν νέο θεσμό αντί να στηριχθεί στον ήδη υπάρχοντα κρατικό-εκπαιδευτικό μηχανισμό. Ο λόγος ήταν

απλός. Δεν μπορούσε να υπάρχει εκτεταμένος έλεγχος, του τι έλεγαν και τι έπρατταν οι δάσκαλοι εντός των αιθουσών. Αντιθέτως όλη η δομή της οργάνωσης που είχε μόλις στηθεί, μπορούσε να στελεγχώνεται από έμπιστα άτομα (Αλιβιζάτος Ν, 1995).

Μετά την κατάληψη της Ελλάδας από τους Γερμανούς, δεν υπήρξε πολιτική συνέχεια του καθεστώτος, ενώ διαλύθηκε σιωπηλά και η ΕΟΝ. Ωστόσο η εθνικιστικές θέσεις της 4ης Αυγούστου, έγιναν κτήμα της μεταπολεμικής ακροδεξιάς (Αλιβιζάτος, 1995).

Η ΧΟΥΝΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΩΝ

Χαρακτηριστική είναι η «συγγένεια» της Χούντας των συνταγματαρχών με τη δικτατορία του Μεταξά. Η πλειοψηφία των υψηλόβαθμων στρατιωτικών της δικτατορίας είχε αποφοιτήσει από τις στρατιωτικές σχολές κατά την διάρκεια της διακυβέρνησης της 4ης Αυγούστου. Η Χούντα των Συνταγματαρχών (1967) είχε δανειστεί πολλά χαρακτηριστικά από την 4η Αυγούστου. Σφοδρός αντικομμουνισμός, αντικοινοβουλευτική ρητορεία, τελετές και παρελάσεις φασιστικού τύπου, εθνικισμός καθώς και πολλές άλλες πρακτικές (Αλιβιζάτος , 1995).

Η μετεμφυλιακή Ελλάδα, έχοντας ακόμη νωπές τις μνήμες του εμφυλίου πολέμου ανάμεσα στις κομμουνιστικές δυνάμεις ΕΑΜ - ΕΛΑΣ και του εθνικού στρατού (1945-1949), μαστιζόταν από μία συνεχή κομμουνιστική φοβία και αυτό ήταν φανερό σε όλες τις τάξεις της διοίκησης του κράτους. Ο Τύπος, οι μυστικές υπηρεσίες, ο στρατός αλλά και η αστυνομία, ήταν όλα οργανωμένα προς καταστολή και αντιμετώπισαν τυχόν «δημοκρατικής εξεγέρσεως» (Ρίζας , 2008) .

Μέσα στον στρατό υπήρχε παράνομη οργάνωση αξιωματικών, με το όνομα «ΙΔΕΑ», που είχε πρόγραμμα πραξικοπήματος. Μέσα στον ΙΔΕΑ, δρούσε ο αξιωματικός Γεώργιος Παπαδόπουλος. Οι μηχανισμοί αυτοί, ενεργοποιήθηκαν, από τον Τζον Μόρι, πράκτορα της CIA στην Αθήνα, κατ' αρχήν για την ανατροπή της κυβέρνησης του Γεωργίου Παπανδρέου, στη συνέχεια όμως με κύριο στόχο την επιβολή πραξικοπηματικής κυβέρνησης, αποτελούμενης μόνο από στρατιωτικούς (Παπακωνσταντίνου , 1998).

Τον Ιούλιο του 1965 σημειώθηκε σοβαρό ρήγμα στις τάξεις του κυβερνώντος κόμματος Ένωση Κέντρου, γνωστό στη σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας με τον όρο Αποστασία του 1965 ή Ιουλιανά. Όλη η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίζεται γενικότερα ως περίοδος πολιτικής ανωμαλίας (Παπακωνσταντίνου Μ, 1998).

Στις 21 Απριλίου 1967 και ενώ είχαν προκηρυχθεί εκλογές για τις 28 Μαΐου, αξιωματικοί του στρατού, υπό την ηγεσία του συνταγματάρχη Γεωργίου Παπαδόπουλου, και συμμετοχή του ταξίαρχου Στυλιανού Παττακού και του συνταγματάρχη Νικολάου Μακαρέζου κατέλαβαν την εξουσία με πραξικόπημα (Κάτρης , 1974).

Το καθεστώς λοιπόν, που επιβλήθηκε στην Ελλάδα από τον Απρίλιο του 1967 έως τον Ιούλιο του 1974 έμεινε γνωστό ως «Δικτατορία των Συνταγματαρχών» ή «Χούντα των Συνταγματαρχών» ή «επταετία». Οι υποστηρικτές του το αποκαλούν «Επανάσταση της 21ης Απριλίου». Το νέο καθεστώς προχώρησε από τις πρώτες ώρες σε κήρυξη στρατιωτικού νόμου για αόριστο χρονικό διάστημα, απαγόρευση κάθε πολιτικής δραστηριότητας και καθιέρωση αυστηρής λογοκρισίας (Κάτρης Γ, 1974).

Επακόλουθα της χούντας ήταν η καταρράκωση της ελευθερίας. Η χούντα επέβαλλε λογοκρισία στη μουσική, στο θέατρο, στον κινηματογράφο, στα σχολεία και στα πανεπιστήμια. Πάνω από 800 βιβλία Ελλήνων και ξένων συγγραφέων θεωρήθηκαν «επικίνδυνα» και αποσύρθηκαν από τις προθήκες των βιβλιοπωλείων ή καταστράφηκαν. Στο Εθνικό θέατρο δόθηκε κατάλογος με έργα , όπου μόνο τα οποία επιτρεπόταν να ανεβάσουν (Ρίζας , 2008).

2.2 ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΕΝΝΟΙΩΝ

Σε αυτή την ενότητα θα γίνει ένα είδους αποσαφήνισης των ιδεολογιών που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Με άλλα λόγια θα δοθούν πιο ξεκάθαροι ορισμοί σε έννοιες που έχουμε ήδη αναφέρει και που πιθανόν συγχέονται ή ταυτίζονται.

Ξεκινώντας θα καταπιαστούμε με την έννοια του εθνικισμού. Κατά τον Heywood, ο εθνικισμός είναι ένα αμφιλεγόμενο θέμα σε σχέση με τον ορισμό του. Αφενός ο εθνικισμός μπορεί να εμφανίζεται σαν προοδευτική και απελευθερωτική δύναμη που εξασφαλίζει την εθνική ενότητα και ανεξαρτησία. Αφετέρου μπορεί να συνιστά ανορθολογικό και αντιδραστικό δόγμα που επιτρέπει στους πολιτικούς ηγέτες να ακολουθούν πολιτικές στρατιωτικής επέκτασης και να διεξάγουν πολέμους στο όνομα του έθνους

(<http://www.kathimerini.gr/383639/article/epikairothta/ellada/h-e8nikh-taytothta-ws-dilhmma-kai-ws-prooptikh>).

Το χαρακτηριστικό του εθνικισμού όπως φανερώνει και η λέξη, είναι η έντονη προσήλωση στο έθνος και στα εθνικά ιδανικά, που ορισμένες φορές συνοδεύεται από ξеноφοβία και επιθυμία απομόνωσης. Η εθνική συνείδηση που χαρακτηρίζεται από την πεποίθηση ότι ένα έθνος υπερέχει των άλλων και οφείλει να προβάλλει με έμφαση τον πολιτισμό και τα συμφέροντά του εις βάρος άλλων εθνών. Ο εθνικισμός συνεπάγεται την ταύτιση του λαού με το έθνος και του έθνους με το κράτος (Εγκυκλοπαίδεια δομή, Τόμος 8^{ος}).

Ο όρος πατριωτισμός είναι μάλλον συνώνυμος με τον δημοκρατικό εθνικισμό του 18ου και 19ου αιώνα, αν και σήμερα περισσότερο θεωρείται ταυτόσημος με την έννοια της φιλοπατρίας (φιλοπατρία είναι η αγάπη για την πατρική γη), η οποία δηλώνει ένα συναίσθημα αγάπης για την πατρίδα χωρίς καμιά αρνητική αξιολόγηση για τις πατρίδες των άλλων και απέχει πολύ από την οργανωμένη ιδεολογία και το πολιτικό πρόγραμμα που είναι ο εθνικισμός. Ο σοβινισμός είναι η ακραία και άλογη αφοσίωση στην ιδέα και σε ό,τι θεωρείται «αποστολή» ενός έθνους. Ταυτίζεται με τον υπερεθνικισμό και την επιθετικότητα απέναντι στα άλλα έθνη. Ο όρος προέρχεται από τον Νικολά Σοβέν, έναν στρατιώτη του Ναπολέοντα Βοναπάρτη κατά τη διάρκεια της Πρώτης Γαλλικής Αυτοκρατορίας, ο οποίος εκδήλωνε υπέρμετρη αφοσίωση στον αυτοκράτορα (Nairn, 1998).

Ο όρος φασισμός στο σύγχρονο πολιτικό λεξιλόγιο, χρησιμοποιείται παγκοσμίως με υποτιμητική έννοια είτε ως συνώνυμο της δεξιάς είτε ως συνώνυμο

της αντεπανάστασης, της αντίδρασης, τους συντηρητισμού, του αυταρχισμού, του εθνικισμού και του ρατσισμού. Το ουσιαστικό "φασισμός" και το επίθετο "φασίστας" χρησιμοποιούνται σήμερα πολλές φορές, εκτός από τον αρχικό ορισμό, την εθνικιστική και φυλετική πολιτική ιδεολογία που πρωτοεμφανίζεται στην Ιταλία του Μουσολίνι και αναπτύσσεται από τους Γερμανούς Ναζιστές και άλλους, και που προτείνει έναν απολυταρχικό τρόπο διακυβέρνησης, από έναν συγκεκριμένο Αρχηγό. Ο Αρχηγός είναι αυτός που θα συνενώσει όλες τις τάξεις σε ένα Έθνος, που μάλιστα θα θεωρείται το ανώτερο έθνος και θα έχει σκοπό να κυριαρχήσει στα άλλα, "κατώτερα" έθνη και φυλές. Με άλλα λόγια, ορίζεται ως "φασισμός" γενικά κάθε άδικη, αντιδημοκρατική και βίαιη πράξη, ιδεολογία, συναίσθημα, συνήθεια στο χώρο της πολιτικής, της κοινωνίας, της οικογένειας, και των σχέσεων (Gentile,2002).

Σύμφωνα με τον Rombert Paxton, «Ο φασισμός μπορεί να οριστεί ως μια μορφή πολιτικής συμπεριφοράς που χαρακτηρίζεται από μονομανή ενασχόληση με την κοινωνική παρακμή, την ταπείνωση ή τον κατατρεγμό και από μια αντισταθμιστική προσήλωση στην ενότητα, στην ενεργητικότητα και στον εξαγνισμό. Στα πλαίσια λοιπόν αυτής της στάσης, ένα κόμμα μαζικής απήχησης που αποτελείται από αφοσιωμένους εθνικιστές ακτιβιστές, οι οποίοι βρίσκονται σε ταραχώδη αλλά αποτελεσματική συνεργασία με παραδοσιακές ελίτ, εγκαταλείπει τις δημοκρατικές ελευθερίες και χωρίς ηθικούς ή νομικούς περιορισμούς, επιδιώκει να πραγματοποιήσει εσωτερικές εκκαθαρίσεις και να επεκταθεί εξωτερικά» (Paxton, 2004).

Ο όρος ναζισμός είναι η συντόμευση της γερμανικής λέξης Nationalsozialismus (εθνικοσοσιαλισμός). Ο εθνικοσοσιαλισμός είναι η ιδεολογία που αναπτύχθηκε από το ναζιστικό κόμμα και τη ναζιστική Γερμανία. Αν και οι ρίζες του ιδεολογικά βρίσκονται πίσω στον 19ο αιώνα, εξελίχθηκε μετά το 1920, ενώ εφαρμόστηκε από το 1933 με την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία και μέχρι το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Πρόκειται για μια μοναδική εκδοχή του φασισμού που ενσωματώνει τον βιολογικό ρατσισμό (χρώμα δέρματος, ύψος, αρτιμέλεια στο σώμα κ.α.) και τον αντισημιτισμό (Hainsworth, 2000).

Ιδεολογικά ο ναζισμός υποστήριζε την υπεροχή της άριας φυλής έναντι όλων των υπόλοιπων φυλών. Οι ναζί θεωρούσαν πως η πρόοδος της ανθρωπότητας ήταν άρρηκτα εξαρτημένη από την άρια φυλή και πίστευαν ότι αυτή θα διατηρούσε την κυριαρχία της μόνο εάν διατηρούσε τη «καθαρότητά» της. Υποστήριζαν πως η μεγαλύτερη απειλή για την άρια φυλή ήταν οι Εβραίοι. Εκτός από τους Εβραίους, την

καθαρότητα της φυλής απειλούσαν οι Ρομά, οι σωματικά ή διανοητικά ανάπηροι, οι ομοφυλόφιλοι, οι μαύροι, και γενικά οποιαδήποτε μειονότητα ή κοινωνική ομάδα με ιδιαιτερότητες και διαφορετικά χαρακτηριστικά. Η ίδια ιδεολογία εφαρμοζόταν και στα οικονομικά θέματα (Hainsworth, 2000).

Νεοναζιστικά ονομάζονται τα κινήματα που σκοπό έχουν την επανεμφάνιση του ναζισμού. Αυτά πρώτο-έκαναν την εμφάνισή τους μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου πολέμου. Βάσεις του ναζισμού όπως και του νεοναζισμού αποτελούν ο ρατσισμός και η ξενοφοβία καθώς και ο αντισημιτισμός. Ακόμη οι υποστηρικτές των κινήματων αυτών τίθενται εναντίον των Αθίγγανων και των ομοφυλόφιλων, ενώ εξυμνούν την άρια και τη γερμανική φυλή. Χρησιμοποιούν ναζιστικά σύμβολα και εκφράζουν θαυμασμό προς τον Αδόλφο Χίτλερ (Hainsworth, 2000).

Στη σύγχρονη πολιτική σκηνή έχουμε μία ακόμη ορολογία, Την Ακροδεξιά. Με τον όρο Ακροδεξιά ορίζεται ένα σύνολο πολιτικών οι οποίες είναι συντηρητικές, ολοκληρωτικές και εθνικιστικές. Πολλές φορές, ο όρος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ιδεολογίες που αναφέρθηκαν και πιο πάνω, όπως ο Εθνικοσοσιαλισμός κι ο Φασισμός. Με τον όρο ολοκληρωτικές πολιτικές ή αλλιώς ολοκληρωτικό καθεστώς ορίζονται οι ανελεύθερες πολιτειακές καταστάσεις σε ένα κράτος. Σε ένα τέτοιο καθεστώς όλες οι κοινωνικές δραστηριότητες των ατόμων ελέγχονται από το κράτος είτε άμεσα είτε έμμεσα.

Συντηρητισμός ή κονσερβατισμός ονομάζεται η επιφυλακτική και συντηρητική αντιμετώπιση νέων θεσμών, αρχών και αξιών της κοινωνίας. Γενικά, σημαίνει την επιφυλακτική έως αρνητική στάση απέναντι σε οποιοδήποτε νεωτερισμό. Οι υποστηρικτές αυτής της ιδεολογίας θεωρούν ότι δεν χρειάζονται αλλαγές σε ένα κατεστημένο σύστημα γιατί οι αλλαγές αυτές θα δημιουργήσουν κινδύνους (<http://el.wikipedia.org>).

2.3 ΑΝΟΔΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Το τέλος του ψυχρού πολέμου και η πρόοδος της παγκοσμιοποίησης έχουν κατά κάποιο τρόπο ενισχύσει τους παράγοντες της ανόδου των εθνικιστικών αντιλήψεων. Το τέλος της κομμουνιστικής εξουσίας στην ανατολική Ευρώπη επέστρεψε σε επί μακρῶ καταπιεσμένες εθνικές αντιζηλίες και φυλετικά μίσση να επανεμφανιστούν, εγείροντας ιδιαίτερα στην πρώην Γιουγκοσλαβία, μορφές άκρατου εθνικισμού που έχουν επιδείξει φασιστικού τύπου χαρακτηριστικά. Η παγκοσμιοποίηση, από την πλευρά της, συνείσφερε στην ανάπτυξη απομονωτικών, εθνοτικά ή φυλετικά βασισμένων μορφών εθνικισμού μέσα από την εξασθένηση του έθνους- κράτους, υπονομεύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις πολιτικές μορφές του εθνικισμού (Heywood, 2007).

Ο Καρίτζης υποστηρίζει πως η ισχύς της φασιστικής ακροδεξιάς δεν είναι ούτε τα επιχειρήματα ούτε η πρότασή της. Η ισχύς της παράγεται από την κίβδηλη εικόνα ότι «δεν είναι σαν τους άλλους», ότι είναι σε θέση να συγκρουστεί. Το κύριο πλεονέκτημά της είναι η αίσθηση που φιλοτεχνεί μεθοδικά ότι διέπεται από έναν αρχαϊκό «ανδρισμό» (βίαιο, απρόβλεπτο, πέρα από τα κανονικά όρια), ο οποίος, ασυνείδητα, ελκύει και σαγηνεύει τους αδύναμους. Μεταδίδει μια σιγουριά, μια ασφάλεια, παίρνει τη θέση του προστάτη για έναν πληθυσμό που έχει παλινδρομήσει σε πρώιμες μορφές ύπαρξης και αποζητά όχι σεβασμό και αυτονομία, αλλά έναν απόλυτο (ανεξέλεγκτο, παντοδύναμο, σκληρό) προστάτη. (Καρίτζης <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/>).

Στη χώρα μας η άκρα δεξιά αντιπροσωπεύεται από τη Χρυσή Αυγή η οποία είναι μια προσωποπαγής οργάνωση της άκρας δεξιάς η πορεία της οποίας, όπως και εκείνη των νεοναζιστών στην Ελλάδα, ταυτίζεται με εκείνη του γενικού γραμματέα της οργάνωσης, Νίκου Μιχαλολιάκου. Ιδρύθηκε από το Νίκο Μιχαλολιάκο το 1980 ως οργάνωση με ναζιστικό χαρακτήρα προσανατολισμένη γύρω από την έκδοση ομώνυμου περιοδικού. Ανέπτυξε τη δράση της στις αρχές της δεκαετίας του 1990, περίοδο έντασης του Μακεδονικού ζητήματος, οπότε και ξεκίνησε την οργάνωση βίαιων επιθέσεων εναντίον μεταναστών και Ελλήνων.

http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A7%CF%81%CF%85%CF%83%CE%AE_%CE%91%CF%85%CE%B3%CE%AE).

Η εκλογική πορεία της οργάνωσης δεν ήταν ούτε ευθύγραμμη ούτε αναμενόμενη. Επί δεκαετίες η Χρυσή Αυγή ταλαντευόταν ανάμεσα στο ενδεχόμενο συμμετοχής στην εκλογική διαδικασία και την πεποίθηση ότι το «πεζοδρόμιο» υπερτερεί της «κάλπης». Το ίδιο άκαρπες υπήρξαν και οι διάφορες απόπειρες δημιουργίας συμμαχικών σχημάτων ή συμμετοχής της σε άλλους κομματικούς οργανισμούς του ευρύτερου χώρου της Ακροδεξιάς. Τι άλλαξε λοιπόν στις αρχές του 2012 και η οργάνωση που μετά βίας κατάφερε να συγκεντρώσει λίγες χιλιάδες ψήφους έφτασε να μετρά την εκλογική της δύναμη σε εκατοντάδες χιλιάδες. (Ψαρράς , 2012).

Κατά τον Ψαρρά, η πρώτη ερμηνεία που δίνεται στην αιφνίδια άνοδο των ποσοστών της Χρυσής Αυγής είναι το γεγονός ότι πρόκειται για την οργάνωση που με τον πιο απόλυτο τρόπο έριξε το βάρος της δράσης της στην αντιμετώπιση του ζητήματος της «λαθρομετανάστευσης». Προς αυτή την κατεύθυνση θα οδηγούσε τη σκέψη μας η πρώτη εκλογική επιτυχία της οργάνωσης, με την εκλογή του Αρχηγού στη θέση δημοτικού συμβούλου της Αθήνας το φθινόπωρο του 2010. Η υποστήριξη που φάνηκε να έχει η οργάνωση στα διαμερίσματα του κέντρου της Αθήνας συνδέθηκε ορθά με την απήχηση του σκληρού αντιμεταναστευτικού της μηνύματος. Μετά, όμως από τις δυο εκλογικές αναμετρήσεις του 2012 διαπιστώθηκε απήχηση της Χρυσής Αυγής είναι σχεδόν ισοδύναμα κατανεμημένη σ' όλες τις περιφέρειες της χώρας, ανεξάρτητα από την οξύτητα που παρουσιάζει σε καθεμία απ' αυτές ζήτημα της παρουσίας μεταναστών. Εδώ είναι σημαντικό να σημειωθεί πως η ανάδειξη του «μεταναστευτικού» σε προπαγανδιστικό στόχο δεν αρκεί για την επιτυχία και την άνοδο ενός πολιτικού σχήματος (Ψαρράς , 2012).

Η δεύτερη ερμηνεία που προτάθηκε μετά τις εκλογές είναι ότι η Χρυσή Αυγή κατάφερε να κερδίσει τους πολίτες οι οποίοι κατοικούσαν σε πολυπροβληματικές περιοχές . Η δράση της Χρυσής Αυγής στον Άγιο Παντελεήμονα θεωρείται το βασικό κλειδί για τη μεταμόρφωση της από μια μικρή περιθωριακή ομάδα σε μαζικό πολιτικό φορέα που απευθύνεται στο ευρύτερο εκλογικό κοινό.. (Ψαρράς , 2012).

Από διάφορες πλευρές - και όχι πάντοτε διακείμενες ευμενώς προς τις δραστηριότητες της Χρυσής Αυγής- τείνει να αποδοθεί η εκλογική εκτίναξη των ποσοστών της οργάνωσης στο γεγονός ότι είναι το μόνο πολιτικό μόρφωμα που στέκεται δίπλα στο λαό, που δεν αρκείται στα λόγια, αλλά υλοποιεί τις θέσεις του,

«καθαρίζοντας» τις πλατείες της Αθήνας, μοιράζοντας τρόφιμα στους αναξιοπαθούντες και προσφέροντας υπηρεσίες ασφαλείας σε γέροντες και ανήμπορους. (Ψαρράς, 2012).

Σύμφωνα με τον Καρίτζη, η τρομακτική διεισδυτικότητά της οφείλεται επίσης στο γεγονός ότι η αιτία των δεινών είναι άτομα (και όχι κοινωνικές σχέσεις), και μάλιστα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους: διαφορετικό χρώμα, διαφορετική σεξουαλική επιλογή κλπ. Η ανταπόκριση που βρίσκει η επίκληση άσχετων διαφορών ως αιτιών των αδιεξόδων της κοινωνίας φανερώνει ότι η φασιστική ακροδεξιά δεν απευθύνεται στις λογικές, αναλυτικές ικανότητες, αλλά σε αρχαϊκά ένστικτα (φόβος για το διαφορετικό/άγνωστο) και απλοϊκά μανιχαϊκά μοτίβα (λευκός/μαύρος) που υπάρχουν βαθιά μέσα μας, τα οποία ανασύρονται και διογκώνονται σε περιόδους που οι άνθρωποι νιώθουν ότι απειλούνται θεμελιακά και παλινδρομούν σε πρώιμες ψυχικές καταστάσεις — γι' αυτό τέτοιες εξηγήσεις δεν ευδοκιμούν μαζικά σε νηφάλιους πληθυσμούς σε περιόδους ομαλότητας. Συνεπώς, η αντιμετώπιση της φασιστικής ρητορικής δεν μπορεί να γίνει μόνο με την απεύθυνση στη λογική, όταν έχουν ενεργοποιηθεί πιο πρώιμες φόρμες αντίληψης. (Καρίτζης, <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/>).

Από την άλλη, το επιχείρημα ότι όσοι ψηφίζουν φασιστικά κόμματα δεν εγκρίνουν τον φασισμό αλλά στρέφονται εκεί επειδή η μετανάστευση και η εγκληματικότητα δημιουργούν πραγματικά προβλήματα, δεν πρέπει να αποτελέσει παράγοντα εφησυχασμού: η εκλογική ενίσχυση της φασιστικής ακροδεξιάς αποτελεί παράγοντα εκφασισμού της κοινωνίας, και όχι αποτέλεσμά της.

Η αντιθετική/συμπληρωματική σχέση κυρίαρχης ιδεολογίας και φασισμού δημιουργεί νέα δεδομένα και στο πεδίο της κρατικής καταστολής. Η φασιστική βία, ευρισκόμενη σε σχέση αντίθεσης/συμπλήρωσης με την αστυνομική «θεσμική» βία, διαμορφώνει μια νέα γκρίζα περιοχή καταστολής, πολύ πιο τρομακτική απέναντι στον αγωνιζόμενο λαό (Καρίτζης, <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/>).

[%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/](#)).

2.4 ΑΚΡΟΔΕΞΙΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΩΣ ΑΠΟΡΡΟΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Από ορισμένες απόψεις, οι ιστορικές συνθήκες που επικράτησαν στα τέλη του 20^{ου} αιώνα επιβεβαιώνουν κάποια από τα διδάγματα της μεσοπολεμικής περιόδου, δηλαδή ότι ο φασισμός πηγάζει από συνθήκες κρίσης, αβεβαιότητας και αταξίας. Η σταθερή οικονομική ανάπτυξη και η πολιτική σταθερότητα των αρχών της μεταπολεμικής περιόδου απεδείχθησαν ένα πολύ αποτελεσματικό αντίδοτο στις πολιτικές μίσους και δυσφορίας που τόσο συχνά σχετίζονται με την ακροδεξιά. Ωστόσο, η αβεβαιότητα της παγκόσμιας οικονομίας και η αυξανόμενη απογοήτευση για την ικανότητα των κατεστημένων κομμάτων να αντιμετωπίσουν τα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα έχουν διευρύνει τις ευκαιρίες για ακροδεξιό εξτρεμισμό, αντλώντας από φόβους συνδεδεμένους με τη μετανάστευση και την αποδυνάμωση της εθνικής ταυτότητας. (Heywood, 2007).

Σε περιόδους κρίσης σύμφωνα με τον Andrew Heywood, τα άτομα μπορεί να αποστατήσουν από την ελευθερία, αναζητώντας ασφάλεια στην υποταγή σε ένα παντοδύναμο ηγέτη ή ένα ολοκληρωτικό κράτος. Η πολιτική αστάθεια ή μια οικονομική κρίση θα ήταν επομένως δυνατό να παράγουν συνθήκες στις οποίες θα μπορούσε να αναβιώσει ο φασισμός. Για παράδειγμα, εκφράστηκε φόβος για την ανάπτυξη νεοφασισμού σε μέρη της ανατολικής Ευρώπης μετά την κατάρρευση της κομμουνιστικής εξουσίας μεταξύ 1989-1991. Παρομοίως οι πιέσεις που γεννήθηκαν από την οικονομική και την πολιτισμική παγκοσμιοποίηση και οι αυξανόμενες υπερεθνικές πληθυσμιακές μετακινήσεις δημιούργησαν κατά καιρούς ευκαιρίες για έναν ακροδεξιό ή φασιστικού τύπου πολιτικό ακτιβισμό. Καθώς ο συνδυασμός οικονομικής κρίσης, πολιτικής αστάθειας και διαψευσμένου εθνικισμού παρείχε εύφορο έδαφος για φασιστικά κινήματα στο παρελθόν, θα ήταν ανόητο να υποτιμήσουμε την πιθανότητα επανεμφάνισης του φασισμού στο μέλλον. (Heywood, 2007).

Περιληπτικά η άποψη του Νικολάου είναι πως η άνοδος ακροδεξιών και φασιστικών ιδεών, πρακτικών και σχημάτων εμφανίζεται ιστορικά σε περιόδους κρίσης και συνήθως οικονομικής κρίσης. Οι συνθήκες που δημιουργούν αυτά τα φαινόμενα είναι βέβαια κοινωνικές, αλλά ευνοούνται καθοριστικά όταν συμπίπτουν χρονικά με έλλειμμα δημοκρατίας, ελλιπή κατανόηση ή/και υποτίμησή τους και ανυπαρξία μιας πειστικής, ενωτικής, ξεκάθαρης και κοινωνικά δίκαιης πολιτικής

εξόδου από τη κρίση. Η σημερινή ιστορική συγκυρία χαρακτηρίζεται αναμφισβήτητα από την οικονομική κρίση, που καθορίζεται από την πρωτοφανή στα μεταπολεμικά χρονικά νεοφιλελεύθερη επιθετική πολιτική του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου, το οποίο είναι τμήμα της κυρίαρχης τάξης. Η νεοφιλελεύθερη αυτή πολιτική οδηγεί σε μια άνευ προηγουμένου ανακατανομή του πλούτου, αφαιρώντας εισοδήματα από τους μισθωτούς και μικρομεσαίους, αυξάνοντας την ανεργία και φτώχεια και συγκεντρώνοντας οικονομική και πολιτική δύναμη στα χέρια των ολίγων και κυρίως αυτών που συνδέονται με το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο (Νικολάου <http://dialogoi.enet.gr/post/%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%86%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CF%83%CE%B5-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84>).

Δεν είναι λίγοι οι οργισμένοι Έλληνες που θεωρούν ότι η στροφή στην ακροδεξιά οργάνωση θα αποτελέσει ένα είδος αντίδρασης και τιμωρίας στο πολιτικό σύστημα που οδήγησε τη χώρα στη δεινή κατάσταση. Η τάση αυτή, σε συνδυασμό με την καταχρηστική διάθεση ορισμένων δημοσιογράφων να αυξήσουν την τηλεθέαση μέσα από τις κόντρες των χρυσαυγιτών με τους αντιπάλους τους στα πλατό – παρουσιάζοντας συχνά τις θέσεις ακροδεξιών χωρίς καν να σχολιάζουν- θα απογειώσει τη Χρυσή Αυγή. (Χασαπόπουλος, 2013).

Σύμφωνα με τα λεγόμενα του Παπαδημητρίου, με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης τα πράγματα άλλαξαν άρδην . Οι εθισμένοι στη δανεική ευδαιμονία Νεοέλληνες άρχισαν να συνέρχονται από τον πολιτικό λήθαργο της καταναλωτικής κοινωνίας. Κι ενώ η πλειονότητα βολοδέρνει μεταξύ αβεβαιότητας και κατάθλιψης, ελπίζοντας πως το σαθρό πολιτικό σύστημα θα μπορέσει να

αναδιπλωθεί και να αντιμετωπίσει την επερχόμενη χρεοκοπία της χώρας μας, σημαντικός αριθμός συμπολιτών μας επενδύει εκλογικά στο χαρτί της ανερχόμενης νεοναζιστικής Ακροδεξιάς, αδιαφορώντας, ως φαίνεται, για τις συνέπειες των επιλογών τους. Στη χώρα μας, το νεοναζιστικό φαινόμενο έχει τις δικές του ιδιομορφίες. Συνδέεται αναμφίβολα με την οικονομική κρίση, εκφράζει ωστόσο και μια συγκεκριμένη ιδεοληψία πολλών Ελλήνων, οι οποίοι, ανίκανοι να κατανοήσουν τα βαθύτερα αίτια της επαπειλούμενης εξαθλίωσής τους, αναζητούν ορισμένους οι οποίοι θα σώσουν την κατάσταση, με τη μέθοδο της ωμής βίας. Τι σχέση μπορεί να έχει η νεοναζιστική ιδεολογία με την ιστορία, τις παραδόσεις και τους αγώνες του λαού μας για την ελευθερία (Παπαδημητρίου, http://egalitarian-europe.com/wb/media/workin_papers/10.03-2013.Z.Papadim.Krise-Rechtsradikale.a.pdf).

Η οικονομική κρίση οδηγεί εκτεταμένα τμήματα του πληθυσμού στο περιθώριο. Η έλλειψη βασικών στοιχείων για την κάλυψη των αναγκών και την ευημερία καθιστά τους ανθρώπους προβληματισμένους και την ύπαρξη άγχους ακόμα εντονότερη για το μέλλον. Η φασιστική ακροδεξιά δίνει τη δική της απάντηση στο θυμό και την οργή, στο υπαρξιακό άγχος, στην έλλειψη κατανόησης, στην αποσταθεροποίηση, καθώς και στην οργάνωση της ζωής σε καιρούς κρίσης. Η αιτία των προβλημάτων και των αδιεξόδων που βιώνουν οι πολίτες δεν οφείλονται, κατά την προσέγγισή της, σε εγγενείς αντιθέσεις εντός της κοινωνίας. Η κοινωνία συνιστά ένα αρμονικό σύνολο, το οποίο νοσεί εξαιτίας εξωτερικών παραγόντων (μοτίβο κατανόησης). Η αιτία των δεινών είναι πάντα ο ξένος/διαφορετικός, η απαλλαγή από τον οποίο συνιστά τον προγραμματικό πολιτικό στόχο (υπαρξιακή αποκατάσταση). Διοχετεύει την οργή και τον θυμό σε αδύναμες, κατά τεκμήριο, κοινωνικές ομάδες (μετανάστες, Ρομά, ομοφυλόφιλοι ΑΜΕΑ κ.ο.κ.) και οργανώνει την καθημερινότητα στη βάση πρακτικών βίας εναντίον τους (Καρίτζης, <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/>).

Σε κάθε κρίση ο Καρίτζης υποστηρίζει πως η φασιστική ακροδεξιά εστιάζεται στα αδιέξοδα και διαστρεβλώνει τις αιτιακές σχέσεις που τα παράγουν, επιχειρώντας έτσι να διατηρήσει τη φαντασίωση της αρμονικής κοινωνίας (που απειλείται μόνο

εξωτερικά). Αυτή η διαλεκτική εσωτερικού/εξωτερικού δεν τελειώνει ποτέ: ακόμη και αν δεν υπάρχουν μετανάστες, ομοφυλόφιλοι, ρομά, Εβραίοι κ.ο.κ., η φασιστική ρητορική θα διαιρέσει εκ νέου το κοινωνικό σώμα, ώστε κάποια άλλη ομάδα να είναι αυτή που απειλεί εξωτερικά το δήθεν αρμονικό σύνολο. (Καρίτζης <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/>).

Συχνά εύλογες προσπάθειες της προοδευτικής σκέψης να εξηγήσουν το φαινόμενο της Χρυσής Αυγής προσκρούουν στο γεγονός ότι αυτές υιοθετούν ορισμένα στερεότυπα που οδηγούν το συλλογισμό σε αδιέξοδα, μάλιστα προσφέροντας ενίοτε στον ρατσισμό επιστημονική νομιμοποίηση. Για παράδειγμα, μια ορισμένη εμμονή στην ιδέα ότι ο ρατσισμός έχει συγκεκριμένη υλική και αντικειμενική βάση, ως συνέπεια της κρίσης και της ανεργίας, οδηγεί αναπόφευκτα στο συμπέρασμα πως είναι αδύνατο να εξαλείψουμε τον ρατσισμό αν πρώτα δεν εξαλειφθούν τα φαινόμενα της κρίσης και της ανεργίας που τον θρέφουν και τον κάνουν ισχυρότερο . Δεδομένου όμως ότι τα φαινόμενα αυτά, όπως σημειώνει ο Ρανσιέρ, συνιστούν πλέον δομική προϋπόθεση της λειτουργίας της οικονομίας μας, γίνεται προφανές ότι αυτή η προσέγγιση ενισχύει ειρωνικά τη διαπίστωση ότι η εξάλειψη του ρατσισμού είναι εντέλει αδύνατη χωρίς την απέλαση των ίδιων των μεταναστών. (Ψημίτης,,<http://rmbnet.gr/details.php?id=6832>).

Τέλος, η οικονομική κρίση έχει επιδράσει καταλυτικά και τον πολιτικό χάρτη της Ευρώπης. Είτε πρόκειται για χώρες εντός είτε για χώρες εκτός της Ευρωζώνης, οι πολιτικές αντιδράσεις στην οικονομική κρίση ποικίλουν. Στις περιπτώσεις της Ισπανίας και κυρίως του Βελγίου, η οικονομική κρίση έχει συντελέσει σημαντικά στην αναζωπύρωση μικροεθνικισμών όπως ο φλαμανδικός και ο καταλανικός. Στη περίπτωση της Ισλανδίας, η ανάγκη αντιμετώπισης της οικονομικής κρίσης έχει ενθαρρύνει μαζικές πρωτοβουλίες μέσα στα πλαίσια της κοινωνίας των πολιτών. Η μία είναι η περίπτωση της Ελλάδας με τη Χρυσή Αυγή και η άλλη η περίπτωση της Ουγγαρίας με το Jobbik ('Κίνημα'). Το συμπέρασμα που μπορούμε να εξάγουμε από αυτό είναι πως , η Ελλάδα και η Ουγγαρία παρουσιάζουν ομοιότητες τόσο σε συστημικό επίπεδο όσο και αναφορικά με τη πολιτική κουλτούρα του εθνικισμού στις δύο κοινωνίες. (Πετσίνης ,,<http://www.lifo.gr/team/gnomes/33728>).

2.4.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ-ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΟΜΕΣ, ΑΤΟΜΙΚΕΣ ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΘΕΣΜΩΝ ΩΣ ΠΡΟΔΙΑΘΕΣΗ ΓΙΑ ΔΙΑΧΥΣΗ ΑΚΡΟΔΕΞΙΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ

Αν επιμείνουμε στο εξηγητικό σχήμα που αποτελεί έναν συνδυασμό αιτιακών παραγόντων του μακρο - και του μικροεπιπέδου, θα πρέπει να δώσουμε πειστική απάντηση στο ερώτημα γιατί το ίδιο μείγμα αιτίων (κρίση/ανεργία και μετανάστευση και παγκοσμιοποίηση, αλλά και αυταρχικές δομές χαρακτήρα και μορφές βίας) δεν δημιουργεί παντού και πάντα δεξιά εξτρεμιστικά φαινόμενα. Γιατί π.χ. η Ισπανία σήμερα δεν έχει τη δική της Χρυσή Αυγή (η *falange espanola* κινείται στο 0,5%) ή γιατί ο εξτρεμισμός έγινε πρόβλημα στην Ολλανδία της οικονομικής ακμής, αλλά όχι της κρίσης στη δεκαετία του 1980, κλπ. Υιοθετώντας το θεωρητικό σχήμα των Ε. Σόιχ και Χ. Κλίνγκεμαν για την άνοδο του δεξιού εξτρεπισμού στο μεταπολεμικό δυτικό κόσμο στην επισήμανσή τους, θα λέγαμε ότι οι κοινωνικό-οικονομικές δομές αποτελούν «όρους πλαισίωσης» που, σε συνδυασμό με αυταρχικές ατομικές στάσεις και τις «πολιτικές φιλοσοφίες» οι οποίες τις έχουν παράγει (εθνικισμός, κουλτούρα της βίας, συνωμοσιολογία, κλπ.), δημιουργούν «διαθεσιμότητα» για τον δεξιό εξτρεμισμό. Για τη μετατροπή της διαθεσιμότητας αυτής σε συμπεριφορά, εν προκειμένω σε πολιτική και εκλογική στήριξη δεξιών εξτρεμιστικών κομματικών μορφωμάτων, η παρεμβολή του μεσο-επιπέδου θεωρείται αποφασιστικής σημασίας. (Γεωργιάδου , <http://news247.gr/eidiseis/politiki/pera-apo-th-xrysaygologia-oi-aities-ths-anodoy-ths-xryshs-ayghs.1983780.html>).

Οι πολιτικοί θεσμοί, η πολιτική ηγεσία, οι λειτουργίες του πολιτικού και κομματικού συστήματος συγκροτούν το ενδιάμεσο επίπεδο. Όταν η αποτελεσματικότητά του περιορίζεται, όταν η εμπιστοσύνη προς αυτό αμφισβητείται, όταν τα μέσα άσκησης πολιτικής επιρροής που το πολιτικό σύστημα προσφέρει στους πολίτες (εκλογές, συμμετοχή) χάσουν τη σημασία τους, τότε η διαθεσιμότητα για τον εξτρεμισμό μετουσιώνεται σε πραγματική στήριξη εξτρεμιστικών μορφωμάτων. (Γεωργιάδου , <http://news247.gr/eidiseis/politiki/pera-apo-th-xrysaygologia-oi-aities-ths-anodoy-ths-xryshs-ayghs.1983780.html>)

Κλείνοντας, αυτό λοιπόν που μπορούμε να αναφέρουμε είναι πως από ιστορικής αναδρομής μέχρι και σήμερα οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης, είναι πως η άκρα δεξιά και ο εξτρεμισμός βρίσκουν έφορο έδαφος ώστε να ακμάσουν και να βρουν ακόλουθους που θα τους εμπιστευτούν . Και αυτό συμβαίνει διότι σε

περιόδους που όλα είναι ρευστά, που δεν υπάρχει σταθερότητα και το πολιτικό πεδίο είναι σαθρό η άκρα δεξιά εμφανίζεται και γιγαντώνει ως μια πολιτική επιλογή η οποία δίνει εύκολες λύσεις και φαινομενικά είναι σωτήρια προς πάσα κατεύθυνση που ταλανίζει τους πολίτες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΝΕΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ

3.1. ΝΕΟΙ: ΝΕΑ ΓΕΝΙΑ ΣΚΕΨΗΣ

Οι σημερινοί νέοι ζουν σε μια άχαρη εποχή. Εποχή χωρίς εξασφαλισμένη προοπτική. Εποχή που το δικαίωμα στην ελπίδα και στο όνειρο θεωρείται προνόμιο. Εποχή γκρίζα, διαβρωμένη από την αναξιοπιστία, το ψέμα, την υποκρισία, τη διγλωσσία και την αναξιοκρατία. Χαρακτηριστικά σημεία του σήμερα είναι η έκπτωση των αξιών, η αλλοίωση των ιδεολογιών, η κατάρρευση των – όποιων – προτύπων έχουν απομείνει, η υποχώρηση της συλλογικής δράσης προς όφελος του ατομικιστικού πλαισίου σκέψης, ο παραγκωνισμός των εγνωσμένης αξίας ανθρώπων και η υποκατάσταση τους από τους απλά πιο αρεστούς, το κυνήγι του βολέματος με υπόγειους τρόπους, η επιδίωξη του εφήμερου κέρδους και της δημοφιλίας με ημερομηνία λήξεως. Αυτά είναι χαρακτηριστικά που ασφαλώς δεν έχουν καμία σχέση με συνεπείς και αξιόπιστες πολιτικές παρουσίες που αντέχουν στον χρόνο αλλά και που εν τέλει χαίρουν της εκτιμήσεως της κοινής γνώμης.

Τέτοιες πρακτικές έχουν σήμερα οδηγήσει την πολιτική στο εδώλιο του κατηγορούμενου με φυσικό επόμενο να θεωρείται ως ο βασικός υπαίτιος για την παρακμή της εποχής. Αυτή η διαπίστωση δεν μπορεί να στερείται και μια ισχυρή δόση αλήθειας, αλλά δεν την περιγράφει και στην πλήρη έκτασή της. Το πρόβλημα είναι πολυσύνθετο και δυσεπίλυτο.

Αυτή η επίπλαστη πραγματικότητα επηρεάζει με έναν τρόπο και την επιδίωξη των πολιτικών οργανισμών να αξιοποιήσουν το πιο ζωντανό κομμάτι της σύγχρονης κοινωνίας, δηλαδή τους νέους ανθρώπους. Νέοι και πολιτική. Δύο έννοιες που πολλές φορές θεωρείται ότι έρχονται σε αντιπαράθεση και ότι η μια καταργεί την άλλη. Το πιο άφθαρτο και δυναμικό κομμάτι της κοινωνίας - τεχνηέντως – «ετικετοποιείται» ως αδιάφορο και αποστασιοποιημένο από τα κοινά και την πολιτική ζωή. Η πραγματικότητα όμως σήμερα διαψεύδει αυτή την συντηρητική άποψη και καταδεικνύει ότι οι νέοι σήμερα δεν συνθέτουν μία a politic κοινωνική ομάδα, δε διστάζουν να υψώνουν τη φωνή τους, τολμούν να υπερασπίζονται το αυτονόητο δικαίωμα στη συμμετοχή και να διεκδικούν ισότιμη παρουσία ακόμη και στην - τωρινή - απαξιωμένη πολιτική σκηνή.

Έτσι όταν ένας νέος αποφασίζει να ασχοληθεί με την πολιτική χρειάζεται κίνητρα όχι κατά βάση υλικά αλλά κοινωνικοπολιτικά, που θα γίνουν η κινητήρια δύναμη για να κλείσει τα αυτιά του απέναντι στα κελεύσματα της αναξιοκρατίας, της εμπορευματοποίησης της πολιτικής ζωής και της πελατειακής νοοτροπίας, που μέχρι και σήμερα αποτελεί ένα άτυπο πολιτικό «ευαγγέλιο» που διαμόρφωσε και διαμορφώνει μια γενικότερη κοινωνική θεώρηση. Η εγγύηση της προϋπόθεσης αυτής αποτελεί επιτακτική ανάγκη καθώς οι νέοι είναι αυτοί που οφείλουν και μπορούν να κάνουν τη διαφορά (Δημόπουλος .

http://www.lamiareport.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=15447&Itemid=8).

Καθώς η σχέση νεολαίας και κοινωνίας στην Ελλάδα οξύνεται, η νεολαία αναζητά τρόπους έκφρασης με φόντο τα αδιέξοδα που δημιουργούνται. Στο πλαίσιο αυτό, δεν πρέπει να προκαλεί έκπληξη το γεγονός ότι ένα κομμάτι της νεολαίας στην Ελλάδα αναζητεί τη διέξοδο στην αποδοχή εκείνων των ακροδεξιών λογικών, που χρόνια τώρα καλλιεργούνται και συνιστούν ένα μέρος της «κανονικότητας» στην αντιμετώπιση των κοινωνικών ζητημάτων στην ελληνική κοινωνία. Προηγείται, δηλαδή, η νομιμοποίηση της ανισότητας ως κοινωνική πρακτική για να μπορεί στη συνέχεια να αποτελέσει και στοιχείο αποδεκτής συγκροτημένης ακροδεξιάς πολιτικής θέσης που τη δικαιολογεί. Για ένα μέρος της νεολαίας στην Ελλάδα η αποδοχή ακροδεξιών θεωριών και πρακτικών φαντάζει μια προσιτή αλλά και «νόμιμη» διέξοδος για την αντιμετώπιση κοινωνικών ζητημάτων (Μαρβάκης, 2013).

Η νεολαία στην Ελλάδα είναι σαφώς επηρεασμένη από την οικονομική κρίση που εμφανίστηκε το 2010. Σύμφωνα με τα ευρήματα της έρευνας που διενήργησε το Τμήμα Κοινωνιολογίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος MYPLACE (Μνήμη, Νεολαία, Πολιτική και Κοινωνική συμμετοχή των νέων) οι νέοι έχουν σημαντικά επηρεασθεί από την κατάρρευση της οικονομίας και των κοινωνικών υπηρεσιών ενώ ο δείκτης ανεργίας ανάμεσα στους νέους έχει φτάσει σχεδόν στο 60%. Αυτό που παρατηρήθηκε είναι ότι τα τελευταία τέσσερα χρόνια ενδυναμώνεται η απογοήτευση των νέων από το πολιτικό σύστημα και τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες, ενώ σημαντική είναι η εμπλοκή τους σε ριζοσπαστικές μορφές αντίδρασης και η ταυτόχρονη αναζήτηση εναλλακτικών πολιτικών δράσεων έξω από το θεσμικό πλαίσιο. Η κρίση τους οδήγησε όχι μόνο στην αναζήτηση ριζοσπαστικών και εναλλακτικών μορφών πολιτικής δράσης, αλλά κοινωνικής συμμετοχής γενικότερα καθώς ενδιαφέρονται περισσότερο για την πολιτική σε ένα

ευρύτερο επίπεδο, πέρα από τα όρια της θεσμικής πολιτικής διαδικασίας. Τα αποτελέσματα των πρόσφατων εθνικών εκλογών αποτύπωσαν την έντονη δυσαρέσκεια και απόρριψη του κατεστημένου πολιτικού συστήματος καθώς, βάσει των ευρημάτων του MY PLACE, η ελληνική νεολαία ψήφισε μαζικά αντιμνημονιακά κόμματα τα οποία ήταν νέα στο πολιτικό σκηνικό ή είχαν περιορισμένη πολιτική εξουσία, όπως ο ΣΥΡΙΖΑ. Μεταξύ αυτών των κομμάτων πρέπει να αναφερθεί η περίπτωση ανόδου του νεο-ναζιστικού κόμματος της Χρυσής Αυγής που προσέελκυσε σημαντικό αριθμό νέων ψηφοφόρων στις δύο προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις. (<http://www.fp7-myplace.eu/documents/policybriefsjune2014/MYPLACE%20Policy%20Brief%202%20Greece%20GREEK%20LANGUAGE.pdf>).

Σύμφωνα με τις περισσότερες στατιστικές αναλύσεις, η πλειοψηφία των ψηφοφόρων της Χρυσής Αυγής είναι νέοι πολίτες, με μέσο όρο ηλικίας τα 25 χρόνια. Φαίνεται αρχικώς παράδοξο, η γενιά που μεγάλωσε εντός του δημοκρατικού και ευρωπαϊκού πλαισίου της Μεταπολίτευσης, να νομιμοποιεί με την ψήφο της την ακραία εθνικιστική/ρατσιστική ιδεολογία και τις βίαιες/δολοφονικές πράξεις της, μέχρι πρότινος περιθωριακής, Χρυσής Αυγής. Η εξήγηση αυτού του επικίνδυνου φαινομένου μπορεί να εντοπιστεί σε δύο παράγοντες, οι οποίοι είναι ο υφέρπων εθνικιστικός λόγος που γαλούχησε αυτή την γενιά μέσω του πολιτικού συστήματος, της Εκκλησίας, των Μ.Μ.Ε. και της εκπαίδευσης και η υπαρξιακή κρίση που επέφερε η δημοσιονομική χρεοκοπία της χώρας σε συνδυασμό με την εκρηκτική ανεργία. (Δασκαλάκης ,

http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF_10_%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%A3.pdf).

3.2 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΑΠΟΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

3.2.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Στις μέρες μας όπου η τεχνολογία παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη οι νέοι έχουν στα χέρια τους πολλές επιλογές σχετικά με την πληροφόρησή τους. Τα ΜΜΕ μπορούν να συμβάλουν στην πληροφόρηση των νέων χρησιμοποιώντας ορθά τη δύναμη που διαθέτουν, προβάλλοντας το ήθος, την αξιοπρέπεια, την πολυφωνία και την αποκάλυψη της αλήθειας ενώ οι πνευματικοί άνθρωποι, δίνοντας το παράδειγμα αλλά και χρησιμοποιώντας το κύρος τους, να αφυπνίσουν τις συνειδήσεις και να τονώσουν την ατομική και κοινωνική ευθύνη των νέων (Χολέβας , <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=393151>).

Ωστόσο θα εστιάσουμε στις αξίες της οικογένειας, της πατρίδας και της θρησκείας, όπου παραδοσιακά η νέα γενιά πληροφορείται, ενημερώνεται και διαμορφώνει απόψεις.

Όσον αφορά την πίστη στην οικογένεια, είναι χαρακτηριστικό ότι η οικογένεια καταλαμβάνει σταθερά την υψηλότερη θέση μεταξύ των κοινωνικών αξιών των νέων. Όπως προκύπτει από τα δεδομένα των ερευνών της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς (ΓΓΝΓ, 2000 & 2005) η οικογένεια θεωρούνταν η πιο σημαντική αξία για την πλειονότητα της νεολαίας: το 1997 το 81,7% και το 1999 το 86,4% των νέων θεωρούσαν την οικογένεια «πολύ σημαντική», ενώ κατά το 2005 η οικογένεια ως κοινωνική αξία αξιολογήθηκε με μέσο όρο 9.4/10. Ωστόσο, οι νέοι δε φαίνεται να πίστευαν τυφλά στην αξία της οικογένειας, λόγω κάποιας εθνικής παράδοσης, αλλά όπως συμπεραίνουν οι ερευνητές της δεύτερης και πιο πρόσφατης έρευνας της ΓΓΝΓ (2005, σελ. 64), η οικογένεια αποτελεί «ένα είδος βασικού καταφυγίου για το νέο άτομο», που παρέχει «ασφάλεια και στήριξη - οικονομική και συναισθηματική». Μάλιστα «η οικογένεια αναδύεται ως η μόνη ασφαλής σανίδα σωτηρίας» που προστατεύει το άτομο από τους συχνά διεφθαρμένους, αφιλόξενους, ενίοτε εχθρικούς προς τους πολίτες, θεσμούς (Μαρβάκης , 2013).

Ενδιαφέρον, επίσης, παρουσιάζει το δεδομένο ότι η πατρίδα έχει καταγραφεί στις λιγότερες έρευνες των τελευταίων δεκαετιών για τη νεολαία ως ιδιαίτερα σημαντική αξία για μια αξιοσημείωτη μερίδα των νέων. Μάλιστα, η νοσηματοδότηση της έννοιας «πατρίδα» περιλαμβάνει συχνά εθνικιστικές αναφορές. Συγκεκριμένα,

στην πρώτη έρευνα της ΓΓΝΓ (2000) η «πατρίδα» κατατάχθηκε μεταξύ των πιο σημαντικών κοινωνικών αξιών με το 72,1% των νέων να τη θεωρεί «πολύ σημαντική», ενώ το 94,9% «πολύ» ή «αρκετά σημαντική». Στην ίδια έρευνα το 91,8% δήλωνε ότι αισθάνεται πολύ (64,5%) ή αρκετά (27,3%) περήφανος που είναι Έλληνας, ενώ παρόμοια είναι τα ποσοστά εθνικής υπερηφάνειας (93%) που καταγράφηκαν μεταξύ των μαθητών 15-18 ετών στην έρευνα «Έθνος και Δημοκρατία στην Ελληνική Εκπαίδευση» (Μαρβάκης, 2013).

Όσον αφορά τη θρησκεία και την ορθόδοξη εκκλησία, τα δεδομένα των ερευνών των τελευταίων δεκαετιών για τη νεολαία αποτυπώνουν από τη μια τη σπουδαιότητα της θρησκευτικής πίστης για ένα μεγάλο κομμάτι της νεολαίας και από την άλλη τη συγκριτικά με άλλους θεσμούς υψηλή εμπιστοσύνη ενός μεγάλου κομματιού της νεολαίας στην εκκλησία. Η «πίστη στον θεό» καταγράφηκε ως αρκετά ή πολύ σημαντική αξία για το 91,3% των νέων που συμμετείχαν στην πρώτη έρευνα της ΓΓΝΓ (2000) για τη νεολαία. Ταυτόχρονα η εκκλησία ως θεσμός συγκέντρωνε την εμπιστοσύνη του 68,6% των νέων. Επίσης, και στη δεύτερη έρευνα της ΓΓΝΓ (2005) για τη νεολαία η θρησκεία αξιολογήθηκε ως πολύ σημαντική (σχεδόν 8/10), αν και δεν καταγράφηκε μεταξύ των πρώτων σε αξία κοινωνικών αξιών για τη νεολαία, ενώ η σχέση με την εκκλησία περιγράφηκε ως μάλλον τυπική και χαλαρή. Το παραπάνω δεδομένο επιβεβαιώνεται και από τα αντίστοιχα ευρήματα των διαδοχικών ερευνών της European Social Survey κατά τη δεκαετία του 2000, όπου φαίνεται ότι η θρησκευτική πίστη, η προσευχή και ο εκκλησιασμός αποτελούν σημαντικά δεδομένα στη ζωή ενός μόνο μέρους της νεολαίας, το οποίο μάλιστα σημειώνει μάλλον πτωτική τάση από τα μέσα της δεκαετίας του 2000. Στην πιο πρόσφατη δημοσκόπηση της VPRC (2009) για τη νεολαία στην Ελλάδα το 45% των ερωτώμενων 18-35 ετών απάντησε ότι μάλλον εμπιστεύεται την εκκλησία ως θεσμό και μάλιστα με την επισήμανση «όπως λειτουργεί σήμερα στην Ελλάδα». Την ίδια στιγμή η εμπιστοσύνη σε άλλους θεσμούς, κυρίως πολιτικούς, ήταν πολύ χαμηλότερη (Μαρβάκης, 2013).

Έτσι από όλα τα παραπάνω μπορούμε να συμπεράνουμε πως η οικογένεια είναι στην υψηλότερη θέση των κοινωνικών αξιών των νέων. Φαίνεται πως στρέφονται σε αυτή καθώς τους παρέχει ασφάλεια, στήριξη και σιγουριά. Ακόμη η πατρίδα φαίνεται να έχει ιδιαίτερα σημαντική αξία για ένα μέρος των νέων οι οποίοι αισθάνονται περήφανοι που είναι Έλληνες. Τέλος η θρησκεία φαίνεται να είναι αρκετά σημαντική καθώς και η πίστη στο θεό.

3.2.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Η αποτυχία μεταμόρφωσης του θεσμού της ελληνικής εκπαίδευσης με στόχο την προσαρμογή του στα ευρωπαϊκά δεδομένα επέφερε ένα κοινωνικό κόστος, το οποίο επωμιζόμαστε όλοι μας σήμερα, δεδομένων των συνθηκών της Ελληνικής Κρίσης. Το εθνικιστικό και ξενοφοβικό υπόστρωμα που δημιουργήθηκε από την καλλιέργεια της παραδοσιακής εθνοκεντρικής ιδεολογίας του 19ου αιώνα συνδέεται άμεσα με την τρομακτική εξάπλωση του νεοναζισμού και της ρατσιστικής βίας που εκδηλώνεται σήμερα στα σχολεία ολόκληρης της χώρας. (Δασκαλάκης http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF_10_%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%A3.pdf).

Το γεγονός ότι, κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, ‘η ελληνική κοινωνία δεν προέβαλε αντίσταση στις ιδέες της ακροδεξιάς (Φραγκουδάκη, 2013: 14) δεν οφείλεται μόνο στον υφέρποντα εθνικιστικό λόγο των παραδοσιακών κομμάτων, της Εκκλησίας και των Μ.Μ.Ε. αλλά προκύπτει κυρίως ως αποτέλεσμα της εθνοκεντρικής ιδεολογίας που αναπαράγει το ελληνικό σχολείο. Το μάθημα της Ιστορίας διδάσκεται μέσα από παρωχημένα και οπισθοδρομικά σχολικά εγχειρίδια που στοχεύουν στην κατασκευή βολικών μύθων για την υποτιθέμενη αδιάσπαστη βιολογική συνέχεια του ελληνικού έθνους, ενώ την ίδια στιγμή οι παγκόσμιες εξελίξεις τίθενται εκτός ύλης. Η σχολική ύλη διαποτίζεται από περιγραφές βίαιων γεγονότων, με τους Έλληνες μόνιμα θύματα σκοτεινών δυνάμεων, αποσιώπηση των δικών μας ιστορικών λαθών, ηρωοποίηση κάθε είδους “αγώνα” του Ελληνισμού που ενέχει милитарιστικά χαρακτηριστικά με παράλληλη αποθέωση της πολεμικής βίας που διενεργείται στο όνομα του Έθνους.

Πρόκειται για φαινόμενο που συνδέεται αλλά δεν ταυτίζεται με τον εθνικισμό, για αγωνιστική ανάγνωση της Ιστορίας που η Δεξιά αναδεικνύει ως “πολεμική αρετή των Ελλήνων” και η Αριστερά ως “αντιστασιακό ήθος του ελληνισμού”(Ψυχογιός, 2013: 43).

Το εκπαιδευτικό μας σύστημα διαμορφώνει μία νεοελληνική ταυτότητα ανασφαλή και εύθραυστη, η οποία στηρίζεται, σε υπερβολικό βαθμό, στο ένδοξο αρχαίο παρελθόν υποτιμώντας τα επιτεύγματα του σύγχρονου Ελληνισμού. Οχυρωμένοι πίσω από μία αρχαία Ελλάδα που προβάλλουμε στους ξένους, χωρίς όμως να την κατανοούμε σε βάθος, σχηματίζουμε μία εθνική ταυτότητα που ρέπει προς τον “εξαιρετισμό”, την αίσθηση δηλαδή ενός έθνους μοναδικού στον κόσμο που δεν μπορεί να ενταχθεί σε καμία οικουμενική οικογένεια εθνών και του οποίου η ιστορική συνέχεια απειλείται από τον “αφελληνισμό” του. Συνέπεια αυτής της διαπαιδαγώγησης είναι η καλλιέργεια αμυντικών εθνικιστικών αντανακλαστικών, καθώς η απουσία εξιστόρησης των πολιτισμικών επιρροών που διαμόρφωσαν την ιστορική μας ταυτότητα οδηγεί ασυνείδητα τον μέσο μαθητή να ταυτίσει την πολιτισμική επίδραση, το αλλοεθνές, το διαφορετικό με την αλλοίωση της ταυτότητάς του και με την εθνική παρακμή .

(Δασκαλάκης, http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF_10_%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%A3.pdf).

3.3 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

3.3.1 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ

Κατά τον Rosenmayr (1991), το πρόβλημα των γενεών βρίσκεται στην ένταση που δημιουργείται ανάμεσα στα πρότυπα συμπεριφοράς που έχουν μεταδοθεί με την κοινωνικοποίηση (μικροθεωρητικός παράγοντας) και στις «κατά συγκυρία» προσφορές της κοινωνικής δομής (μακροθεωρητικός παράγοντας). Όσο γρηγορότερα μεταβάλλεται η κοινωνική δομή τόσο λιγότερο χρήσιμα (εφαρμόσιμα) είναι τα περιεχόμενα της κοινωνικοποίησης. Οι νέοι αισθάνονται ιδιαίτερα έντονα το χάσμα ανάμεσα στα περιεχόμενα που τους μεταδόθηκαν με την κοινωνικοποίηση και στις κατά συγκυρία προσφορές της κοινωνίας. Έτσι σε καιρούς έντονης μεταβολής παρατηρείται κατά τον Rosenmayr μια εντονότερη ευαισθησία για το χάσμα μεταξύ

οικογενειακής και σχολικής κοινωνικοποίησης από τη μια και κοινωνικής εξέλιξης από την άλλη.

Η κοινωνική μεταβολή και οι κοινωνικές συγκρούσεις είναι φαινόμενα που αλληλοκαθορίζονται και οδηγούν τη νέα γενιά σε συμπεριφορές που βασίζονται στην απόκλιση, τη διαμαρτυρία και την ανταρσία, αντιδράσεις που όλο και περισσότερο θεωρούνται φυσικές. Οι συνέπειες μιας «θεωρίας μεταβαλλόμενων συστημάτων» κάνουν δυνατή, κατά τον Rosenmayr, την κοινωνιολογική εξήγηση που στηρίζεται-όπως λέει- σε συστημικά μοντέλα και μοντέλα κοινωνικοποίησης και σύγκρουσης (Τσελίκα , 1991).

Η γενική κοινωνική εμπειρία του πολίτη διαμορφώνει τις πολιτικές του στάσεις και όχι μόνο οι εμπειρίες που είναι φορτισμένες με εμφανή πολιτικότητα.

Οι κοινωνικές και πολιτικές στάσεις αλλάζουν, είναι αδιαμφισβήτητο, τόσο σε ατομικό επίπεδο, όσο και από γενιά σε γενιά . Η μεταβολή αυτή όμως δεν έχει κανέναν «αυτοματισμό», είναι μια μακρόχρονη διαδικασία που σχετίζεται, εκτός από τις ατομικές εμπειρίες του κάθε πολίτη, και με την εξέλιξη και μεταβολή της γενικότερης κουλτούρας της κοινωνίας μέσα στην οποία είναι ενταγμένος. Εξάλλου είναι θεμιτό να αναφερόμαστε στη σχετική σταθερότητα των πολιτικών στάσεων αφού ξέρουμε ότι η δυνατότητα του ατόμου για πληροφόρηση είναι μια λειτουργία εξαιρετικά επιλεκτική. Και η πολιτική κοινωνικοποίηση, ας μην το ξεχνάμε, είναι μια λειτουργία επικοινωνίας και σαν τέτοια υπόκειται στις διάφορες επικοινωνιακές αρχές. Ο Newcomb (1987), υποστηρίζει ότι το σύστημα των στάσεων ενός ατόμου, είναι ένα σταθερό και αυτο-αναπαραγόμενο σύστημα, στο μέτρο που οι υπάρχουσες στάσεις μπορούν να καθορίσουν την επιλογή ανάμεσα σε διαφορετικά περιβάλλοντα τα οποία, με τη σειρά τους, χρησιμεύουν στο να αναπαράγουν τις ίδιες στάσεις που αρχικά καθόρισαν το ότι έχουν επιλεγεί. Και οι κάτοικοι συγκεκριμένων στάσεων τείνουν να επιλέγουν περιβάλλοντα στα οποία είτε «νέα πληροφόρηση» αντιφατική προς τις στάσεις τους μπορεί να αποφευχθεί, είτε πειβάλλονται όπου υπάρχουν άλλα άτομα τα οποία αναμένεται ότι θα ενισχύουν τις υπάρχουσες στάσεις τους. Η αντίληψη που έχουμε για την πραγματικότητα είναι μερική, προ-σανατολισμένη στο να δώσει ιδιαίτερο βάρος, να υπογραμμίσει ορισμένα στοιχεία που βρίσκονται σε αρμονία με τις προηγούμενες αντιλήψεις μας. Συχνά, στοιχεία που βρίσκονται σε πλήρη αντίφαση με μια συγκεκριμένη στάση μας τα αγνοούμε τελείως, δεν τα αντιλαμβανόμαστε ακόμα και όταν φαινόνται σε κάποιον άλλο «οφθαλμοφανή», ενώ

βέβαια κάθε αλλαγή στις στάσεις βασίζεται σε νέα πληροφόρηση (Παντελίδου-Μαλούτα. Μ, 1987).

3.3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΚΟΜΜΑΤΩΝ

Για να είναι ενεργός η παρουσία των νέων στην πολιτική ζωή, θα πρέπει να αντιληφθούν την ύπαρξη ηθικής και αξιών. Θα πρέπει να βιώσουν ένα κράτος δικαίου, το οποίο θα τους προσφέρει ασφάλεια και θα τους αντιμετωπίζει με ισοτιμία. Θα πρέπει και οι ίδιοι να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και να μην περιορίζονται στην άκριτη εφαρμογή τους.

Τα ίδια τα κόμματα θα πρέπει να εκσυγχρονιστούν και να συμβαδίσουν με τις εξελίξεις της εποχής. Παράλληλα με τις διαχρονικές αξίες που υπηρετούν, να παρουσιάσουν μια εκσυγχρονισμένη εικόνα και γλώσσα, ώστε να αποδείξουν στους νέους ότι τους κατανοούν και έχουν τη δύναμη να πορευθούν πλάι τους και να τους στηρίξουν. Φυσικά, και οι ίδιοι οι νέοι οφείλουν να συνειδητοποιήσουν ότι η αδιαφορία και η μη συμμετοχή τους στα πολιτικά δρώμενα ζημιώνει κατά κύριο λόγο την κοινωνία. Θα πρέπει να στοχεύουν στην πολιτική συμμετοχή. Γιατί οι νέοι άνθρωποι έχουν μεγαλύτερη συναίσθηση των κοινωνικών προβλημάτων, καθώς πολλά από αυτά απασχολούν ιδιαίτερα τους ίδιους, όπως η παιδεία, η ανεργία, η εγκληματικότητα. Ακόμη, πολλά θέματα έχουν τη δυνατότητα να τα διαχειριστούν με μεγαλύτερη αντίληψη και ταχύτητα, όπως θέματα που σχετίζονται με την τεχνολογία. Η νέα γενιά οφείλει να εκφράσει την άποψή της χωρίς φόβο (Χολέβας . <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=393151>).

Η ιδέα τώρα της κομματικής ταύτισης συνδέεται συχνά με το «μοντέλο εκλογικής συμπεριφοράς του Μίσιγκαν» (που ονομάζεται έτσι επειδή αναπτύχθηκε στο Πανεπιστήμιο του Μίσιγκαν στις ΗΠΑ). Αυτό το μοντέλο δέχεται ότι η πλειοψηφία των πολιτών κοινωνικοποιούνται έτσι ώστε να αισθάνονται πιο κοντά σε ένα κόμμα παρά σε ένα άλλο. Αν και αυτό δεν σημαίνει απαραίτητα ότι θα ψηφίζουν πάντα αυτό το κόμμα - οι οικονομικές συνθήκες ή συγκεκριμένα θέματα ή οι υποψήφιοι μπορεί επίσης να παίξουν ρόλο -, κανονικά όμως θα το ψηφίζουν (Bale. T, 2011).

Η κοινωνική τάξη, η θρησκεία και η κομματική ταύτιση είναι λιγότερο σημαντικοί παράγοντες από όσο στο παρελθόν για την εκλογική συμπεριφορά, αλλά δεν έχουν αντικατασταθεί απλά η ολοκληρωτικά από «πολιτικές αξίες» ή από βραχυπρόθεσμους παράγοντες που βασίζονται σε πολιτικά θέματα, στην οικονομία

και στην ηγεσία. Οι ψηφοφόροι είναι άτομα, αλλά το τι θεωρούν σημαντικό καθορίζεται εν μέρει από τα κόμματα (Bale. , 2011).

B ΜΕΡΟΣ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

4.1 ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των στάσεων και απόψεων των νέων ανθρώπων σε δυο μεγάλες πόλεις της Ελλάδας, την Αθήνα και το Ηράκλειο, όσον αφορά το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα και πόσο αυτή επηρεάζει την πολιτική διαμόρφωση των νέων. Μέσα από αυτή την έρευνα και υπό το πρίσμα της οικονομικής κρίσης, σκοπεύουμε να δούμε σε τι βαθμό οι νέοι εμπλέκονται με τα κοινά και πώς διαμορφώνουν την πολιτική τους κρίση και άποψη και εάν ακόμη τείνουν λόγω της κρίσης να καταφεύγουν σε ακραία πολιτικά φαινόμενα, όπως αυτά με εθνικιστικές ιδέες.

Ακόμη επιδιώκουμε σε μια σύγκριση των απόψεων των νέων στις δύο διαφορετικές πόλεις:

- Στην πρωτεύουσα, **Αθήνας** όπου η κρίση βιώνεται πιο έντονα, λόγω των έντονων ρυθμών ζωής που μέσα από την οικονομική κρίση τροποποιούνται, η ανεργία φτάνει σε υψηλότερα επίπεδα και οι η οικονομική ένδεια φαίνεται πιο έντονα. Μπορεί να ιδωθεί μάλιστα και με μια βόλτα στους δρόμους της πόλης όπου οι μειονοτικές ομάδες περιθωριοποιούνται και απαξιώνονται σε μεγάλο βαθμό.
- Στην επαρχιακή πόλη του **Ηρακλείου**, όπου παρατηρείται πιο άνετη ζωή σε σχέση με αυτή της Αθηνάς που παρ' όλα αυτά δεν παύουν να υπάρχουν εμφανώς τα σημάδια της κρίσης και σε αυτό το αστικό κέντρο.

4.2 ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ

- Οι πολιτικές απόψεις των νέων είναι επηρεασμένες από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα;
- Συμβάλλει η οικονομική κρίση στην άνοδο εθνικιστικών ιδεολογιών;
- Παρατηρείται μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων σε εθνικιστικές οργανώσεις την περίοδο της οικονομικής κρίσης;
- Οι νέοι στην Αθήνα στρέφονται πιο πολύ σε εθνικιστικές οργανώσεις από τους νέους στο Ηράκλειο;

4.3 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

- Η οικονομική κρίση οδηγεί τους νέους στην υιοθέτηση ακροδεξιών/ακραίων πολιτικών απόψεων.

4.4 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Ως μέθοδο διεξαγωγής της εν λόγω έρευνας επιλέχθηκε η ποσοτική μέθοδος. Η ποσοτική μέθοδος εμπεριέχει τη μέτρηση και ποσοτικοποίηση κοινωνικών φαινομένων και το σχηματισμό τους σε ποσοτικά μεγέθη. Επιπροσθέτως τα ποσοτικά δεδομένα έχουν γενικευτική ικανότητα και μπορούν να ελέγξουν υποθέσεις (Miles & Huberman, 1994). Τέλος, η ποσοτική μέθοδος ενδείκνυται περισσότερο στη συγκεκριμένη έρευνα καθώς μας παρέχει το πλεονέκτημα του χρόνου και οδηγεί στη συγκέντρωση ικανού όγκου δεδομένων, επιτρέπει την μετέπειτα σύγκριση και συσχέτισή τους σε σύντομο χρονικό διάστημα, ποσοτικοποιεί νοήματα και ερμηνείες και οδηγεί στη γενίκευση αποτελεσμάτων έρευνας.

4.5 ΠΕΔΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΔΕΙΓΜΑ

Ως πεδίο μελέτης ορίστηκε η αστική περιοχή του Ηρακλείου, καθώς και η αστική περιοχή της Αθήνας. Στο Ηράκλειο τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στο κέντρο της πόλης καθώς και στην περιοχή του ΤΕΙ και του Πανεπιστημίου. Όσον αφορά την Αθήνα τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν στις περιοχές κυρίως του κέντρου, καθώς επίσης και σε δομές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της Αθήνας και συγκεκριμένα στο Πάντειο, στο Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο και στο ΤΕΙ του Αιγάλεω με σκοπό να εξασφαλίσουμε την ηλικιακή ομάδα που είχαμε ορίσει. Παρ' όλα αυτά επιβεβαιώναμε ότι οι συμμετέχοντες ήταν μόνο από την Αθήνα και το Ηράκλειο στην καταγωγή και όχι απλοί κάτοικοι των πόλεων αυτών. Ο αριθμός του δείγματος υπολογίζεται περίπου στα 400 άτομα

Η μέθοδος δειγματοληψίας που εφαρμόστηκε στην έρευνά μας είναι η Δειγματοληψία Πιθανοτήτων και απ' αυτήν την κατηγορία επιλέχθηκε η Απλή Τυχαία Δειγματοληψία, εφόσον κάθε μονάδα έχει την ίδια πιθανότητα να συμπεριληφθεί στο δείγμα. Σε αυτή την περίπτωση επιλέχθηκαν άτομα που ήταν διαθέσιμα, όπως για παράδειγμα περαστικοί στο δρόμο ή σε σημεία επικοινωνίας

νέων στις περιοχές του κέντρου της Αθήνας (200 άτομα) και του Ηρακλείου (200 άτομα).

4.6 ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ

Ως κριτήρια επιλογής των ερωτώμενων ορίστηκαν η ηλικία 18-29 ετών και ο τόπος κατοικίας (Ηράκλειο και Αθήνα) και ο ίδιος περίπου αριθμός σε φύλο.

4.7 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΕΡΓΑΛΕΙΟ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Η εν λόγω έρευνα πραγματοποιήθηκε με την ποσοτική μέθοδο και ως εργαλείο αυτής επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο παρουσιάζεται ως ένα έντυπο στο οποίο σημειώνονται οι απαντήσεις ή οι αντιδράσεις ενός συγκεκριμένου ατόμου απευθείας από τον ίδιο (Javeau C, 2000).

Μερικές έρευνες προσανατολίζονται στη δημιουργία τυπολογιών των ερωτώμενων ατόμων, στηριζόμενες σ' αυτό που καλούμε, κατά γενικό τρόπο, *μέτρηση των στάσεων*. Τέτοιου είδους έρευνες έχουν σαν σκοπό να τοποθετήσουν το σύνολο των ατόμων σε μια κλίμακα (κλίμακα στάσεων), της οποίας ορισμένες ευδιάκριτες βαθμίδες θα αντιστοιχούσαν σε κάποιο τύπο στάσης αρκετά προσδιορισίμο. Οι στάσεις μπορούν να είναι αντικείμενο μεταβολών, αλλά συνήθως παρουσιάζουν στοιχεία σταθερά, στα οποία ανταποκρίνονται οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα (Javeau, C. 2000).

Όπως προαναφέρθηκε το εργαλείο της έρευνάς μας είναι το ερωτηματολόγιο. Πιο συγκεκριμένα, η πηγή από την οποία χρησιμοποιήσαμε το ερωτηματολόγιο είναι μια έρευνα την οποία επιμελήθηκε ο κύριος Μηνάς Σταματάς, καθηγητής πολιτικής κοινωνιολογίας του πανεπιστημίου Κρήτης του τμήματος κοινωνιολογίας. Ο τίτλος της έρευνας είναι: «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ & ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ-2012». Ακόμη, επισημαίνουμε πως έπειτα από επικοινωνία μας μέσω email με τον κ. Σταματά, μας δόθηκε η άδεια χρήσης του ερωτηματολογίου, επομένως τηρείται η εξασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων του ίδιου. Πρόκειται για μια έρευνα η οποία εστιάζει κυρίως στο θέμα της οικονομικής κρίσης.

Επιπροσθέτως προκειμένου να προστεθούν κάποιες ερωτήσεις αναφορικά με σημασία των εννοιών "εθνική ταυτότητα" και "εθνικισμός" (μιας και επιλέξαμε να εστιάσουμε στο φαινόμενο του εθνικισμού ως απόρροια της οικονομικής κρίσης)

χρησιμοποιήθηκαν και στοιχεία από ένα άλλο ερωτηματολόγιο, μίας διαδικτυακής έρευνας με τίτλο: «ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ» που την έχουν επιμεληθεί οι: Δοΐδου Χριστίνα, Παραστατίδης Ιωάννης & Καψετάκης Αλέξανδρος το 2013. Ακόμη, έγιναν ορισμένες μικρές τροποποιήσεις στα δύο ερωτηματολόγια, έτσι ώστε να πλησιάσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο στο σκοπό της έρευνάς μας.

Στον κάθε ερωτώμενο ζητήθηκε να απαντήσει στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου χωρίς να θίγονται προσωπικά και απόρρητα δεδομένα. Έγινε ξεκάθαρο από τις σπουδάστριες ότι θα τηρηθούν όλες οι διαδικασίες απορρήτου και ανωνυμίας.

Ο τρόπος συλλογής των απαντήσεων έγινε με: 1. Δυαδική επιλογή: σε αυτή την περίπτωση οι ερωτώμενοι επέλεξαν μεταξύ δυο αντίθετων ως προς την έννοια απαντήσεων 2. Πολλαπλή επιλογή: οι ερωτώμενοι αποτύπωσαν τη γνώμη τους για κάθε πρόταση χρησιμοποιώντας μια σωρεία απαντήσεων σε κλειστού τύπου ερωτήσεις (Javeau, C. 2000).

4.8 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ

- Κατ' αρχήν ήταν δύσκολη η εύρεση βιβλιογραφίας από πλευράς δανεισμού των βιβλίων, διότι υπήρχε έλλειψη αυτών και ορισμένα βιβλία δεν μπορούσαν να δανειστούν.
- Το θέμα της εργασίας είναι αρκετά επίκαιρο και πρωτότυπο και δεν υπάρχει πλούσιο βιβλιογραφικό υλικό πράγμα που έκανε πιο χρονοβόρα την σύνταξη της εργασίας.
- Δεν ήταν εύκολη η εύρεση επιστημονικών περιοδικών από τη βιβλιοθήκη του ΤΕΙ.
- Σε 2 ερωτήσεις του ερωτηματολογίου οι ερωτώμενοι δυσκολεύτηκαν στον τρόπο απάντησης λόγω κακής διατύπωσης των εκφωνήσεων (βλ. παράρτημα: ερώτηση Δ2, Δ3).

4.9 ΗΘΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

Ηθικά ζητήματα δεν προέκυψαν κατά την διάρκεια της έρευνας. Στους ερωτώμενος αναφέρθηκε πως οι απαντήσεις τους θα έμεναν απόρρητες και πως η

συμβολή τους θα αποτελούσε μια σημαντική βοήθεια και για τις σπουδάστριες αλλά και για τα ερευνητικά αποτελέσματα που θα ανέκυπταν.

Σημαντικό για μας ήταν ο σεβασμός προς τους ερωτηθέντες και η προστασία των προσωπικών τους δικαιωμάτων, καθώς και η πλήρης ενημέρωσή τους για τον σκοπό της έρευνας και της χρήσης των ερωτηματολογίων που κλήθηκαν να απαντήσουν, έτσι ώστε να ήταν ολοκληρωτική η συναίνεσή τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 :ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

5.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ

Αρχικά θα παρουσιαστούν τα ευρήματα που προέκυψαν από την καταγραφή των απαντήσεων των ερωτηματολογίων με τη βοήθεια της περιγραφικής στατιστικής (πίνακες συχνοτήτων, γραφήματα, κατανομές, στατιστικά), τα οποία και δίνουν μια πρώτη εικόνα των απόψεων, στάσεων και αντιλήψεων των νέων για τα θέματα της οικονομικής κρίσης στη σημερινή Ελλάδα και πως αυτή έχει οδηγήσει στην άνοδο ακροδεξιών αντιλήψεων.

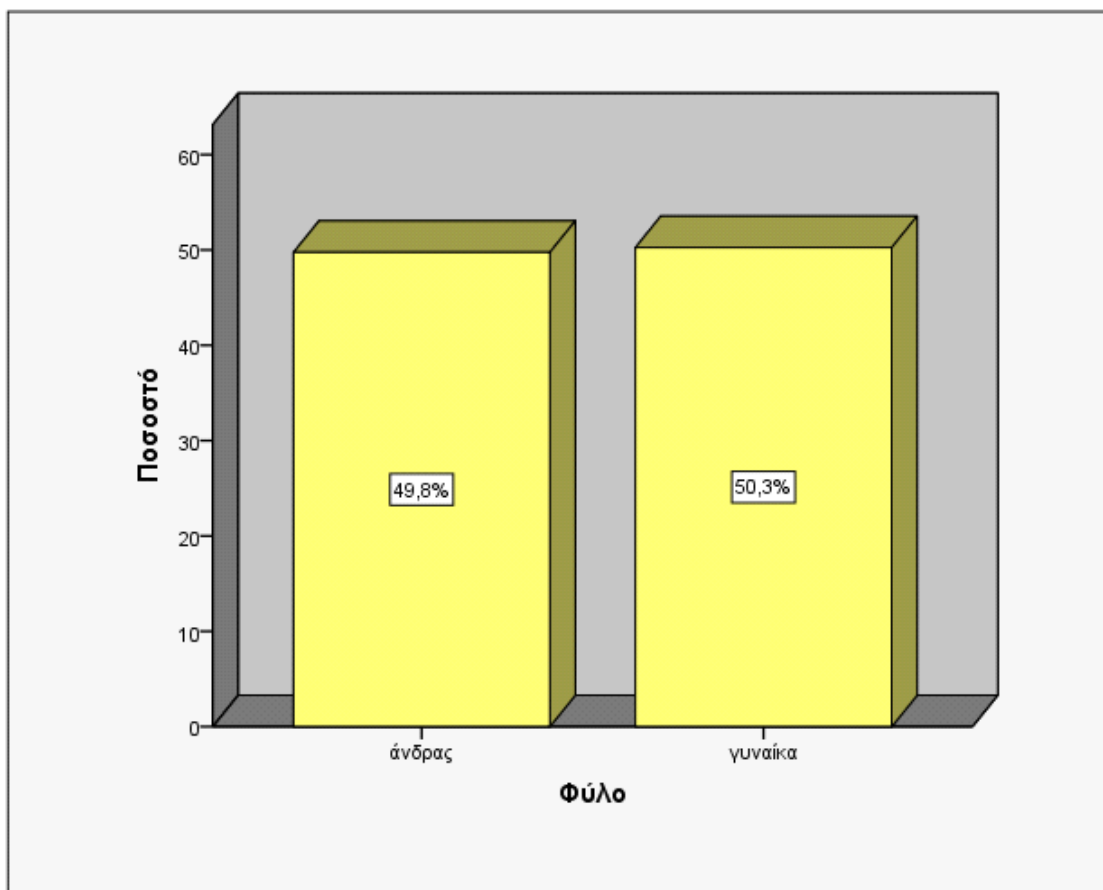
5.1.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η ανάλυση των ερωτήσεων ξεκινάει με το φύλο των συμμετεχόντων. Από τον πίνακα 1.1 προκύπτει ότι στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν συνολικά 400 άτομα, 49,8% εξ αυτών άνδρες και 50,3% γυναίκες.

Φύλο					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	άνδρας	199	49,8	49,8	49,8
	γυναίκα	201	50,3	50,3	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.1

Το δείγμα είναι σαφώς μοιρασμένο με απόκλιση σε πραγματικά νούμερα μόλις κατά ένα άτομο. Το γράφημα που ακολουθεί συνοδεύει τον πίνακα 1.1.

Γράφημα 1.1

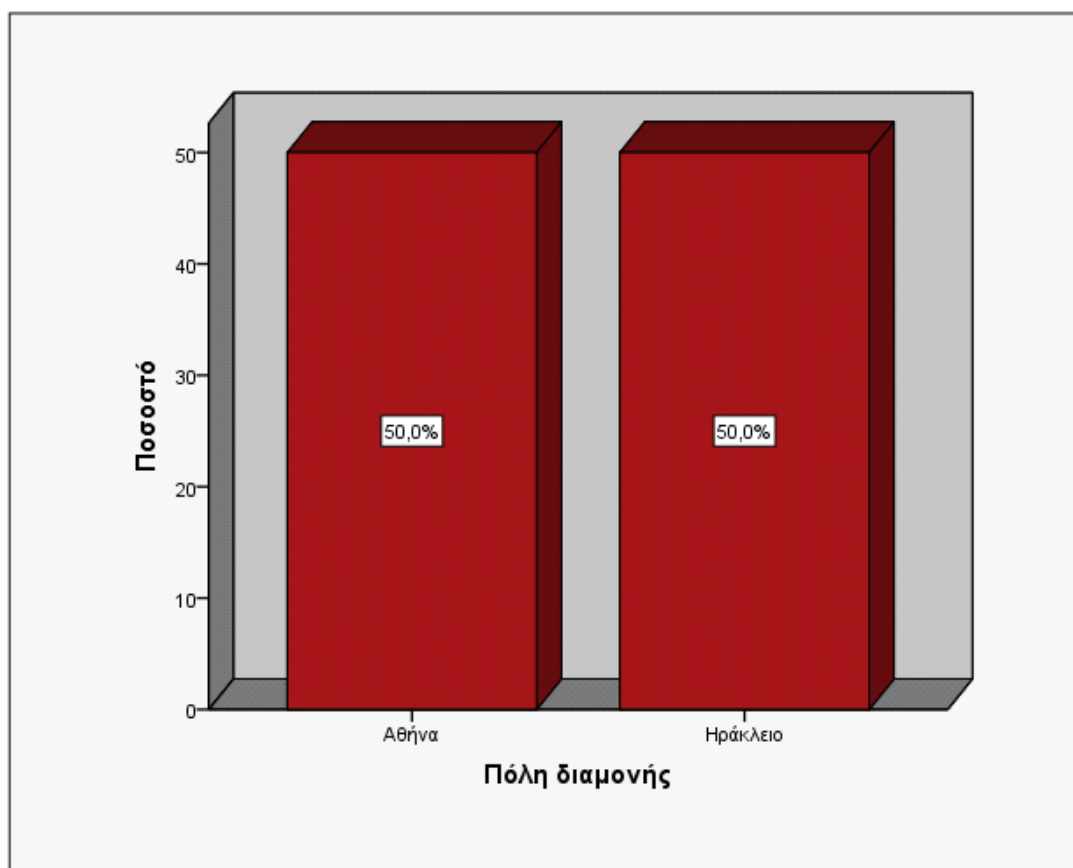
Στον επόμενο πίνακα, παρουσιάζονται τα ποσοστά των συμμετεχόντων με βάση την πόλη διαμονή τους. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι η έρευνα αφορά νέους στις πόλεις της Αθήνας και του Ηρακλείου, έτσι για το λόγο αυτό και κατά το σχεδιασμό της έρευνας επιλέχθηκε να ερωτηθούν 200 άτομα από κάθε πόλη.

Πόλη διαμονής

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Αθήνα	200	50,0	50,0	50,0
Ηράκλειο	200	50,0	50,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.2

Επομένως τα ποσοστά εμφανίζονται μοιρασμένα ανάμεσα στις 2 πόλεις με ποσοστό 50% για κάθε μία. Το γράφημα που ακολουθεί συνοδεύει τον πίνακα 1.2.

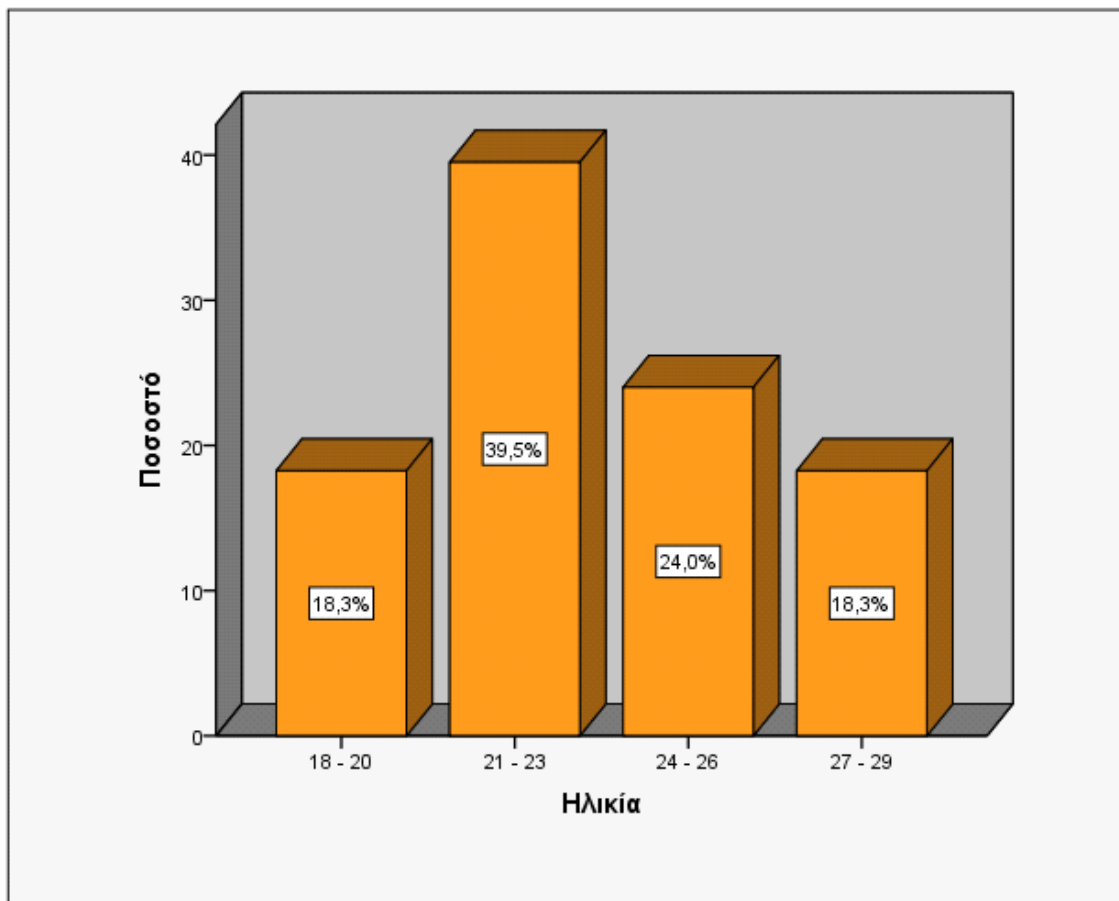
Γράφημα 1.2

Εν συνεχεία παρουσιάζονται τα ποσοστά των συμμετεχόντων με βάση την ηλικία τους. Για την καλύτερη ανάλυση και επεξεργασία των αποτελεσμάτων, καθώς και τη διεξαγωγή συμπερασμάτων δημιουργήθηκαν 4 ηλικιακές ομάδες μεταξύ των 18 και 29 ετών που είναι και οι ακραίες τιμές της ηλικίας των συμμετεχόντων. Τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον πίνακα 1.3 που ακολουθεί. Έτσι το 18,3% των συμμετεχόντων είναι ηλικίας 18 μέχρι και 20 ετών, ενώ η πλειονότητα των συμμετεχόντων, ποσοστό 39,5% ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 21 με 23 ετών. Επίσης σχεδόν 1 στους 4 συμμετέχοντες, ποσοστό 24% είναι ηλικίας 24 μέχρι 26 ετών.

		Ηλικία			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	18 - 20	73	18,3	18,3	18,3
	21 - 23	158	39,5	39,5	57,8
	24 - 26	96	24,0	24,0	81,8
	27 - 29	73	18,3	18,3	100,0
Total		400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.3

Τέλος στην ηλικιακή ομάδα 27 με 29 ετών ανήκει το 18,3% των συμμετεχόντων, όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.3 που ακολουθεί.

Γράφημα 1.3

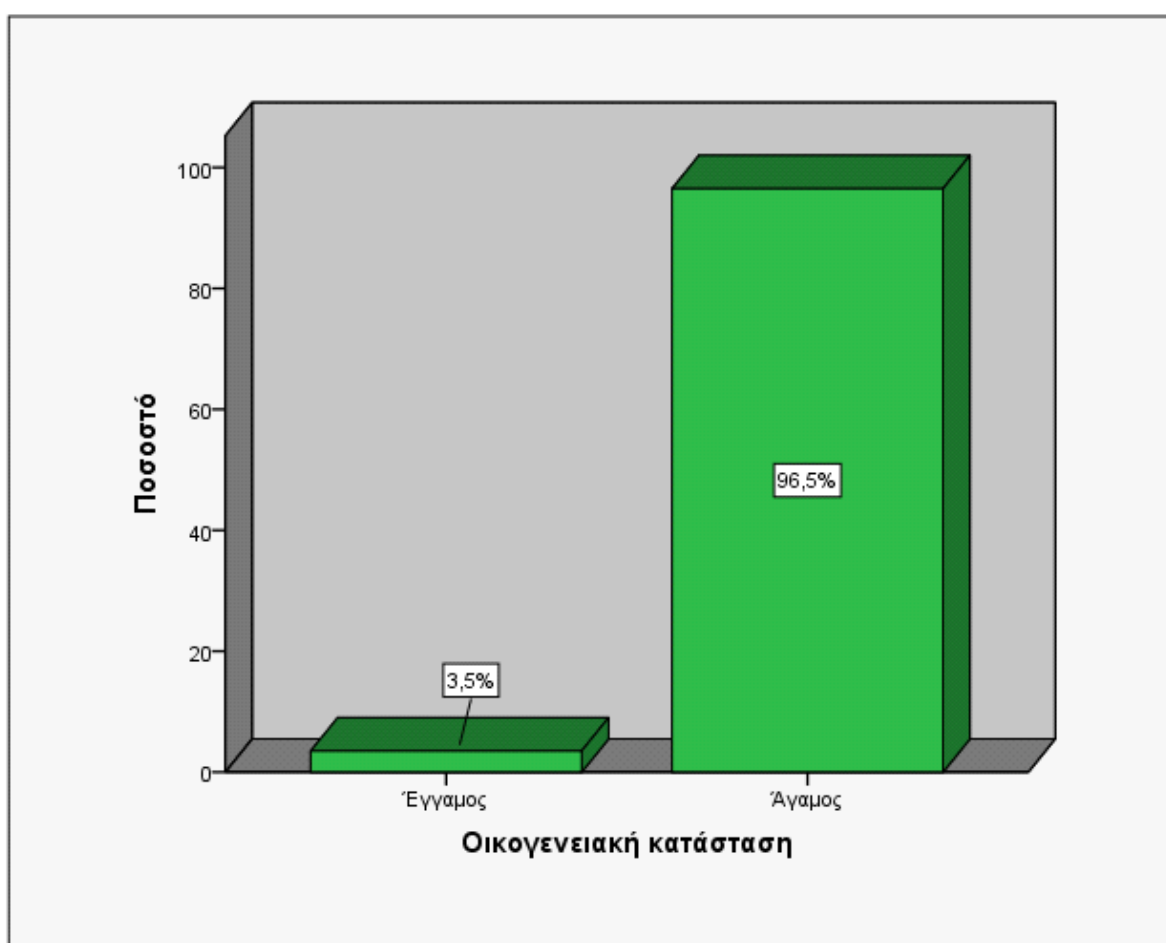
Ο επόμενος πίνακας αφορά την οικογενειακή κατάσταση των συμμετεχόντων. Έτσι η πλειοψηφία αυτών, ποσοστό 96,5% είναι άγαμοι, ενώ μόλις το 3,5% είναι παντρεμένοι. Ο λόγος της μεγάλης αυτής διαφοράς ανάμεσα στις δύο περιπτώσεις μπορεί να εξηγηθεί από το νεαρό της ηλικίας των ατόμων που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Αξίζει να σημειωθεί ότι με βάση τα στοιχεία του πίνακα 1.3 το 57,8% των συμμετεχόντων είναι ηλικίας κάτω των 24 ετών, ηλικία που για τα σημερινά δεδομένα της κοινωνίας, δεν συνάδει με το να είναι κάποιος παντρεμένος.

Οικογενειακή κατάσταση

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Έγγαμος	14	3,5	3,5	3,5
Άγαμος	386	96,5	96,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.4

Η μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο ποσοστών, έγγαμων και άγαμων φαίνεται χαρακτηριστικά και από το γράφημα 1.4 που ακολουθεί.

Γράφημα 1.4

Στον επόμενο πίνακα 1.5 παρουσιάζεται η κατανομή των ποσοστών των συμμετεχόντων με βάση την εκπαίδευσή τους ή της σπουδές τους. Έτσι η πλειοψηφία αυτών, ποσοστό 72,5% δηλώνει είτε απόφοιτος, είτε σπουδαστής κάποιου ΑΕΙ/ΤΕΙ. Αν λάβει κανείς υπόψη του το παραπάνω ποσοστό σε συνδυασμό με τα ποσοστά των πινάκων 1.4 και 1.3 εύκολα καταλήγει στο συμπέρασμα πως οι περισσότεροι

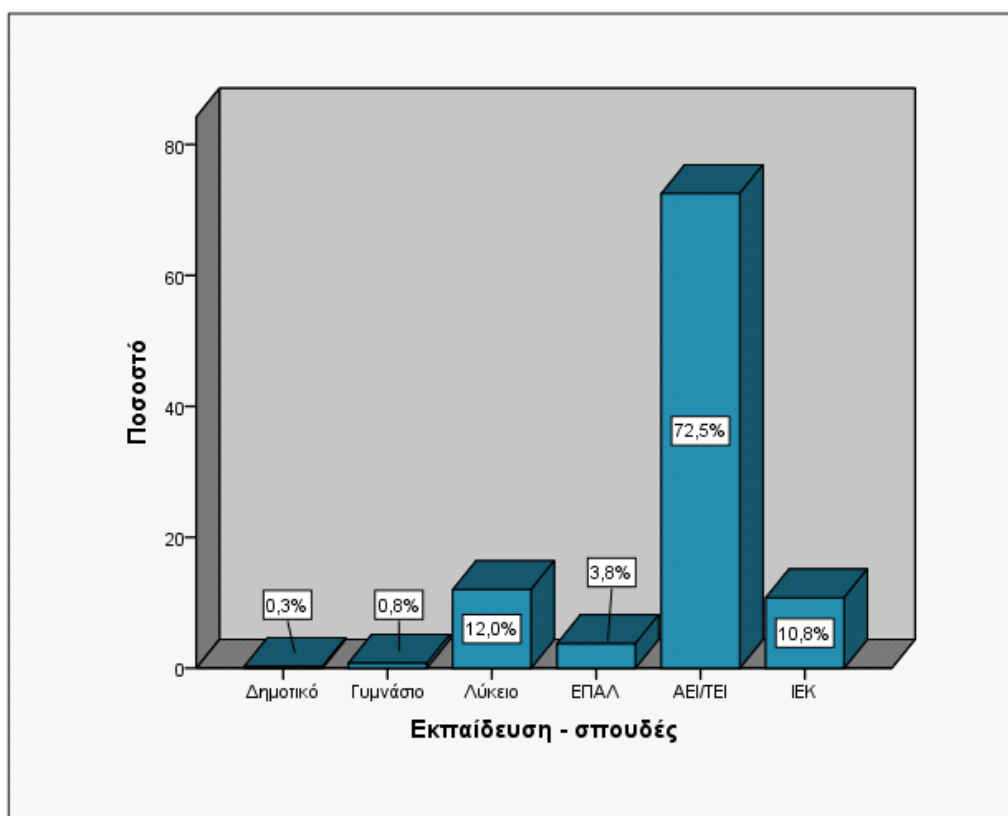
συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα ακόμα σπουδάζουν ή μόλις έχουν τελειώσει με τις σπουδές τους.

Εκπαίδευση - σπουδές

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Δημοτικό	1	,3	,3	,3
	Γυμνάσιο	3	,8	,8	1,0
	Λύκειο	48	12,0	12,0	13,0
	ΕΠΑΛ	15	3,8	3,8	16,8
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	290	72,5	72,5	89,3
	ΙΕΚ	43	10,8	10,8	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.5

Το 10,8% των ερωτηθέντων σπουδάζει ή είναι απόφοιτος κάποιου ΙΕΚ, ενώ το 12% είναι απόφοιτοι Λυκείου. Μικρότερα ποσοστά εμφανίζονται στις υπόλοιπες κατηγορίες εκπαίδευσης, με τους απόφοιτους ΕΠΑΛ να φτάνει μόλις το 3,8%, ενώ ακόμα χαμηλότερα με ποσοστό 0,8% των συμμετεχόντων να είναι απόφοιτοι Γυμνασίου και το 0,3% απόφοιτοι Δημοτικού. Το γράφημα 1,5 που ακολουθεί αποτυπώνει χαρακτηριστικά την εικόνα των συμμετεχόντων σε σχέση πάντα με την εκπαίδευσή τους.

Γράφημα 1.5

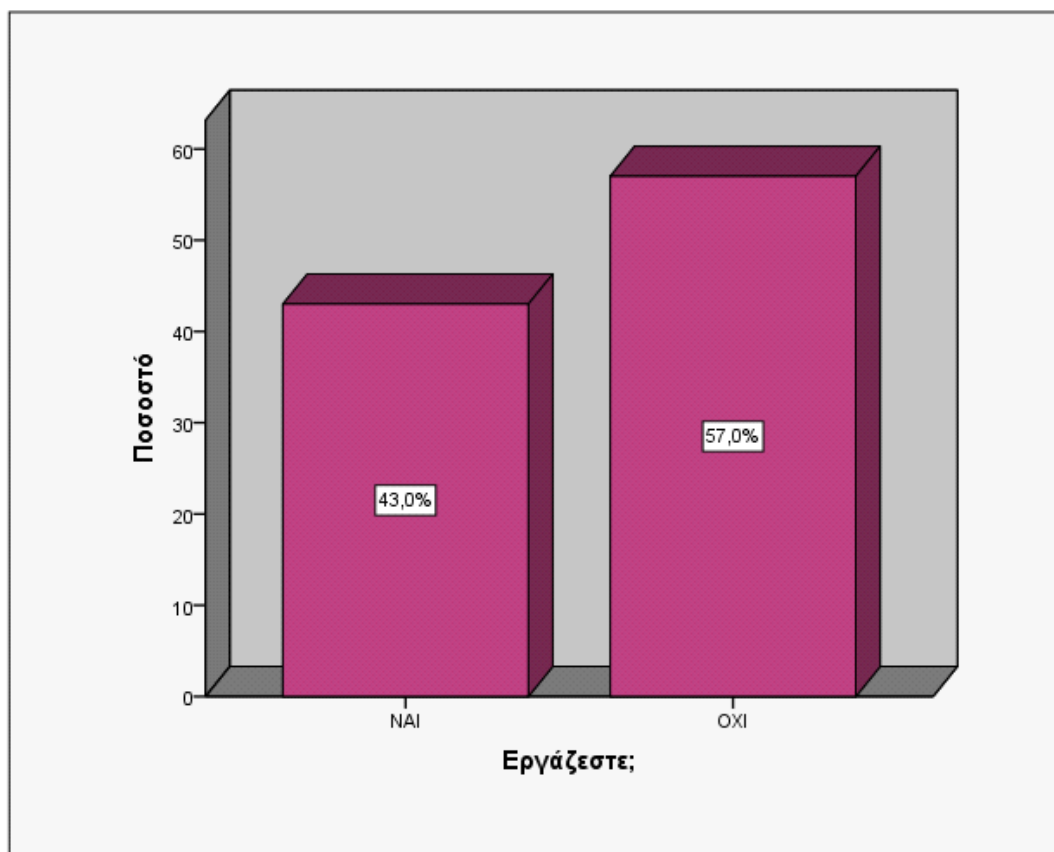
Η ερώτηση που αφορούσε την εκπαίδευση είναι και η τελευταία ερώτηση δημογραφικού χαρακτήρα. Η επόμενη ερώτηση αν και βρίσκεται και αυτή στην ενότητα Α του ερωτηματολογίου “Προσωπικά Στοιχεία” δεν έχει δημογραφικό χαρακτήρα. Έτσι οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν στο αν εργάζονται ή όχι αυτή την περίοδο. Οι απαντήσεις τους παρουσιάζονται στον πίνακα 1.6 που ακολουθεί.

Εργάζεστε;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	NAI	172	43,0	43,0	43,0
	OXI	228	57,0	57,0	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.6

Έτσι το 57% των ερωτηθέντων δηλώνει πως δεν εργάζεται ενώ το 43% αυτών δηλώνει ότι αυτή την περίοδο εργάζεται. Τα ποσοστά εμφανίζονται αρνητικά δεδομένου του ότι η πλειοψηφία δεν έχει εργασία. Το γράφημα 1.6 αποτυπώνει αυτή ακριβώς την εικόνα.

Γράφημα 1.6

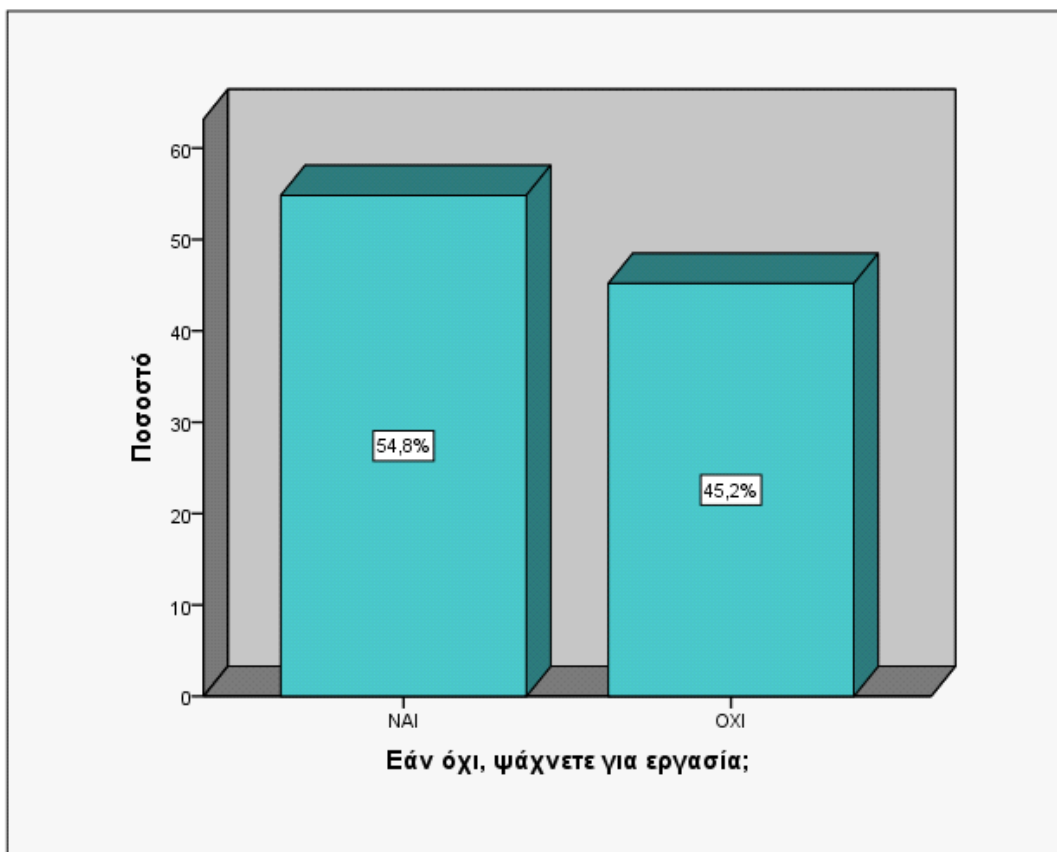
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου όσοι εκ των συμμετεχόντων δήλωσαν ότι δεν εργάζονται στη προηγούμενη ερώτηση, κλήθηκαν να απαντήσουν αν ψάχνουν για εργασία. Στον πίνακα 1.7 που ακολουθεί, παρουσιάζονται οι απαντήσεις τους. Έτσι από το 57% των ατόμων που δεν εργάζονται, το 54,8% αυτών ψάχνει για εργασία, ενώ το 45,2% όχι. Τα ποσοστά εμφανίζονται σχεδόν μοιρασμένα και αυτό μπορεί να διαφανεί από τους πίνακες ηλικίας 1.3, σπουδών 1.5 και οικογενειακής κατάστασης 1.4.

Εάν όχι, ψάχνετε για εργασία;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	125	54,8	54,8	54,8
	ΟΧΙ	103	45,2	45,2	100,0
	Total	228	100,0	100,0	

Πίνακας 1.7

Έτσι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων στην έρευνα είναι άτομα νεαρής ηλικίας που ακόμα σπουδάζουν είτε έχουν μόλις τελειώσει της σπουδές τους, επομένως είναι απόλυτα λογικό να μην εργάζονται και συμπερασματικά να μην ενδιαφέρονται να ψάξουν για εργασία, τουλάχιστον στην παρούσα φάση διεξαγωγής της έρευνας. Επομένως τα ποσοστά του πίνακα 1.7 όπως παρουσιάζονται και από το γράφημα που ακολουθεί είναι πλήρως δικαιολογημένα.

Γράφημα 1.7

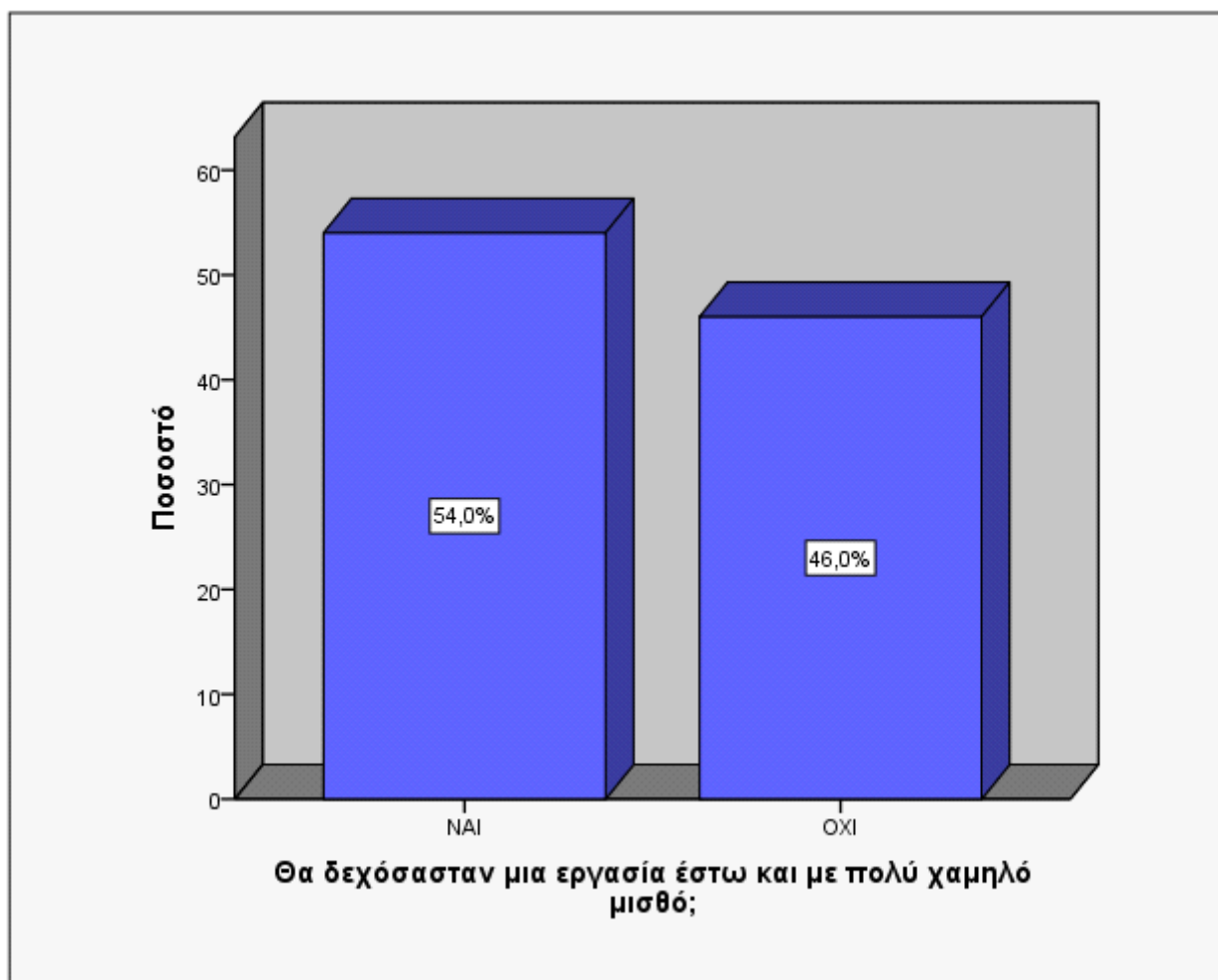
Στη συνέχεια και για το σύνολο των ερωτηθέντων, τέθηκε η ερώτηση, αν θα δεχόντουσαν μία εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό. Οι απαντήσεις παρουσιάζονται στον πίνακα 1.8 που ακολουθεί. Το 54% των ερωτηθέντων δήλωσε πως θα δεχόταν μία εργασία έστω και με πολύ χαμηλότερο μισθό, ενώ το 46% δηλώνει αντίθετο με κάτι τέτοιο.

Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	216	54,0	54,0	54,0
OXI	184	46,0	46,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.8

Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί ότι το 57% των ερωτηθέντων δεν εργάζεται (πίνακας 1.6) και ότι μόλις το 54,8% εξ αυτών ψάχνει για εργασία (πίνακας 1.7), επομένως τα ποσοστά του πίνακα 1.8, όπως αποτυπώνονται και από το γράφημα που ακολουθεί, δίνουν μια πλήρη εικόνα του νέου εργατικού δυναμικού και πως αυτό συμπεριφέρεται σε μία προσφορά εργασίας με πολύ χαμηλότερο μισθό.

Γράφημα 1.8

Στο σημείο αυτό κλείνει το πρώτο κομμάτι ερωτήσεων του ερωτηματολογίου που αφορούσε προσωπικά δεδομένα των ερωτηθέντων.

5.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ

Το δεύτερο και επόμενο κομμάτι του ερωτηματολογίου αφορά στην οικονομική κρίση και πως αυτή βιώνεται στην καθημερινότητα των ερωτηθέντων.

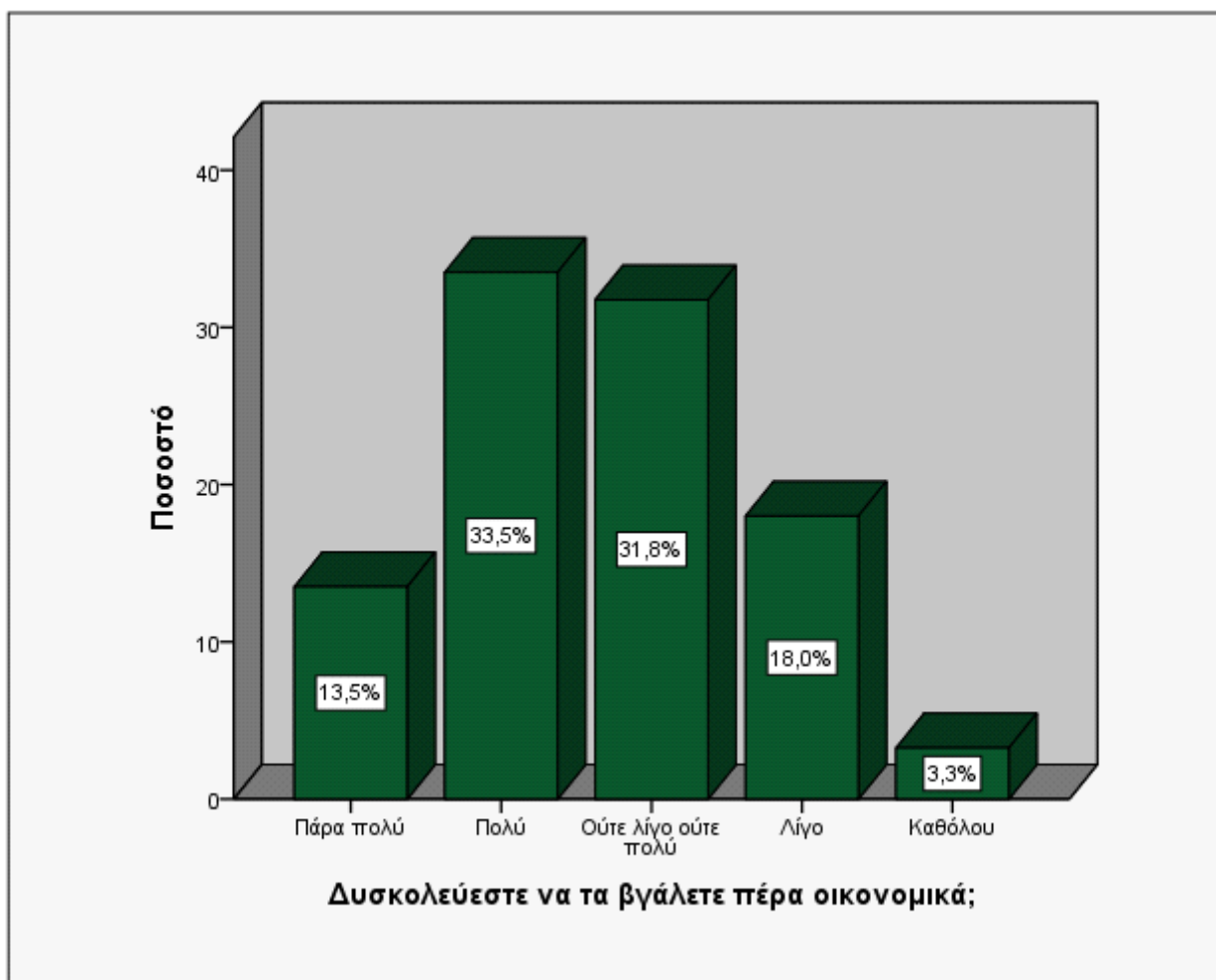
Έτσι η πρώτη από τις ερωτήσεις στις οποίες έπρεπε να απαντήσουν έχει να κάνει με το κατά πόσο δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά. Οι απαντήσεις που δόθηκαν συνοψίζονται στον πίνακα 1.9 που ακολουθεί. Έτσι η πλειονότητα των ερωτηθέντων, ποσοστό 33,5% δυσκολεύεται πολύ να τα βγάλει πέρα οικονομικά, ενώ το 13,5% δυσκολεύεται πάρα πολύ.

Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	54	13,5	13,5	13,5
Πολύ	134	33,5	33,5	47,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	127	31,8	31,8	78,8
Λίγο	72	18,0	18,0	96,8
Καθόλου	13	3,3	3,3	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.9

Σχεδόν 2 στους 10 νέους, ποσοστό 18% δυσκολεύεται λίγο να τα βγάλει πέρα οικονομικά, ενώ μόλις το 3,3% δηλώνει πως δεν έχει κανένα πρόβλημα και δεν δυσκολεύεται καθόλου. Το δεύτερο μεγαλύτερο ποσοστό 31,8%, όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.9 που ακολουθεί, αφορά όσους είναι σχετικά ουδέτεροι και απάντησαν πως δυσκολεύονται ούτε πολύ αλλά ούτε και λίγο.

Γράφημα 1.9

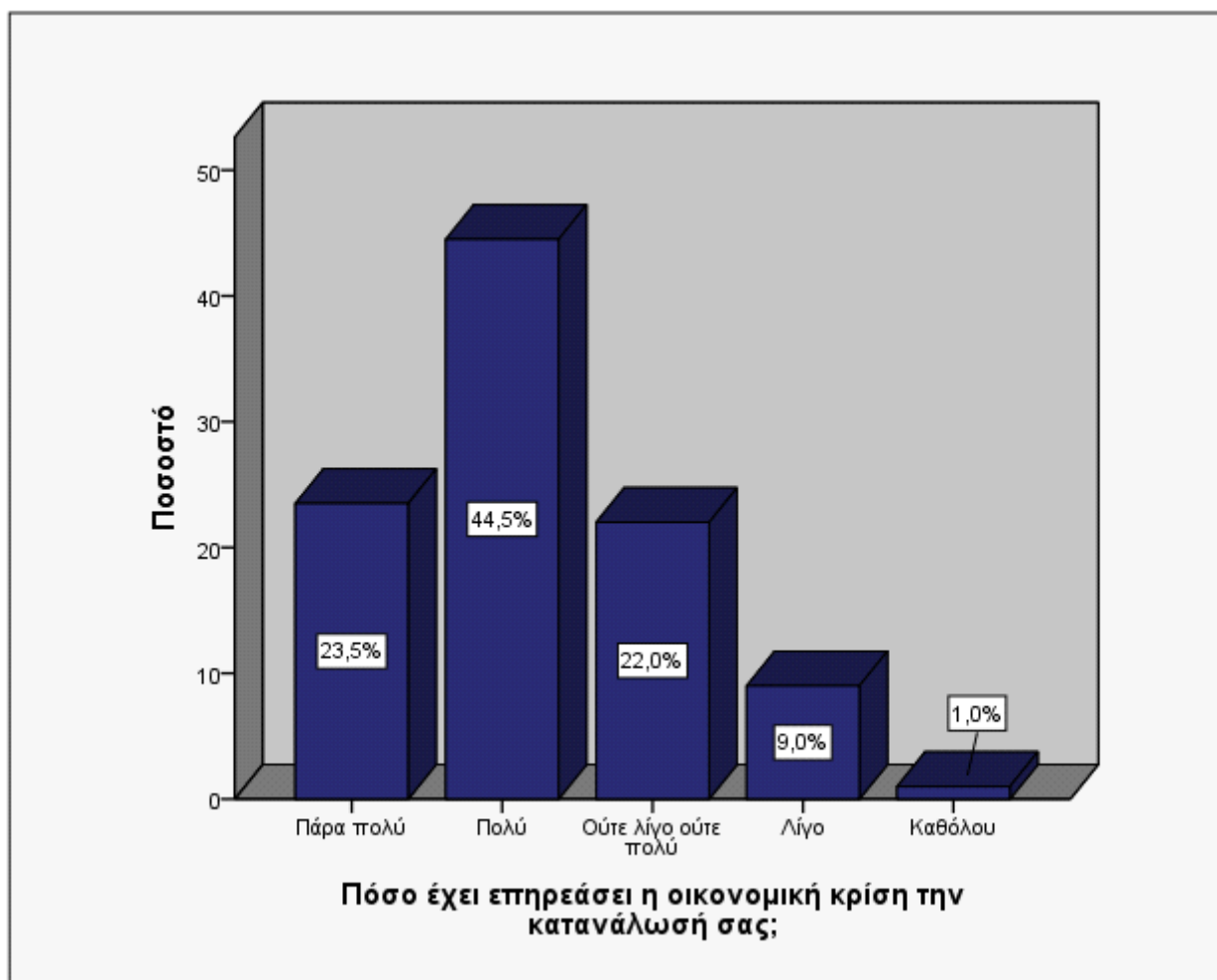
Ο επόμενος πίνακας αφορά το κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την κατανάλωση αγαθών. Οι απαντήσεις που δόθηκαν φαίνονται στον πίνακα 1.10 που ακολουθεί. Έτσι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, ποσοστό 68%, δηλώνει πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ ή πάρα πολύ την κατανάλωση αγαθών από μέρους του, ενώ στον αντίποδα μόλις 1% δηλώνει πως η κατανάλωση του δεν έχει επηρεαστεί καθόλου. Πιο αναλυτικά η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πάρα πολύ την κατανάλωση σχεδόν 1 στους 4 νέους με ποσοστό 23,5% και πολύ σε ποσοστό 44,5%.

Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την κατανάλωσή σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	94	23,5	23,5	23,5
Πολύ	178	44,5	44,5	68,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	88	22,0	22,0	90,0
Λίγο	36	9,0	9,0	99,0
Καθόλου	4	1,0	1,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.10

Το 9% των νέων έχει επηρεαστεί λίγο από την οικονομική κρίση, σε ότι αφορά την κατανάλωση αγαθών, ενώ όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.10 που ακολουθεί, το 22% των ερωτηθέντων δηλώνουν ουδέτεροι. Η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τη καταναλωτική συμπεριφορά των νέων και αυτό φαίνεται χαρακτηριστικά από το γράφημα 1.10 το οποίο και εμφανίζει μία αριστερή κλίση, με αυξητική τάση των ποσοστών προς το πολύ. Επιπλέον και η μέση τιμή είναι μετατοπισμένη προς τα αριστερά, προς την κατηγορία “πολύ”.

Γράφημα 1.10

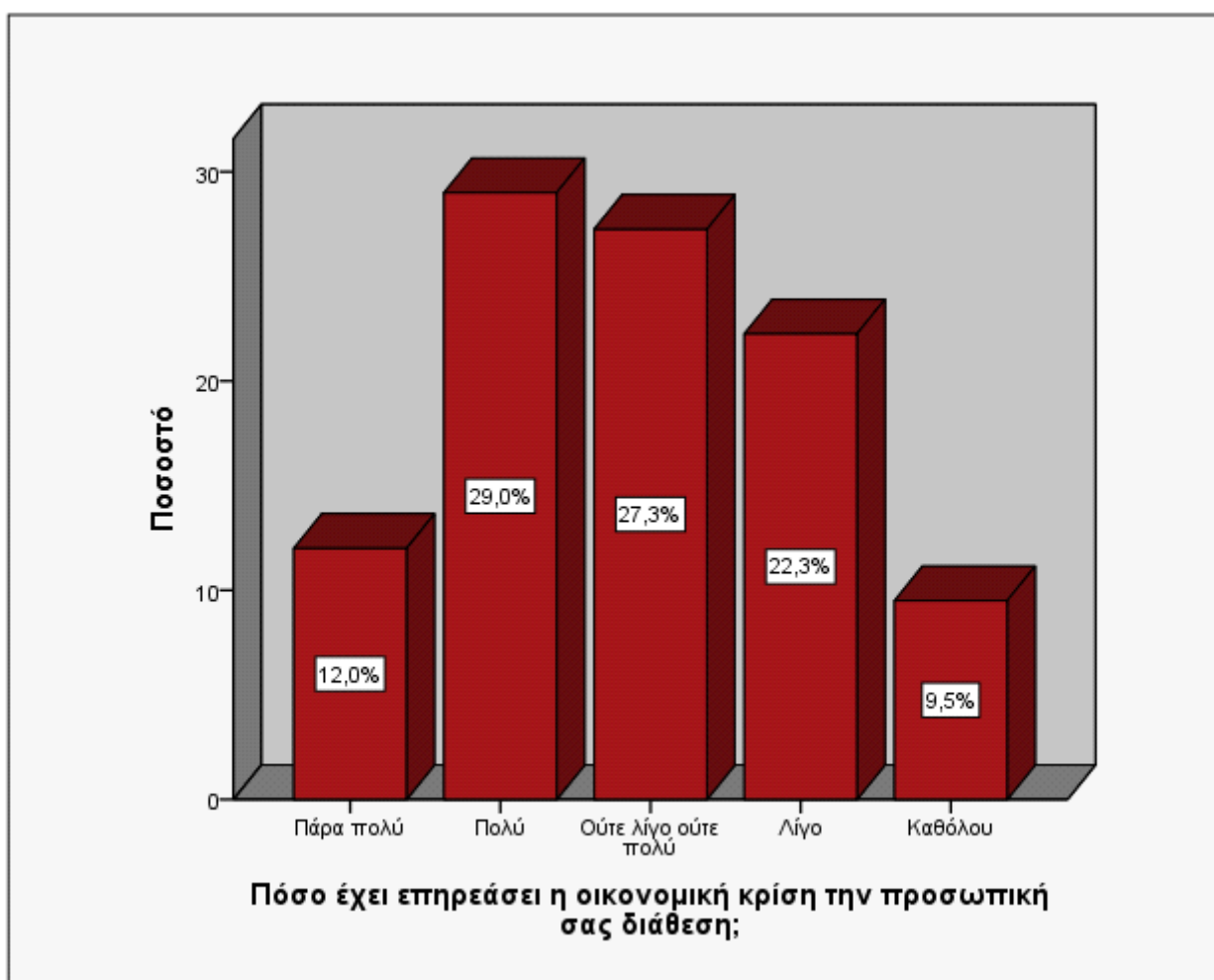
Ο επόμενος πίνακας αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την προσωπική διάθεση των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα. Έτσι το 12% των ερωτηθέντων δηλώνει πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πάρα πολύ την προσωπική του διάθεση, ενώ αντιθέτως, το 9,5% δηλώνει πως η προσωπική του διάθεση δεν έχει επηρεαστεί καθόλου από την κρίση.

Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	48	12,0	12,0	12,0
Πολύ	116	29,0	29,0	41,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	109	27,3	27,3	68,3
Λίγο	89	22,3	22,3	90,5
Καθόλου	38	9,5	9,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.11

Σχεδόν 3 στους 10 νέους, ποσοστό 29% , δηλώνει πως η προσωπική τους διάθεση έχει επηρεαστεί πολύ από την οικονομική κρίση ενώ ανάλογο ποσοστό, 27,3% δηλώνει πιο ουδέτερο στο συγκεκριμένο θέμα. Χαμηλότερο είναι το ποσοστό των νέων που δηλώνει πως έχουν επηρεαστεί λίγο και φτάνει το 22,3%. Όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.11 που ακολουθεί η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 41% δηλώνουν πολύ ή πάρα πολύ επηρεασμένοι.

Γράφημα 1.11

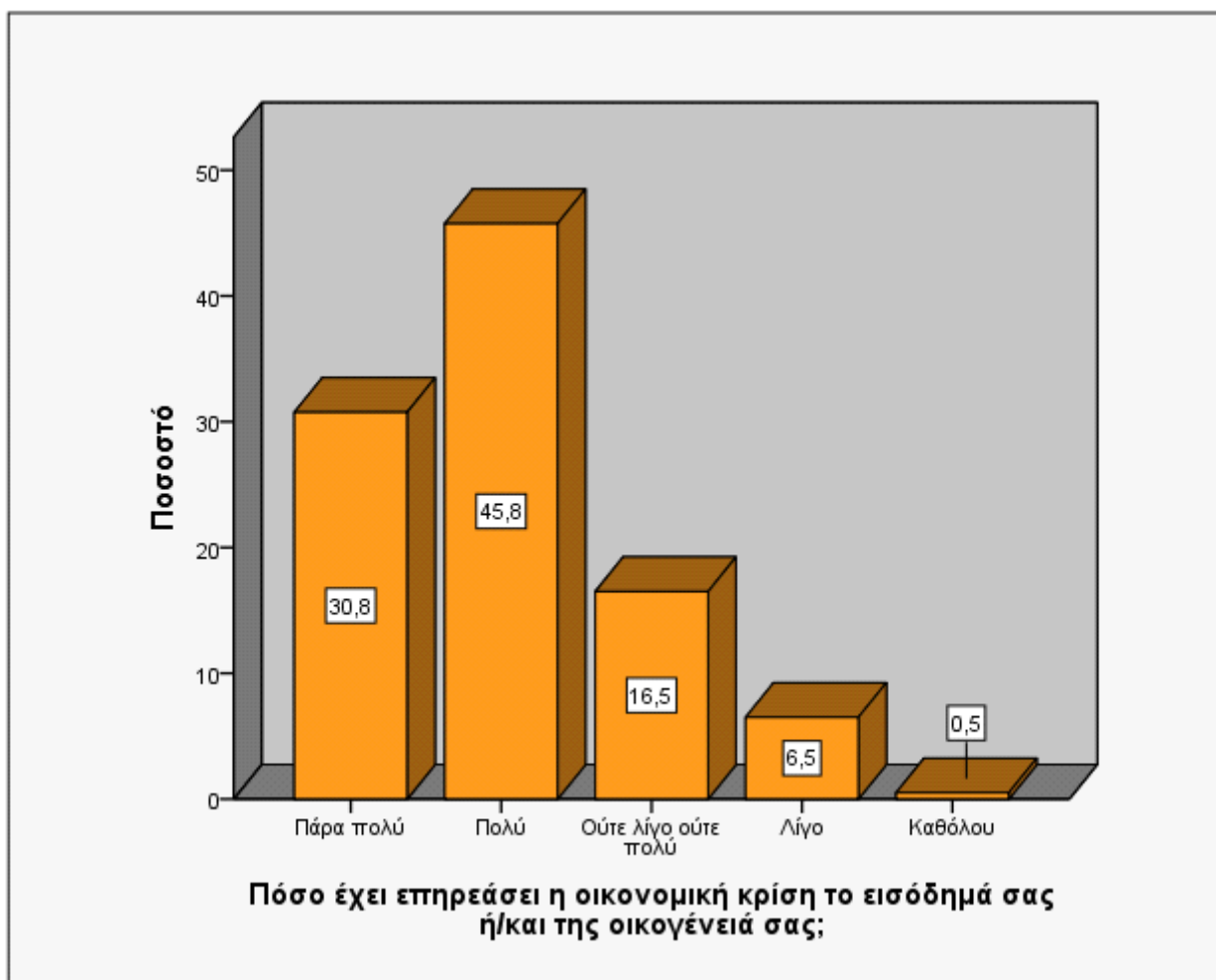
Η επόμενη ερώτηση αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τα εισοδήματα των νέων ή των οικογενειών τους. Η κατανομή των ποσοστών των απαντήσεων, φαίνεται στον πίνακα 1.12 που ακολουθεί.

Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	123	30,8	30,8	30,8
Πολύ	183	45,8	45,8	76,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	66	16,5	16,5	93,0
Λίγο	26	6,5	6,5	99,5
Καθόλου	2	,5	,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.12

Η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 45,8% δηλώνει πως το εισόδημά του έχει επηρεαστεί πολύ από την οικονομική κρίση, ενώ 3 στους 3 νέους, με ποσοστό 30,8% δηλώνει πως το εισόδημά του έχει επηρεαστεί πάρα πολύ. Χαμηλότερα στο 16,5% ανέρχονται οι νέοι που δηλώνουν ουδέτεροι πάνω στο θέμα, ενώ μόλις το 6,5% δηλώνει πως το εισόδημά του έχει επηρεαστεί λίγο από την κρίση. Τέλος υπάρχει το ελάχιστο ποσοστό του 0,5% το οποίο δηλώνει πως δεν έχει επηρεαστεί καθόλου από την οικονομική κρίση, σε ότι αφορά το εισόδημά του ή το εισόδημα της οικογένειάς του. Σε κάθε περίπτωση η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τα εισοδήματα των νέων, όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.12 που ακολουθεί.

Γράφημα 1.12

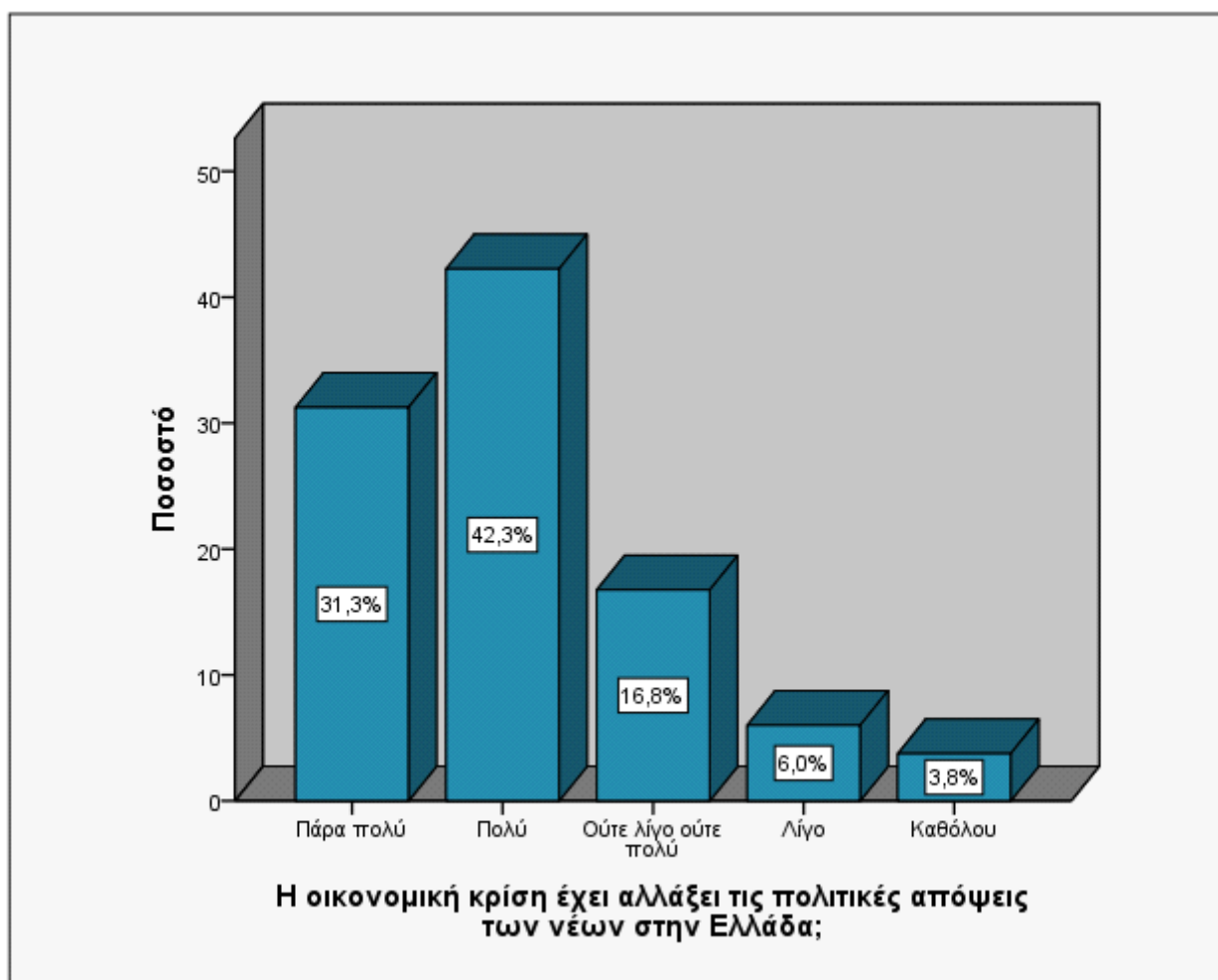
Η δεύτερη ενότητα του ερωτηματολογίου τελειώνει με την ερώτηση που αφορά το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματα αυτής της ερώτησης φαίνονται στον πίνακα 1.13 που ακολουθεί.

Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	125	31,3	31,3	31,3
Πολύ	169	42,3	42,3	73,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	67	16,8	16,8	90,3
Λίγο	24	6,0	6,0	96,3
Καθόλου	15	3,8	3,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.13

Με βάση τον παραπάνω πίνακα, σχεδόν 4 στους 10 νέους, ποσοστό 42,3%, που αποτελεί και την πλειονότητα των ερωτηθέντων, θεωρεί ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πολύ τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα, ενώ το 31,3% πάρα πολύ. Αθροιστικά 7 στους 10, με ποσοστό 73,6% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση άλλαξε τις πολιτικές απόψεις των νέων. Το 16,8% των ερωτηθέντων μένει ουδέτερο, ενώ μόλις το 6% θεωρεί ότι η κρίση άλλαξε λίγο τις πολιτικές απόψεις των νέων. Τέλος ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 3,8% ,θεωρεί ότι οι πολιτικές απόψεις των νέων δεν έχουν αλλάξει από την κρίση.

Γράφημα 1.13

Από τη δεύτερη ενότητα των ερωτήσεων παρατηρείται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ όλους τους τομείς της ζωής των νέων, τους οποίους η παρούσα έρευνα εξετάζει. Έτσι τόσο σε επίπεδο κατανάλωσης αγαθών, όσο και σε επίπεδο προσωπικής διάθεσης, αλλά και στην οικονομική τους κατάσταση, η κρίση έχει επηρεάσει τους νέους σε μεγάλο βαθμό. Σημαντικό είναι επίσης και το ότι η ίδια η

κρίση ευθύνεται για την αλλαγή στις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα. Τα παραπάνω πρώτα συμπεράσματα προκύπτουν από τις ίδιες τις απαντήσεις των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα.

5.1.3 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ –Μ.Μ.Ε.

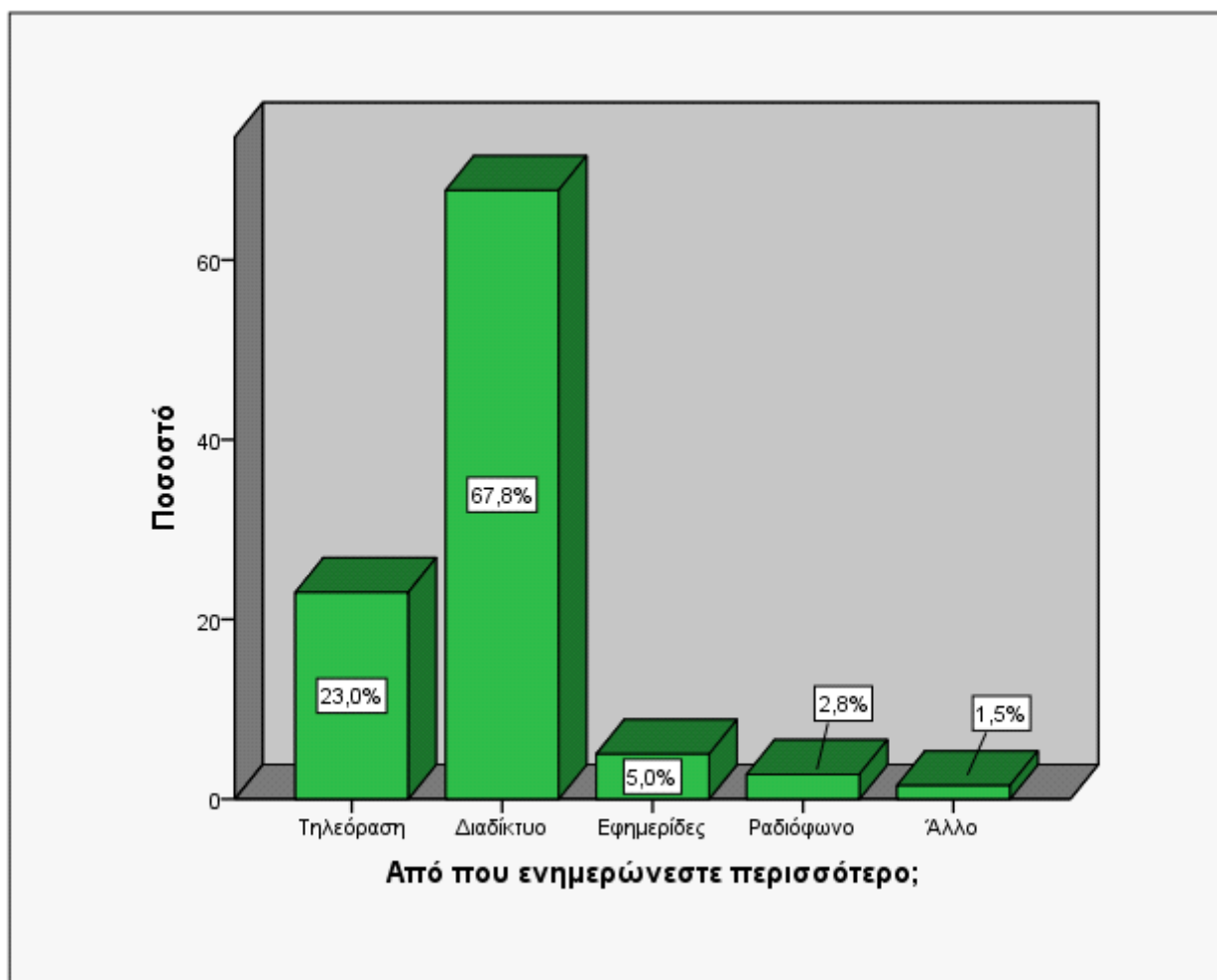
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν σε μια σειρά ερωτήσεων που αφορούν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Το κομμάτι αυτό αποτελεί και την τρίτη ενότητα ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Αρχικά λοιπόν οι ερωτώμενοι έπρεπε να απαντήσουν στο ποιο είναι το μέσο από το οποίο ενημερώνονται περισσότερο. Οι απαντήσεις τους συνοψίζονται στον πίνακα 1.14 που ακολουθεί.

Από που ενημερώνεστε περισσότερο;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Τηλεόραση	92	23,0	23,0	23,0
Διαδίκτυο	271	67,8	67,8	90,8
Εφημερίδες	20	5,0	5,0	95,8
Ραδιόφωνο	11	2,8	2,8	98,5
Άλλο	6	1,5	1,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.14

Έτσι η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, με ποσοστό 67,8% δηλώνει ότι ενημερώνεται περισσότερο από το διαδίκτυο, ενώ μόλις 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 23%, δηλώνει ότι ενημερώνεται περισσότερο από την τηλεόραση. Μόλις το 5% ενημερώνεται από εφημερίδες, ενώ ακόμα μικρότερο είναι το ποσοστό των νέων, 2,8% που ενημερώνεται από το ραδιόφωνο. Τέλος 1,5% των συμμετεχόντων δήλωσε ότι ενημερώνεται από κάποιο άλλο μέσο, χωρίς όμως να το κατονομάζει. Και από το γράφημα 1.14 που ακολουθεί γίνεται φανερό πως το διαδίκτυο είναι το κυριότερο μέσο ενημέρωσης των νέων στην Ελλάδα σήμερα. Η τηλεόραση έρχεται δεύτερη στις προτιμήσεις των νέων για ενημέρωση αλλά με πολύ μικρότερο ποσοστό, ενώ οι εφημερίδες και ραδιόφωνο μπορούν πλέον να θεωρούνται ξεπερασμένα.

Γράφημα 1.14

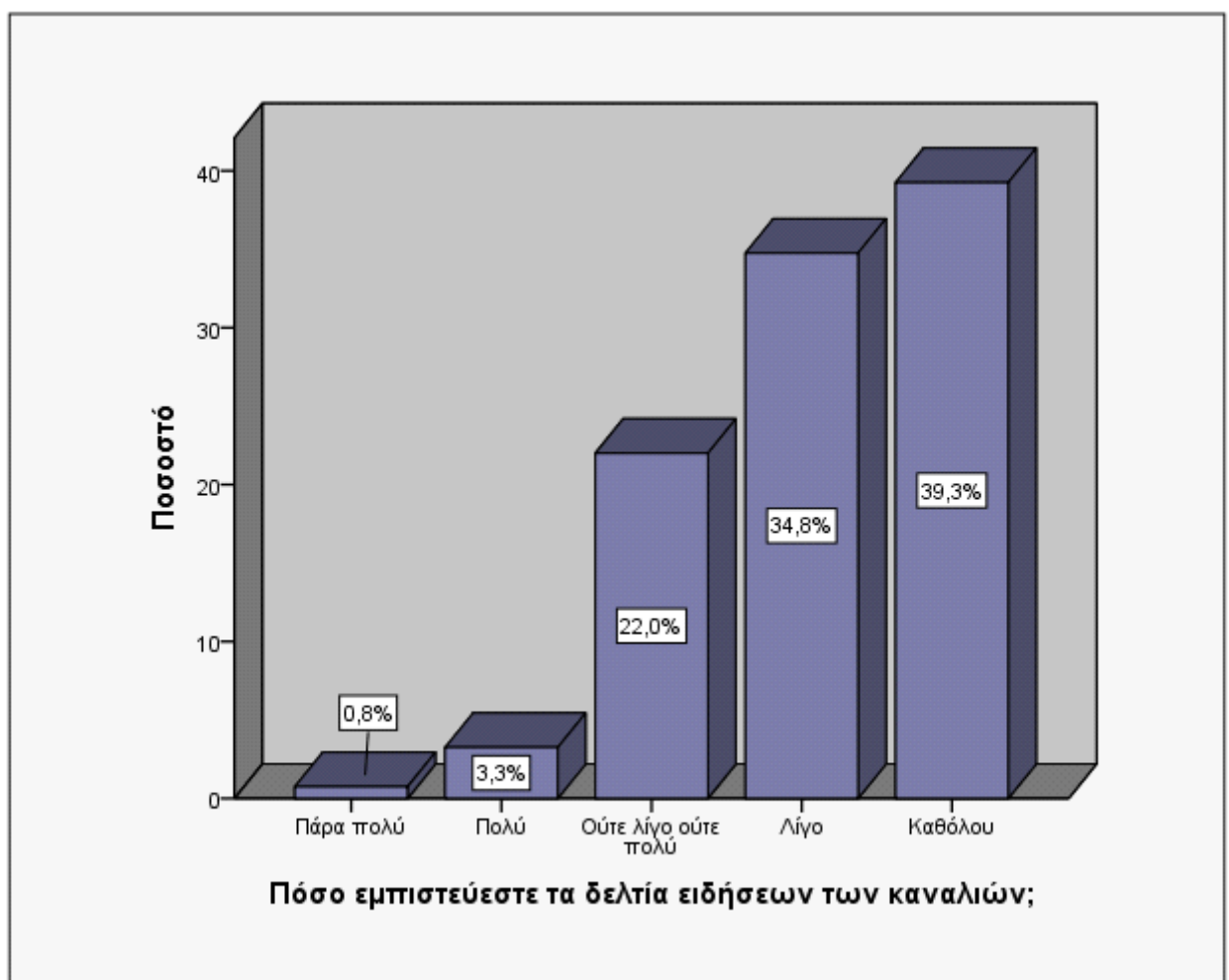
Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας 1.15, στον οποίο υπάρχει η κατανομή των ποσοστών των απαντήσεων των ερωτηθέντων σχετικά με το βαθμό στον οποίο εμπιστεύονται τα δελτία ειδήσεων των καναλιών.

Πόσο εμπιστεύεστε τα δελτία ειδήσεων των καναλιών;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	3	,8	,8	,8
Πολύ	13	3,3	3,3	4,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	88	22,0	22,0	26,0
Λίγο	139	34,8	34,8	60,8
Καθόλου	157	39,3	39,3	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.15

Η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 39,3% δηλώνει πως δεν εμπιστεύεται καθόλου τα δελτία ειδήσεων των καναλιών, ενώ το 34,8% δηλώνει πως τα εμπιστεύεται λίγο. Έτσι σχεδόν 7 στους 10 νέους, με ποσοστό 74,1% εμπιστεύονται τα δελτία ειδήσεων των καναλιών λίγο ή καθόλου. Επίσης το 22% δηλώνει ουδέτερο πάνω στο θέμα, ενώ μόλις το 3,3% των ερωτηθέντων δήλωσε πως εμπιστεύεται πολύ τα δελτία ειδήσεων των καναλιών για την ενημέρωσή του. Το μικρότερο ποσοστό 0,8% αφορά τους νέους που εμπιστεύονται πάρα πολύ τα δελτία ειδήσεων των καναλιών. Η γενικότερη δυσπιστία αλλά και η έλλειψη εμπιστοσύνης στα δελτία ειδήσεων των καναλιών φαίνεται χαρακτηριστικά στο γράφημα 1.15 που ακολουθεί.

Γράφημα 1.15

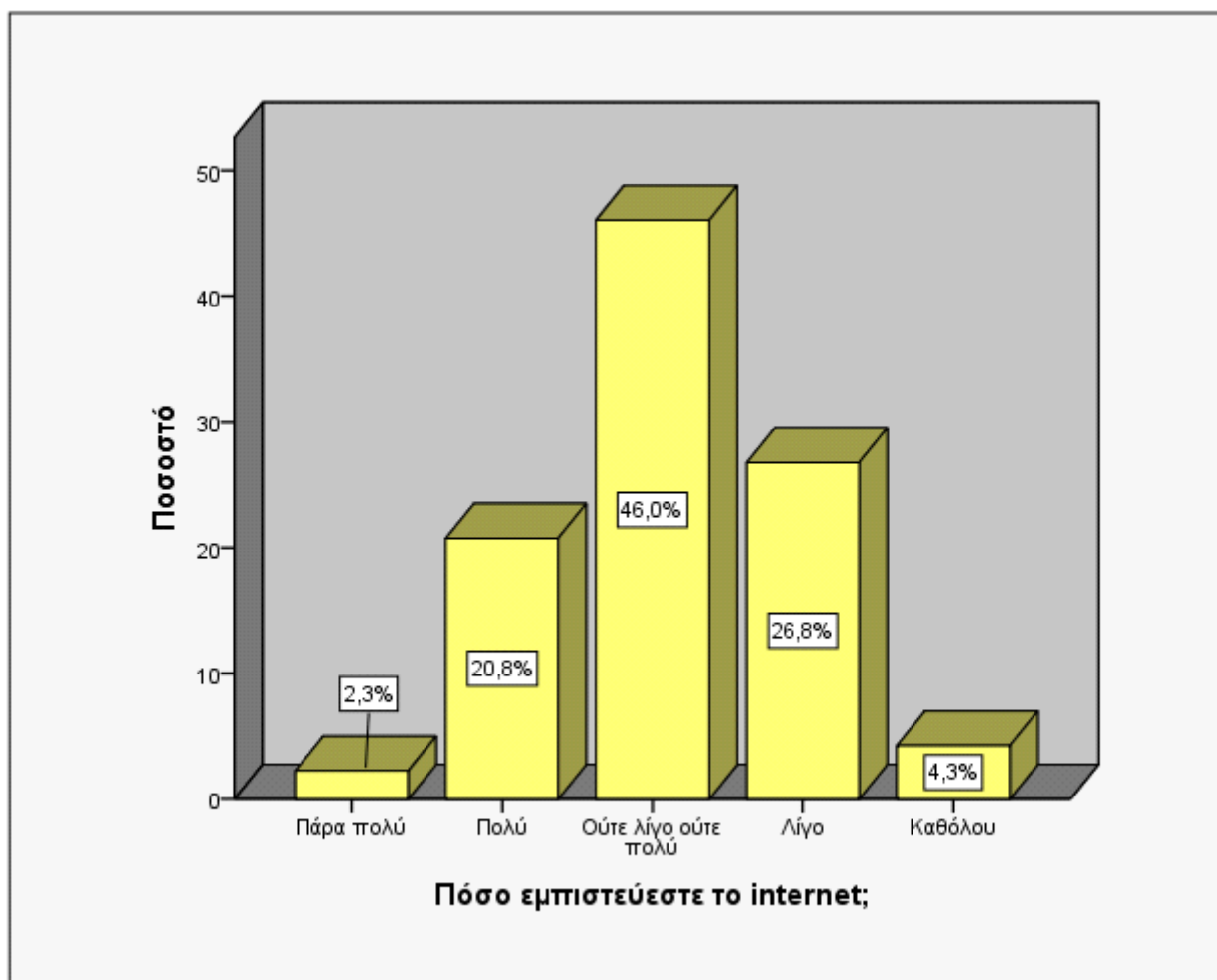
Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, οι νέοι κλήθηκαν να απαντήσουν αν εμπιστεύονται το διαδίκτυο και σε πιο βαθμό. Οι απαντήσεις τους συνοψίζονται στον πίνακα 1.16 που ακολουθεί.

Πόσο εμπιστεύεστε το internet;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	9	2,3	2,3	2,3
Πολύ	83	20,8	20,8	23,0
Ούτε λίγο ούτε πολύ	184	46,0	46,0	69,0
Λίγο	107	26,8	26,8	95,8
Καθόλου	17	4,3	4,3	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.16

Έτσι από τον πίνακα προκύπτει ότι η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 46% είναι ουδέτερη και εμπιστεύεται το διαδίκτυο ούτε πολύ αλλά ούτε και λίγο. Ταυτόχρονα σχεδόν 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 26,8% εμπιστεύεται λίγο το διαδίκτυο, ενώ αντίθετα 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 20,8% το εμπιστεύεται πολύ. Για τα δύο άκρα τα ποσοστά είναι εμφανώς πάρα πολύ χαμηλά με το 2,3% να δηλώνει πως εμπιστεύεται το διαδίκτυο πάρα πολύ και το 4,3% καθόλου. Γενικά διαφαίνεται μία ισορροπημένη και ουδέτερη άποψη πάνω στο θέμα με το γράφημα των δεδομένων να ακολουθεί την κανονική κατανομή χωρίς ιδιαίτερες αποκλίσεις.

Γράφημα 1.16

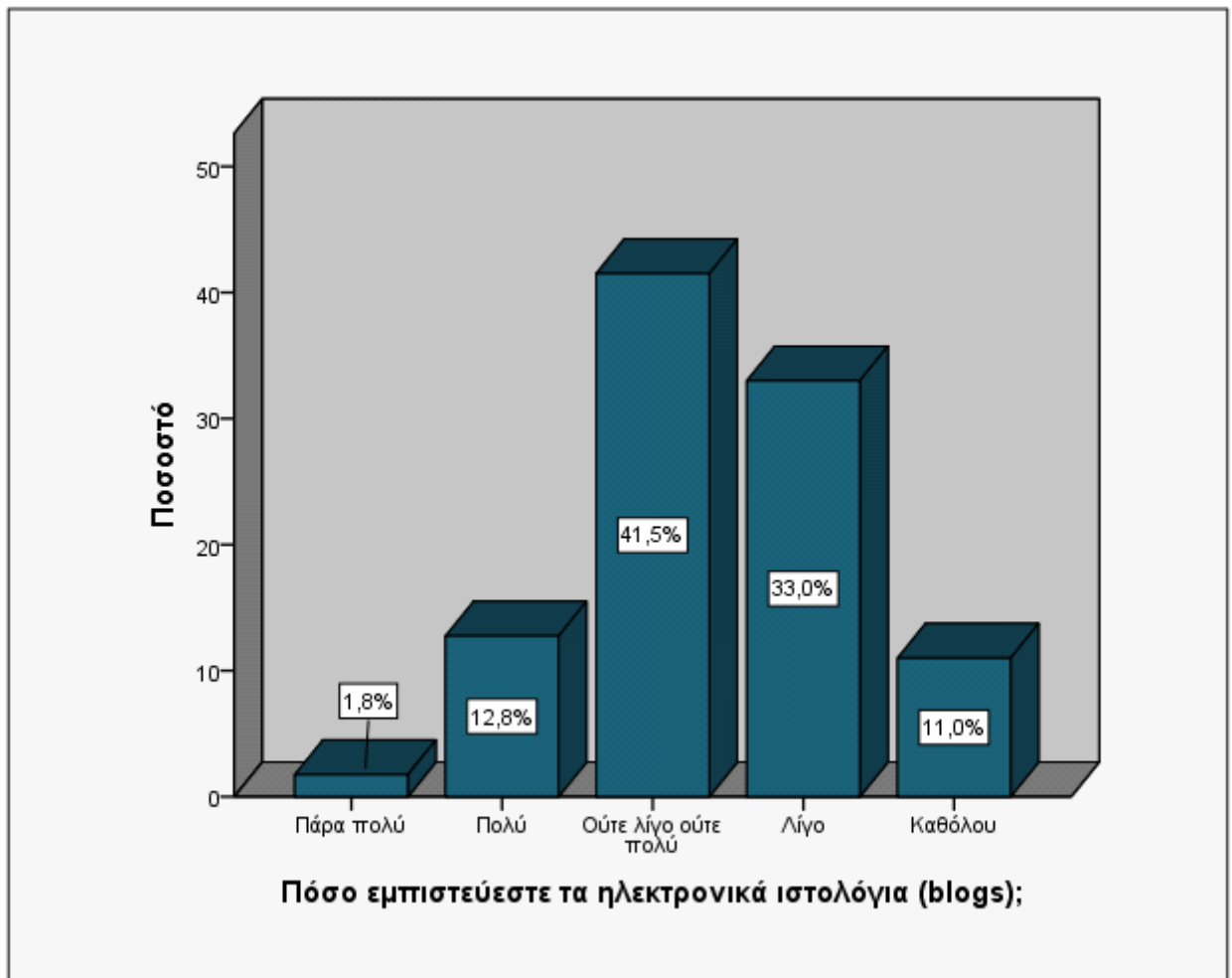
Εν συνεχεία εξετάζεται η εμπιστοσύνη των νέων στα ηλεκτρονικά ιστολόγια, γνωστά ως «blogs». Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει την κατανομή των ποσοστών για το βαθμό εμπιστοσύνης των νέων προς τα blogs πάντα με βάση τις απαντήσεις που δόθηκαν στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Πόσο εμπιστεύεστε τα ηλεκτρονικά ιστολόγια (blogs);

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	7	1,8	1,8	1,8
Πολύ	51	12,8	12,8	14,5
Ούτε λίγο ούτε πολύ	166	41,5	41,5	56,0
Λίγο	132	33,0	33,0	89,0
Καθόλου	44	11,0	11,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.17

Έτσι και στην περίπτωση αυτή όπως και προηγουμένως με το διαδίκτυο, η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 41,5% δηλώνει ουδέτερη πάνω στο θέμα. Αντίθετα το 33% δηλώνει πως εμπιστεύεται λίγο τα ηλεκτρονικά ιστολόγια, ενώ το 11%, δηλαδή σχεδόν 1 στους 10 νέους, καθόλου. Στον αντίποδα, σχεδόν 1 στους 10 νέους, με ποσοστό 12,8% εμπιστεύεται πολύ τα ηλεκτρονικά ιστολόγια, ενώ το 1,8% των ερωτηθέντων τα εμπιστεύεται πάρα πολύ. Και από το γράφημα 1.17 επιβεβαιώνονται τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, ενώ παρατηρείται και μία μετακίνηση των ποσοστών προς τα δεξιά, δηλαδή προς το λίγο και το καθόλου. Γενικά το αποτέλεσμα που προκύπτει για να ηλεκτρονικά ιστολόγια δεν μπορεί να χαρακτηριστεί θετικό.

Γράφημα 1.17

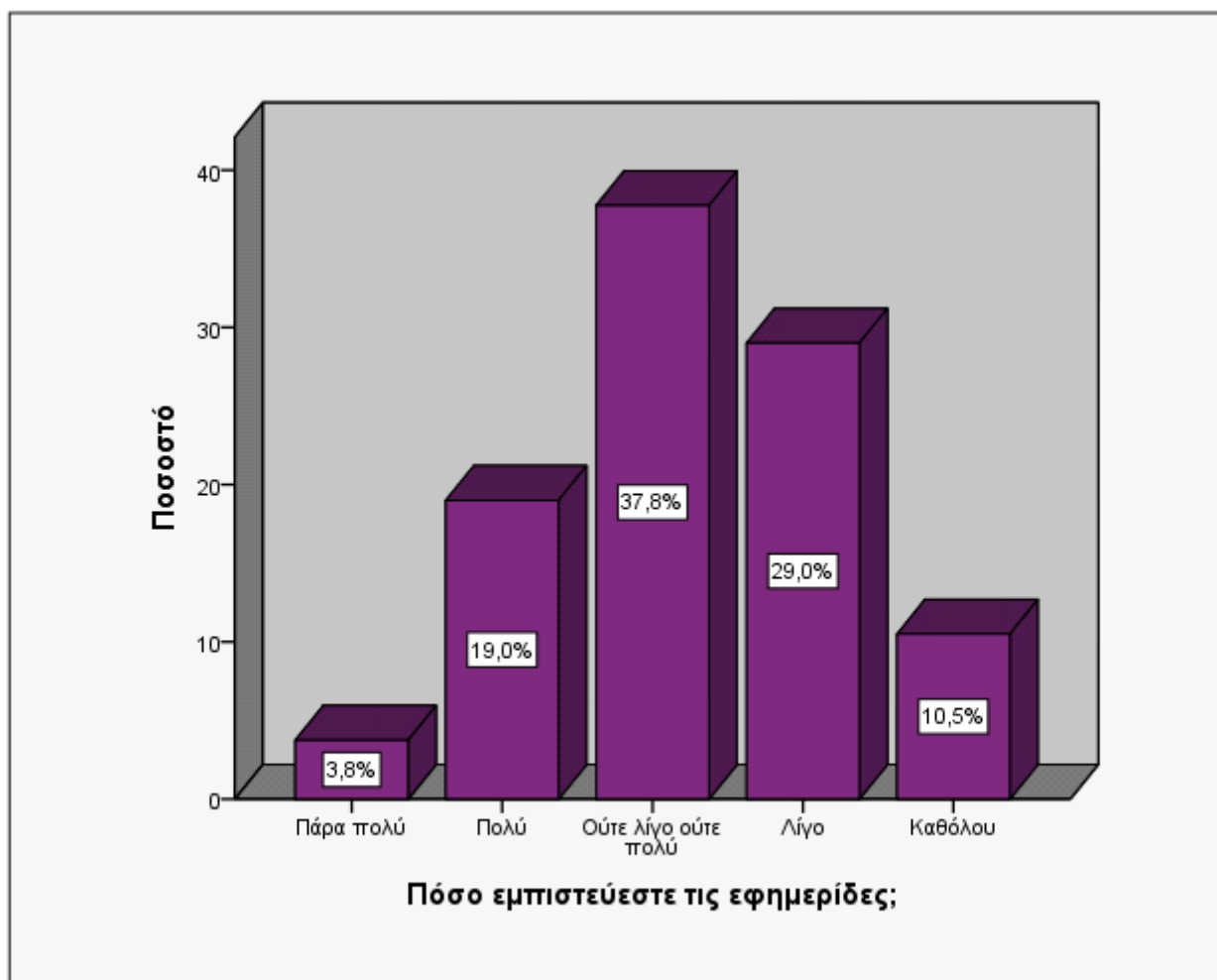
Ακολουθεί ο πίνακας 1.18 που είναι παρόμοιος με τις προηγούμενες 3 ερωτήσεις, αλλά σε αυτή την περίπτωση εξετάζεται η εμπιστοσύνη των νέων προς τις εφημερίδες.

Πόσο εμπιστεύεστε τις εφημερίδες;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	15	3,8	3,8	3,8
Πολύ	76	19,0	19,0	22,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	151	37,8	37,8	60,5
Λίγο	116	29,0	29,0	89,5
Καθόλου	42	10,5	10,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.18

Και σε αυτή την περίπτωση η πλειονότητα των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα, ποσοστό 37,8%, παρουσιάζονται ουδέτεροι. Μικρή εμπιστοσύνη στις εφημερίδες δηλώνει το 29% των ερωτηθέντων, ενώ το 19% τις εμπιστεύεται πολύ. Επίσης 1 στους 10 νέους, ποσοστό 10,5% δεν εμπιστεύεται καθόλου τις εφημερίδες, ενώ αντίθετα το 3,8% των ερωτηθέντων τις εμπιστεύεται πάρα πολύ. Το γράφημα 1.18 που ακολουθεί αποτυπώνει την άποψη των νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, η οποία και παρουσιάζει μία ελαφριά αρνητική κλίση, προς το μέρος δηλαδή όπου η εμπιστοσύνη προς τις εφημερίδες μειώνεται.

Γράφημα 1.18

Η ενότητα Γ του ερωτηματολογίου που αφορά στην ενημέρωση και τα ΜΜΕ τελειώνει με την ερώτηση που αφορά στο βαθμό εμπιστοσύνης των νέων προς τις δημοσκοπήσεις (gallups).

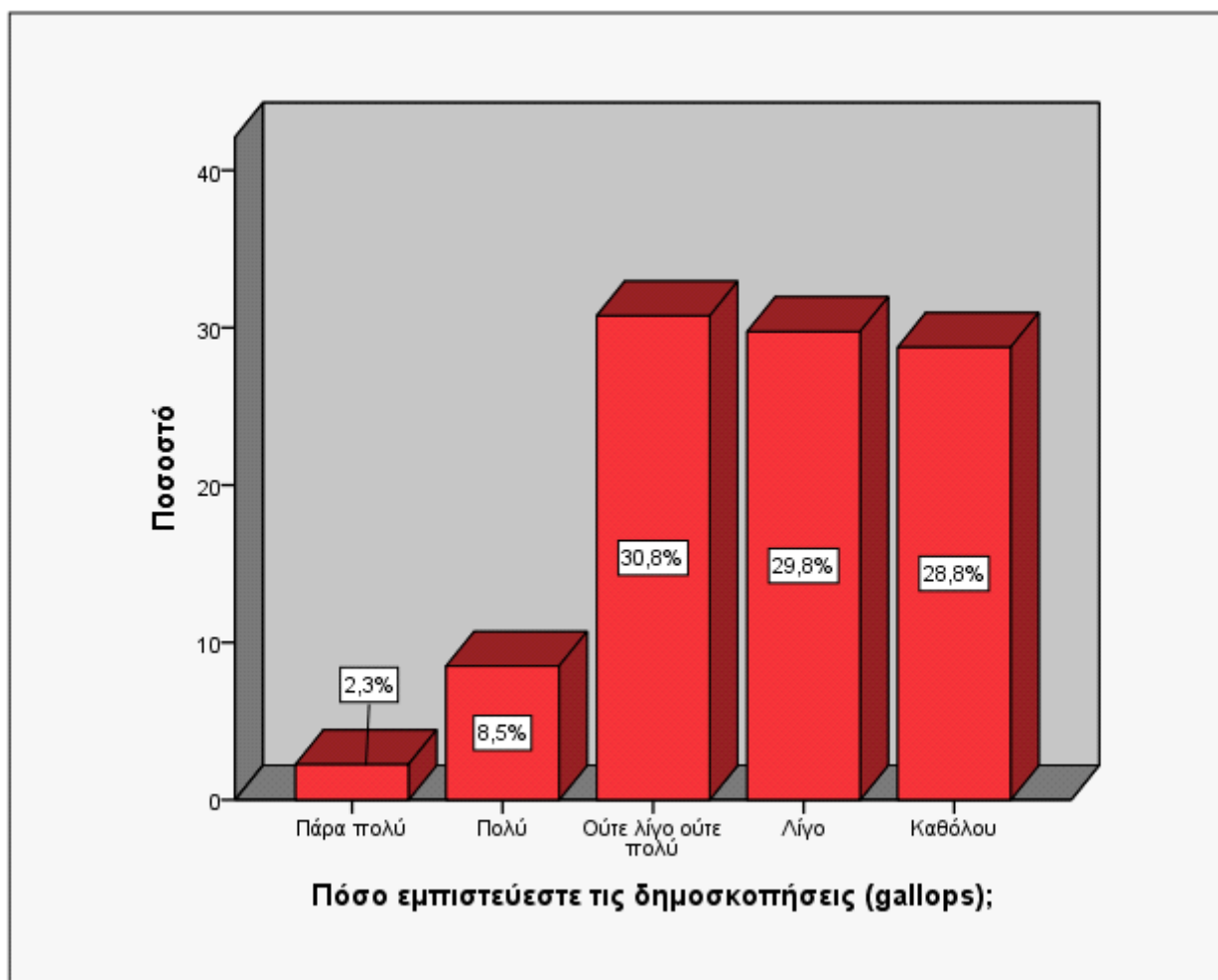
Πόσο εμπιστεύεστε τις δημοσκοπήσεις (gallops);

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Πάρα πολύ	9	2,3	2,3	2,3
Πολύ	34	8,5	8,5	10,8
Ούτε λίγο ούτε πολύ	123	30,8	30,8	41,5
Λίγο	119	29,8	29,8	71,3
Καθόλου	115	28,8	28,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.19

Στη περίπτωση λοιπόν των δημοσκοπήσεων οι νέοι εμφανίζονται αρκετά δύσπιστοι, με την πλειονότητα αυτών, ποσοστό 30,8% να δηλώνει ουδετερότητα πάνω στο θέμα,

το 29,8% να δηλώνει μικρή εμπιστοσύνη προς τις δημοσκοπήσεις, ενώ το 28,8% δεν έχει καμία εμπιστοσύνη σε αυτές.

Γράφημα 1.19

Μόλις το 8,5% των ερωτηθέντων απάντησε πως εμπιστεύεται πολύ τις δημοσκοπήσεις και το ακόμα χαμηλότερο ποσοστό του 2,3% τις εμπιστεύεται πάρα πολύ. Γενικά η πλειοψηφία των νέων, σε ποσοστό 58,6% δεν εμπιστεύεται τις δημοσκοπήσεις ή τις εμπιστεύεται λίγο και αυτή η αρνητική άποψη των νέων αποτυπώνεται χαρακτηριστικά στο γράφημα 1.19.

5.1.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Η ανάλυση των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου της έρευνας συνεχίζεται με την επόμενη ενότητα ερωτήσεων, ενότητα Δ, που αφορά ερωτήσεις σχετικά με την οικονομική κρίση και το πώς η τελευταία επηρεάζει, αλλάζει αλλά και δημιουργεί απόψεις στάσεις και αντιλήψεις.

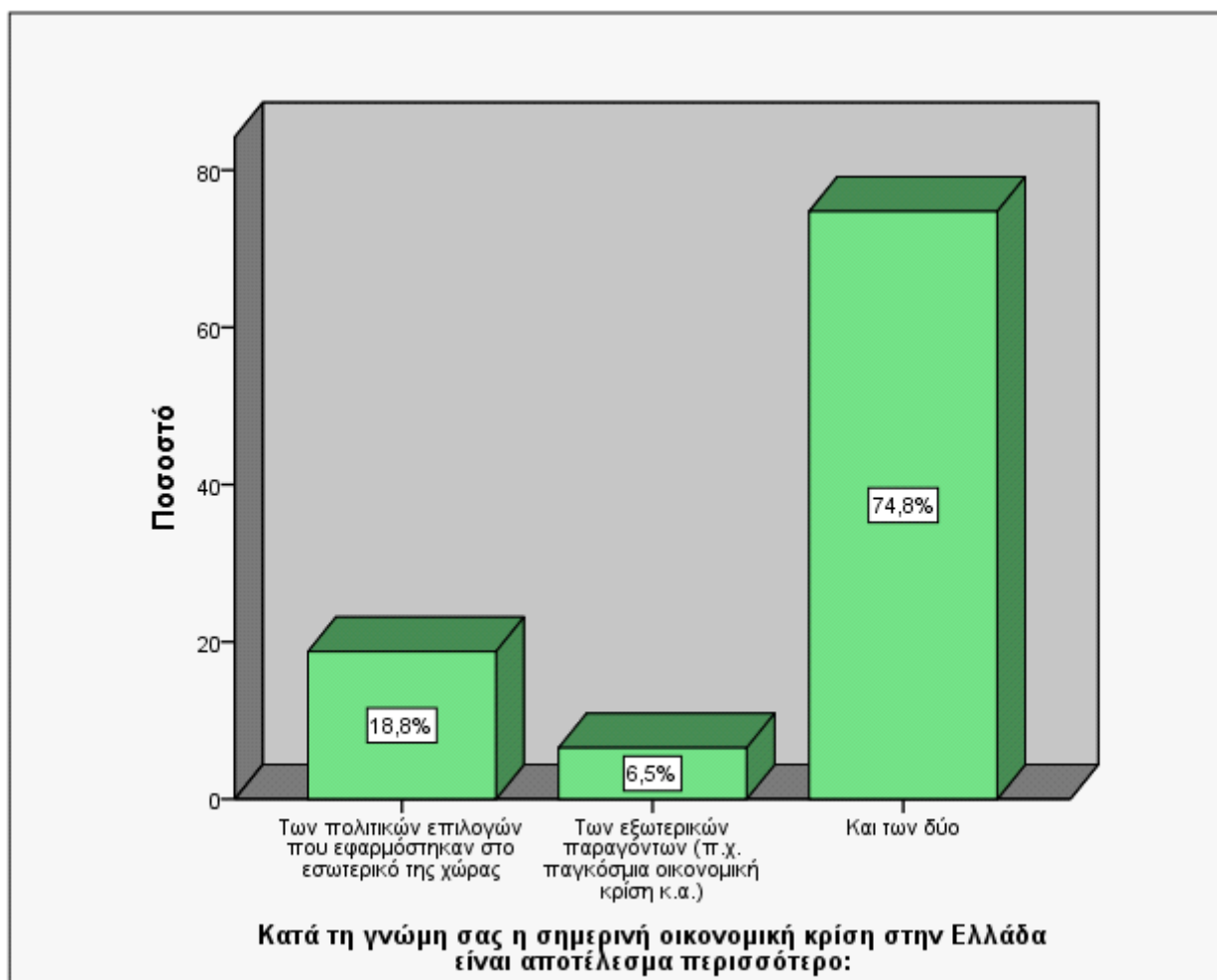
Αρχικά οι νέοι που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν στο κατά πόσο η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας ή εξωτερικών παραγόντων ή αποτέλεσμα του συνδυασμού τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών παραγόντων. Οι απαντήσεις που δόθηκαν συνοψίζονται και παρουσιάζονται στον πίνακα 1.20 που ακολουθεί.

Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας	75	18,8	18,8	18,8
Των εξωτερικών παραγόντων (π.χ. παγκόσμια οικονομική κρίση κ.α.)	26	6,5	6,5	25,3
Και των δύο	299	74,8	74,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.20

Έτσι προκύπτει ότι σχεδόν 1 στους 5 νέους, σε ποσοστό 18,8% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας, ενώ μόλις το 6,5% θεωρεί πως η κρίση είναι προϊόν εξωτερικών παραγόντων, όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση, η κερδοσκοπική πολιτική των αγορών κ.α.. Η πλειοψηφία των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησε πως η οικονομική κρίση είναι συνδυασμός τόσο εσωτερικών πολιτικών επιλογών όσο και εξωτερικών παραγόντων. Το γράφημα 1.20 που ακολουθεί αποτυπώνει ξεκάθαρα την γνώμη των νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Γράφημα 1.20

Στη συνέχεια του ερωτηματολογίου, δόθηκε στους συμμετέχοντες μία λίστα με τα μεγαλύτερα σημερινά προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας, καθώς επίσης και μία λίστα με τους σημαντικότερους θεσμούς της Ελλάδας. Οι νέοι κλήθηκαν να βαθμολογήσουν το πόσο σημαντικά είναι για τους ίδιους τόσο τα προβλήματα όσο και οι θεσμοί της χώρας.

Αρχικά παρουσιάζεται ο πίνακας με την κατανομή των ποσοστών για το βαθμό σημαντικότητας των προβλημάτων της Ελλάδας, όπως αυτός δημιουργήθηκε με βάση τις απαντήσεις των νέων που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα. Έτσι από τον πίνακα 1.21 προκύπτει ότι το πρόβλημα της ακρίβειας είναι πάρα πολύ σημαντικό για τους νέους σε ποσοστό 24,8%, ενώ ταυτόχρονα σχεδόν 3 στους 10 νέους, σε ποσοστό 29,5% θεωρεί το πρόβλημα της ακρίβειας πολύ σημαντικό. Ανάλογα είναι και τα ποσοστά για την ανασφάλεια, με τα ποσοστά των νέων που την θεωρούν ως πολύ σημαντική και ένα πάρα πολύ σημαντικό πρόβλημα, να βρίσκονται στο 33,8% και 27,5% αντίστοιχα. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, σε ποσοστό 69,4%, σχεδόν

7 στους 10 νέους δηλαδή, θεωρεί πάρα πολύ σημαντικό το πρόβλημα της ανεργίας και της απασχόλησης γενικότερα. Να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως η έρευνα αφορά νέους 18 έως 29 ετών, επομένως είναι άτομα που είτε σπουδάζουν ακόμα είτε έχουν τελειώσει με τις σπουδές τους πριν μερικά χρόνια και άρα ενδιαφέρονται άμεσα για την μελλοντική τους απασχόληση.

Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας; * Βαθμός σημαντικότητας Crosstabulation

% within Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας;

		Βαθμός σημαντικότητας					Total
		Καθόλου	Λίγο	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	
Πόσο σημαντικά θεωρείτε τα παρακάτω προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας;	Ακρίβεια	3,0%	10,5%	32,3%	29,5%	24,8%	100,0%
	Ανασφάλεια	1,3%	10,8%	26,8%	33,8%	27,5%	100,0%
	Ανεργία - απασχόληση	0,8%	1,3%	8,5%	20,1%	69,4%	100,0%
	Ατιμωρησία	1,5%	5,0%	14,8%	35,3%	43,5%	100,0%
	Διαφθορά	1,3%	2,8%	10,8%	28,0%	57,3%	100,0%
	Εγκληματικότητα	2,0%	11,3%	29,8%	36,0%	21,0%	100,0%
	Κομματοκρατία	2,5%	7,0%	22,8%	31,8%	36,0%	100,0%
	Λαθρομετανάστευση	8,8%	18,8%	30,0%	22,3%	20,3%	100,0%
	Οικογενειοκρατία	9,5%	22,5%	32,5%	23,8%	11,8%	100,0%
	Φοροδιαφυγή	2,0%	3,3%	13,0%	34,5%	47,3%	100,0%
	Ναρκωτικά	14,8%	21,3%	29,5%	20,0%	14,5%	100,0%
	Άλλο	21,6%	11,1%	32,7%	16,4%	18,1%	100,0%
Total	4,9%	10,4%	23,2%	28,2%	33,3%	100,0%	

Πίνακας 1.21

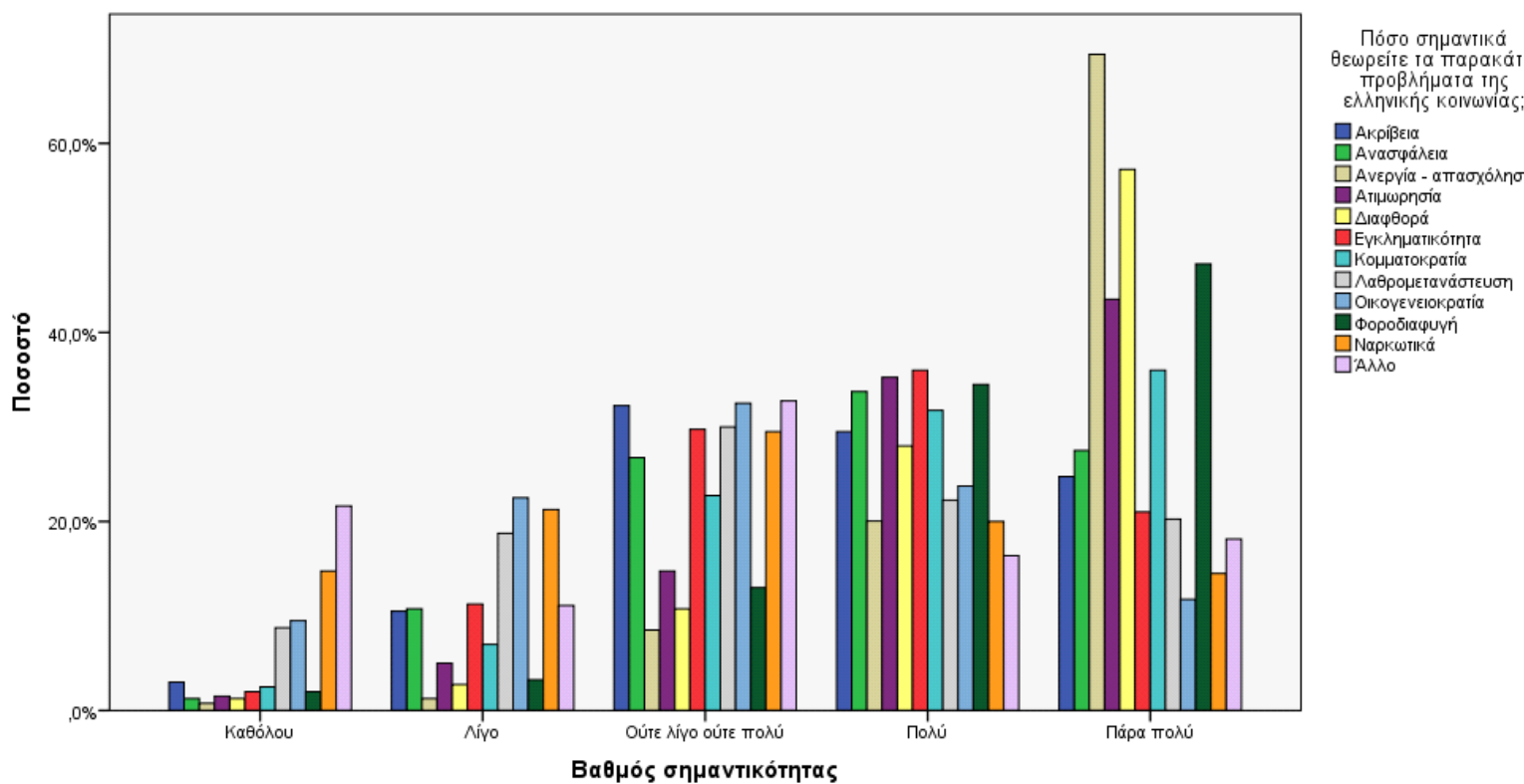
Για αυτό και το συγκεκριμένο πρόβλημα εμφανίζει και το υψηλότερο ποσοστό που είναι καταγεγραμμένο στον πίνακα 1.21. Η ατιμωρησία που υπάρχει στη χώρα θεωρείται ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα σε ποσοστό 35,3% και πάρα πολύ σημαντικό πρόβλημα σε ποσοστό 43,5% ενώ η διαφθορά αντιμετωπίζεται από την πλειοψηφία των νέων ως ένα πάρα πολύ σημαντικό πρόβλημα με ποσοστό που φτάνει το 57,3%.

Η εγκληματικότητα είναι ένα πολύ σημαντικό πρόβλημα για τους νέους, οι οποίοι δηλώνουν κάτι τέτοιο σε ποσοστό 36%, ενώ αντίθετα σχεδόν 1 στους 10 νέους, ποσοστό 11,3% θεωρεί πως η εγκληματικότητα είναι λίγο σημαντική. Η κομματοκρατία από την άλλη θεωρείται ως ένα πολύ ή πάρα πολύ σημαντικό πρόβλημα για τη χώρα σε ποσοστό που φτάνει το 67,8%. Σε ότι αφορά τώρα το πρόβλημα της λαθρομετανάστευσης τα ποσοστά εμφανίζονται ελαφρώς μοιρασμένα, με 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 20,3% να το θεωρεί πάρα πολύ σημαντικό πρόβλημα για τη χώρα, 22,3% πολύ σημαντικό πρόβλημα, 18,8% λίγο σημαντικό και η

πλειονότητα 3 στους 10 νέους, σε ποσοστό 30% να διατηρεί ουδέτερη στάση για το πρόβλημα. Επίσης υπάρχει και ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 8,8% που θεωρεί πως η λαθρομετανάστευση δεν είναι καθόλου σημαντικό πρόβλημα για τη χώρα. Η οικογενειοκρατία εμφανίζεται ίσως ως το πιο ουδέτερο πρόβλημα της Ελλάδας με τους νέους να δηλώνει πως είναι πολύ σημαντικό πρόβλημα σε ποσοστό 23,8% και λίγο σημαντικό με ποσοστό 22,5%, ενώ η πλειοψηφία, ποσοστό 32,5% διατηρεί ουδέτερη στάση. Ακόμα η φοροδιαφυγή είναι ένα παρά πολύ σημαντικό πρόβλημα για τους νέους οι οποίοι δηλώνουν κάτι τέτοιο σε ποσοστό 47,3%, σχεδόν 1 στους 2, ενώ το θεωρούν πολύ σημαντικό σε ποσοστό 34,5%.

Τέλος το πρόβλημα των ναρκωτικών δεν θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα για τους νέους οι οποίοι μάλιστα σε ποσοστό 14,8% δηλώνουν ότι δεν είναι καθόλου σημαντικό, ενώ σχεδόν 1 στους 5 νέους, σε ποσοστό 12,3% θεωρεί ότι είναι λίγο σημαντικό. Η πλειονότητα, με ποσοστό 29,5%, δηλαδή σχεδόν 3 στους 10 νέους διατηρεί ουδέτερη στάση στο πρόβλημα των ναρκωτικών.

Η γενικότερη εικόνα που προκύπτει από τον πίνακα 1.21 είναι πως οι νέοι θεωρούν πολύ ή πάρα πολύ σημαντικά τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική κοινωνία και μάλιστα σε ποσοστό που φτάνει και το 61,5%. Ακολουθεί το γράφημα 1.21 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα 1.21 και στο οποίο διακρίνεται η τάση που υπάρχει προς τα δεξιά, δηλαδή προς τις κατηγορίες “πολύ” και “πάρα πολύ”.

Γράφημα 1.21

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους νέους σχετικά με το βαθμό σημαντικότητας των θεσμών της χώρας.

Πόσο σημαντικούς θεωρείτε τουα παρακάτω θεσμούς; * Βαθμός σημαντικότητας Crosstabulation

% within Πόσο σημαντικούς θεωρείτε τουα παρακάτω θεσμούς;

		Βαθμός σημαντικότητας					Total
		Καθόλου	Λίγο	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Πολύ	Πάρα πολύ	
Πόσο σημαντικούς θεωρείτε τουα παρακάτω θεσμούς;	Πρόεδρος Δημοκρατίας	48,5%	24,8%	21,0%	3,8%	2,0%	100,0%
	Βουλή	41,8%	28,0%	22,8%	5,5%	2,0%	100,0%
	Κυβέρνηση	40,8%	23,8%	24,8%	7,8%	3,0%	100,0%
	Κόμματα	46,5%	26,5%	18,8%	5,0%	3,3%	100,0%
	Δικαιοσύνη	18,8%	19,3%	32,5%	19,3%	10,3%	100,0%
	Ανεξάρτητες Αρχές (π.χ. συνήγορος του πολίτη)	20,5%	18,0%	32,8%	22,0%	6,8%	100,0%
	Συνδικάτα	32,0%	29,3%	27,8%	8,8%	2,3%	100,0%
	MME	51,8%	26,5%	15,5%	4,5%	1,8%	100,0%
	Εκκλησία της Ελλάδος	43,5%	22,8%	19,3%	9,0%	5,5%	100,0%
	Ένοπλες Δυνάμεις	32,0%	22,8%	23,8%	13,3%	8,3%	100,0%
	Αστυνομία	30,3%	18,5%	28,8%	16,3%	6,3%	100,0%
	Ευρωπαϊκή Ένωση	30,8%	26,3%	28,3%	11,0%	3,8%	100,0%
	Άλλο	31,6%	16,1%	23,6%	11,5%	17,2%	100,0%
Total		36,2%	23,6%	24,6%	10,5%	5,0%	100,0%

Πίνακας 1.22

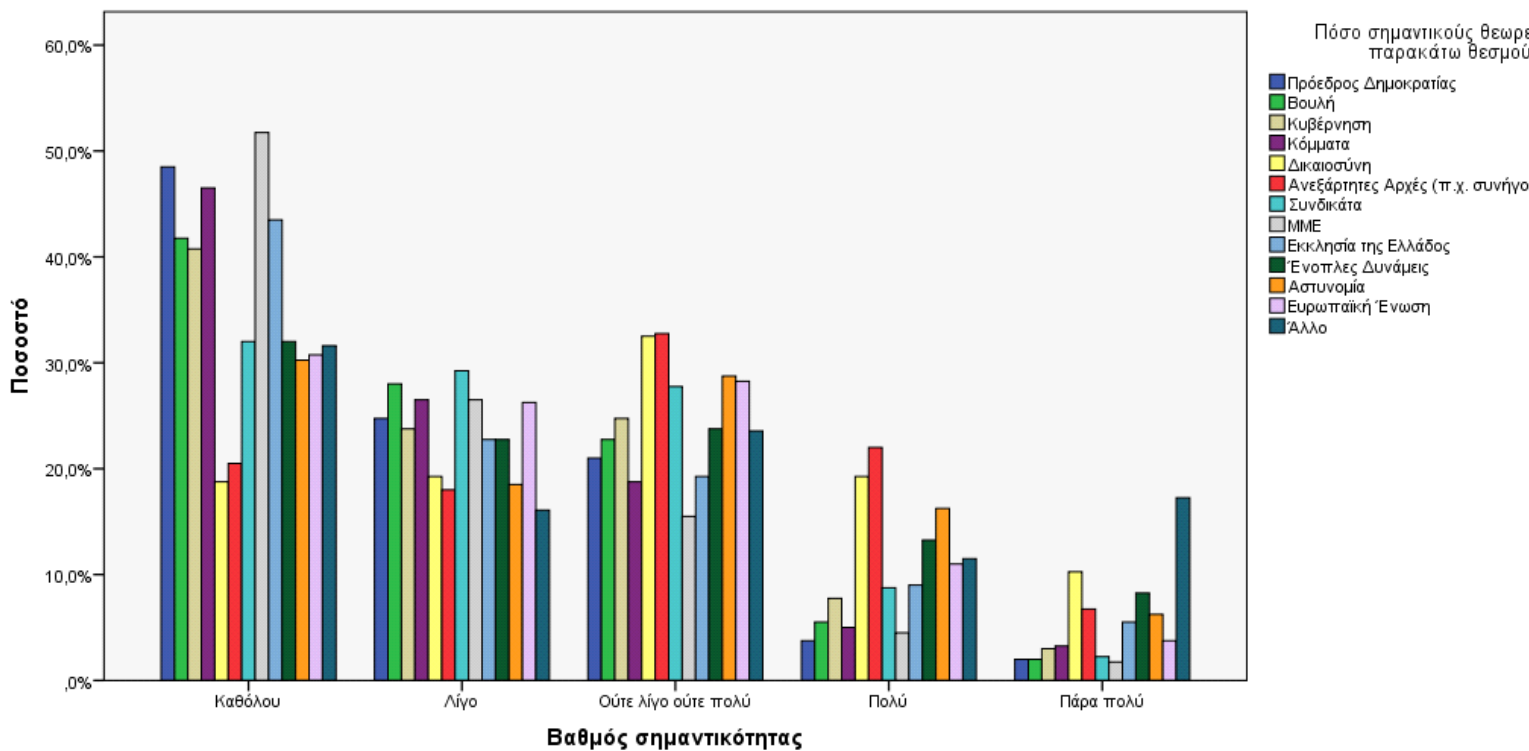
Έτσι από τον πίνακα 1.22 προκύπτει ότι ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν θεωρείται καθόλου σημαντικός από τους νέους στην πλειονότητά τους, αφού σχεδόν 1 στους 2 συμμετέχοντες, με ποσοστό 48,5% εκφράζει αυτή την άποψη, ενώ σχεδόν 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 24,8% θεωρεί τον συγκεκριμένο θεσμό ως λίγο σημαντικό. Μόλις το 2% των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα πιστεύει πως ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας είναι κάτι πάρα πού σημαντικό. Ανάλογα είναι τα ποσοστά και για το θεσμό της Βουλής με το 41,8% των νέων να θεωρεί το θεσμό ασήμαντο και το 28% λίγο σημαντικό. Επίσης μόλις το 2% θεωρεί τη Βουλή ως ένα πάρα πολύ σημαντικό θεσμό της χώρας.

Για το θεσμό της κυβέρνησης, 2 στους 5 νέους, με ποσοστό 40,8% τον θεωρούν ασήμαντο ενώ σχεδόν 1 στους 4, με ποσοστό 23,8% λίγο σημαντικό. Ο θεσμός των κομμάτων εμφανίζεται ακόμα λιγότερο σημαντικός με το 46,5% των νέων να τον θεωρεί ασήμαντο και το 26,5% αυτών λίγο σημαντικό. Ο θεσμός της δικαιοσύνης εμφανίζεται ως θεσμός με ουδέτερη σημαντικότητα, αφού το 32,5% των ερωτηθέντων τηρεί ουδέτερη στάση, ενώ σχεδόν 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 19,3% τον θεωρεί ως ένα πολύ σημαντικό θεσμό. Ταυτόχρονα το ίδιο ποσοστό του 19,3% τον θεωρεί λίγο σημαντικό θεσμό. Επίσης σχεδόν 1 στους 5 νέους, ποσοστό που

ανέρχεται στο 18,8% θεωρεί το θεσμό ασήμαντο ενώ 1 στους 10 θεωρεί τη δικαιοσύνη ως πάρα πολύ σημαντικό θεσμό. Και οι ανεξάρτητες αρχές, όπως ο συνήγορος του πολίτη κ.α., θεωρούνται πολύ σημαντικοί θεσμοί από το 22% των ερωτηθέντων ενώ παράλληλα το 20,5% αυτών θεωρούν τους συγκεκριμένους θεσμούς ασήμαντους. Σε ότι αφορά τώρα το θεσμό των συνδικάτων, οι νέοι σε ποσοστό 32% τον θεωρούν ασήμαντο και σε ποσοστό 29,3% λίγο σημαντικό. Μόλις 8,8% των νέων πιστεύει πως τα συνδικάτα είναι πολύ σημαντικά ως θεσμός για τη χώρα. Τα ΜΜΕ από την άλλη θεωρούνται ασήμαντα ως θεσμός της χώρας από 1 στους 2 νέους, σε ποσοστό 51,8% που είναι και το υψηλότερο ποσοστό που υπάρχει στον πίνακα 1.22. Επίσης το 26,5%, δηλαδή σχεδόν 1 στους 4 νέους τα θεωρεί λίγο σημαντικά ενώ μόλις το 1,8% των ερωτηθέντων, το μικρότερο ποσοστό που αναγράφεται στον πίνακα, θεωρεί τον θεσμό των ΜΜΕ πάρα πολύ σημαντικό.

Η Εκκλησία της Ελλάδος επίσης εμφανίζει αρνητικά ποσοστά με το 43,5% των νέων να θεωρεί το συγκεκριμένο θεσμό ασήμαντο και μόλις το 9% πολύ σημαντικό. Ακόμα οι Ένοπλες Δυνάμεις θεωρούνται ασήμαντες ως θεσμός από το 32% των ερωτηθέντων, ενώ παράλληλα σχεδόν 1 στους 4 νέους, ποσοστό του 22,8% θεωρεί το θεσμό λίγο σημαντικό και επίσης 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 23,8% είναι ουδέτερος πάνω στο θέμα. Ανάλογα τα ποσοστά και για το θεσμό της Αστυνομίας με 3 στους 10 νέους, σε ποσοστό 30,3% να θεωρεί τον θεσμό ασήμαντο, επίσης 3 στους 10, σε ποσοστό 28,8% να μένει ουδέτερο και μόλις το 16,3% να θεωρεί το θεσμό της Αστυνομίας πολύ σημαντικό. Τέλος ο θεσμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης θεωρείται ασήμαντος από το 30,8% των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα, ενώ μόλις 1 στους 10 νέους, ποσοστό της τάξης του 11% θεωρεί το συγκεκριμένο θεσμό ως πολύ σημαντικό.

Η γενικότερη εικόνα που προκύπτει από τον πίνακα 1.22 είναι πως οι νέοι θεωρούν ασήμαντους ή λίγο σημαντικούς τους θεσμούς της Ελλάδας και μάλιστα σε ποσοστό που ανέρχεται και το 59,8%. Θα μπορούσε λοιπόν να πει κανείς πως υπάρχει μία γενικότερη απαξίωση των θεσμών από πλευράς των νέων και αυτό είναι ένα πρώτο συμπέρασμα που προκύπτει από τις απαντήσεις που δόθηκαν στην παρούσα έρευνα. Ακολουθεί το γράφημα 1.22 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα 1.22 και στο οποίο διακρίνεται η τάση που υπάρχει προς τα αριστερά, δηλαδή προς τις κατηγορίες “λίγο” και “καθόλου”.

Γράφημα 1.22

5.1.5 ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Οι επόμενες ερωτήσεις ανήκουν στην πέμπτη και τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου και αφορούν την εθνική ταυτότητα και τον εθνικισμό. Αρχικά οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν πόσο σημαντικοί είναι για τους ίδιους μια σειρά από συντελεστές της εθνικής ταυτότητας, όπως η γλώσσα, η θρησκεία κ.α.. Η κατανομή των ποσοστών των απαντήσεων που δόθηκαν παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

**Πόσο σημαντικοί είναι για εσάς οι παρακάτω συντελεστές της εθνικής ταυτότητας; * Βαθμός σημαντικότητας
Crosstabulation**

% within Πόσο σημαντικοί είναι για εσάς οι παρακάτω συντελεστές της εθνικής ταυτότητας;

		Βαθμός σημαντικότητας					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Πόσο σημαντικοί είναι για εσάς οι παρακάτω συντελεστές της εθνικής ταυτότητας;	Παιδεία	76,8%	17,3%	5,3%	0,5%	0,3%	100,0%
	Γλώσσα	58,3%	31,5%	7,5%	2,3%	0,5%	100,0%
	Θρησκεία	22,5%	14,8%	28,3%	16,3%	18,3%	100,0%
	Ήθη	35,8%	30,5%	23,0%	7,0%	3,8%	100,0%
	Έθιμα	33,3%	29,8%	26,0%	7,3%	3,8%	100,0%
	Τέχνη	33,3%	33,5%	21,5%	9,0%	2,8%	100,0%
Total		43,3%	26,2%	18,6%	7,0%	4,9%	100,0%

Πίνακας 1.23

Έτσι από τον πίνακα 1.23 προκύπτει ότι η παιδεία είναι ένας πάρα πολύ σημαντικός συντελεστής της εθνικής ταυτότητας και μάλιστα αυτό ισχύει σε ποσοστό 76,8% των ερωτηθέντων. Αξίζει να σημειωθεί ότι η παιδεία είναι ο συντελεστής με το υψηλότερο ποσοστό σημαντικότητας που υπάρχει στον πίνακα 1.23. Επίσης το 17,3% θεωρεί τη παιδεία πολύ σημαντικό συντελεστή.

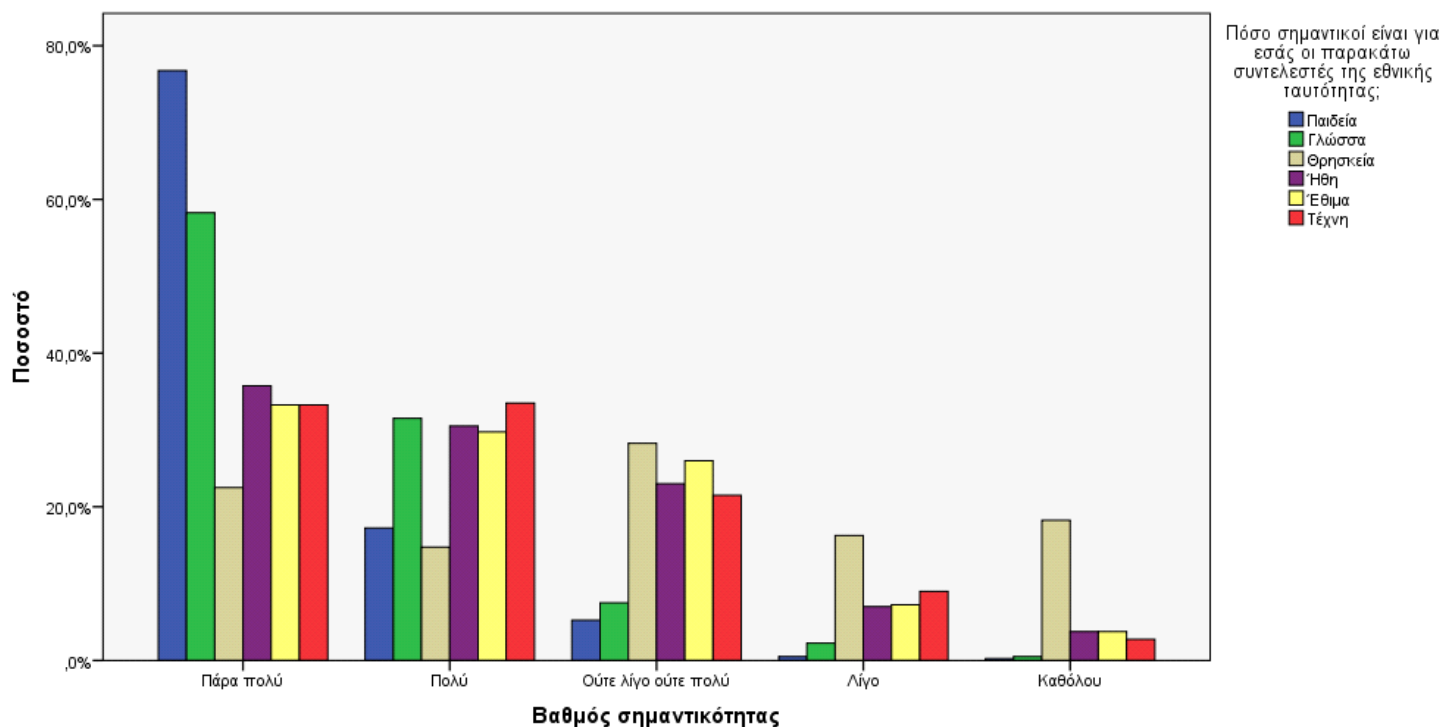
Ανάλογα είναι και τα ποσοστά για τη γλώσσα ως συντελεστή της εθνικής ταυτότητας. Έτσι το 58,3% των ερωτηθέντων, σχεδόν 6 στους 10 νέους δηλαδή, θεωρούν τη γλώσσα ως ένα πάρα πολύ σημαντικό συντελεστή, ενώ 3 στους 10, σε ποσοστό 31,5% τη θεωρεί πολύ σημαντικό συντελεστή.

Η θρησκεία από την άλλη ως συντελεστής της εθνικής ταυτότητας εμφανίζεται ως αυτός με τα πιο ουδέτερα ποσοστά. Έτσι το 22,5% των νέων τη θεωρεί πάρα πολύ σημαντικό συντελεστή, το 14,8% πολύ σημαντικό, ενώ αντιθέτως το 16,3% θεωρεί τη θρησκεία λιγότερο σημαντικό συντελεστή της εθνικής ταυτότητας και το 18,3% τη θεωρεί ασήμαντο συντελεστή. Επίσης υπάρχει και ένα κομμάτι των νέων που ανέρχεται στο 28,3% το οποίο εκφράζει μία ουδέτερη στάση για το συγκεκριμένο θέμα. Ήθη, έθιμα και τέχνη εμφανίζουν παρόμοια ποσοστά. Σχεδόν 6 με 7 στους 10 νέους (ποσοστά: 66,3% για τα ήθη, 63,1% για τα έθιμα και 66,8% για τις τέχνες) τα θεωρούν ως πάρα πολύ ή πολύ σημαντικό συντελεστή της εθνικής ταυτότητας.

Πιο αναλυτικά τα ήθη είναι πάρα πολύ σημαντικός συντελεστής για τους νέους με ποσοστό 35,8%, τα έθιμα με ποσοστό 33,3% και η τέχνη με ποσοστό επίσης 33,3%. Η γενικότερη εικόνα που προκύπτει από τον πίνακα 1.23 είναι πως οι νέοι θεωρούν πολύ ή πάρα πολύ σημαντικούς τους συντελεστές της εθνικής ταυτότητας

για τους οποίους ρωτήθηκαν σχετικά και μάλιστα σε ποσοστό που αγγίζει και το 69,6%.

Ακολουθεί το γράφημα 1.23 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα 1.23 και στο οποίο διακρίνεται η τάση που υπάρχει προς τα αριστερά, δηλαδή προς τις κατηγορίες “πολύ” και “πάρα πολύ”.

Γράφημα 1.23

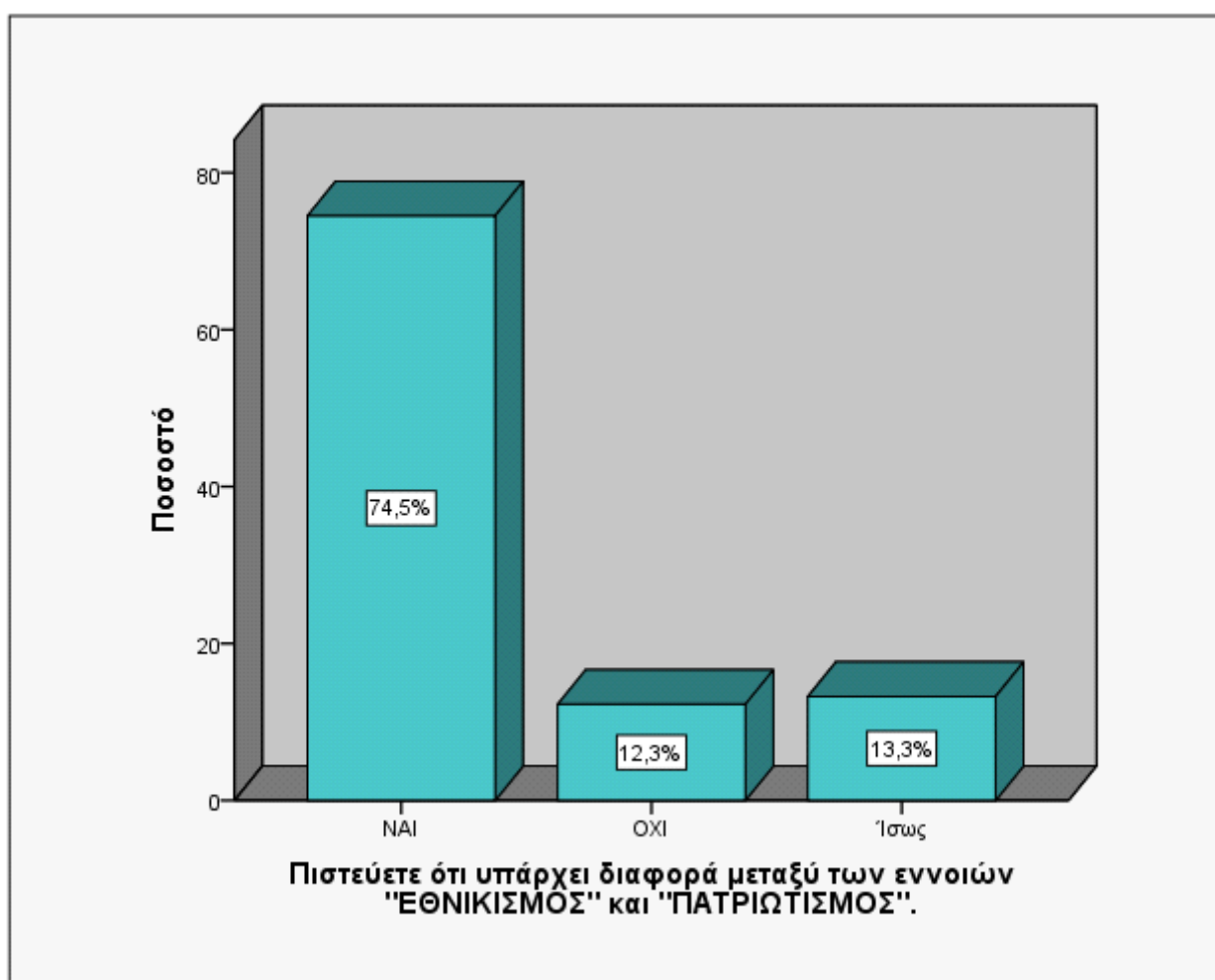
Στη συνέχεια οι νέοι που συμμετείχαν στην έρευνα κλήθηκαν να απαντήσουν στο αν υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών “εθνικισμός” και “πατριωτισμός”. Οι απαντήσεις τους συνοψίζονται στον πίνακα 1.24 που ακολουθεί.

Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	298	74,5	74,5	74,5
	ΟΧΙ	49	12,3	12,3	86,8
	Ίσως	53	13,3	13,3	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.24

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι οι νέοι στην συντριπτική τους πλειοψηφία , ποσοστό του 74,5% πιστεύουν ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών, εθνικισμού και πατριωτισμού, ενώ το 12,3% δηλώνει πως οι έννοιες είναι ταυτόσημες. Επίσης υπάρχει και μία μερίδα των νέων που δηλώνει πως ίσως υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών, αλλά δεν ξεπερνάει το ποσοστό του 13,3%. Ακολουθεί το γράφημα 1.24 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα και στο οποίο απεικονίζεται ξεκάθαρα η άποψη των νέων για τη μη ταύτιση των δύο εννοιών του εθνικισμού και του πατριωτισμού.

Γράφημα 1.24

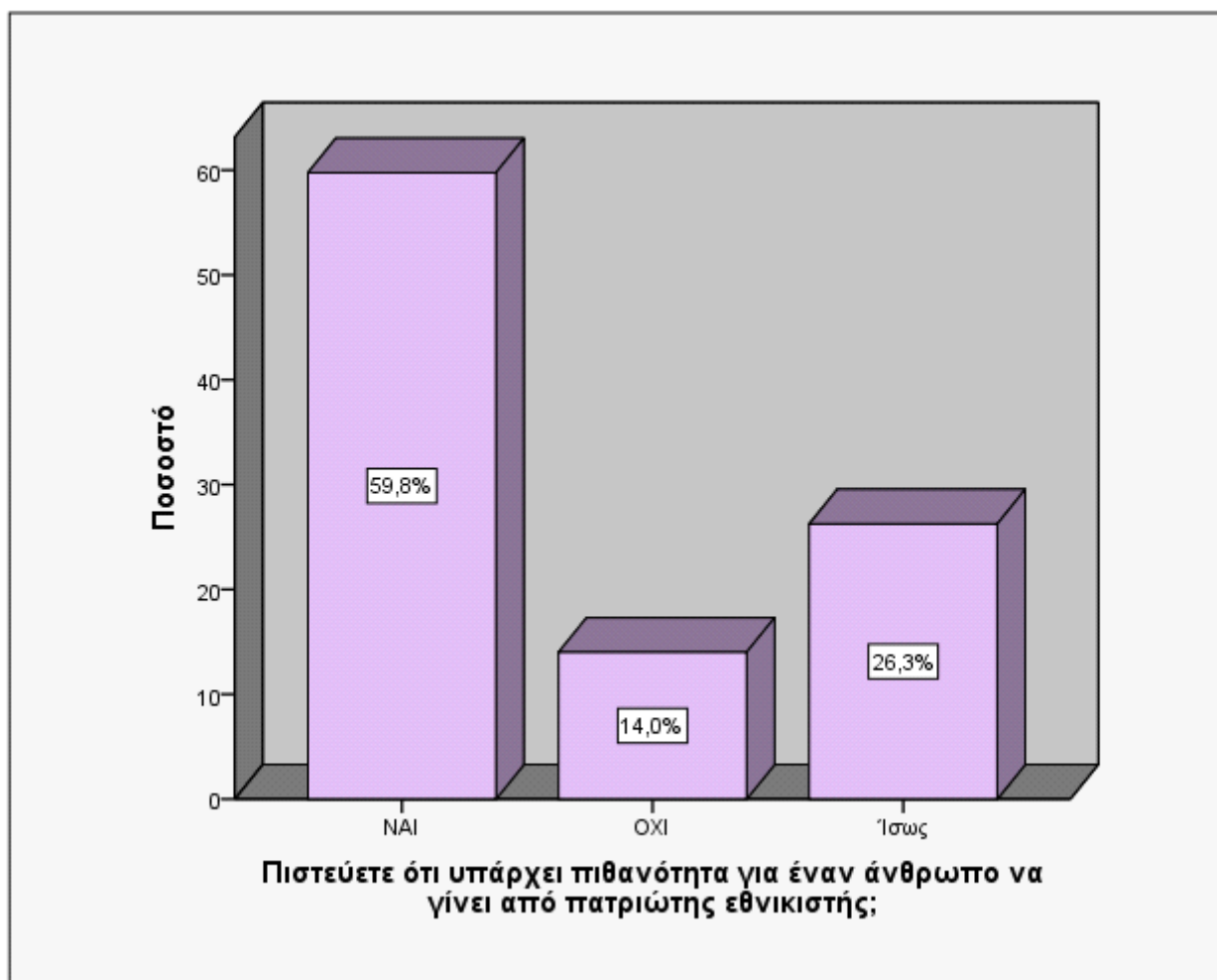
Στη συνέχεια ο πίνακας 1.25 περιέχει τις απαντήσεις που δόθηκαν σχετικά με τη ερώτηση αν μπορεί κάποιος άνθρωπος να γίνει από πατριώτης εθνικιστής.

Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	239	59,8	59,8	59,8
	ΟΧΙ	56	14,0	14,0	73,8
	Ίσως	105	26,3	26,3	100,0
	Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.25

Έτσι από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει πως η πλειοψηφία των νέων, με ποσοστό 59,8% δηλώνει πως μία τέτοια αλλαγή είναι δυνατόν να γίνει, ενώ μόλις το 14% δηλώνει πως ένας πατριώτης δεν υπάρχει πιθανότητα να γίνει εθνικιστής. Πρέπει στο σημείο αυτό να σημειωθεί και το υψηλό ποσοστό του 26,3%, σχεδόν 1 στους 4 νέους δηλαδή, που θεωρεί ότι ίσως υπάρχει αυτή η πιθανότητα αλλαγής του πατριώτη σε εθνικιστή. Στη συνέχεια παρουσιάζεται το γράφημα 1.25 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα.

Γράφημα 1.25

Η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου αφορά στο κατά πόσο ένας άνθρωπος με εθνικιστικές αντιλήψεις μπορεί να τις απαρνηθεί κάποια στιγμή στο μέλλον. Οι απαντήσεις που δόθηκαν φαίνονται στον πίνακα που ακολουθεί.

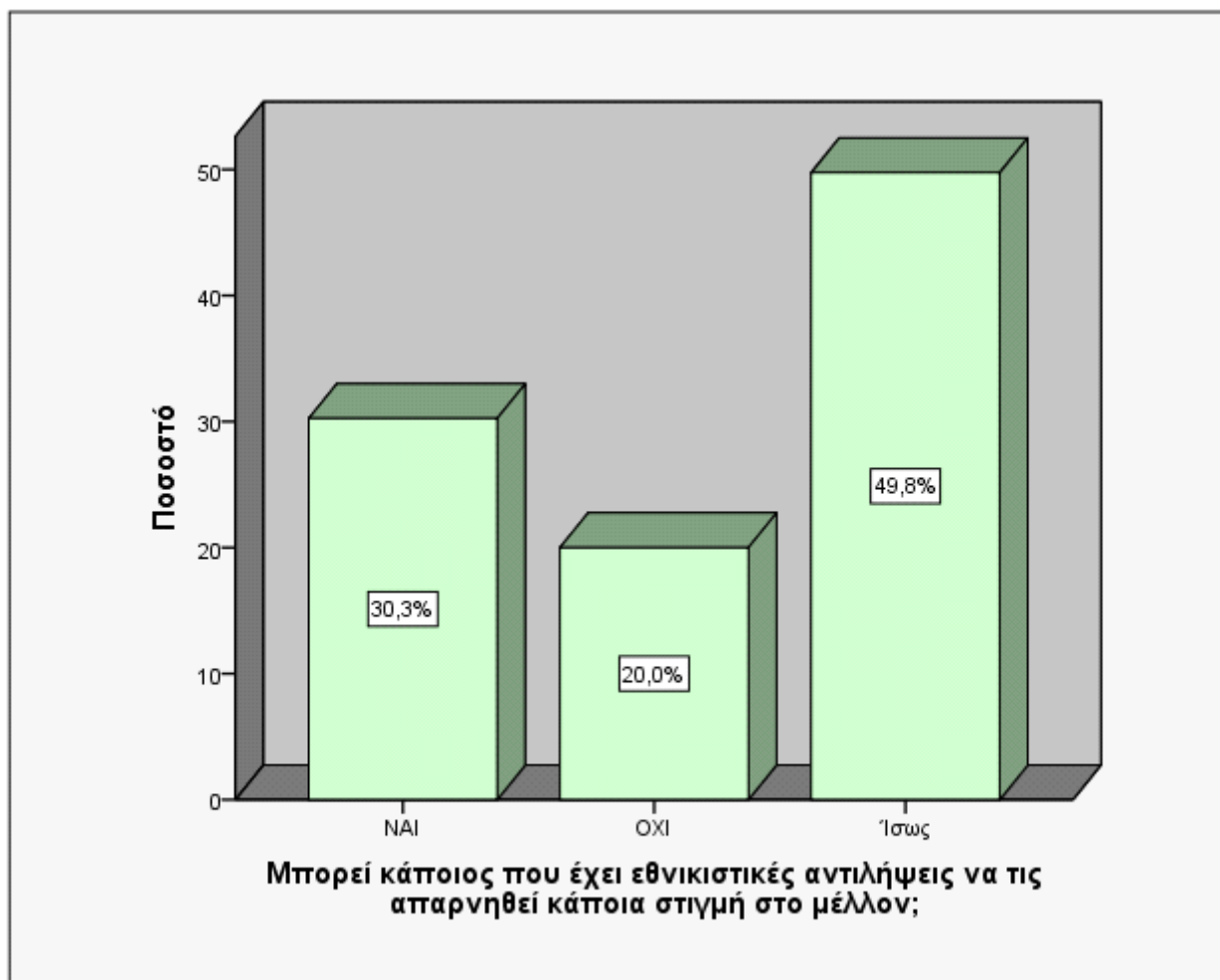
Μπορεί κάποιος που έχει εθνικιστικές αντιλήψεις να τις απαρνηθεί κάποια στιγμή στο μέλλον;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid ΝΑΙ	121	30,3	30,3	30,3
ΟΧΙ	80	20,0	20,0	50,3
Ίσως	199	49,8	49,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.26

Από τον πίνακα 1.26 λοιπόν, προκύπτει ότι 3 στους 10 νέους, με ποσοστό 30,3% θεωρεί πως κάποιος που χαρακτηρίζεται ως εθνικιστής μπορεί στο μέλλον να αλλάξει

τις εθνικιστικές του αντιλήψεις, ενώ 2 στους 10 νέους, σε ποσοστό το οποίο ανέρχεται στο 20% δηλώνει ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι 1 στους 2 νέους, με ποσοστό 49,8% πιστεύει ότι μία τέτοια αλλαγή στις αντιλήψεις κάποιου ανθρώπου ίσως μπορεί να συμβεί. Ακολουθεί το γράφημα 1.26 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα.

Γράφημα 1.26

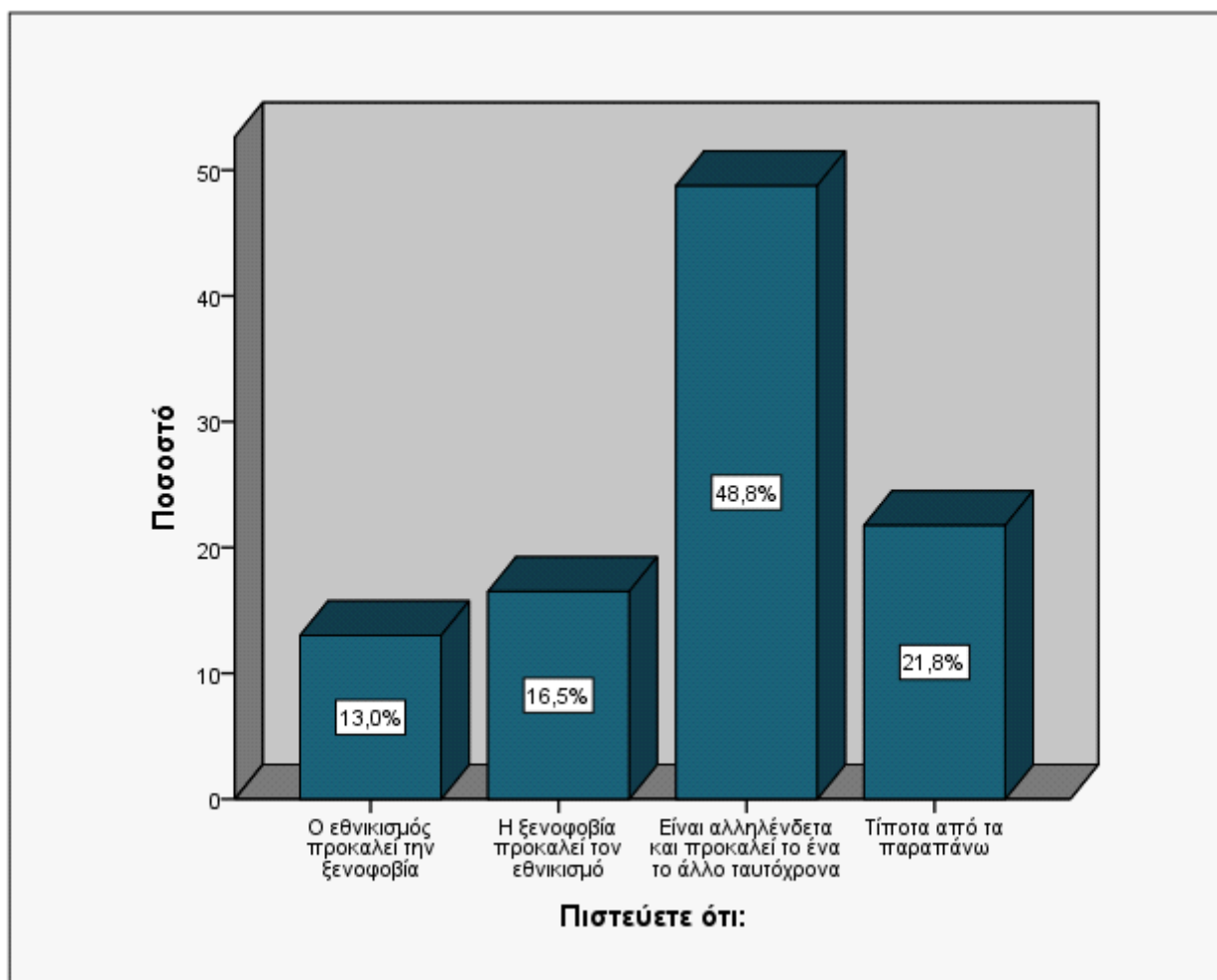
Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνονται οι απόψεις των νέων που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα σχετικά με το αν ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία ή το αντίθετο ή αν ο εθνικισμός και η ξενοφοβία είναι αλληλένδετα γεγονότα.

ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ:

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία	52	13,0	13,0	13,0
Η ξενοφοβία προκαλεί τον εθνικισμό	66	16,5	16,5	29,5
Είναι αλληλένδετα και προκαλεί το ένα το άλλο ταυτόχρονα	195	48,8	48,8	78,3
Τίποτα από τα παραπάνω	87	21,8	21,8	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.27

Από τον πίνακα 1.27 προκύπτει ότι μόλις το 13% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία, ενώ το 16,5% των νέων θεωρεί ότι η ξενοφοβία είναι αυτή που γεννά τον εθνικισμό. Η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 48,8%, σχεδόν 1 στους 2 δηλαδή, θεωρεί ότι ξενοφοβία και εθνικισμός είναι αλληλένδετα και προκαλεί το ένα το άλλο ταυτόχρονα, ενώ υπάρχει και ένα ποσοστό της τάξης του 21,8% που δεν θεωρεί ότι ισχύει τίποτα από όλα αυτά και πως η ξενοφοβία και ο εθνικισμός είναι ανεξάρτητα. Ακολουθεί το γράφημα 1.27 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα.

Γράφημα 1.27

Στη συνέχεια ο πίνακας 1.28 περιέχει τις απαντήσεις που δόθηκαν στο κατά πόσο ένας άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του.

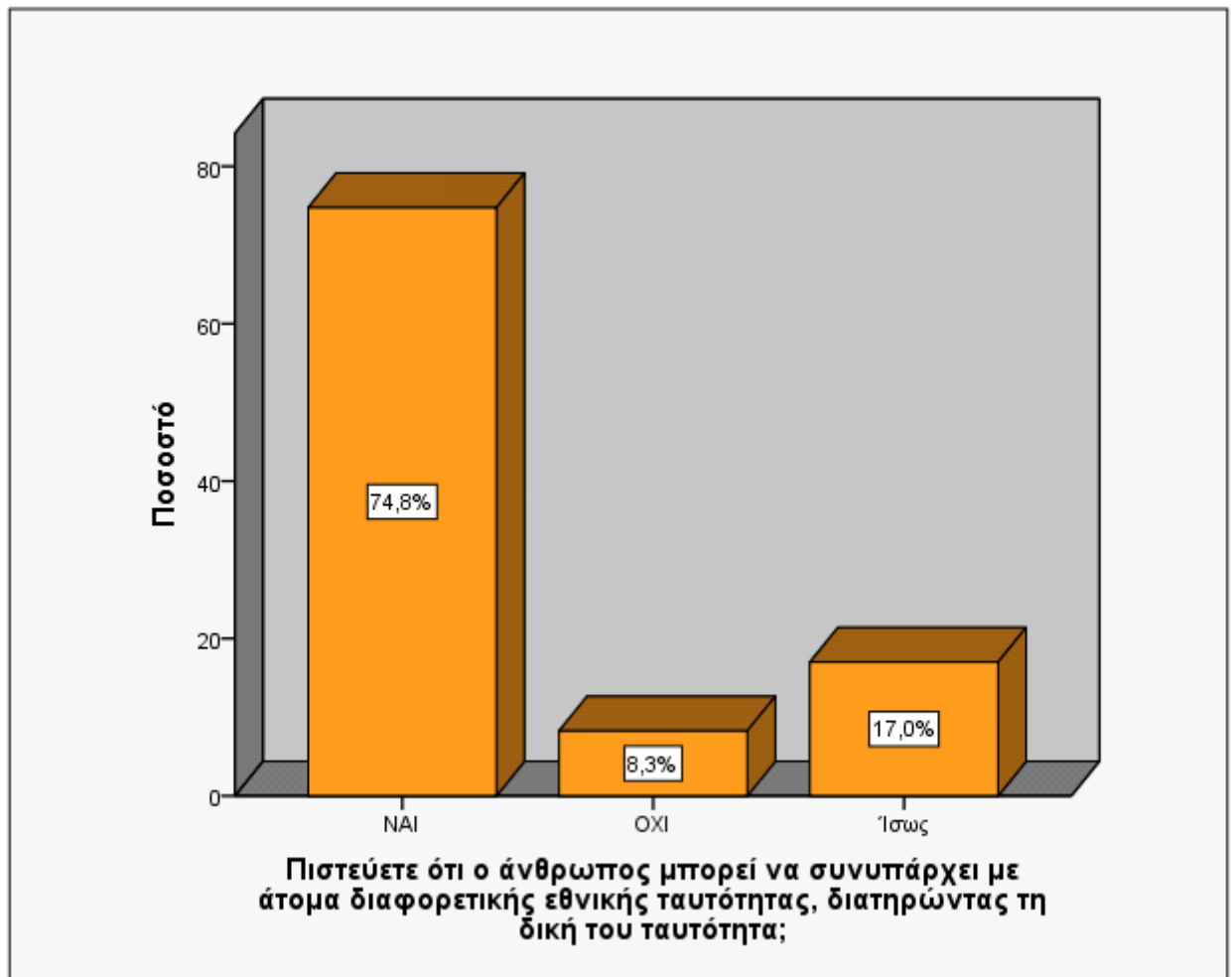
Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid NAI	299	74,8	74,8	74,8
OXI	33	8,3	8,3	83,0
Ίσως	68	17,0	17,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.28

Προκύπτει ότι η συντριπτική πλειοψηφία των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρεί πως η συνύπαρξη ατόμων διαφορετικής εθνικής ταυτότητας μπορεί να γίνει

χωρίς να αλλοιώνεται η εθνική ταυτότητα του κάθε ατόμου, σε ποσοστό 74,8%. Μόλις το 8,3% των ερωτηθέντων απάντησε πως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί, ενώ 17% των νέων απάντησαν πως αυτού του είδους η συνύπαρξη ίσως να είναι δυνατή. Ακολουθεί το γράφημα 1.28 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα.

Γράφημα 1.28

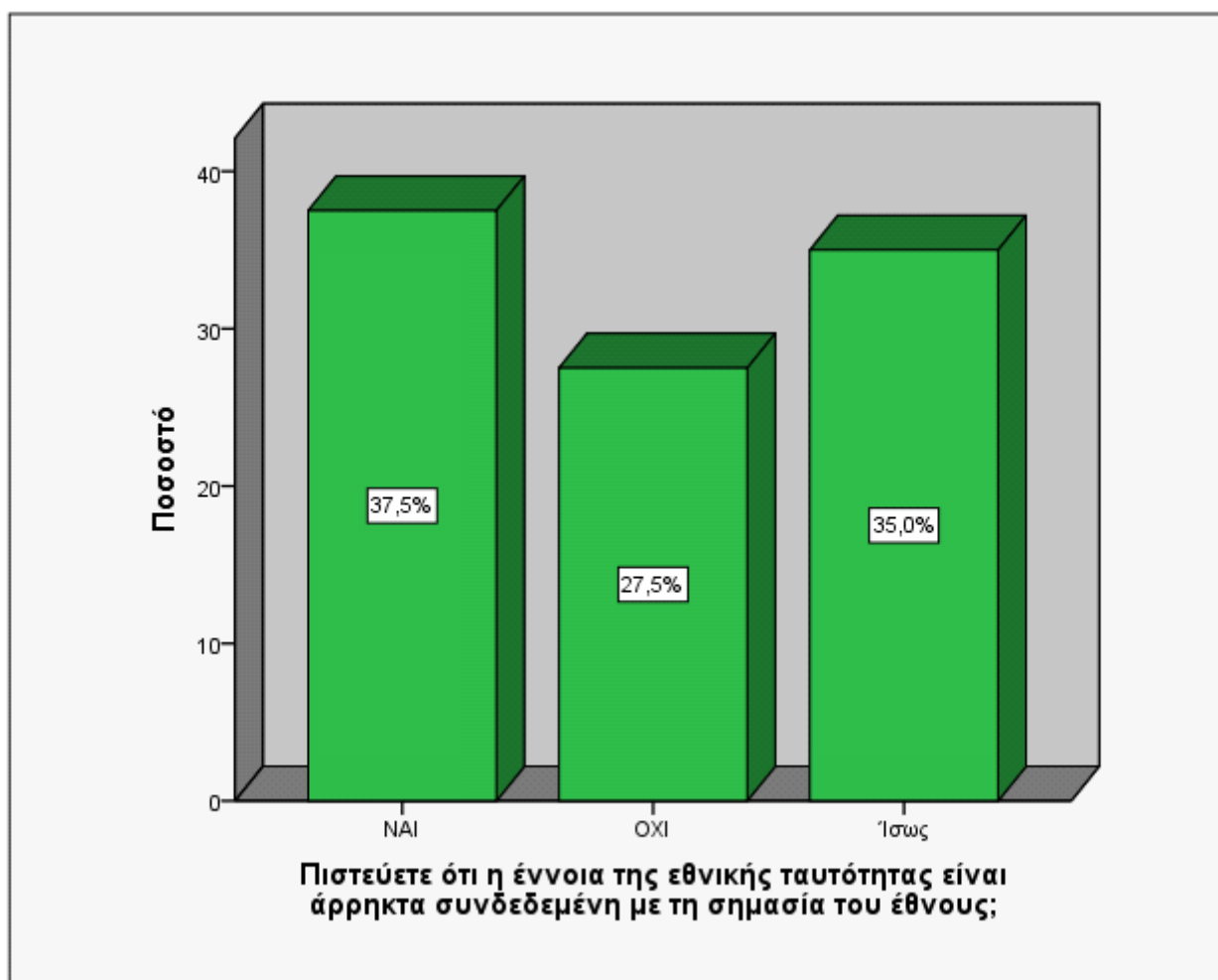
Η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου αφορά στο κατά πόσο η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους. Οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πιστεύετε ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους;

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	ΝΑΙ	150	37,5	37,5	37,5
	ΟΧΙ	110	27,5	27,5	65,0
	Ίσως	140	35,0	35,0	100,0
Total		400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.29

Από τον πίνακα 1.29 προκύπτει ότι το 37,5% των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα θεωρούν ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους, ενώ το 27,5% θεωρεί ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή δεν υπάρχει καμία τέτοια σύνδεση μεταξύ τους. Επίσης το 35% των ερωτηθέντων απάντησε πως ίσως να υπάρχει μία τέτοια σύνδεση. Ακολουθεί το γράφημα 1.29 που αποτυπώνει χαρακτηριστικά τις απόψεις των νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Γράφημα 1.29

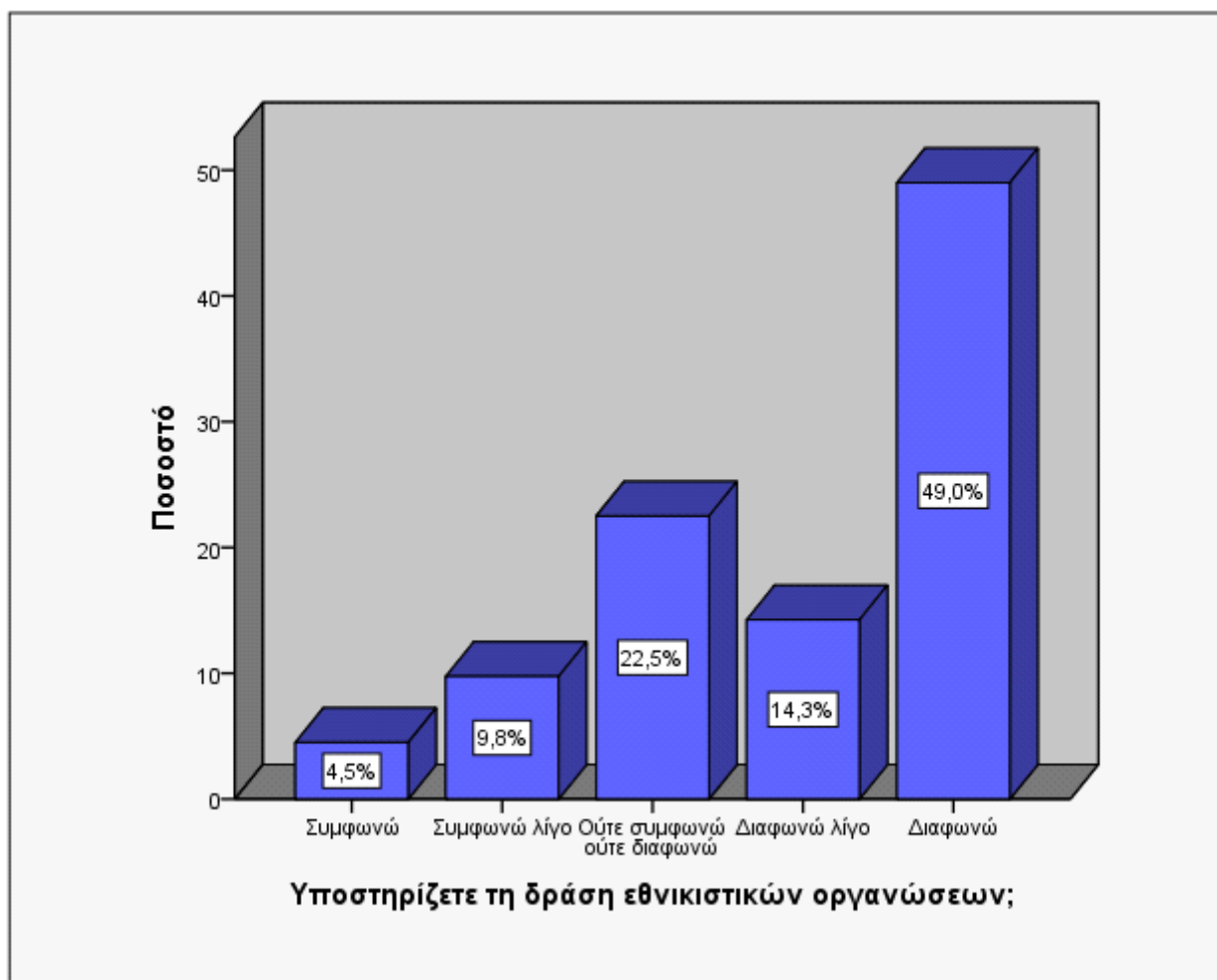
Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σε ερώτηση που αφορά τη στήριξη ή όχι της δράσης εθνικιστικών οργανώσεων.

Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ	18	4,5	4,5	4,5
Συμφωνώ λίγο	39	9,8	9,8	14,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	90	22,5	22,5	36,8
Διαφωνώ λίγο	57	14,3	14,3	51,0
Διαφωνώ	196	49,0	49,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.30

Από τον πίνακα 1.30 προκύπτει λοιπόν ότι μόλις το 4,5% των ερωτηθέντων συμφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ σχεδόν 1 στους 10 νέους, με ποσοστό 9,8% συμφωνεί λίγο. Το 22,5% των νέων διατηρεί ουδέτερη στάση για το θέμα, ενώ το 14,3% διαφωνεί λίγο. Τέλος σχεδόν 1 στους 2 νέους, ποσοστό 49%, διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Από το γράφημα 1.30 που ακολουθεί διαφαίνεται και η τάση που υπάρχει προς την κατηγορία “διαφωνώ”.

Γράφημα 1.30

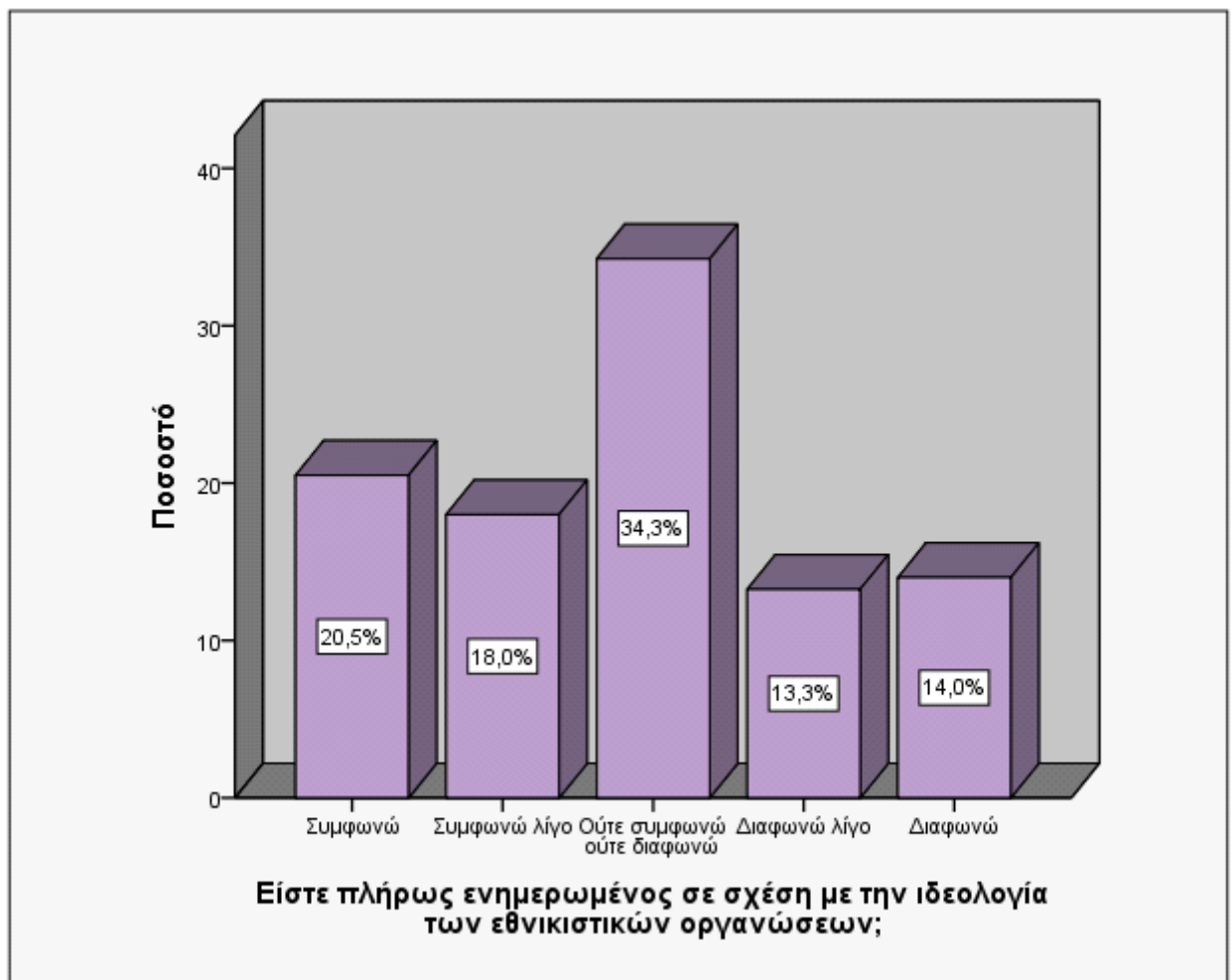
Συνεχίζοντας στο ίδιο ύφος ερωτήσεων, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν αν είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων. Οι απαντήσεις που δόθηκαν παρουσιάζονται στον πίνακα που ακολουθεί.

Είστε πλήρως ενημερωμένος σε σχέση με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ	82	20,5	20,5	20,5
Συμφωνώ λίγο	72	18,0	18,0	38,5
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	137	34,3	34,3	72,8
Διαφωνώ λίγο	53	13,3	13,3	86,0
Διαφωνώ	56	14,0	14,0	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.31

Έτσι 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 20,5% θεωρεί ότι είναι πλήρως ενημερωμένος για την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ το 18% θεωρεί ότι είναι λίγο ενημερωμένος. Το 13,3% θεωρεί ότι είναι λίγο ενημερωμένος για την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ το 14% δηλώνει πως δεν είναι καθόλου ενημερωμένος σχετικά με το συγκεκριμένο θέμα. Η πλειονότητα των νέων, ποσοστό 34,3% διατηρεί ουδέτερη στάση. Όπως φαίνεται και από το γράφημα 1.31 που ακολουθεί υπάρχει μία μικρή τάση προς τα αριστερά, δηλαδή προς τις κατηγορίες όπου οι νέοι δηλώνουν πως γνωρίζουν την ιδεολογία εθνικιστικών οργανώσεων.

Γράφημα 1.31

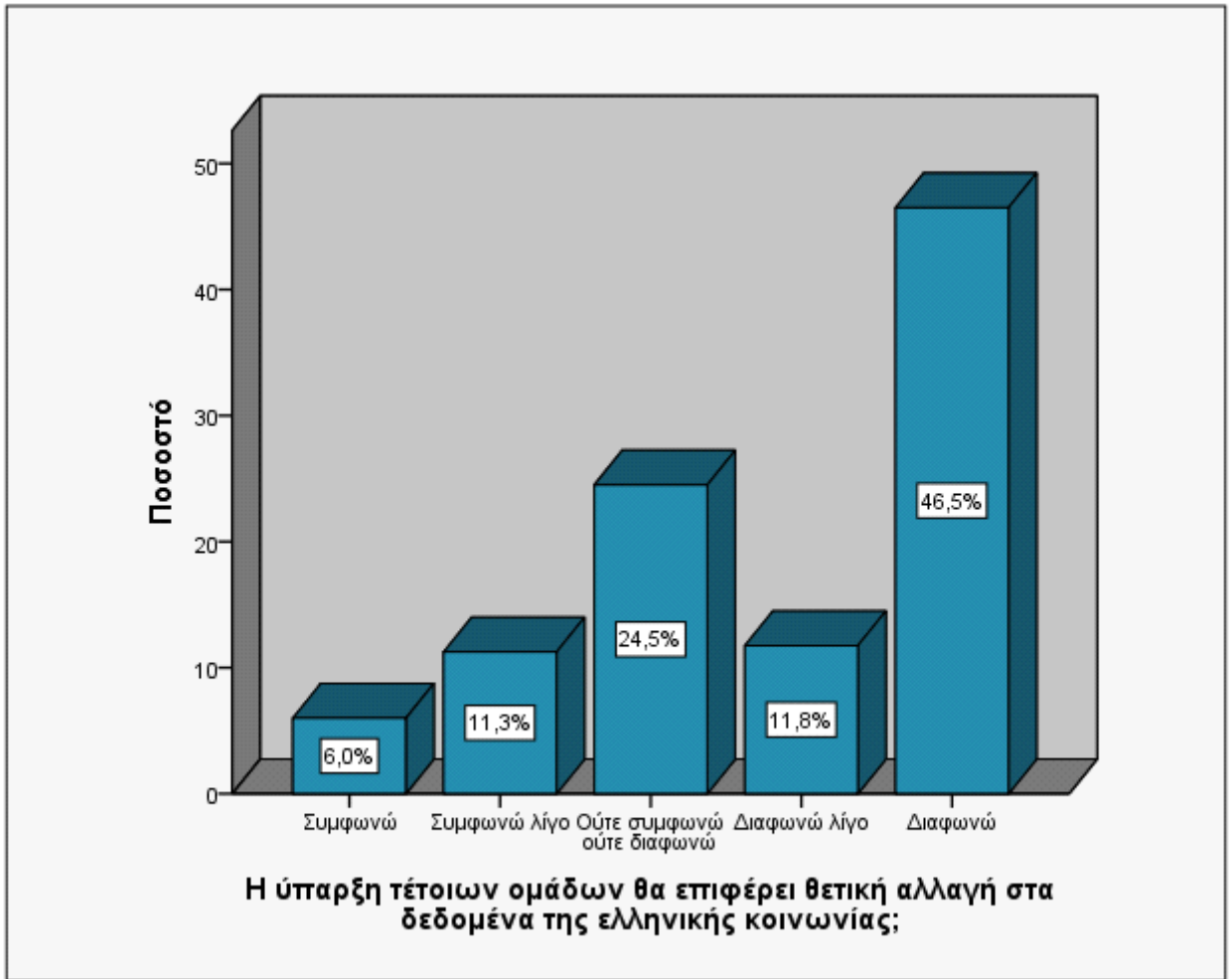
Η τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου σχετίζεται με το κατά πόσο η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας. Οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους συμμετέχοντες στην έρευνα παρουσιάζονται στον πίνακα 1.32 που ακολουθεί.

Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας;

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Συμφωνώ	24	6,0	6,0	6,0
Συμφωνώ λίγο	45	11,3	11,3	17,3
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	98	24,5	24,5	41,8
Διαφωνώ λίγο	47	11,8	11,8	53,5
Διαφωνώ	186	46,5	46,5	100,0
Total	400	100,0	100,0	

Πίνακας 1.32

Έτσι το 6% των νέων πιστεύει έντονα ότι η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή για στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας, ενώ σχεδόν 1 στους 10 νέους, ποσοστό της τάξεως του 11,3% απλά πιστεύει σε αυτή την αντίληψη. Επίσης 1 στους 4 νέους, ποσοστό 24,5% μένει ουδέτερος πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, ενώ σχεδόν 1 στους 10 νέους διαφωνεί με την συγκεκριμένη άποψη. Τέλος η πλειονότητα των νέων, με ποσοστό 46,5% διαφωνεί πλήρως με το ότι η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας. Ακολουθεί το γράφημα 1.32 που συνοδεύει τον παραπάνω πίνακα.

Γράφημα 1.32

5.2 ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΙΣ- ΕΛΕΓΧΟΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

Σε αυτό το κομμάτι θα εξεταστούν τόσο οι συσχετίσεις μεταξύ των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, όσο και οι εξαρτήσεις μεταξύ αυτών, με στόχο τη διεξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τις απόψεις, στάσεις και αντιλήψεις των νέων ως προς τα θέματα της οικονομικής κρίσης στη σημερινή Ελλάδα και κατά πόσο αυτή έχει οδηγήσει στην άνοδο ακροδεξιών αντιλήψεων.

5.2.1 ΕΡΓΑΣΙΑ –ΧΑΜΗΛΟΣ ΜΙΣΘΟΣ

Ακολουθεί ο πίνακας κατανομής της συχνότητας των νέων που έχουν ή όχι εργασία σε σχέση με το αν θα δέχονταν μία εργασία ακόμα και με χαμηλότερο μισθό.

Εάν όχι, ψάχνετε για εργασία; * Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό; Crosstabulation

% within Εάν όχι, ψάχνετε για εργασία;

		Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό;		Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Εάν όχι, ψάχνετε για εργασία;	ΝΑΙ	70,4%	29,6%	100,0%
	ΟΧΙ	46,4%	53,6%	100,0%
Total		58,0%	42,0%	100,0%

Πίνακας 2.1

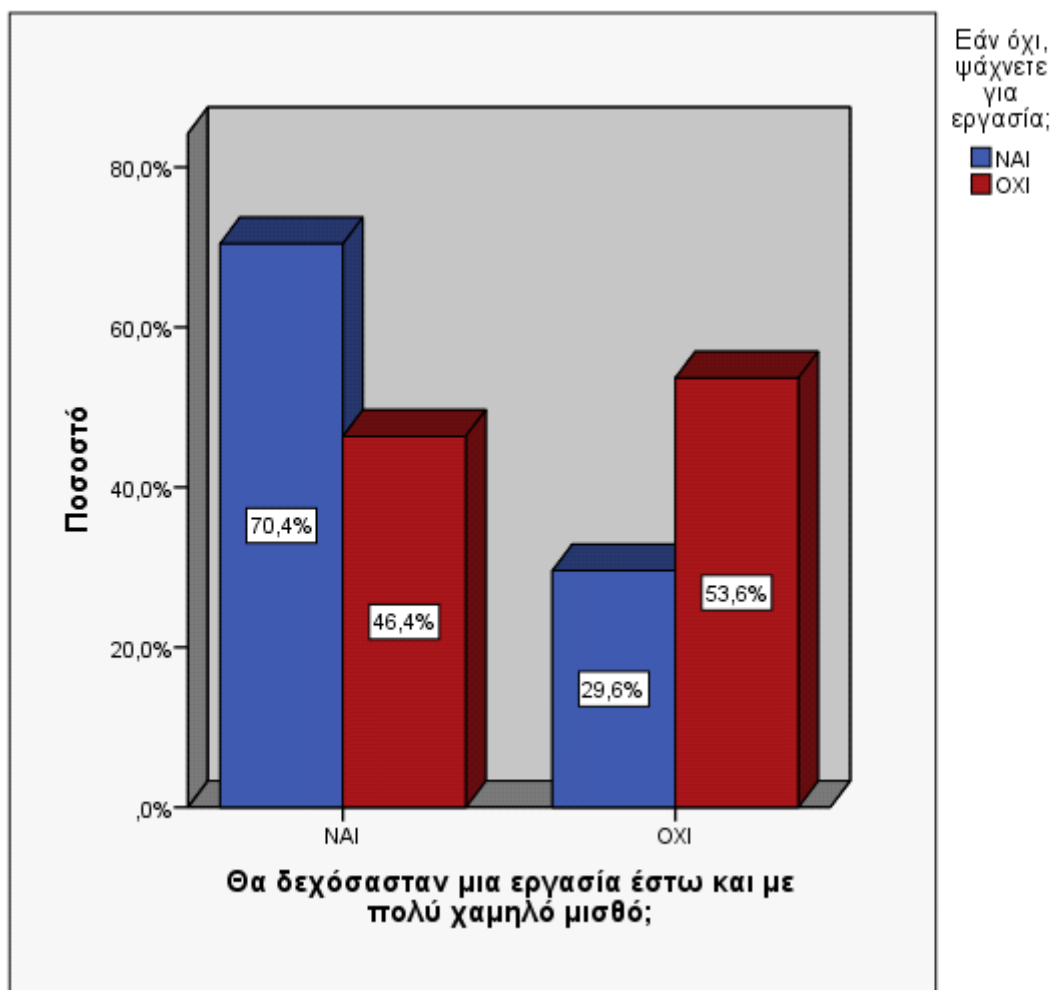
Έτσι από τον πίνακα 2.1 προκύπτει ότι 7 στους 10 νέους που ψάχνουν εργασία, με ποσοστό 70,4%, θα δέχονταν μία θέση ακόμα και με χαμηλότερο μισθό, ενώ το 29,6% αυτών δηλώνει πως δεν θα έκανε κάτι τέτοιο. Επίσης από τους νέους που απάντησαν ότι παρόλο που δεν εργάζονται δεν ψάχνουν για εργασία, το 46,4% δηλώνει πως θα δέχονταν να εργαστεί ακόμα και με χαμηλότερο μισθό, ενώ το 53,6% απάντησε αρνητικά.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)	Exact Sig. (2-sided)	Exact Sig. (1-sided)
Pearson Chi-Square	17,400 ^a	1	,000		
Continuity Correction ^b	16,426	1	,000		
Likelihood Ratio	17,627	1	,000		
Fisher's Exact Test				,000	,000
Linear-by-Linear Association	17,341	1	,000		
N of Valid Cases	293				

Πίνακας 2.2

Ο πίνακας 2.2 περιέχει τα αποτελέσματα του τεστ ανεξαρτησίας. Έτσι η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0 < 0,05$ και επομένως το λάθος που θα συμβεί αν η μηδενική υπόθεση απορριφθεί θα είναι ελάχιστο και για το λόγο αυτό η τελευταία απορρίπτεται. Επομένως υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των δύο ερωτήσεων, δηλαδή το αν θα δεχόταν ένας νέος να εργαστεί με χαμηλότερο μισθό, εξαρτάται από το αν αυτός ο νέος ψάχνει για εργασία ή όχι. Στο σημείο αυτό πρέπει να σημειωθεί πως η στάθμη σημαντικότητας για την παρούσα έρευνα έχει οριστεί στο 0,05. Ακολουθεί το γράφημα 2.1 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.1

5.2.2 ΗΛΙΚΙΑ- ΧΑΜΗΛΟΣ ΜΙΣΘΟΣ

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των συμμετεχόντων με βάση την ηλικία τους και σε σχέση με το αν θα δέχονταν μία εργασία με χαμηλότερο μισθό. Έτσι για τους νέους ηλικίας 18-20 ετών, το 64,4% δηλώνει πως θα δέχονταν να εργαστεί με λιγότερα χρήματα, ενώ το 35,6% όχι. Σχεδόν ίδια τα ποσοστά και για τις ηλικιακές ομάδες 21-23 και 24-26 ετών όπου το 58,9% και το 59,4% αντίστοιχα θα δέχονταν μία εργασία με χαμηλότερο μισθό, ενώ 4 στους 10 νέους ηλικίας 21-26 δηλώνουν αντίθετοι πάνω στο συγκεκριμένο θέμα. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η τελευταία ηλικιακή ομάδα, δηλαδή οι νέοι 27-29 ετών όπου στην περίπτωση αυτή τα ποσοστά αντιστρέφονται με μόλις 3 στους 10, σε ποσοστό 26% να δηλώνει πως θα εργαζόνταν ακόμα και με λιγότερα χρήματα, ενώ το 74% να είναι αντίθετο με τη λογική της εργασίας με χαμηλότερο μισθό.

Ηλικία * Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό; Crosstabulation

% within Ηλικία

		Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό;		Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
Ηλικία	18 - 20	64,4%	35,6%	100,0%
	21 - 23	58,9%	41,1%	100,0%
	24 - 26	59,4%	40,6%	100,0%
	27 - 29	26,0%	74,0%	100,0%
Total		54,0%	46,0%	100,0%

Πίνακας 2.3

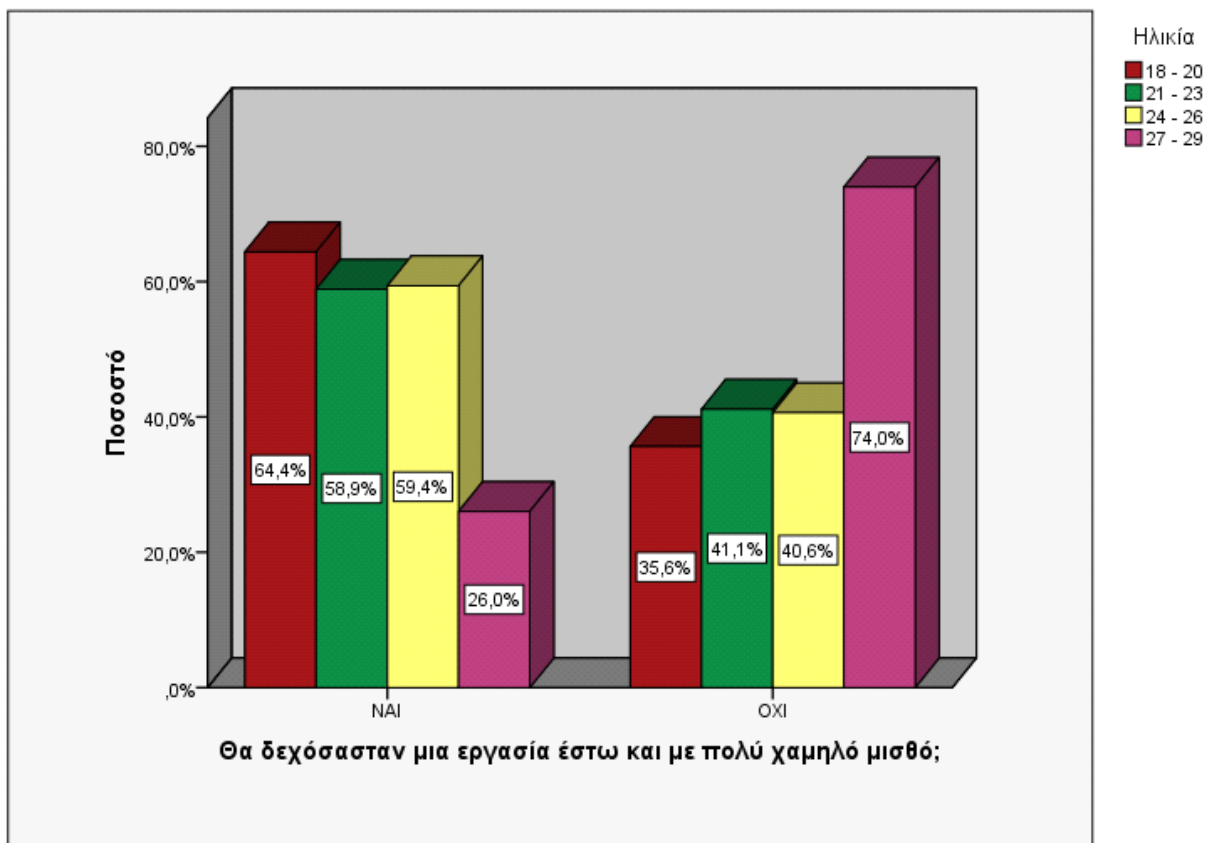
Από τον πίνακα 2.4 που ακολουθεί προκύπτει ότι η σημαντικότητα του X^2 τεστ είναι $p = 0 < 0,05$ και επομένως οι ερωτήσεις που συσχετίστηκαν είναι εξαρτημένες. Υπάρχει λοιπόν σχέση μεταξύ της ηλικίας του νέου και το αν θα δεχτεί ή όχι μία εργασία με χαμηλότερο μισθό.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	28,783 ^a	3	,000
Likelihood Ratio	29,439	3	,000
Linear-by-Linear Association	19,289	1	,000
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.4

Ακολουθεί το γράφημα 2.2 στο οποίο αποτυπώνεται ξεκάθαρα η αντιστροφή του κλίματος που συμβαίνει στην τελευταία ηλικιακή ομάδα, δηλαδή στους μεγαλύτερους σε ηλικίας νέους. Επίσης θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι όσο μειώνεται η ηλικία του ατόμου τόσο περισσότερο απρόθυμο γίνεται στο να εργαστεί με λιγότερα χρήματα.

Γράφημα 2.2

5.2.3 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ- ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται η κατανομή των απαντήσεων που δόθηκαν σχετικά με το πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την προσωπική διάθεση του νέου, σε σχέση με το πόσο έχει η ίδια η κρίση έχει επηρεάσει το εισόδημά του.

Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση; * Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας; Crosstabulation

% within Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;

		Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;	Πάρα πολύ	83,3%	10,4%	6,3%			100,0%
	Πολύ	37,9%	52,6%	7,8%	1,7%		100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	22,9%	52,3%	22,0%	2,8%		100,0%
	Λίγο	11,2%	55,1%	23,6%	9,0%	1,1%	100,0%
	Καθόλου	10,5%	28,9%	23,7%	34,2%	2,6%	100,0%
Total		30,8%	45,8%	16,5%	6,5%	0,5%	100,0%

Πίνακας 2.5

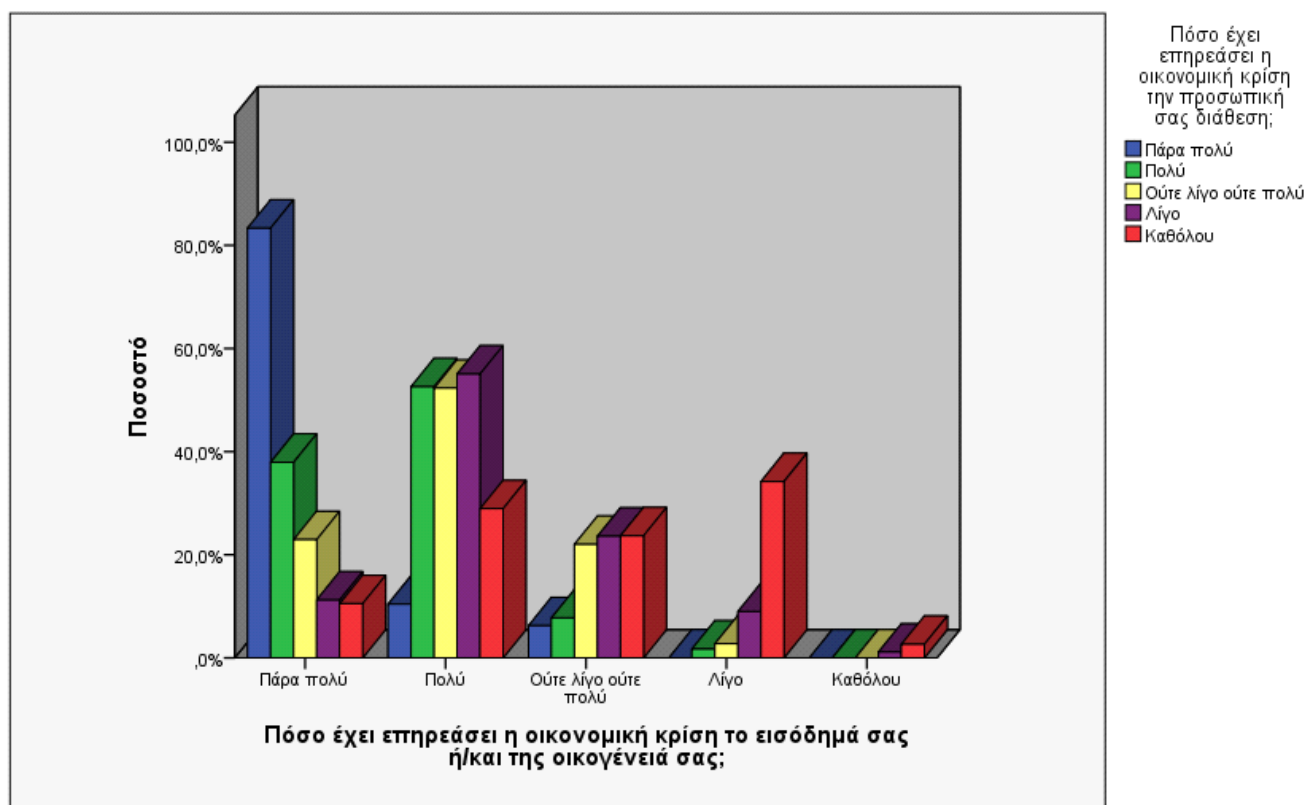
Σε ότι αφορά λοιπόν τους νέους που η προσωπική τους ζωή έχει επηρεαστεί πάρα πολύ από την οικονομική κρίση, σε ποσοστό 83,3% έχει επηρεάσει πάρα πολύ και τα εισοδήματά τους ή/και της οικογένειά τους. Το 37,9% των νέων που έχουν επηρεαστεί πολύ σε επίπεδο διάθεσης από την κρίση, έχουν επηρεαστεί πάρα πολύ και σε καθαρά οικονομικό επίπεδο, ενώ 1 στους 2, σε ποσοστό 52,6% έχει επηρεαστεί πολύ σε ότι αφορά το εισόδημά του. Από τους νέους που δήλωσαν ούτε πολύ ούτε λίγο σε ότι αφορά την επιρροή της οικονομικής κρίσης στην προσωπική τους διάθεση, το 52,3% δηλώνει πως έχουν επηρεαστεί πολύ τα έσοδά τους, ενώ ανάλογο είναι και το ποσοστό των νέων που δήλωσαν λίγο επηρεασμένοι σε επίπεδο διάθεσης, αλλά πολύ επηρεασμένοι σε οικονομικό επίπεδο, με ποσοστό 55,1%. Τέλος από αυτούς που δήλωσαν ότι η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει καθόλου την προσωπική τους διάθεση, το 34,2% δηλώνει λίγο επηρεασμένο στα εισοδήματά του, το 23,7% ούτε λίγο ούτε πολύ και το 28,9% πολύ επηρεασμένο. Επίσης 1 στους 10, σε ποσοστό 10,5% δηλώνει πάρα πολύ επηρεασμένο οικονομικά.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	157,820 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	139,177	16	,000
Linear-by-Linear Association	97,393	1	,000
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.6

Αυτό που προκύπτει και παρουσιάζεται και στο γράφημα 2.3 που ακολουθεί είναι πως όσο περισσότερο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική διάθεση των νέων τόσο περισσότερο έχει επηρεάσει και τα εισοδήματα του ή/και της οικογένειάς του και το αντίθετο, όσο λιγότερο έχει επηρεάσει οικονομικά κάποιον η οικονομική κρίση τόσο λιγότερο τον έχει επηρεάσει και σε επίπεδο διάθεσης. Από τον πίνακα 2.6 προκύπτει ότι η εξάρτηση αυτή υπάρχει αφού τα δεδομένα είναι εξαρτημένα. Ο συντελεστής του Pearson έχει σημαντικότητα $p = 0 < 0,05$ και επομένως η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας, μπορεί να απορριφθεί. Εξάρτηση λοιπόν, η οποία εμφανίζεται και ελαφρώς γραμμική, όπως γίνεται αντιληπτό από το γράφημα 2.3.

Γράφημα 2.3

5.2.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΥΣΧΕΡΕΙΑ- ΑΛΛΑΓΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ ΝΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στον πίνακα 2.7 που ακολουθεί συσχετίζονται το κατά πόσο οι νέοι δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά και στο κατά πόσο η κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές τους απόψεις.

Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά; * Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα; Crosstabulation

% within Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;

		Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;	Πάρα πολύ	37,0%	35,2%	18,5%	7,4%	1,9%	100,0%
	Πολύ	29,1%	38,1%	23,9%	6,7%	2,2%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	30,7%	44,9%	15,0%	6,3%	3,1%	100,0%
	Λίγο	33,3%	48,6%	8,3%	4,2%	5,6%	100,0%
	Καθόλου	23,1%	53,8%			23,1%	100,0%
Total		31,3%	42,3%	16,8%	6,0%	3,8%	100,0%

Πίνακας 2.7

Έτσι από τους νέους που δήλωσαν ότι δυσκολεύονται πάρα πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, 7 στους 10, με ποσοστό 72,2% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πάρα πολύ ή πολύ τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα. Ανάλογο είναι και το ποσοστό όσων δήλωσαν ότι δυσκολεύονται πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά το οποίο και φτάνει το 67,2%. Επίσης το 75,6% όσων δήλωσαν ούτε λίγο ούτε πολύ σε ότι αφορά το πώς τα βγάζουν πέρα οικονομικά, θεωρεί ότι οι νέοι έχουν αλλάξει πάρα πολύ ή πολύ τις πολιτικές τους απόψεις. Τέλος τόσο όσοι δήλωσαν ότι δυσκολεύονται λίγο να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, όσο και όσοι δήλωσαν πως δεν δυσκολεύονται καθόλου, θεωρούν ότι οι νέοι στην Ελλάδα έχουν αλλάξει πάρα πολύ ή πολύ τις πολιτικές τους απόψεις σε ποσοστό 81,9% και 76,9% αντίστοιχα.

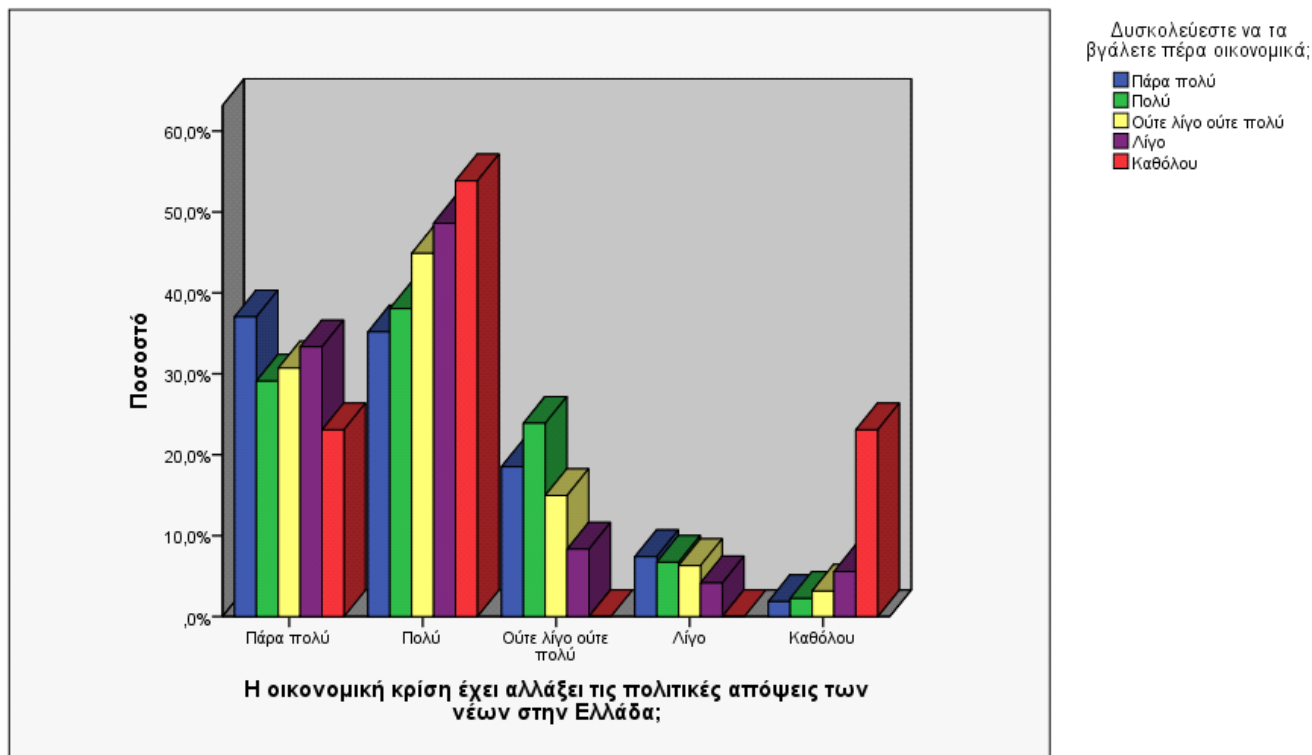
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	29,833 ^a	16	,019
Likelihood Ratio	26,146	16	,052
Linear-by-Linear Association	,015	1	,902
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.8

Από τον πίνακα 2.8 του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,019 < 0,05$ και επομένως οι υπό εξέταση μεταβλητές είναι εξαρτημένες, δηλαδή υπάρχει σχέση μεταξύ του κατά πόσο κάποιος δυσκολεύεται να

τα βγάλει πέρα οικονομικά και στο αν πιστεύει ότι οι η κρίση έχει κάνει τους νέους να αλλάξουν τις πολιτικές τους απόψεις. Ακολουθεί το γράφημα 2.4 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.4

5.2.5 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Στον επόμενο πίνακα σχετίζονται τα μέσα μαζικής ενημέρωσης με την εμπιστοσύνη των νέων προς το διαδίκτυο. Προκύπτει λοιπόν ότι από τους νέους που επιλέγουν την τηλεόραση ως το κύριο μέσο ενημέρωσής τους, το 32,6% εμπιστεύεται λίγο το διαδίκτυο, ενώ μόλις το 17,4% πολύ, με την πλειονότητα, με ποσοστό 43,5% να δηλώνει ουδέτερη.

Από που ενημερώνεστε περισσότερο; * Πόσο εμπιστεύεστε το internet; Crosstabulation

% within Από που ενημερώνεστε περισσότερο;

		Πόσο εμπιστεύεστε το internet;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Από που ενημερώνεστε περισσότερο;	Τηλεόραση	1,1%	17,4%	43,5%	32,6%	5,4%	100,0%
	Διαδίκτυο	3,0%	22,5%	48,3%	23,6%	2,6%	100,0%
	Εφημερίδες		10,0%	30,0%	40,0%	20,0%	100,0%
	Ραδιόφωνο		27,3%	45,5%	18,2%	9,1%	100,0%
	Άλλο		16,7%	33,3%	50,0%		100,0%
Total		2,3%	20,8%	46,0%	26,8%	4,3%	100,0%

Πίνακας 2.9

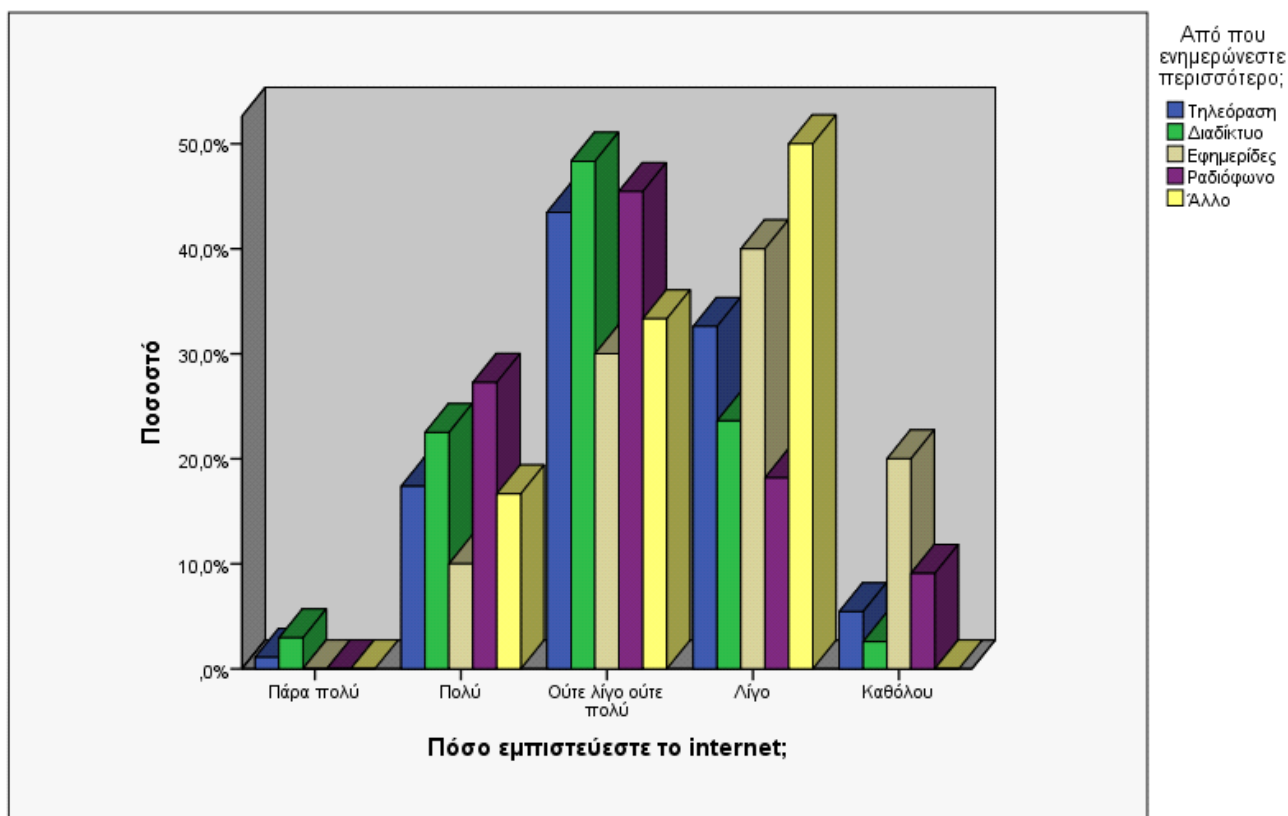
Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι από τους νέους που επιλέγουν το διαδίκτυο ως το κύριο μέσο για την ενημέρωσή τους, μόλις 1 στους 4, με ποσοστό 25,5% το εμπιστεύεται πάρα πολύ ή πολύ. Η πλειονότητα, 48,3% εμφανίζεται ουδέτερη, ενώ επίσης 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 26,2% εμπιστεύεται το διαδίκτυο λίγο ή καθόλου. Από τους νέους που ενημερώνονται κυρίως από εφημερίδες, 6 στους 10, σε ποσοστό 60% εμπιστεύεται το διαδίκτυο λίγο ή καθόλου. Τέλος όσοι εμφανίζονται να επιλέγουν το ραδιόφωνο ως το κύριο μέσο ενημέρωσής τους, εμφανίζονται ουδέτεροι σε ότι αφορά την εμπιστοσύνη τους προς το διαδίκτυο σε ποσοστό 45,5%.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,657 ^a	16	,059
Likelihood Ratio	21,378	16	,164
Linear-by-Linear Association	,068	1	,794
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.10

Από τον πίνακα 2.10 προκύπτει ότι η σημαντικότητα του X^2 τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0,059 > 0,05$ και επομένως το λάθος που θα γίνει αν απορριφθεί η μηδενική υπόθεση είναι μεγάλο. Για το λόγο αυτό οι υπό εξέταση ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες. Επομένως δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του μέσου που επιλέγουν οι νέοι για την ενημέρωσή τους και το αν εμπιστεύονται το διαδίκτυο ή όχι. Ακολουθεί το γράφημα 2.5 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.5

Στη συνέχεια εξετάζεται η ίδια ερώτηση που αφορά το κύριο μέσο ενημέρωσης των νέων αλλά σε σχέση με την εμπιστοσύνη τους προς τα ηλεκτρονικά ιστολόγια (blogs).

Από που ενημερώνεστε περισσότερο; * Πόσο εμπιστεύεστε τα ηλεκτρονικά ιστολόγια (blogs); Crosstabulation

% within Από που ενημερώνεστε περισσότερο;

		Πόσο εμπιστεύεστε τα ηλεκτρονικά ιστολόγια (blogs);					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Από που ενημερώνεστε περισσότερο;	Τηλεόραση	1,1%	10,9%	41,3%	32,6%	14,1%	100,0%
	Διαδίκτυο	2,2%	13,7%	42,1%	33,2%	8,9%	100,0%
	Εφημερίδες		10,0%	30,0%	35,0%	25,0%	100,0%
	Ραδιόφωνο		9,1%	45,5%	27,3%	18,2%	100,0%
	Άλλο		16,7%	50,0%	33,3%		100,0%
Total		1,8%	12,8%	41,5%	33,0%	11,0%	100,0%

Πίνακας 2.11

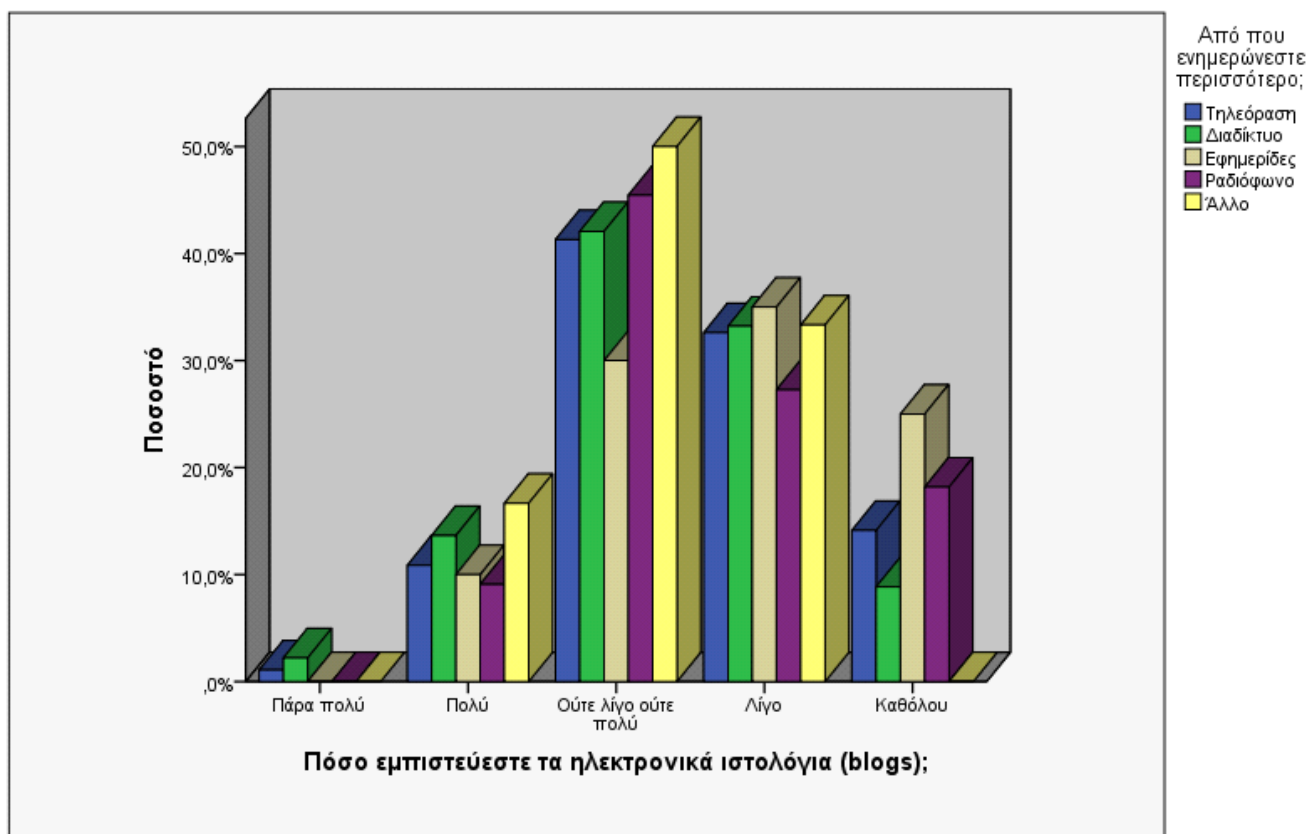
Έτσι από τους νέους που ενημερώνονται κυρίως από την τηλεόραση, σε ποσοστό 41,3% είναι αδιάφοροι για τις πληροφορίες που δέχονται από τα ηλεκτρονικά ιστολόγια. Ανάλογο είναι και το ποσοστό των νέων που ενημερώνονται κυρίως από το διαδίκτυο, αλλά παρόλα αυτά δεν δείχνουν ουδετερότητα σε ότι διαβάζουν στα blogs, με το ποσοστό τους να ανέρχεται στο 42,1%. Έτσι μόλις σε ποσοστό 13,7% εμπιστεύονται πολύ αυτά που διαβάζουν στα ηλεκτρονικά ιστολόγια, ενώ ακόμα χαμηλότερα στο 2,2% εμπιστεύονται τα blogs πάρα πολύ. Επίσης όσοι νέοι επιλέγουν την εφημερίδα ως το κύριο μέσο ενημέρωσής τους εμπιστεύονται λίγο τα blogs σε ποσοστό 35%, ενώ 1 στους 4, ποσοστό 25% δεν εμπιστεύεται καθόλου τα blogs. Ανάλογα είναι και τα ποσοστά των νέων που ενημερώνονται κυρίως από το ραδιόφωνο.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	9,585 ^a	16	,887
Likelihood Ratio	9,970	16	,868
Linear-by-Linear Association	,015	1	,902
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.12

Γενικά αυτό που προκύπτει είναι πως οι νέοι είναι ουδέτεροι σε ότι αφορά την εμπιστοσύνη τους προς τα ηλεκτρονικά ιστολόγια, με μία τάση να γίνονται αρνητικοί και να μην εμπιστεύονται τα blogs, όπως φαίνεται και από το γράφημα 2.6 που ακολουθεί. Τώρα από τον πίνακα 2.12 προκύπτει ότι η σημαντικότητα του Pearson X^2 τεστ είναι $p = 0,887 > 0,05$. Έτσι το λάθος που θα γίνει αν η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας των μεταβλητών απορριφθεί θα είναι πάρα πολύ μεγάλο. Επομένως η μηδενική υπόθεση δεν μπορεί να απορριφθεί. Έτσι η εμπιστοσύνη που δείχνουν οι νέοι για τα ηλεκτρονικά ιστολόγια είναι ανεξάρτητη από το κύριο μέσο που έχουν επιλέξει για να ενημερώνονται.

Γράφημα 2.6

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η συσχέτιση της εμπιστοσύνης που δείχνουν οι νέοι προς τα δελτία ειδήσεων των καναλιών με την εμπιστοσύνη τους προς της εφημερίδες.

Πόσο εμπιστεύεστε τα δελτία ειδήσεων των καναλιών; * Πόσο εμπιστεύεστε τις εφημερίδες; Crosstabulation

% within Πόσο εμπιστεύεστε τα δελτία ειδήσεων των καναλιών;

		Πόσο εμπιστεύεστε τις εφημερίδες;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Πόσο εμπιστεύεστε τα δελτία ειδήσεων των καναλιών;	Πάρα πολύ	66,7%	33,3%				100,0%
	Πολύ	30,8%	61,5%	7,7%			100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	2,3%	23,9%	55,7%	15,9%	2,3%	100,0%
	Λίγο	1,4%	22,3%	43,2%	30,2%	2,9%	100,0%
	Καθόλου	3,2%	9,6%	26,1%	38,2%	22,9%	100,0%
Total		3,8%	19,0%	37,8%	29,0%	10,5%	100,0%

Πίνακας 2.13

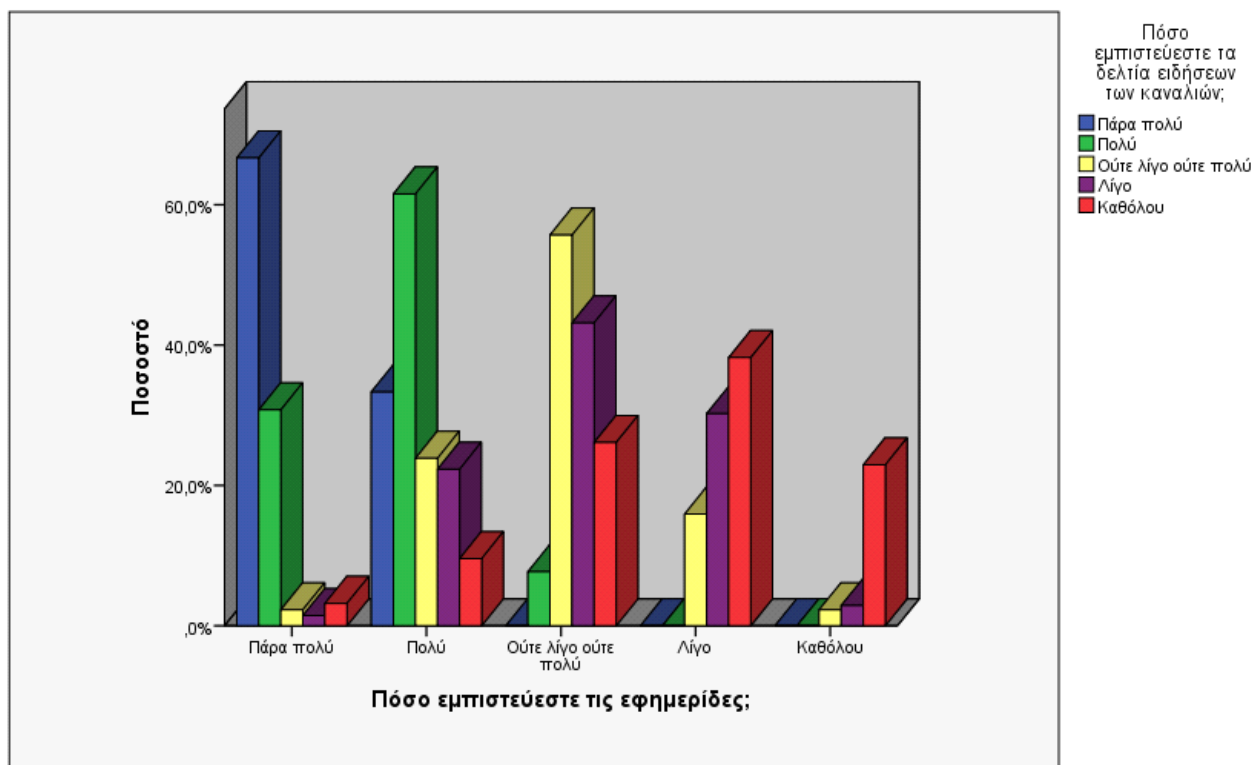
Από τους νέους που εμπιστεύονται πάρα πολύ τα δελτία ειδήσεων των καναλιών, σε ποσοστό 66,7% εμπιστεύονται πάρα πολύ και τις εφημερίδες και σε ποσοστό 33,3% τις εμπιστεύονται πολύ. Τα ποσοστά αντιστρέφονται σχεδόν για τους νέους που εμπιστεύονται πολύ τις ειδήσεις των καναλιών με το 61,5% να εμπιστεύεται πολύ τις εφημερίδες και το 30,8% να τις εμπιστεύεται πάρα πολύ. Σχεδόν 1 στους 2, σε ποσοστό 55,7% από τους νέους που δηλώνουν ουδέτεροι σχετικά με την εμπιστοσύνη τους προς τις ειδήσεις των καναλιών, δηλώνουν ουδέτεροι και προς τις εφημερίδες και μόλις 15,9% εξ αυτών δηλώνει πως εμπιστεύεται λίγο τις εφημερίδες. Αντίθετα από τους νέους που εμπιστεύονται λίγο τις ειδήσεις των καναλιών, 3 στους 10, σε ποσοστό 30,2% εμπιστεύεται λίγο και τις εφημερίδες, ενώ από αυτούς που δεν εμπιστεύονται καθόλου τις ειδήσεις, δεν εμπιστεύονται καθόλου και τις εφημερίδες σε ποσοστό 22,9%.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	152,679 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	119,987	16	,000
Linear-by-Linear Association	73,110	1	,000
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.14

Από τον πίνακα 2.14 του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι οι ερωτήσεις που συσχετίστηκαν είναι εξαρτημένες, αφού η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0 < 0,05$. Αυτό που είναι ξεκάθαρο τόσο από τον πίνακα 2.14 όσο και από το γράφημα 2.7 είναι πως όσο δύσπιστοι γίνονται οι νέοι με τα δελτία ειδήσεων των καναλιών, τόσο δύσπιστοι γίνονται και με τις εφημερίδες.

Γράφημα 2.7

5.2.6 ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ-ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ

Η επόμενη συσχέτιση αφορά τις ερωτήσεις της τελευταίας ενότητας του ερωτηματολογίου, σχετικά με τις αντιλήψεις των νέων για τις ακροδεξιές απόψεις. Έτσι συσχετίζονται το κατά πόσο οι νέοι θεωρούν διαφορετικές τις έννοιες του εθνικισμού και του πατριωτισμού με το αν κάποιος ο οποίος είναι πατριώτης μπορεί να γίνει εθνικιστής.

Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ". *
Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;
Crosstabulation

% within Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".

		Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".	ΝΑΙ	65,1%	13,8%	21,1%	100,0%
	ΟΧΙ	53,1%	26,5%	20,4%	100,0%
	Ίσως	35,8%	3,8%	60,4%	100,0%
Total		59,8%	14,0%	26,3%	100,0%

Πίνακας 2.15

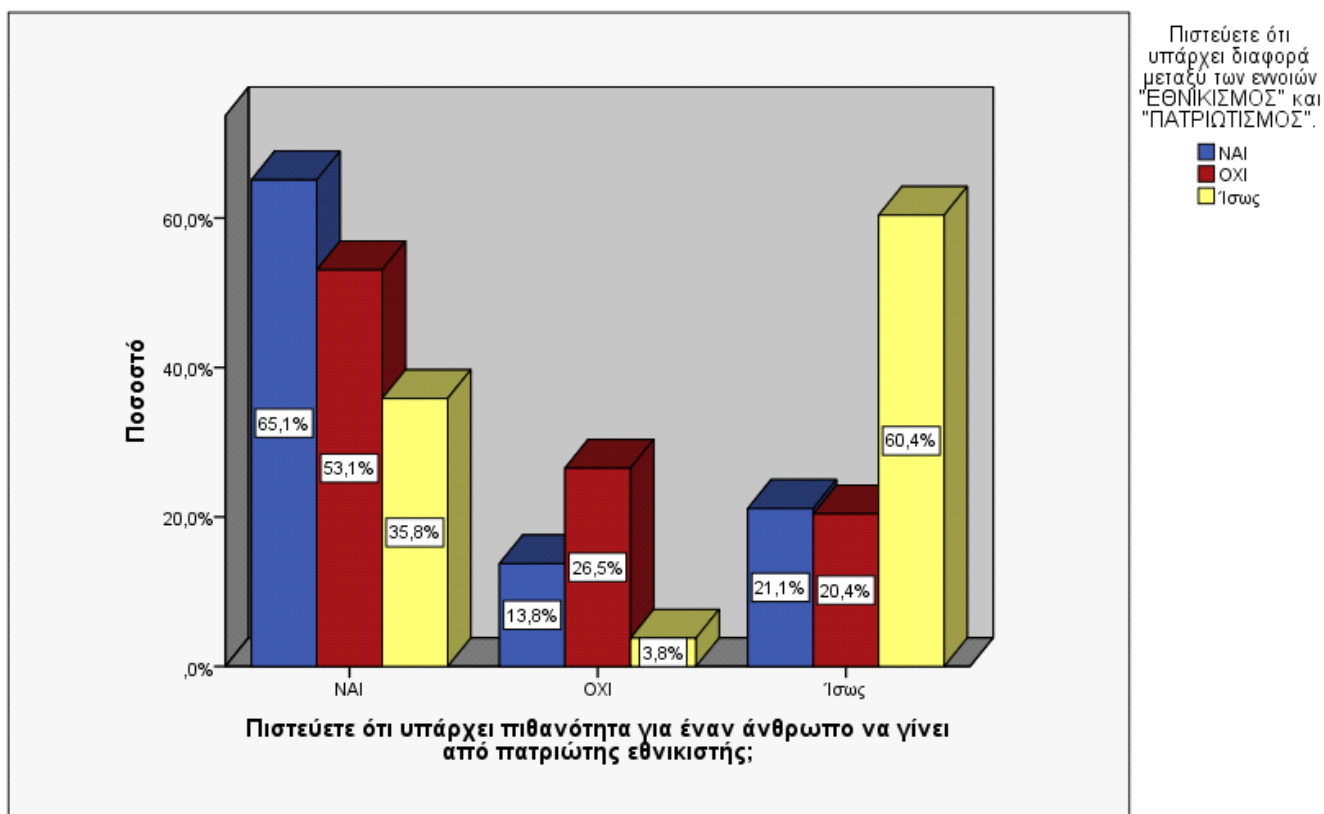
Έτσι από τους νέους που δηλώνουν ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών, εθνικισμού και πατριωτισμού σχεδόν 7 στους 10, με ποσοστό 65,1% θεωρούν πως υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής. Σε ποσοστό 13,8% οι νέοι που διαχωρίζουν τις δύο έννοιες θεωρούν ότι δεν μπορεί ένας πατριώτης να γίνει εθνικιστής, ενώ το 21,1% αυτών δηλώνει πως μία τέτοια μετάβαση ίσως είναι πιθανόν να γίνει. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η άποψη των νέων που ενώ θεωρούν ότι εθνικιστής και πατριώτης είναι έννοιες ταυτόσημες, σχεδόν 1 στους 2, με ποσοστό 53,1% πιστεύει πως υπάρχει πιθανότητα κάποιος πατριώτης να γίνει στο μέλλον εθνικιστής. Για τους νέους που δήλωσαν ότι ίσως υπάρχει διαφορά στις δύο έννοιες, 6 στους 10, σε ποσοστό 60,4% δηλώνει πως μία τέτοια μετάβαση ίσως είναι πιθανόν να συμβεί.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	43,445 ^a	4	,000
Likelihood Ratio	38,641	4	,000
Linear-by-Linear Association	25,457	1	,000
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.16

Από τον πίνακα 2.16 του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι υπό συσχέτιση ερωτήσεις είναι μεταξύ τους εξαρτημένες. Η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0 < 0,05$ και επομένως υπάρχει σχέση στο αν κάποιος νέος διαχωρίζει ή όχι τις έννοιες του εθνικιστή και του πατριώτη και στο αν πιστεύει ότι κάποιος άνθρωπος μπορεί από πατριώτης να γίνει εθνικιστής με την πάροδο των χρόνων. Ακολουθεί το γράφημα 2.8 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.8

Στον πίνακα 2.17 που ακολουθεί συσχετίζεται το αν κάποιος που είναι πατριώτης μπορεί να γίνει εθνικιστής με το κάποιος που έχει εθνικιστικές αντιλήψεις, μπορεί στο μέλλον να τις απαρνηθεί.

**Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής; *
Μπορεί κάποιος που έχει εθνικιστικές αντιλήψεις να τις απαρνηθεί κάποια στιγμή στο μέλλον;
Crosstabulation**

% within Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;

		Μπορεί κάποιος που έχει εθνικιστικές αντιλήψεις να τις απαρνηθεί κάποια στιγμή στο μέλλον;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;	ΝΑΙ	34,7%	17,6%	47,7%	100,0%
	ΟΧΙ	16,1%	35,7%	48,2%	100,0%
	Ίσως	27,6%	17,1%	55,2%	100,0%
Total		30,3%	20,0%	49,8%	100,0%

Πίνακας 2.17

Έτσι από τους νέους που θεωρούν ότι μπορεί κάποιος που είναι πατριώτης να γίνει στο μέλλον εθνικιστής, σε ποσοστό 34,7% θεωρούν ότι μπορεί να συμβεί και το αντίθετο, δηλαδή να απαρνηθεί κάποιος τις εθνικιστικές τους αντιλήψεις. Μόλις 1 στους 5 σχεδόν, με ποσοστό 17,6% θεωρεί ότι οι εθνικιστικές αντιλήψεις δεν

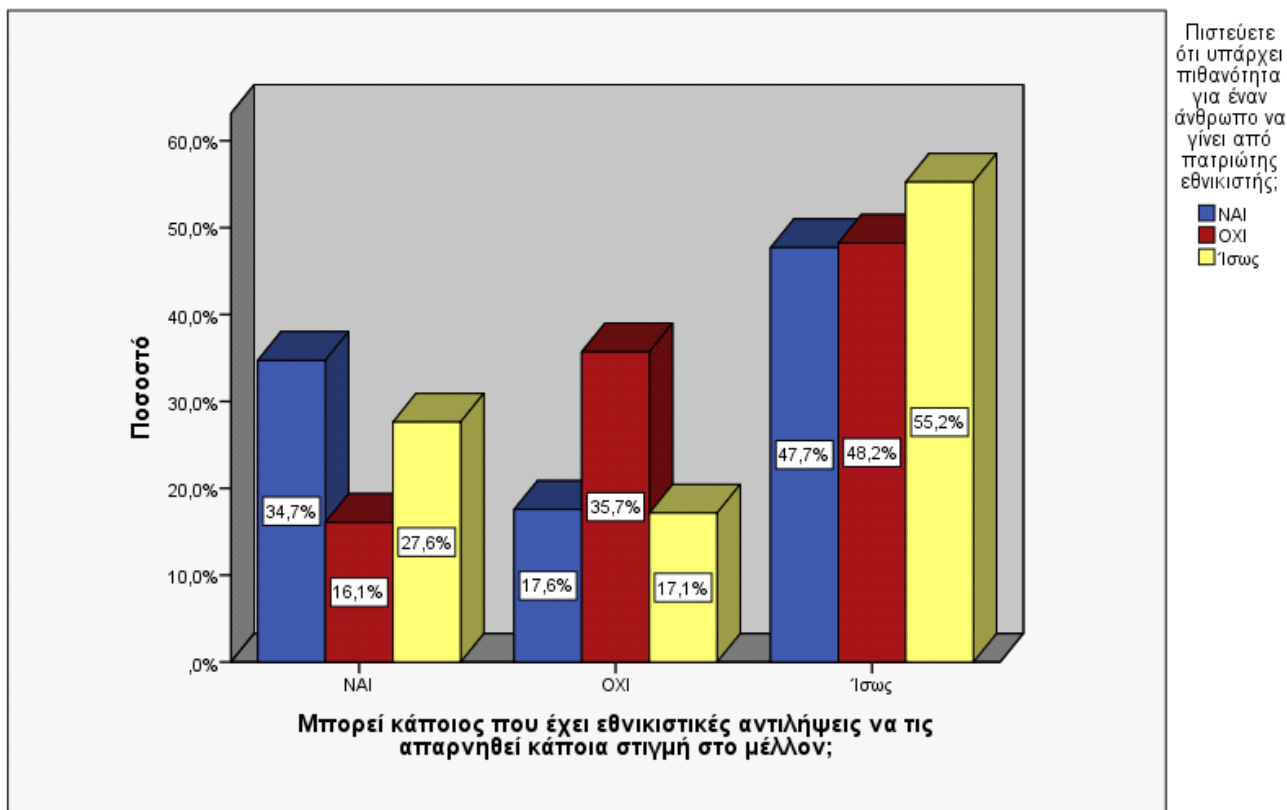
μπορούν να αλλάξουν, ενώ 47,7%, σχεδόν 1 στους 2 θεωρεί ότι ίσως κάποιος να μπορεί να απαρνηθεί τις εθνικιστικές του αντιλήψεις στο μέλλον. Από τους νέους που δεν πιστεύουν ότι μπορεί ένας άνθρωπος να γίνει από πατριώτης εθνικιστής, σε ποσοστό 16,1% θεωρούν ότι μπορεί κάποιος να αποβάλει τις εθνικιστικές του αντιλήψεις, ενώ σε ποσοστό 35,7% θεωρούν ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει. Τέλος από αυτούς που δήλωσαν ότι ίσως ένας πατριώτης μπορεί να γίνει εθνικιστής, δηλώνουν στην πλειοψηφία τους, σε ποσοστό 55,2% ότι ίσως μπορεί κάποιος να αποβάλει τις εθνικιστικές του απόψεις.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,457 ^a	4	,006
Likelihood Ratio	13,878	4	,008
Linear-by-Linear Association	2,548	1	,110
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.18

Από τον πίνακα 2.18 προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,006 < 0,05$ και επομένως οι υπό συσχέτιση ερωτήσεις είναι και μεταξύ τους εξαρτημένες, αφού το λάθος που θα γίνει αν απορριφθεί η μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας θα είναι ελάχιστο. Έτσι το αν οι νέοι θεωρούν ότι κάποιος μπορεί να γίνει από πατριώτης εθνικιστής σχετίζεται και εξαρτάται και με το ότι πιστεύουν ότι μπορεί στο μέλλον να αποβάλει αυτές τις εθνικιστικές αντιλήψεις του. Ακολουθεί το γράφημα 2.9 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες και αποτυπώνει τις απόψεις των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα πάνω στα συγκεκριμένα ερωτήματα.

Γράφημα 2.9

5.2.7 ΞΕΝΟΦΟΒΙΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ-ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Στη συνέχεια συσχετίζονται οι απόψεις των νέων σχετικά με τη σχέση που έχει η ξενοφοβία με τον εθνικισμό σε σχέση με το αν μπορεί ο άνθρωπος να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας όμως τη δική του. Η κατανομή των ποσοστών παρουσιάζονται στον πίνακα 2.19 που ακολουθεί.

Πιστεύετε ότι: * Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα; Crosstabulation

% within Πιστεύετε ότι:

	Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;				Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Πιστεύετε ότι: Ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία		78,8%	3,8%	17,3%	100,0%
Η ξενοφοβία προκαλεί τον εθνικισμό		72,7%	7,6%	19,7%	100,0%
Είναι αλληλένδετα και προκαλεί το ένα το άλλο ταυτόχρονα		86,2%	3,1%	10,8%	100,0%
Τίποτα από τα παραπάνω		48,3%	23,0%	28,7%	100,0%
Total		74,8%	8,3%	17,0%	100,0%

Πίνακας 2.19

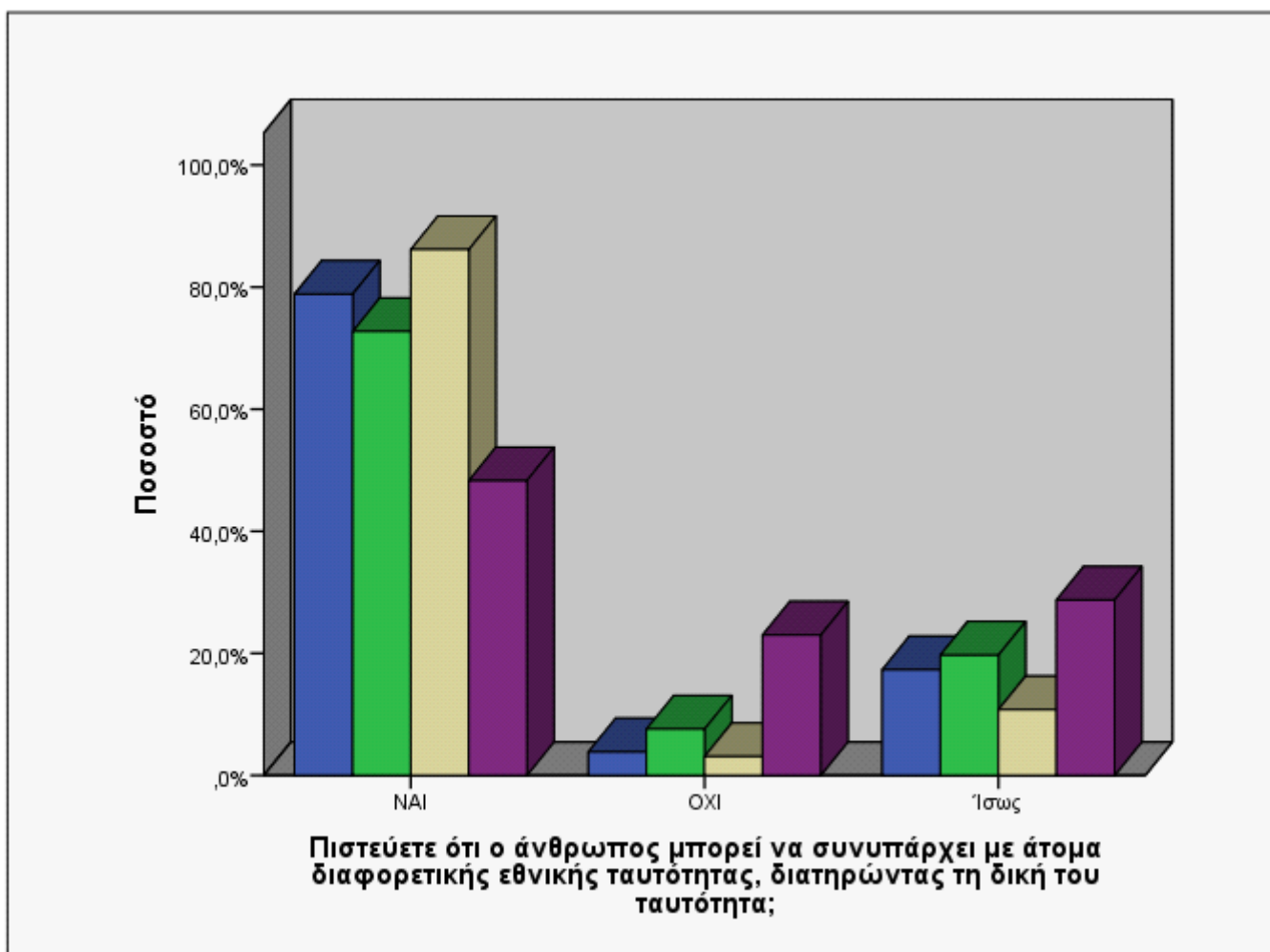
Έτσι μεταξύ των νέων που θεωρούν ότι ο εθνικισμός είναι εκείνος που προκαλεί την ξενοφοβία, σχεδόν 8 στους 10, σε ποσοστό 78,8% θεωρεί ότι οι άνθρωποι μπορούν να συνυπάρχουν με άλλους ανθρώπους διαφορετικής εθνικής ταυτότητας και παράλληλα να διατηρούν τη δικής τους. Ενώ μόλις το 3,8% θεωρεί ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να γίνει. Εν συνεχεία οι νέοι που θεωρούν ότι η ξενοφοβία είναι η αιτία για τη δημιουργία του εθνικισμού, εμφανίζουν σχεδόν τα ίδια ποσοστά. Έτσι σχεδόν 7 στους 10 νέους, με ποσοστό 72,7% θεωρεί ότι μια τέτοια συνύπαρξη μπορεί να συμβεί, ενώ το 7,6% δηλώνει πως κάτι τέτοιο είναι αδύνατο. Επίσης οι νέοι που δηλώνουν ότι ο εθνικισμός και η ξενοφοβία είναι αλληλένδετα και το ένα επηρεάζει το άλλο ταυτόχρονα, σε ποσοστό 86,2% θεωρούν πως μπορούν να συνυπάρχουν άνθρωποι διαφορετικών εθνοτήτων, διατηρώντας ο καθένας τη δική του, ενώ μόλις το 3,1% έχει αντίθετη άποψη. Από τον πίνακα συσχετίσεων προκύπτει ότι η συνύπαρξη μεταξύ ανθρώπων διαφορετικών εθνοτήτων με τη διατήρηση όμως της εθνικής ταυτότητας του καθενός είναι κάτι που θεωρείται πως μπορεί να συμβεί ανεξάρτητα από το αν κάποιος θεωρεί ότι η ξενοφοβία προκαλεί τον εθνικισμό ή το αντίθετο.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	53,981 ^a	6	,000
Likelihood Ratio	49,196	6	,000
Linear-by-Linear Association	5,766	1	,016
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.20

Από τον πίνακα 2.20 όμως του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των ερωτήσεων που συσχετίστηκαν παραπάνω. Η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0 < 0,05$ και επομένως το αν κάποιος θεωρεί ότι ο εθνικισμός οδηγεί στην ξеноφοβία ή το αντίθετο ή κάτι άλλο διαφορετικό συμβαίνει, εξαρτάται από το αν πιστεύει πως ένας άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άλλους ανθρώπους διαφορετικής εθνικής ταυτότητας και παρόλα αυτά να μπορεί ο ίδιος να διατηρήσει τη δική τους εθνική ταυτότητα. Ακολουθεί το γράφημα 2.10 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες και αποτυπώνει τις απόψεις των νέων πάνω στα συγκεκριμένα ερωτήματα.

Γράφημα 2.10

Στον πίνακα που ακολουθεί συσχετίζονται οι απαντήσεις που δόθηκαν από τους νέους που συμμετείχαν στην παρούσα έρευνα σχετικά με το αν οι έννοιες εθνικισμός και πατριωτισμός είναι διαφορετικές με το κατά πόσο η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους.

**Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".^a
Πιστεύετε ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του
έθνους; Crosstabulation**

% within Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".

		Πιστεύετε ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".	ΝΑΙ	39,6%	26,5%	33,9%	100,0%
	ΟΧΙ	26,5%	44,9%	28,6%	100,0%
	Ίσως	35,8%	17,0%	47,2%	100,0%
Total		37,5%	27,5%	35,0%	100,0%

Πίνακας 2.21

Έτσι από τους νέους που θεωρούν ότι εθνικισμός και πατριωτισμός είναι δύο διαφορετικές έννοιες και υπάρχει διαφορά μεταξύ τους, το 39,6% θεωρεί ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους ενώ το 26,5% αυτών έχει αντίθετη άποψη. Επίσης μεγάλο ποσοστό 33,9%, δηλαδή σχεδόν 1 στους 3 νέους εκδηλώνει μια πιο ουδέτερη στάση πάνω στο θέμα. Από τους νέους που δηλώνουν ότι δεν υπάρχει διαφορά ανάμεσα στις έννοιες εθνικισμός και πατριωτισμός, το 26,5% θεωρεί ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους ενώ το 44,9% αυτών, σχεδόν 1 στους 2, έχει αντίθετη άποψη. Ουδετερότητα δηλώνει το 28,6% των νέων αυτής της κατηγορίας. Τέλος από τους νέους που δήλωσαν ότι εθνικισμός και πατριωτισμός ίσως είναι διαφορετικές έννοιες, σε ποσοστό 35% δήλωσαν ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας ίσως είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους.

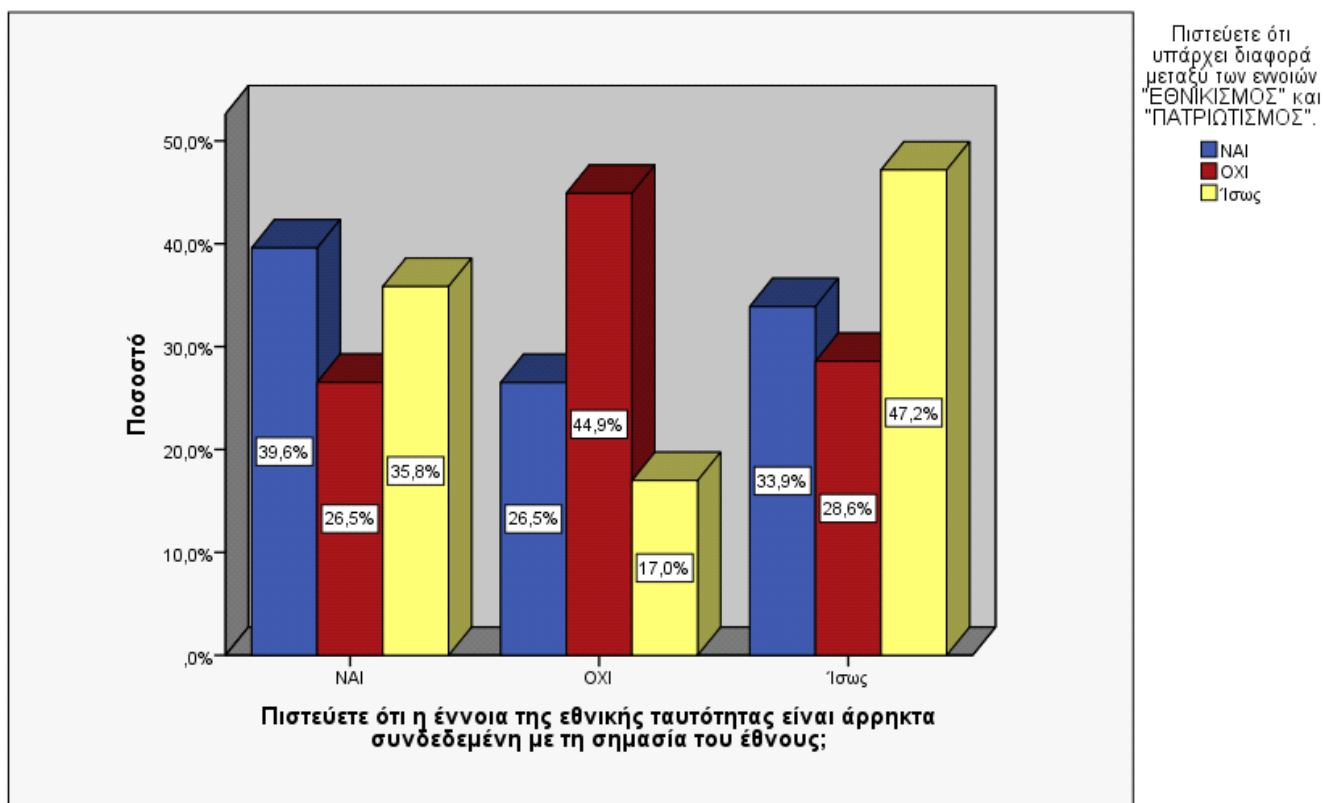
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,518 ^a	4	,014
Likelihood Ratio	11,978	4	,018
Linear-by-Linear Association	1,952	1	,162
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.22

Από τον πίνακα 2.22 προκύπτει ότι οι παραπάνω ερωτήσεις είναι εξαρτημένες αφού η σημαντικότητα του συντελεστή Pearson του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0,014 < 0,05$, επομένως το αν κάποιος θεωρεί διαφορετικές ή όχι τις έννοιες του

εθνικισμού και του πατριωτισμού εξαρτάται και από το αν θεωρεί ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με σημασία του έθνους.

Γράφημα 2.11

5.2.8 ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Στον πίνακα 2.23 που ακολουθεί παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ του αν οι συμμετέχοντες υποστηρίζουν τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων και το κατά πόσο είναι πλήρως ενημερωμένοι σχετικά με την ιδεολογία των οργανώσεων αυτών.

Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων; * Είστε πλήρως ενημερωμένος σε σχέση με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων; Crosstabulation

% within Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων;

		Είστε πλήρως ενημερωμένος σε σχέση με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων;					Total
		Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ	
Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων;	Συμφωνώ	61,1%	22,2%	11,1%	5,6%		100,0%
	Συμφωνώ λίγο	7,7%	33,3%	43,6%	5,1%	10,3%	100,0%
	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	10,0%	12,2%	54,4%	17,8%	5,6%	100,0%
	Διαφωνώ λίγο	3,5%	17,5%	40,4%	26,3%	12,3%	100,0%
	Διαφωνώ	29,1%	17,3%	23,5%	9,7%	20,4%	100,0%
Total		20,5%	18,0%	34,3%	13,3%	14,0%	100,0%

Πίνακας 2.23

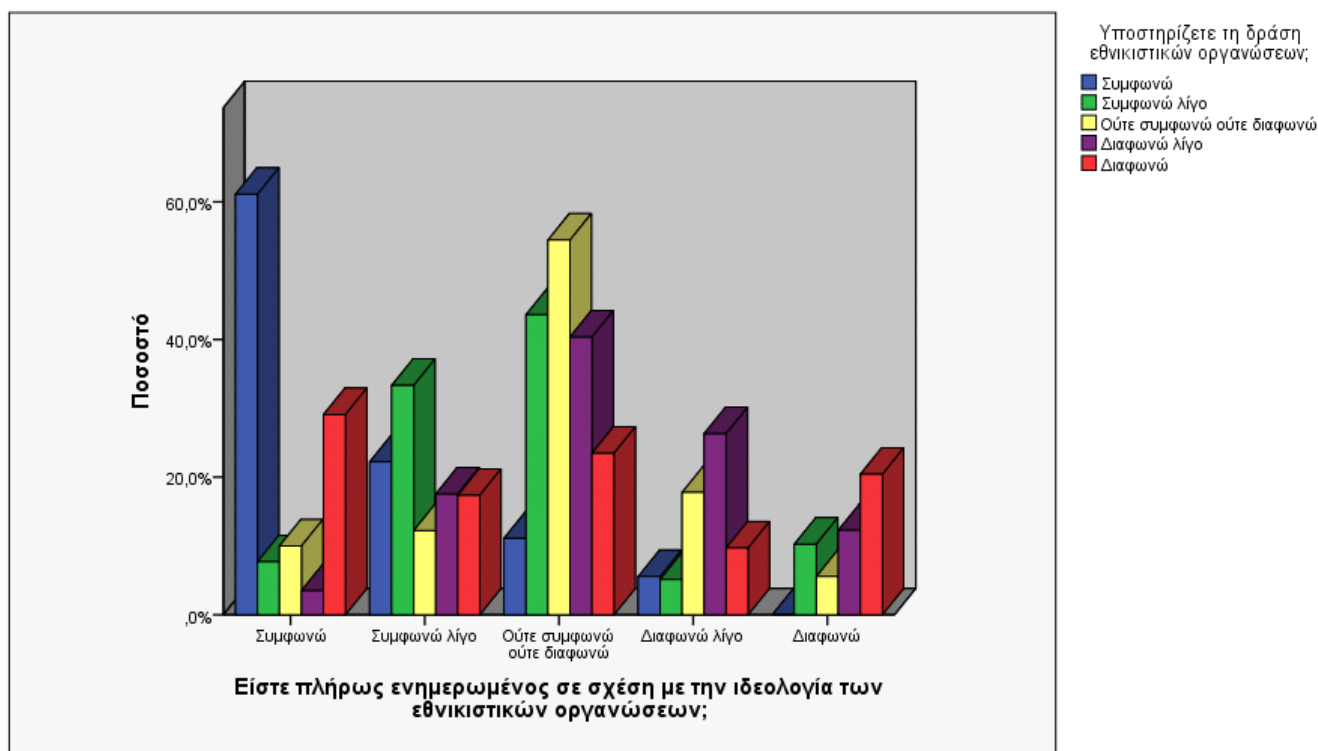
Έτσι μεταξύ των νέων που δηλώνουν ότι υποστηρίζουν πολύ την δράση εθνικιστικών οργανώσεων, το 61,1% αυτών δηλώνει πως είναι πλήρως ενημερωμένο για την ιδεολογία των οργανώσεων αυτών, το 22,2% δηλώνει πως είναι ενημερωμένο, ενώ μόλις το 5,6% δηλώνει πως δεν είναι πλήρως ενημερωμένο. Στον αντίποδα μεταξύ των νέων που δήλωσαν πως δεν υποστηρίζουν καθόλου τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, το 20,4% δηλώνει παντελή άγνοια για την ιδεολογία των οργανώσεων αυτών, το 29,1% δηλώνει πλήρως ενημερωμένο και το 23,5% θεωρεί ότι και είναι και δεν είναι ενημερωμένο σχετικά με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων. Επίσης οι νέοι που δήλωσαν ουδέτεροι σε ότι αφορά τη στήριξη της δράσης εθνικιστικών οργανώσεων στην πλειοψηφία τους, σε ποσοστό 54,4% δηλώνουν πως δεν είναι σίγουροι αν γνωρίζουν ή όχι την ιδεολογία των οργανώσεων αυτών.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	93,016 ^a	16	,000
Likelihood Ratio	95,243	16	,000
Linear-by-Linear Association	1,791	1	,181
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.24

Από τον πίνακα 2.24 προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0 < 0,05$, επομένως υπάρχει εξάρτηση μεταξύ της υποστήριξης ή μη της δράσης εθνικιστικών οργανώσεων και την πληρότητα ενημέρωσης σε σχέση με την ιδεολογία των οργανώσεων αυτών. Ακολουθεί το γράφημα 2.12 που αποτυπώνει την άποψη των νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Γράφημα 2.12

Στη συνέχεια ακολουθεί ο πίνακας κατανομής των ποσοστών της ερώτησης που αφορούσε στο κατά πόσο μπορεί κάποιος άνθρωπος να διατηρήσει την εθνική τους ταυτότητα όταν συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας σε σχέση με το αν η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας.

**Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;
 Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας; Crosstabulation**

% within Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;

		Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας;				
		Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ
Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;	ΝΑΙ	4,0%	6,0%	21,1%	12,0%	56,9%
	ΟΧΙ	27,3%	33,3%	24,2%	12,1%	3,0%
	Ίσως	4,4%	23,5%	39,7%	10,3%	22,1%
Total		6,0%	11,3%	24,5%	11,8%	46,5%

Πίνακας 2.25

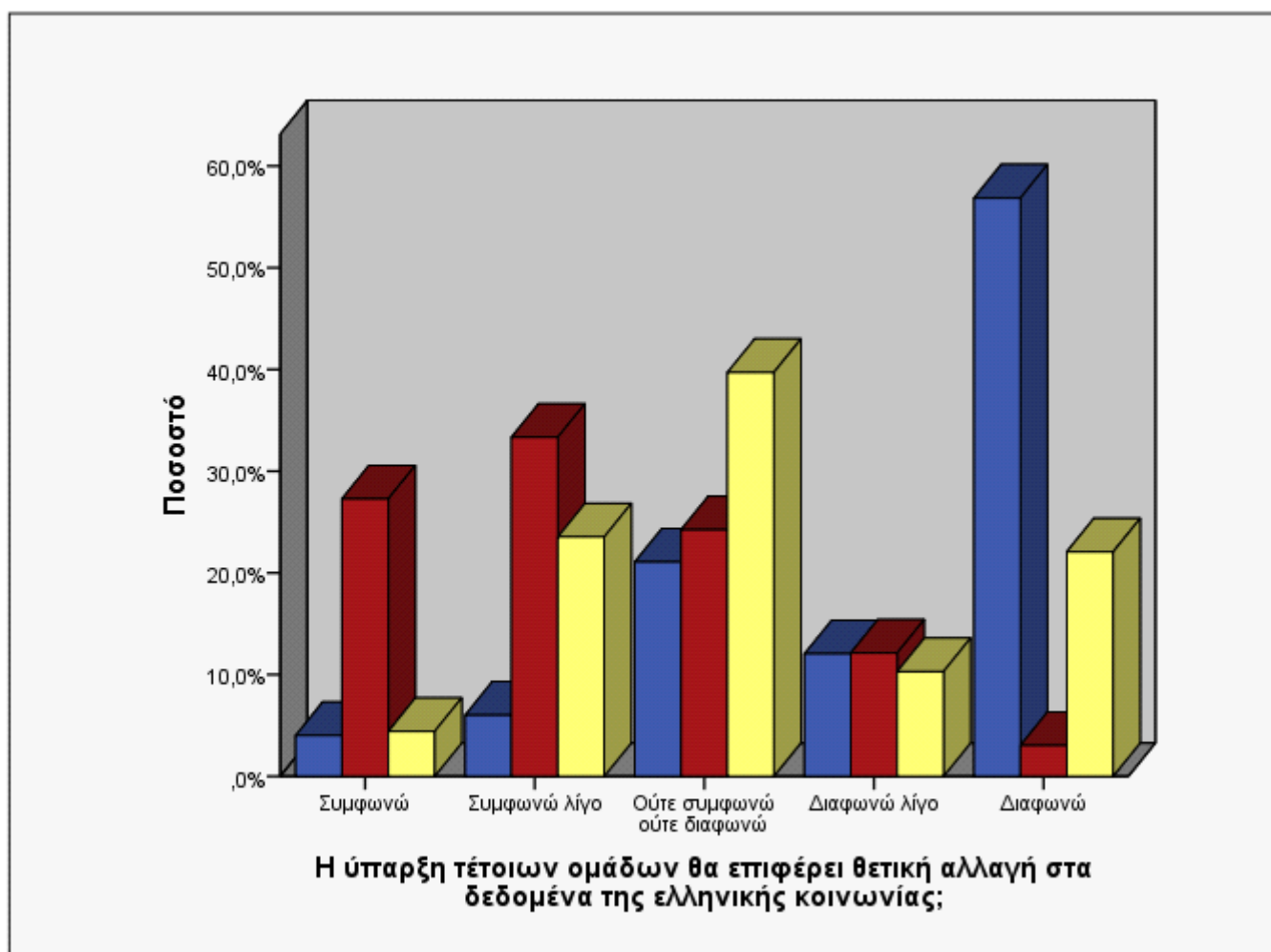
Έτσι μεταξύ των νέων που θεωρούν ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρξει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας διατηρώντας τη δική του ταυτότητα, το ποσοστό μόλις του 4% συμφωνεί ότι η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας, ενώ η πλειοψηφία των νέων αυτής της κατηγορίας, σε ποσοστό 56,9% διαφωνεί με αυτό. Τα παραπάνω ποσοστά σχεδόν αντιστρέφονται για την περίπτωση όπου οι νέοι δεν πιστεύουν στη συνύπαρξη ατόμων διαφορετικών εθνικών ταυτοτήτων, με διατήρηση της ταυτότητας του κάθε ατόμου, με το 27,3% να συμφωνεί πως η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων αλλάζει θετικά τα δρώμενα στην ελληνική κοινωνία και μόλις το 3% να διαφωνεί με την άποψη αυτή. Τέλος από τους νέους που δήλωσαν ίσως στην ερώτηση περί διατήρησης της εθνικής ταυτότητας, η πλειονότητα αυτών, σε ποσοστό 39,7% δεν διαφωνεί άλλα ούτε και συμφωνεί με την άποψη ότι οι εθνικιστικές ομάδες θα επιφέρουν θετικές αλλαγές για την ελληνική κοινωνία, ενώ συμφωνούν με τη θέση αυτή μόλις σε ποσοστό 4,4% και διαφωνούν σε ποσοστό που φτάνει το 22,1%.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	94,875 ^a	8	,000
Likelihood Ratio	88,342	8	,000
Linear-by-Linear Association	43,814	1	,000
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.26

Από τον πίνακα 2.26 προκύπτει ότι οι δύο ερωτήσεις που εξετάστηκαν παραπάνω είναι εξαρτημένες. Η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0 > 0,05$ και επομένως η μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας μπορεί να απορριφθεί χωρίς να έχει γίνει μεγάλο στατιστικό λάθος. Έτσι η άποψη των νέων σχετικά με το αν η δράση εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετικές αλλαγές στην ελληνική κοινωνία εξαρτάται από τον αν κάποιος θεωρεί ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρξει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας όμως τη δική του εθνική ταυτότητα. Ακολουθεί το γράφημα 2.13 που αποτυπώνει τις απόψεις των νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Γράφημα 2.13

5.2.9 ΕΡΓΑΣΙΑ –ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ

Στη συνέχεια του ελέγχου των συσχετίσεων και των εξαρτήσεων μεταξύ των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου, επιλέγονται ερωτήσεις που βρίσκονται σε διαφορετικές θεματικές ενότητες. Έτσι στον πίνακα 2.27 που ακολουθεί

παρουσιάζονται τα ποσοστά των νέων που εργάζονται ή όχι σε σχέση με το αν τα βγάζουν πέρα οικονομικά.

Εργάζεστε; * Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά; Crosstabulation

% within Εργάζεστε;

		Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Εργάζεστε;	ΝΑΙ	14,0%	34,3%	32,0%	16,3%	3,5%	100,0%
	ΟΧΙ	13,2%	32,9%	31,6%	19,3%	3,1%	100,0%
Total		13,5%	33,5%	31,8%	18,0%	3,3%	100,0%

Πίνακας 2.27

Όπως εύκολα μπορεί να παρατηρήσει κανείς τα ποσοστά τόσο για τους νέους που εργάζονται όσο και για αυτούς που δεν εργάζονται είναι σχεδόν τα ίδια. Έτσι από τους νέους που δεν εργάζονται, το 14% τα βγάζει πάρα πολύ δύσκολα πέρα οικονομικά, ενώ το 34,3% πολύ δύσκολα και μόλις το 3,5% έχει δηλώσει πως δεν δυσκολεύεται καθόλου. Για τους νέους που δεν εργάζονται, το 13,2% τα βγάζει πάρα πολύ δύσκολα πέρα οικονομικά, το 32,9% πολύ δύσκολα ενώ το 3,1% δήλωσε πως δεν δυσκολεύεται καθόλου. Το συμπέρασμα του πίνακα είναι πως η οικονομική δυσχέρεια των νέων δεν επηρεάζεται από το αν αυτοί δουλεύουν ή όχι. Το συμπέρασμα αυτό επιβεβαιώνεται και από τον πίνακα 2.28 που ακολουθεί.

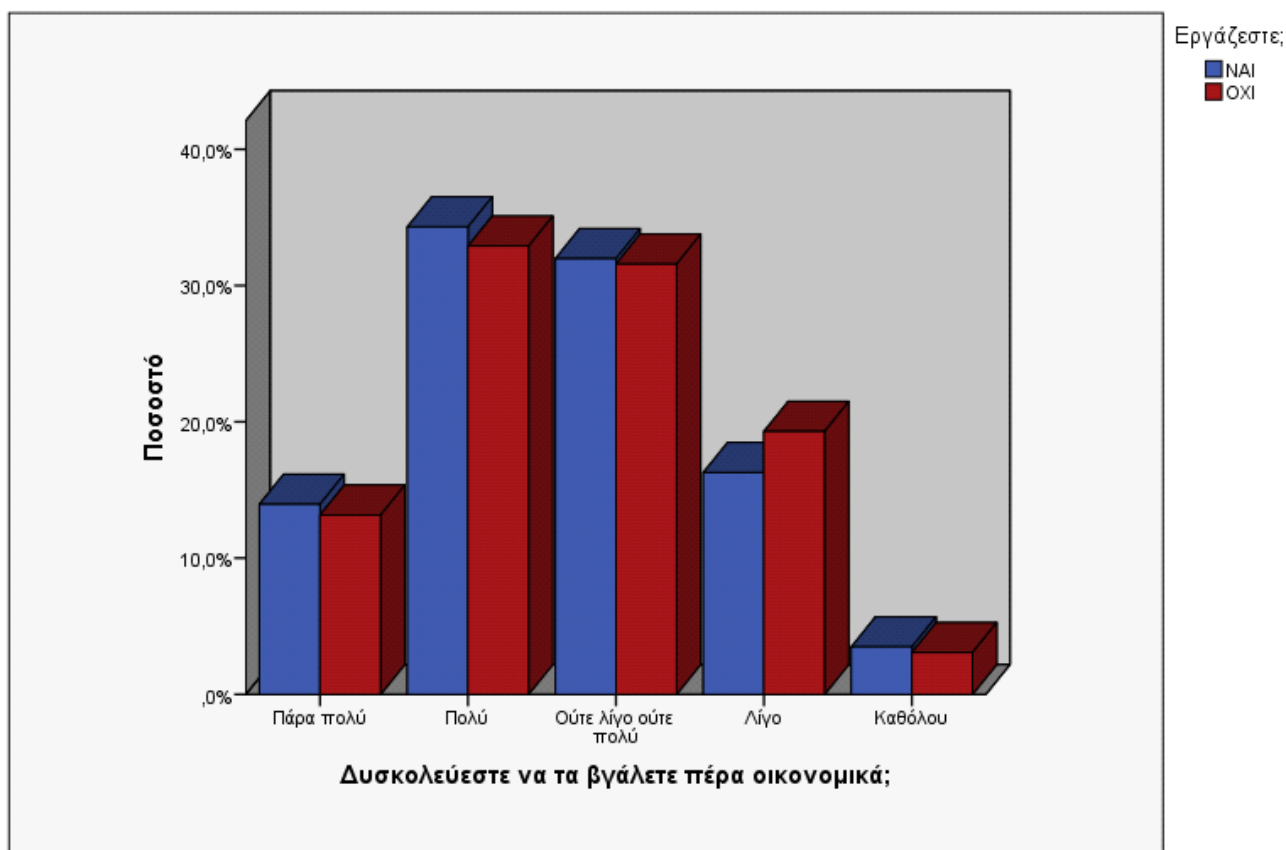
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,658 ^a	4	,956
Likelihood Ratio	,662	4	,956
Linear-by-Linear Association	,249	1	,618
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.28

Έτσι η σημαντικότητα του X^2 τεστ ανεξαρτησίας είναι πολύ μεγαλύτερη από τη στάθμη σημαντικότητας που έχει οριστεί για την παρούσα έρευνα ($p = 0,956 > 0,05$) και επομένως οι δύο ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι ανεξάρτητες. Επομένως το πόσο δύσκολα τα βγάζει κάποιος πέρα οικονομικά, δεν εξαρτάται από το αν εργάζεται ή όχι. Ακολουθεί και το γράφημα 2.14 που απεικονίζει την άποψη των

νέων πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, κάτι που δηλώνει ότι η οικονομική κρίση έπληξε τους νέους χωρίς να κάνει διακρίσεις.

Γράφημα 2.14

5.2.10 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ – ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα ποσοστά των νέων με βάση το πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει την προσωπική τους διάθεση, σε σχέση με το κύριο μέσο από το οποίο ενημερώνονται.

Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση; ^ Από που ενημερώνεστε περισσότερο; Crosstabulation

% within Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;

		Από που ενημερώνεστε περισσότερο;					Total
		Τηλεόραση	Διαδίκτυο	Εφημερίδες	Ραδιόφωνο	Άλλο	
Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;	Πάρα πολύ	31,3%	52,1%	6,3%	6,3%	4,2%	100,0%
	Πολύ	18,1%	76,7%	2,6%	1,7%	0,9%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	26,6%	65,1%	4,6%	3,7%		100,0%
	Λίγο	22,5%	67,4%	6,7%	2,2%	1,1%	100,0%
	Καθόλου	18,4%	68,4%	7,9%		5,3%	100,0%
Total		23,0%	67,8%	5,0%	2,8%	1,5%	100,0%

Πίνακας 2.29

Έτσι από τους νέους που δήλωσαν ότι η προσωπική τους διάθεση έχει επηρεαστεί πάρα πολύ από την οικονομική κρίση, ενημερώνονται στην πλειοψηφία τους, σε ποσοστό 52,1% από το διαδίκτυο, ενώ 3 στους 10, ποσοστό 31,3% ενημερώνονται από την τηλεόραση. Ανάλογα είναι και τα ποσοστά των νέων που επηρεάστηκε πολύ η διάθεσή τους, με τη μεγάλη πλειοψηφία, σε ποσοστό 76,7% να δηλώνει πως το κύριο μέσο ενημέρωσής του είναι το διαδίκτυο και το 8,1% η τηλεόραση. Παρόμοια είναι και τα ποσοστά και μεταξύ των νέων που δηλώνουν ότι η προσωπική τους διάθεση είναι ανεπηρεάστη από την κρίση, με το 68,4% να ενημερώνεται μέσω του διαδικτύου και το 18,4% από την τηλεόραση. Ραδιόφωνο, εφημερίδες και άλλα μέσα ενημέρωσης εμφανίζουν ποσοστά μικρότερα του 10% για όλες τις κατηγορίες νέων.

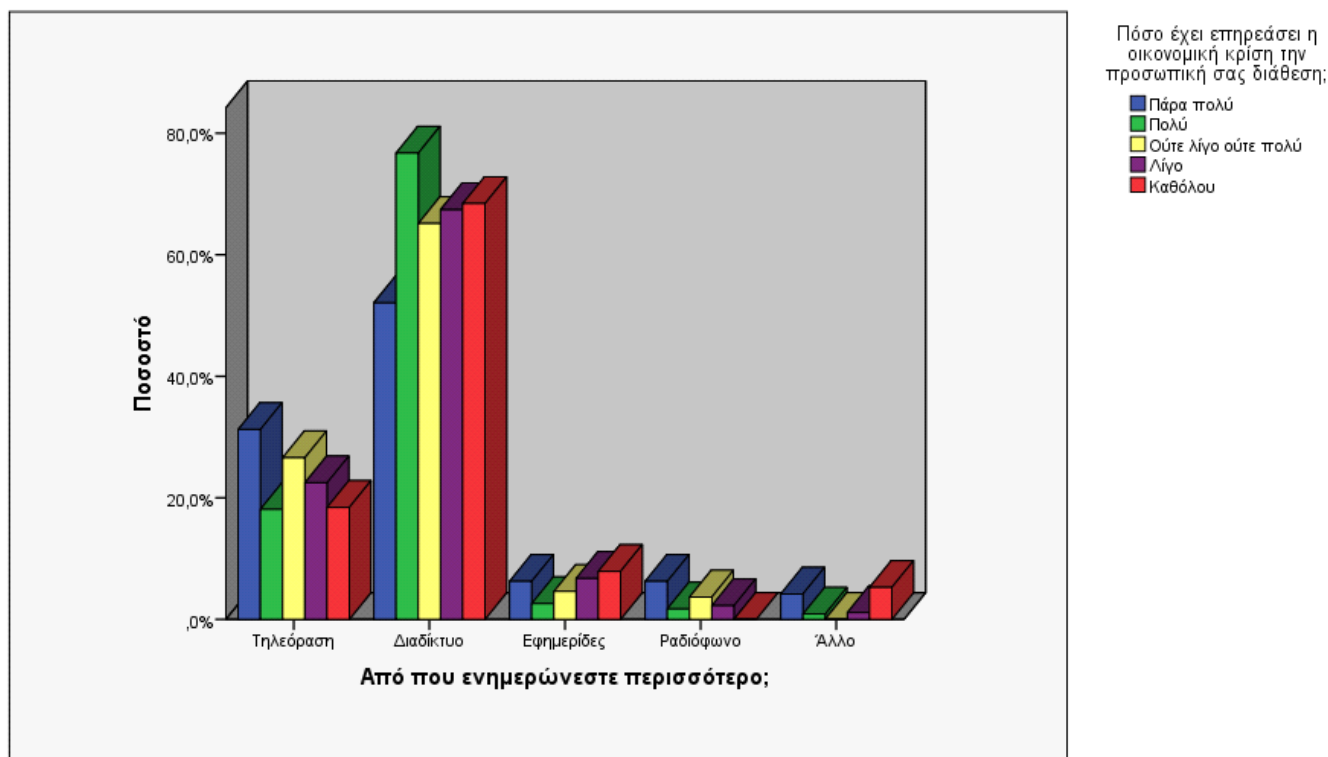
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	21,491 ^a	16	,160
Likelihood Ratio	21,708	16	,153
Linear-by-Linear Association	,064	1	,801
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.30

Ο πίνακας 2.30 επιβεβαιώνει τα παραπάνω ποσοστά. Έτσι με τη σημαντικότητα του τεστ να είναι $p = 0,160 > 0,05$ οι ερωτήσεις του εξετάστηκαν είναι ανεξάρτητες. Επομένως δεν υπάρχει εξάρτηση μεταξύ του βαθμού στον οποίο έχει επηρεαστεί η προσωπική διάθεση των νέων από την οικονομική κρίση και του

κύριου μέσου ενημέρωσης αυτών. Ακολουθεί και το γράφημα 2.15 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες και αποτυπώνει την άποψη των νέων περί ενημέρωσης, σε σχέση με την προσωπική τους διάθεση, όπως αυτή άλλαξε μέσα από την οικονομική κρίση.

Γράφημα 2.15

Στον επόμενο πίνακα γίνεται μία πρώτη συσχέτιση για τη θέση των νέων σχετικά με το αν η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις τους στην Ελλάδα, σε σχέση με τον βαθμό εμπιστοσύνης των νέων προς το διαδίκτυο.

Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα; ^ Πόσο εμπιστεύεστε το internet; Crosstabulation

% within Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;

		Πόσο εμπιστεύεστε το internet;					Total
		Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου	
Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;	Πάρα πολύ	4,0%	14,4%	42,4%	32,8%	6,4%	100,0%
	Πολύ	1,2%	24,3%	50,3%	22,5%	1,8%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	3,0%	25,4%	43,3%	26,9%	1,5%	100,0%
	Λίγο		16,7%	50,0%	25,0%	8,3%	100,0%
	Καθόλου		20,0%	33,3%	26,7%	20,0%	100,0%
Total		2,3%	20,8%	46,0%	26,8%	4,3%	100,0%

Πίνακας 2.31

Έτσι μεταξύ των νέων που θεωρούν ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πάρα πολύ τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα, η πλειονότητα αυτών, σε ποσοστό 42,4% τηρεί ουδέτερη στάση σε ότι αφορά την εμπιστοσύνη του προς το διαδίκτυο, ενώ το 32,8% εμπιστεύεται λίγο το διαδίκτυο. Ανάλογα είναι και τα ποσοστά των νέων όπου η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ την προσωπική τους διάθεση, με 1 στους 2, σε ποσοστό 50,3% να εμφανίζονται ουδέτεροι στο θέμα της εμπιστοσύνης του διαδικτύου και σχεδόν 1 στους 4, σε ποσοστό 24,3% να εμπιστεύονται πολύ το διαδίκτυο, ενώ ταυτόχρονα 1 στους 5, με ποσοστό 22,5%, να το εμπιστεύονται λίγο. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η κατανομή των ποσοστών των νέων που δήλωσαν ότι δεν έχει επηρεαστεί καθόλου η προσωπική τους διάθεση από την οικονομική κρίση, εκ των οποίων 1 στους 4, σε ποσοστό 20% εμπιστεύεται πολύ το διαδίκτυο και επίσης 1 στους 4 δεν το εμπιστεύεται καθόλου.

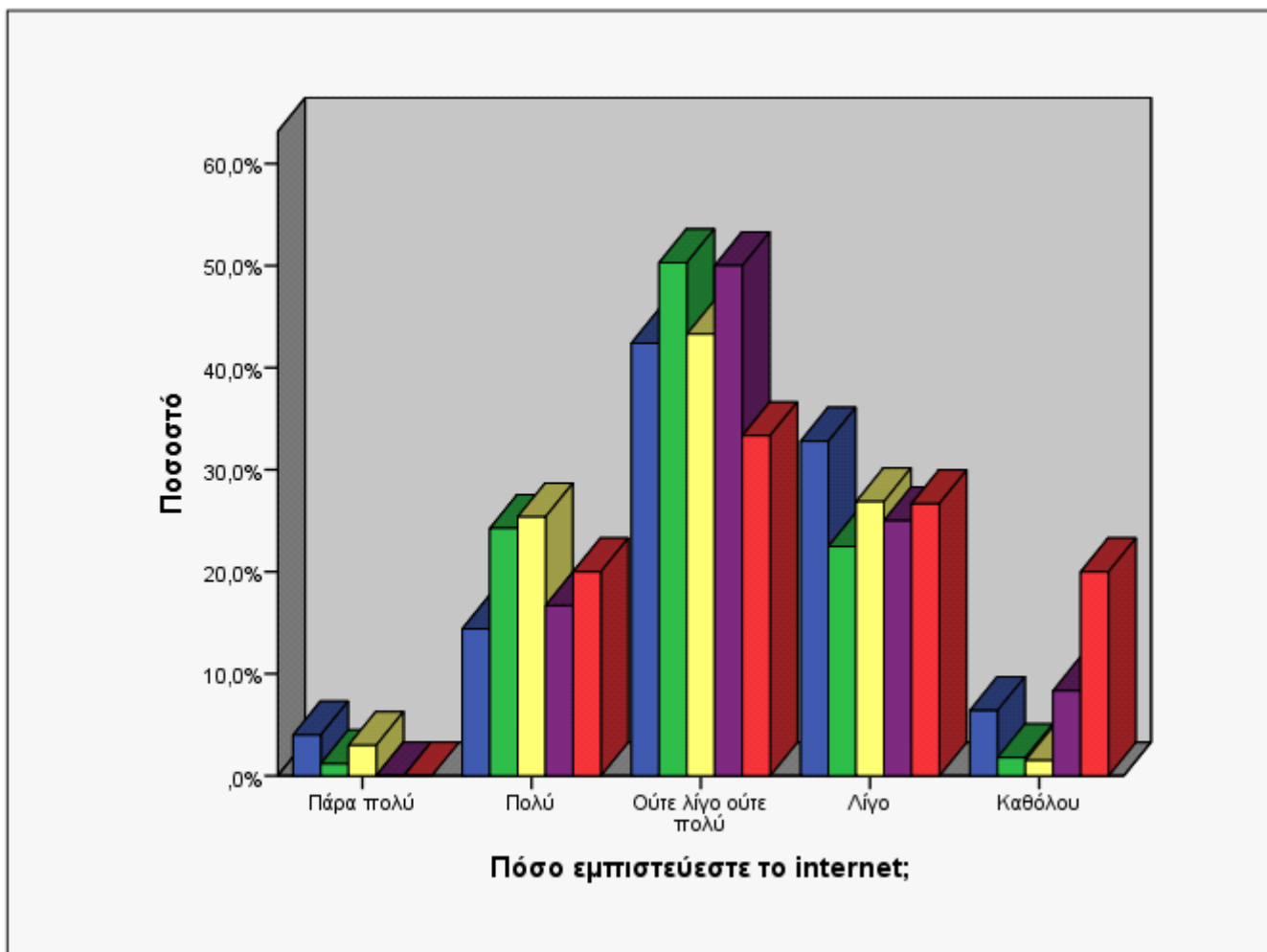
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	27,236 ^a	16	,039
Likelihood Ratio	24,677	16	,076
Linear-by-Linear Association	,001	1	,977
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.32

Από τον πίνακα 2.32 που αφορά το τεστ ανεξαρτησίας X^2 προκύπτει ότι οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν στον πίνακα 2.31 είναι εξαρτημένες. Η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,039 < 0,05$ και επομένως υπάρχει εξάρτηση μεταξύ του βαθμού

επιρροής της οικονομικής κρίσης στην προσωπική διάθεση των νέων και στην εμπιστοσύνη που οι τελευταίοι δείχνουν προς το διαδίκτυο. Ακολουθεί το γράφημα 2.16 που αφορά τους παραπάνω δύο πίνακες και στο οποίο αποτυπώνεται η κανονικότητα με την οποία είναι καταναμημένα τα ποσοστά. Έτσι παρατηρείται μία συσώρευση προς την ουδετερότητα από μεριάς των νέων, τόσο για την επιρροή της προσωπικής τους διάθεσης από την οικονομική κρίση όσο και της εμπιστοσύνης τους προς το διαδίκτυο, ενώ ταυτόχρονα εμφανίζονται παρόμοια ποσοστά για τις κατηγορίες πολύ και λίγο που αφορούν την εμπιστοσύνη των νέων προς το διαδίκτυο.

Γράφημα 2.16

5.2.11 ΤΟΠΟΣ ΔΙΑΜΟΝΗΣ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Στη συνέχεια εξετάζεται αν το τόπος διαμονής σχετίζεται με την υποστήριξη ή μη της δράσης εθνικιστικών οργανώσεων. Η κατανομή των αντίστοιχων ποσοστών παρουσιάζονται στον πίνακα 2.33 που ακολουθεί.

Πόλη διαμονής * Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, Crosstabulation

% within Πόλη διαμονής

		Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων;					Total
		Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ	
Πόλη διαμονής	Αθήνα	6,5%	11,0%	26,0%	14,5%	42,0%	100,0%
	Ηράκλειο	2,5%	8,5%	19,0%	14,0%	56,0%	100,0%
Total		4,5%	9,8%	22,5%	14,3%	49,0%	100,0%

Πίνακας 2.33

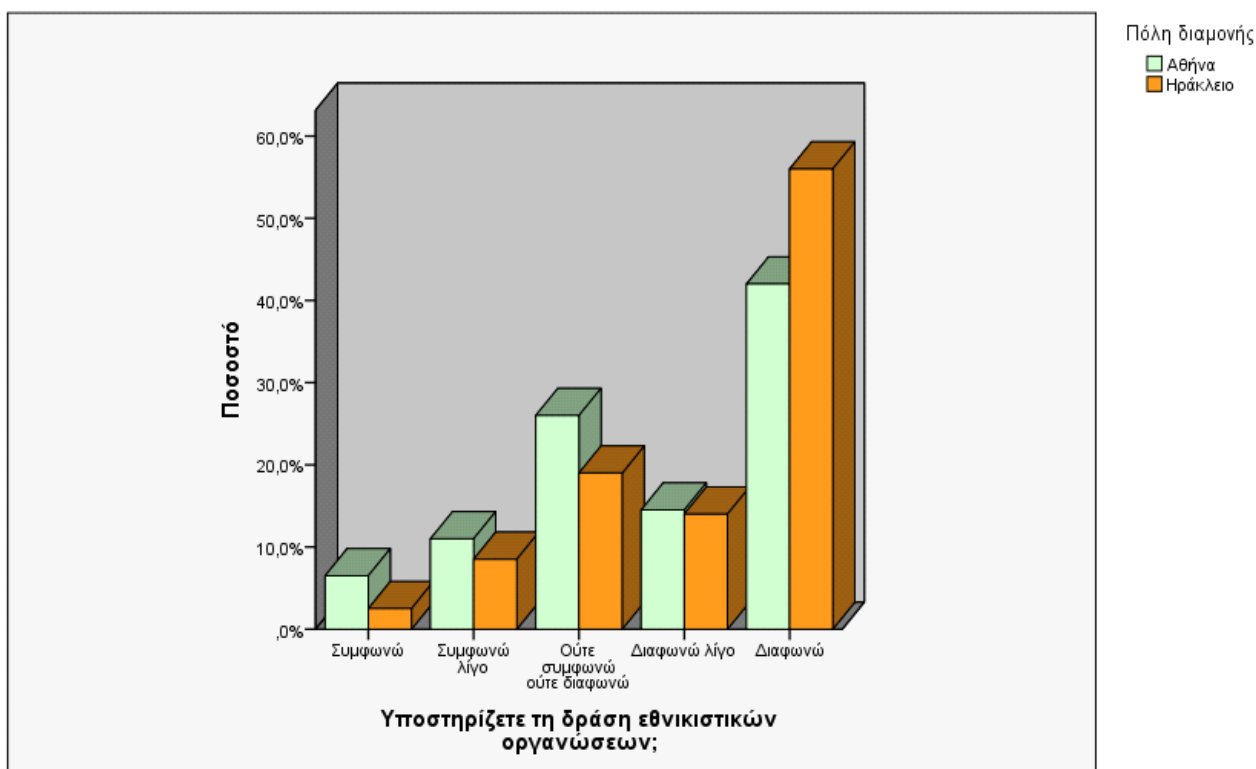
Για τους νέους που μένουν στην Αθήνα λοιπόν, στην πλειονότητά τους, το ποσοστό του 42% διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ το 14,5% διαφωνεί λίγο. Σχεδόν 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 26% διατηρεί ουδέτερη στάση και σχεδόν 1 στους 5 νέους που διαμένουν στην Αθήνα, σε ποσοστό 17,5% συμφωνούν ή συμφωνούν λίγο με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Από την άλλη μεριά οι νέοι που διαμένουν στο Ηράκλειο εμφανίζονται περισσότερο αρνητικοί, με την πλειοψηφία αυτών, σε ποσοστό 56% να διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων και το 14% να διαφωνεί λίγο. Σχεδόν 1 στους 5 νέους, ποσοστό που ανέρχεται στο 19% διατηρεί ουδέτερη στάση, ενώ μόλις το 11% συμφωνεί ή συμφωνεί λίγο με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Αν και τα ποσοστά φαίνονται παρόμοια, δεν μπορεί να προκύψει κάποιο σίγουρο συμπέρασμα.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,392 ^a	4	,034
Likelihood Ratio	10,544	4	,032
Linear-by-Linear Association	9,566	1	,002
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.34

Από τον πίνακα 2.34 του τεστ ανεξαρτησίας όμως προκύπτει ότι η διαμονή και η στήριξη ή όχι της δράσης εθνικιστικών οργανώσεων είναι φαινόμενα εξαρτημένα, αφού η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,034 < 0,05$ και επομένως οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι εξαρτημένες. Ακολουθεί το γράφημα 2.17 που αποτυπώνει την διαφωνία των νέων τόσο στην Αθήνα όσο και στο Ηράκλειο, κάνοντας το γράφημα να έχει εμφανή κλίση προς τα αριστερά, δηλαδή προς την κατηγορία διαφωνώ.

Γράφημα 2.17

5.2.12 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Εν συνεχεία παρουσιάζεται ο πίνακας κατανομής των ποσοστών για την εκπαίδευση των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα σε σχέση με το αν κατά τη γνώμη τους η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα των πολιτικών επιλογών της χώρας ή εξωτερικών παραγόντων.

Εκπαίδευση - σπουδές * Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο: Crosstabulation

% within Εκπαίδευση - σπουδές

		Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:			Total
		Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας	Των εξωτερικών παραγόντων (π.χ. παγκόσμια οικονομική κρίση κ.α.)	Και των δύο	
Εκπαίδευση - σπουδές	Δημοτικό		100,0%		100,0%
	Γυμνάσιο			100,0%	100,0%
	Λύκειο	20,8%	12,5%	66,7%	100,0%
	ΕΠΑΛ	33,3%	6,7%	60,0%	100,0%
	ΑΕΙ/ΤΕΙ	18,3%	4,5%	77,2%	100,0%
	ΙΕΚ	16,3%	11,6%	72,1%	100,0%
Total		18,8%	6,5%	74,8%	100,0%

Πίνακας 2.35

Τα ποσοστά εμφανίζουν μικρές διακυμάνσεις, έτσι για τους απόφοιτους λυκείου, 1 στους 5 νέους, με ποσοστό 20,8% θεωρεί ότι η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας, ενώ το 66,7% θεωρεί πως η κρίση είναι αποτέλεσμα τόσο εσωτερικών επιλογών όσο και εξωτερικών παραγόντων. Ανάλογα και τα ποσοστά για τους αποφοίτους ΑΕΙ/ΤΕΙ, εκ των οποίων μόνο το 4,5% θεωρεί η σημερινή κρίση είναι αποτέλεσμα εξωτερικών παραγόντων, ενώ 18,3% εξ αυτών θεωρούν πως είναι αποτέλεσμα των πολιτικών επιλογών που έγιναν στο εσωτερικό της χώρας και τέλος η μεγάλη πλειοψηφία, ποσοστό που ανέρχεται στο 77,2% θεωρεί πως η κρίση είναι αποτέλεσμα και των δύο.

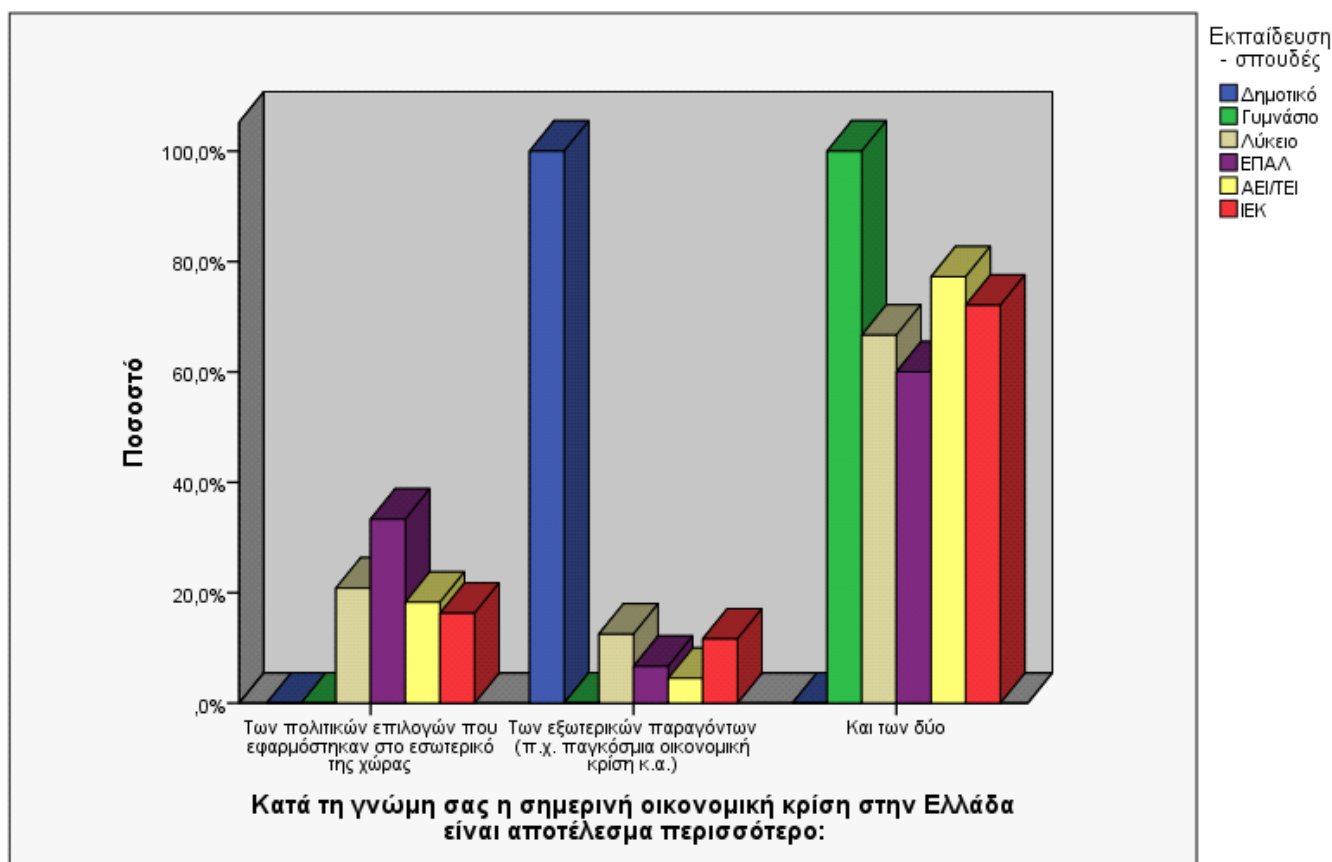
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	24,737 ^a	10	,006
Likelihood Ratio	15,597	10	,112
Linear-by-Linear Association	,887	1	,346
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.36

Από τον πίνακα 2.36 προκύπτει ότι οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι εξαρτημένες, αφού η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,006 < 0,05$ και επομένως η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας μπορεί να απορριφθεί. Έτσι το ποιος ευθύνεται

για την οικονομική κρίση εξαρτάται από την εκπαίδευση του κάθε νέου. Ακολουθεί το γράφημα 2.18 που συνοδεύει τους παραπάνω δύο πίνακες.

Γράφημα 2.18

5.2.13 ΗΛΙΚΑ-ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Στον πίνακα 2.37 που ακολουθεί εξετάζεται η ίδια ερώτηση με αυτή του πίνακα 2.35, αλλά αυτή τη φορά σε σχέση με την ηλικία των συμμετεχόντων.

Ηλικία * Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο: Crosstabulation

% within Ηλικία

		Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:			Total
		Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας	Των εξωτερικών παραγόντων (π. χ. παγκόσμια οικονομική κρίση κ.α.)	Και των δύο	
Ηλικία	18 - 20	28,8%	5,5%	65,8%	100,0%
	21 - 23	12,7%	7,6%	79,7%	100,0%
	24 - 26	21,9%	7,3%	70,8%	100,0%
	27 - 29	17,8%	4,1%	78,1%	100,0%
Total		18,8%	6,5%	74,8%	100,0%

Πίνακας 2.37

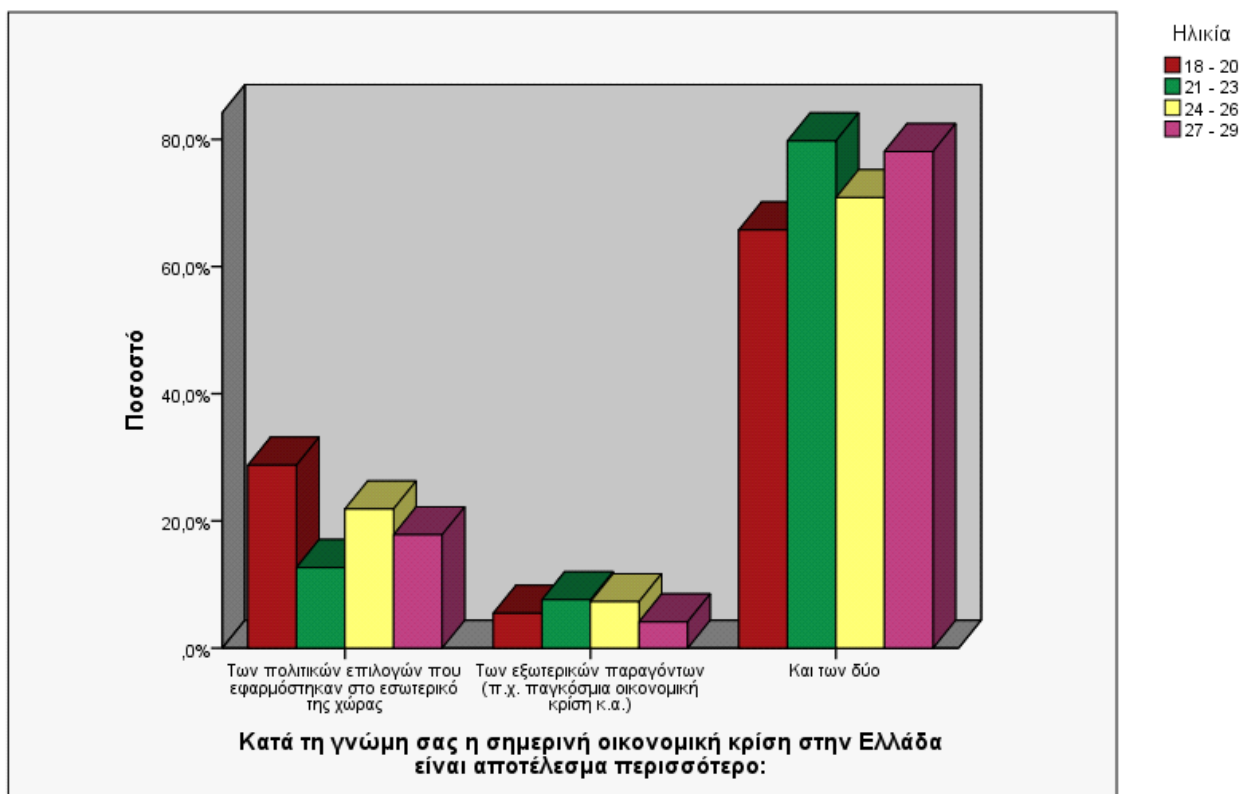
Έτσι στους νέους ηλικίας 18-20 ετών το 65,8% θεωρεί ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι προϊόν τόσο εσωτερικών πολιτικών επιλογών όσο και εξωτερικών παραγόντων, ενώ το ποσοστό αυτό φτάνει το 79,7% μεταξύ των νέων ηλικίας 21-23 ετών. Για τις ηλικίες 24-26 και 27-29 ετών τα ποσοστά αυτά είναι 70,8% και 78,1% αντίστοιχα. Γενικά το συμπέρασμα το οποίο προκύπτει είναι πως οι νέοι ανεξάρτητα με την ηλικία τους θεωρούν ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα τόσο πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας όσο και εξωτερικών παραγόντων, όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	10,335 ^a	6	,111
Likelihood Ratio	10,273	6	,114
Linear-by-Linear Association	,735	1	,391
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.38

Το παραπάνω συμπέρασμα επιβεβαιώνεται και από τον πίνακα 2.38, από τον οποίο προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0,111 > 0,05$ και επομένως οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι ανεξάρτητες. Ακολουθεί το γράφημα 2.19 που αποτυπώνει χαρακτηριστικά την άποψη των νέων πάνω στο θέμα.

Γράφημα 2.19

5.2.14 ΑΙΤΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ-ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Στον ακόλουθο πίνακα γίνεται μία προσπάθεια συσχετισμού και εξάρτησης των λόγων της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα, πάντα κατά την άποψη των νέων και στο κατά πόσο οι ίδιοι θεωρούν ότι οι έννοιες εθνικισμός και πατριωτισμός είναι διαφορετικές.

Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο: *
Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".
Crosstabulation

% within Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:

		Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ".			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:	Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας	72,0%	14,7%	13,3%	100,0%
	Των εξωτερικών παραγόντων (π.χ. παγκόσμια οικονομική κρίση κ.α.)	50,0%	30,8%	19,2%	100,0%
	Και των δύο	77,3%	10,0%	12,7%	100,0%
Total		74,5%	12,3%	13,3%	100,0%

Πίνακας 2.39

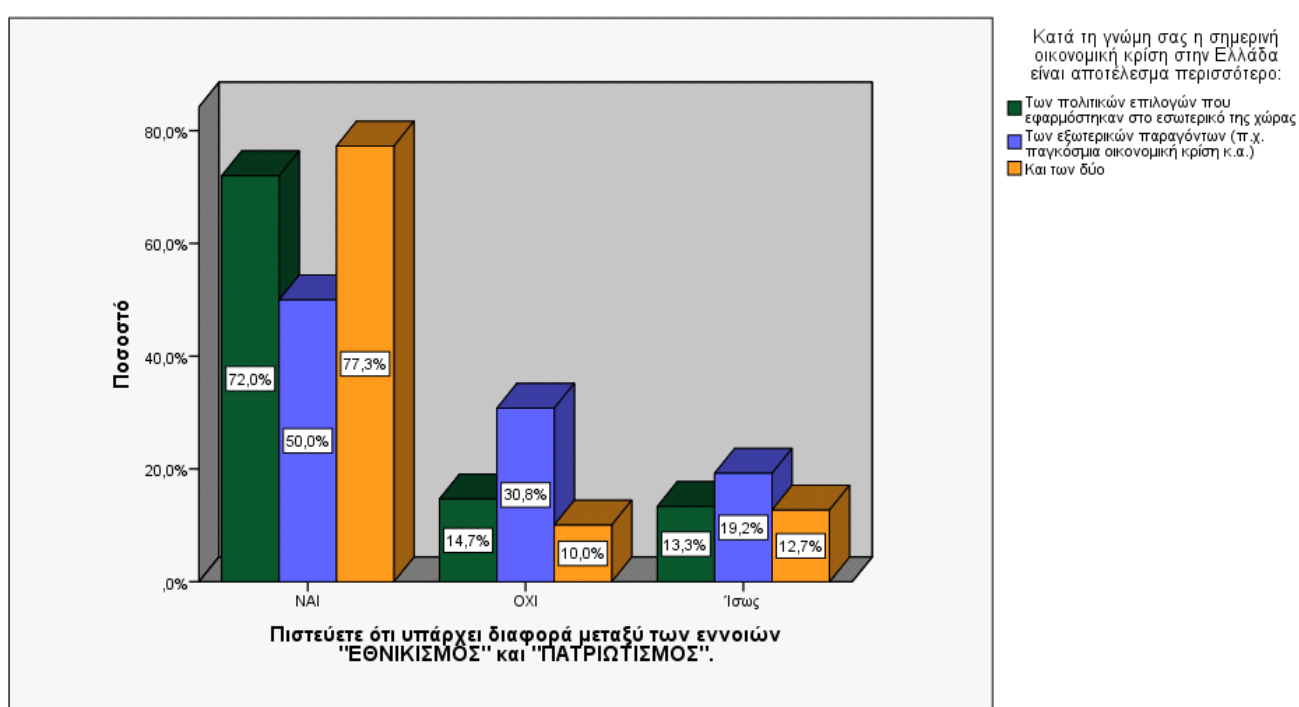
Έτσι μεταξύ των νέων που θεωρούν ότι η οικονομική κρίση είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας, 7 στους 10 νέους, σε ποσοστό 72% πιστεύει ότι εθνικισμός και πατριωτισμός είναι έννοιες διαφορετικές, ενώ μόλις το 14,7% πιστεύει το αντίθετο. Στον αντίποδα οι νέοι που θεωρούν την οικονομική κρίση απόρροια εξωτερικών παραγόντων, σε ποσοστό 30,8% θεωρούν ότι εθνικισμός και πατριωτισμός είναι έννοιες ταυτόσημες, ενώ 1 στους 2 νέους, ποσοστό που ανέρχεται στο 50% θεωρεί ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο εννοιών. Τέλος οι νέοι που πιστεύουν πως η οικονομική κρίση είναι αποτέλεσμα τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών παραγόντων, σε ποσοστό 77,3% διαχωρίζουν τις έννοιες εθνικισμός και πατριωτισμός, ενώ μόλις 1 στους 10 νέους, με ποσοστό 10% ταυτίζει τις δύο έννοιες. Από τον πίνακα 2.40 που ακολουθεί προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0,017 < 0,05$ και επομένως υπάρχει εξάρτηση μεταξύ των ερωτήσεων που εξετάστηκαν. Έτσι ο διαχωρισμός των εννοιών εθνικισμός και πατριωτισμός σχετίζεται με την άποψη των νέων σχετικά με το που οφείλεται η οικονομική κρίση στην Ελλάδα.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	12,067 ^a	4	,017
Likelihood Ratio	10,140	4	,038
Linear-by-Linear Association	1,112	1	,292
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.40

Ακολουθεί το γράφημα 2.20 το οποίο απεικονίζει τις απόψεις των νέων πάνω στα συγκεκριμένα ερωτήματα.

Γράφημα 2.20

Στον επόμενο πίνακα συσχετίζονται οι απαντήσεις των νέων σχετικά με τους παράγοντες που οδήγησαν την Ελλάδα στη σημερινή οικονομική κρίση με το αν οι νέοι θεωρούν ότι η ξеноφοβία προκαλεί τον εθνικισμό ή το αντίθετο. Έτσι από τους νέους που θεωρούν ότι η οικονομική κρίση είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας, το 22,7% θεωρεί ότι ο εθνικισμός είναι αυτός που προκαλεί τη ξеноφοβία, ενώ το 13,3% θεωρεί το ακριβώς αντίθετο. Την ίδια στιγμή η πλειονότητα θεωρεί ότι εθνικισμός και ξеноφοβία είναι αλληλένδετα ενώ σχεδόν 1 στους 4 νέους, με ποσοστό 24% θεωρεί την ξеноφοβία και τον εθνικισμό ανεξάρτητα φαινόμενα.

**Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο: * Πιστεύετε ότι:
Crosstabulation**

% within Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:

		Πιστεύετε ότι:				Total
		Ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία	Η ξενοφοβία προκαλεί τον εθνικισμό	Είναι αλληλένδετα και προκαλεί το ένα το άλλο ταυτόχρονα	Τίποτα από τα παραπάνω	
Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:	Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας	22,7%	13,3%	40,0%	24,0%	100,0
	Των εξωτερικών παραγόντων (π.χ. παγκόσμια οικονομική κρίση κ.α.)	15,4%	11,5%	34,6%	38,5%	100,0
	Και των δύο	10,4%	17,7%	52,2%	19,7%	100,0
Total		13,0%	16,5%	48,8%	21,8%	100,0

Πίνακας 2.41

Από την άλλη μεριά, οι νέοι που θεωρούν την οικονομική κρίση απόρροια εξωτερικών παραγόντων, σε ποσοστό 15,4% θεωρούν ότι ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία και μόλις το 11,5% πιστεύει το αντίθετο. Επίσης το 34,6% θεωρεί τον εθνικισμό και την ξενοφοβία αλληλένδετα φαινόμενα, ενώ η πλειονότητα, σε ποσοστό 38,5% θεωρεί πως ξενοφοβία και εθνικισμός είναι ανεξάρτητα φαινόμενα. Τέλος η πλειοψηφία των νέων, ποσοστό που ανέρχεται στο 52,2%, πιστεύει ότι η κρίση είναι φαινόμενο τόσο εσωτερικών όσο και εξωτερικών παραγόντων θεωρεί την ξενοφοβία και τον εθνικισμό αλληλένδετα φαινόμενα που επηρεάζει το ένα το άλλο.

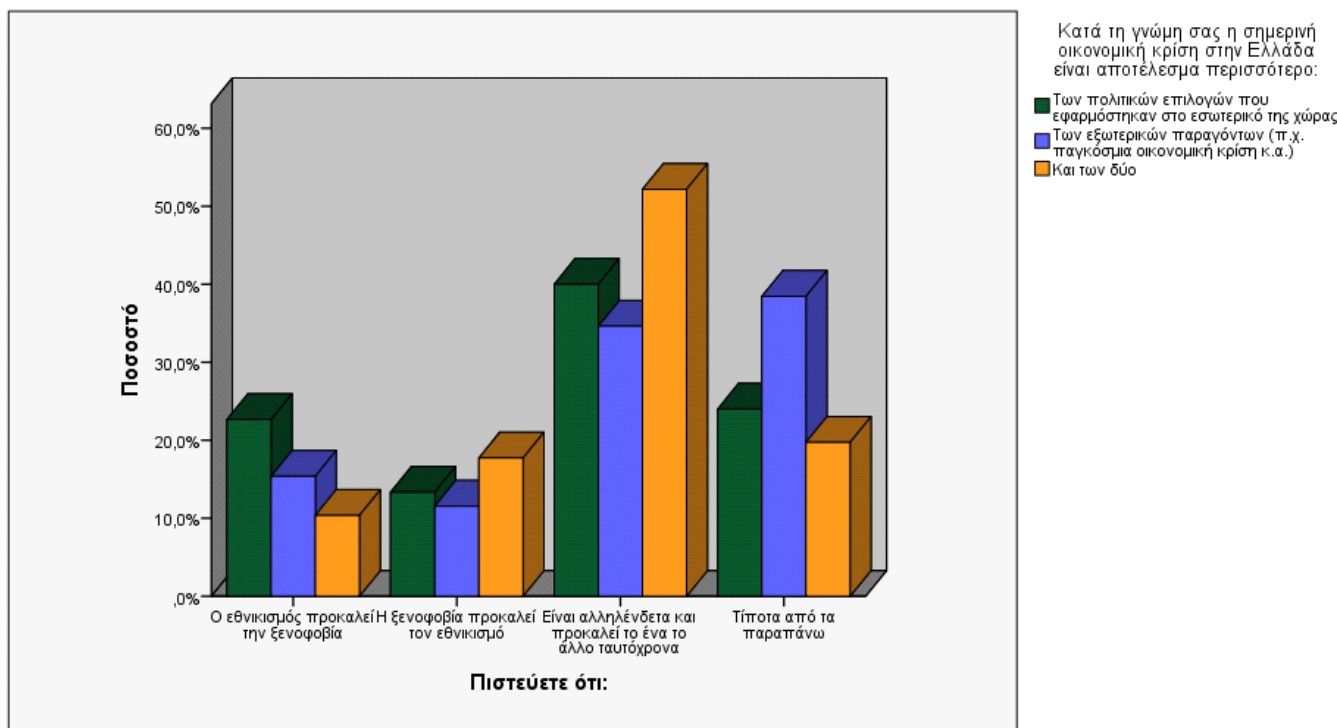
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	15,249 ^a	6	,018
Likelihood Ratio	14,013	6	,029
Linear-by-Linear Association	1,268	1	,260
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.42

Από τον πίνακα 2.42 του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,018 < 0,05$ και επομένως οι υπό εξέταση ερωτήσεις είναι

εξαρτημένες. Υπάρχει λοιπόν εξάρτηση μεταξύ της γνώμης των νέων για τους παράγοντες που προκάλεσαν την οικονομική κρίση στην Ελλάδα και τη σχέση που συνδέει τον εθνικισμό και την ξενοφοβία. Ακολουθεί το γράφημα 2.21 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.21

5.2.15 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΕΧΕΙ ΕΠΗΡΕΑΣΕΙ ΤΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ -ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται τα ποσοστά των απόψεων των νέων σχετικά με το βαθμό στον οποίο η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα σε σχέση με το αν πιστεύουν ότι ένας άνθρωπος μπορεί να γίνει από πατριώτης εθνικιστής.

Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα; *
Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής; Crosstabulation

% within Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;

		Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;	Πάρα πολύ	65,6%	13,6%	20,8%	100,0%
	Πολύ	58,0%	11,8%	30,2%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	50,7%	20,9%	28,4%	100,0%
	Λίγο	62,5%	12,5%	25,0%	100,0%
	Καθόλου	66,7%	13,3%	20,0%	100,0%
Total		59,8%	14,0%	26,3%	100,0%

Πίνακας 2.43

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι από τους νέους που πιστεύουν ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πάρα πολύ τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα, σε ποσοστό 65,6% πιστεύουν ότι υπάρχει η πιθανότητα ένας άνθρωπος από πατριώτης να γίνει εθνικιστής, ενώ μόλις το 13,6% αυτών πιστεύει ότι κάτι τέτοιο είναι αδύνατο, την ίδια στιγμή που 1 στους 5, σε ποσοστό 20,8% θεωρεί πως κάτι τέτοιο είναι ίσως πιθανό να συμβεί. Παρόμοια ποσοστά εμφανίζονται και μεταξύ των νέων που θεωρούν ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων ούτε πολύ ούτε λίγο. Έτσι 1 στους 2 νέους, σε ποσοστό του 50,7% πιστεύει ότι ένας άνθρωπος μπορεί να γίνει από πατριώτης εθνικιστής, ενώ 1 στους 5, σε ποσοστό 20,9% πιστεύει το αντίθετο. Τέλος μεταξύ των νέων που θεωρούν πως η κρίση δεν έχει αλλάξει καθόλου τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα, σε ποσοστό 66,7% πιστεύουν ότι ένας πατριώτης μπορεί να γίνει εθνικιστής και μόλις το 13,3% πιστεύει το αντίθετο.

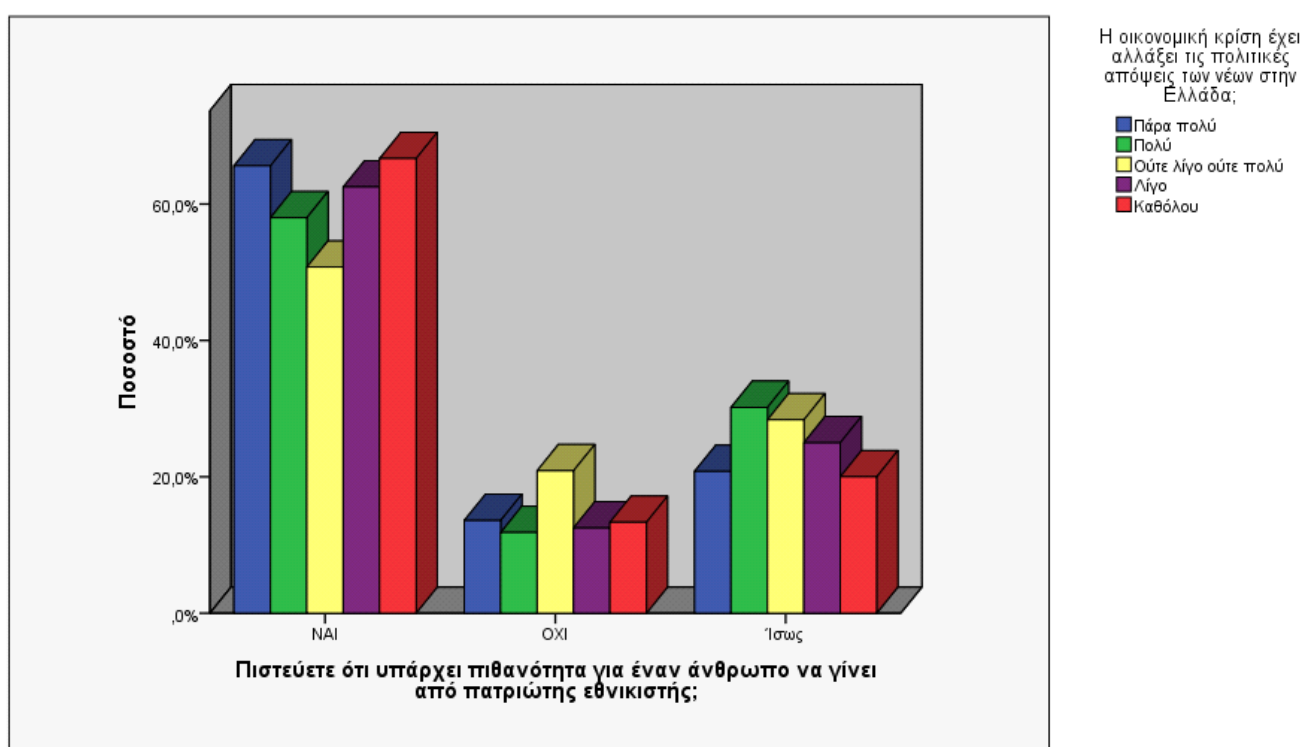
Το γενικότερο συμπέρασμα που προκύπτει είναι πως το αν κάποιος πιστεύει ότι ένας άνθρωπος μπορεί να γίνει από πατριώτης εθνικιστής δεν φαίνεται να σχετίζεται με το βαθμό στον οποίο πιστεύει ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	7,521 ^a	8	,482
Likelihood Ratio	7,356	8	,499
Linear-by-Linear Association	,598	1	,439
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.44

Από τον πίνακα 2.44 του τεστ ανεξαρτησίας προκύπτει ότι το παραπάνω γενικό συμπέρασμα επιβεβαιώνεται. Η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,482 > 0,05$ και επομένως η μηδενική υπόθεση της ανεξαρτησίας δεν μπορεί να απορριφθεί. Έτσι οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν παραπάνω είναι ανεξάρτητες μεταξύ τους. Ακολουθεί το γράφημα 2.22 το οποίο και αποτυπώνει ξεκάθαρα την άποψη των νέων σχετικά με το θέμα. Από το γράφημα είναι φανερό πως οι νέοι πιστεύουν στην αλλαγή ενός ανθρώπου από πατριώτη σε εθνικιστή, ανεξαρτήτως της επιλογής τους στην ερώτηση περί αλλαγής των πολιτικών τους απόψεων.

Γράφημα 2.22

5.2.16 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ - ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΘΝΙΚΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Ο επόμενος πίνακας αφορά τη συσχέτιση του κατά πόσο δυσκολεύονται οι νέοι να τα βγάλουν πέρα οικονομικά και το αν υποστηρίζουν τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά; * Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων; Crosstabulation

% within Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;

		Υποστηρίζετε τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων;					Total
		Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ	
Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;	Πάρα πολύ	9,3%	11,1%	25,9%	7,4%	46,3%	100,0%
	Πολύ	6,0%	12,7%	23,1%	11,2%	47,0%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	1,6%	11,0%	19,7%	18,9%	48,8%	100,0%
	Λίγο	2,8%	2,8%	23,6%	18,1%	52,8%	100,0%
	Καθόλου	7,7%		23,1%	7,7%	61,5%	100,0%
Total		4,5%	9,8%	22,5%	14,3%	49,0%	100,0%

Πίνακας 2.45

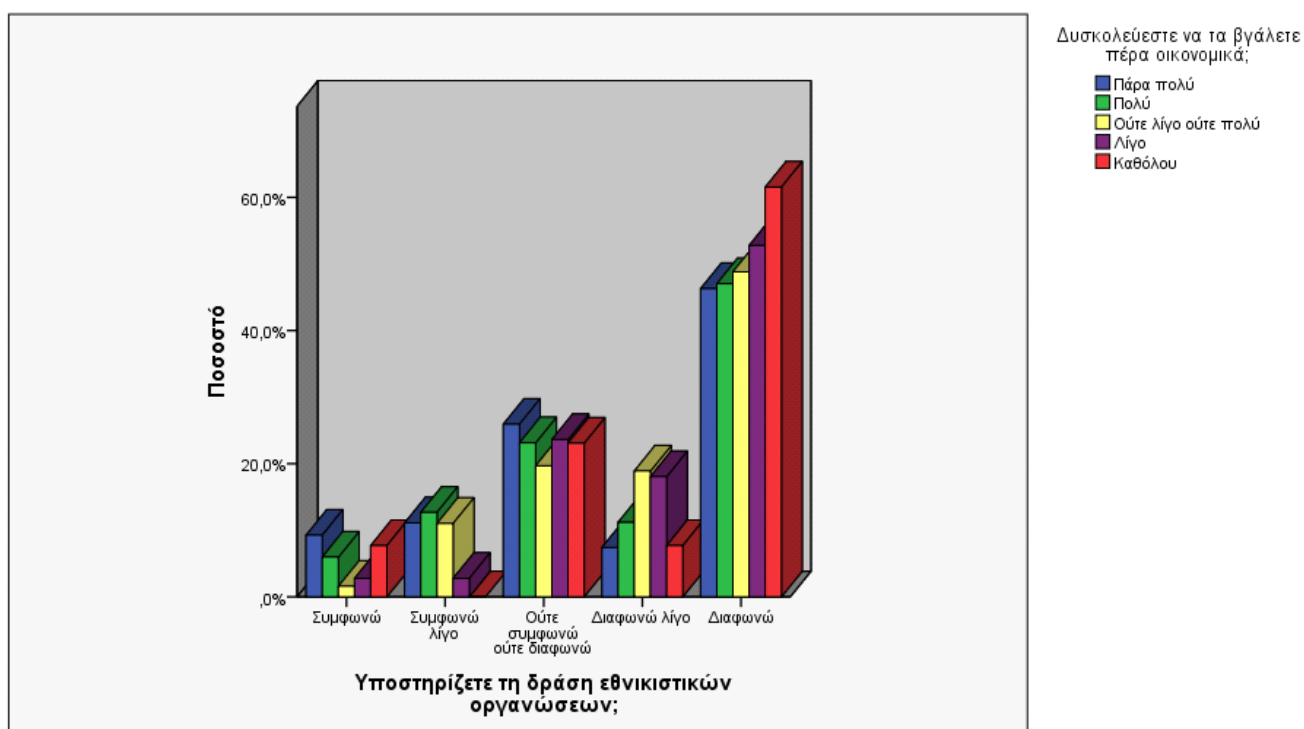
Από τους νέους που δηλώνουν ότι δυσκολεύονται πάρα πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, μόλις το 9,3% συμφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ το 11,1% συμφωνεί λίγο με κάτι τέτοιο. Επίσης 1 στους 4 νέους, σε ποσοστό 25,9% μένει ουδέτερος και η πλειονότητα των νέων, σε ποσοστό 46,3% διαφωνεί με την δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Από τους νέους που δήλωσαν ότι δυσκολεύονται ούτε πολύ αλλά ούτε και λίγο, αυτοί που συμφωνούν με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων ανέρχονται στο ποσοστό μόλις του 1,6%, ποσοστό που είναι το μικρότερο που εμφανίζεται στον πίνακα 2.45, ενώ 11% αυτών τηρεί ουδέτερη στάση πάνω στο θέμα. Σε κάθε περίπτωση η πλειοψηφία, σε ποσοστό 67,7% διαφωνεί ή διαφωνεί λίγο με τη δράση των εθνικιστικών οργανώσεων. Τέλος από τους νέους που δηλώνουν ανεπηρέαστοι από την οικονομική κρίση και πως δεν δυσκολεύονται καθόλου να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, σε ποσοστό 61,5% διαφωνούν με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, ενώ μόλις το 7,7% αυτών συμφωνεί με κάτι τέτοιο. Γενικά προκύπτει το συμπέρασμα ότι ανεξάρτητα από το αν δυσκολεύονται οικονομικά οι νέοι, διαφωνούν με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	20,214 ^a	16	,211
Likelihood Ratio	23,193	16	,109
Linear-by-Linear Association	6,355	1	,012
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.46

Ο πίνακας 2.46 του τεστ ανεξαρτησίας επαληθεύει το παραπάνω συμπέρασμα δεδομένου ότι η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,211 > 0,05$ και επομένως η μηδενική υπόθεση ανεξαρτησίας γίνεται δεκτή. Οι ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι ανεξάρτητες. Ακολουθεί το γράφημα 2.23 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.23

Στον επόμενο πίνακα 2.27 η ίδια ερώτηση με προηγουμένως (πίνακας 2.45) συσχετίζεται με το αν η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας.

Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά; * Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας; Crosstabulation

% within Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;

		Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας;					Total
		Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ	
Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;	Πάρα πολύ	9,3%	14,8%	24,1%	7,4%	44,4%	100,0%
	Πολύ	6,0%	13,4%	24,6%	7,5%	48,5%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	5,5%	4,7%	27,6%	20,5%	41,7%	100,0%
	Λίγο	2,8%	15,3%	20,8%	9,7%	51,4%	100,0%
	Καθόλου	15,4%	15,4%	15,4%		53,8%	100,0%
Total		6,0%	11,3%	24,5%	11,8%	46,5%	100,0%

Πίνακας 2.47

Από τον παραπάνω πίνακα λοιπόν προκύπτει ότι μεταξύ των νέων που δυσκολεύονται πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, το 9,3% συμφωνεί με τη θετική αλλαγή που θα επιφέρουν η εθνικιστικές οργανώσεις στην Ελλάδα, σχεδόν 1 στους 4 νέους, ποσοστό του 24,1% μένει ουδέτερο πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, ενώ η πλειονότητα, σε ποσοστό 44,4% διαφωνεί. Ανάλογα σχεδόν τα ποσοστά για τους νέους που δυσκολεύονται ούτε λίγο αλλά ούτε και πολύ, με το 41,7% αυτών να διαφωνεί με τη θετική αλλαγή που θα επιφέρουν οι εθνικιστικές οργανώσεις στην Ελλάδα. Τέλος από τους νέους που δεν δυσκολεύονται καθόλου να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, το 15,4% συμφωνεί ότι η ύπαρξη εθνικιστικών οργανώσεων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας, επίσης το 15,4% τηρεί μια ουδέτερη στάση πάνω στο θέμα, ενώ σχεδόν 1 στους 2 νέους, με ποσοστό 53,8% διαφωνεί.

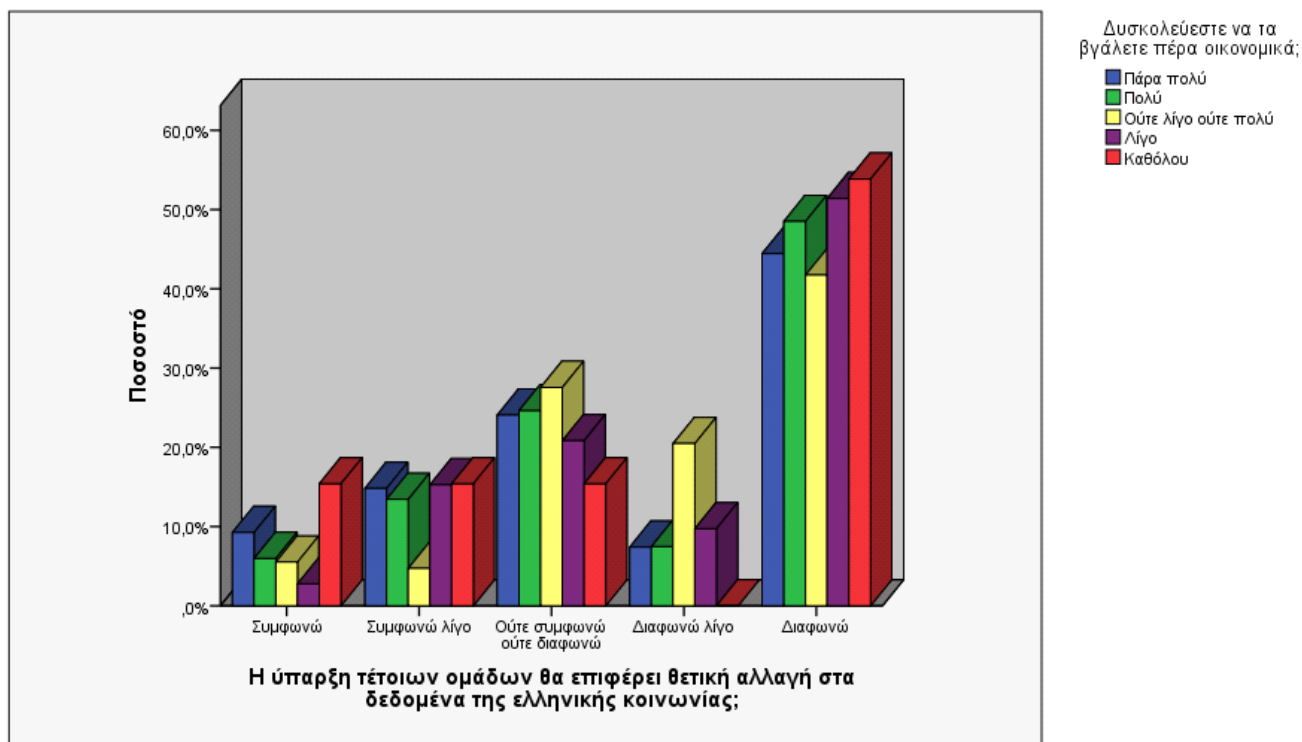
Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	26,980 ^a	16	,042
Likelihood Ratio	28,273	16	,029
Linear-by-Linear Association	,912	1	,340
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.48

Από τον πίνακα 2.48 η σημαντικότητα του τεστ είναι $p = 0,042 < 0,05$. Επομένως και οριακά μικρότερη από τη στάθμη σημαντικότητας, προκύπτει ότι οι

ερωτήσεις που εξετάστηκαν είναι εξαρτημένες. Επομένως υπάρχει εξάρτηση μεταξύ του πόσο δύσκολα τα βγάζει πέρα οικονομικά ένας νέος, με το αν πιστεύει ότι η ύπαρξη εθνικιστικών οργανώσεων θα επιφέρουν θετική αλλαγή για την ελληνική κοινωνία. Ακολουθεί το γράφημα 2.24 που συνοδεύει τους παραπάνω δύο πίνακες.

Γράφημα 2.24

5.2.17 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΧΕΡΕΙΑ- ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Ο επόμενος πίνακας αφορά τη συσχέτιση των ερωτήσεων που αφορούν το κατά πόσο εύκολα οι νέοι τα βγάζουν πέρα οικονομικά με το αν πιστεύουν ότι ένας άνθρωπος που συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, μπορεί να διατηρήσει τη δική τους εθνική ταυτότητα. Έτσι από τον πίνακα 2.49 προκύπτει ότι από τους νέους που δυσκολεύονται πάρα πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, η πλειοψηφία, με ποσοστό 57,4% πιστεύει ότι μία συνύπαρξη ατόμων διαφορετικών εθνικών ταυτοτήτων μπορεί να συμβεί χωρίς να αλλοιώνει ο ένας την εθνική ταυτότητα του άλλου, ενώ 1 στους 4, σε ποσοστό 24,1% θεωρεί πως κάτι τέτοιο δεν μπορεί να συμβεί. Μεταξύ των νέων που δήλωσαν ότι δυσκολεύονται ούτε πολύ αλλά

ούτε και λίγο να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, το 78,7% θεωρεί ότι μια ανάλογη συνύπαρξη είναι εφικτή, ενώ μόλις το 6,3% διαφωνεί. Τέλος για του νέους που δεν δυσκολεύονται καθόλου να τα βγάλουν πέρα οικονομικά τα αντίστοιχα ποσοστά είναι ακόμα μεγαλύτερα.

Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά; * Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα; Crosstabulation

% within Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;

		Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά;	Πάρα πολύ	57,4%	24,1%	18,5%	100,0%
	Πολύ	73,1%	6,0%	20,9%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	78,7%	6,3%	15,0%	100,0%
	Λίγο	81,9%	4,2%	13,9%	100,0%
	Καθόλου	84,6%	7,7%	7,7%	100,0%
Total		74,8%	8,3%	17,0%	100,0%

Πίνακας 2.49

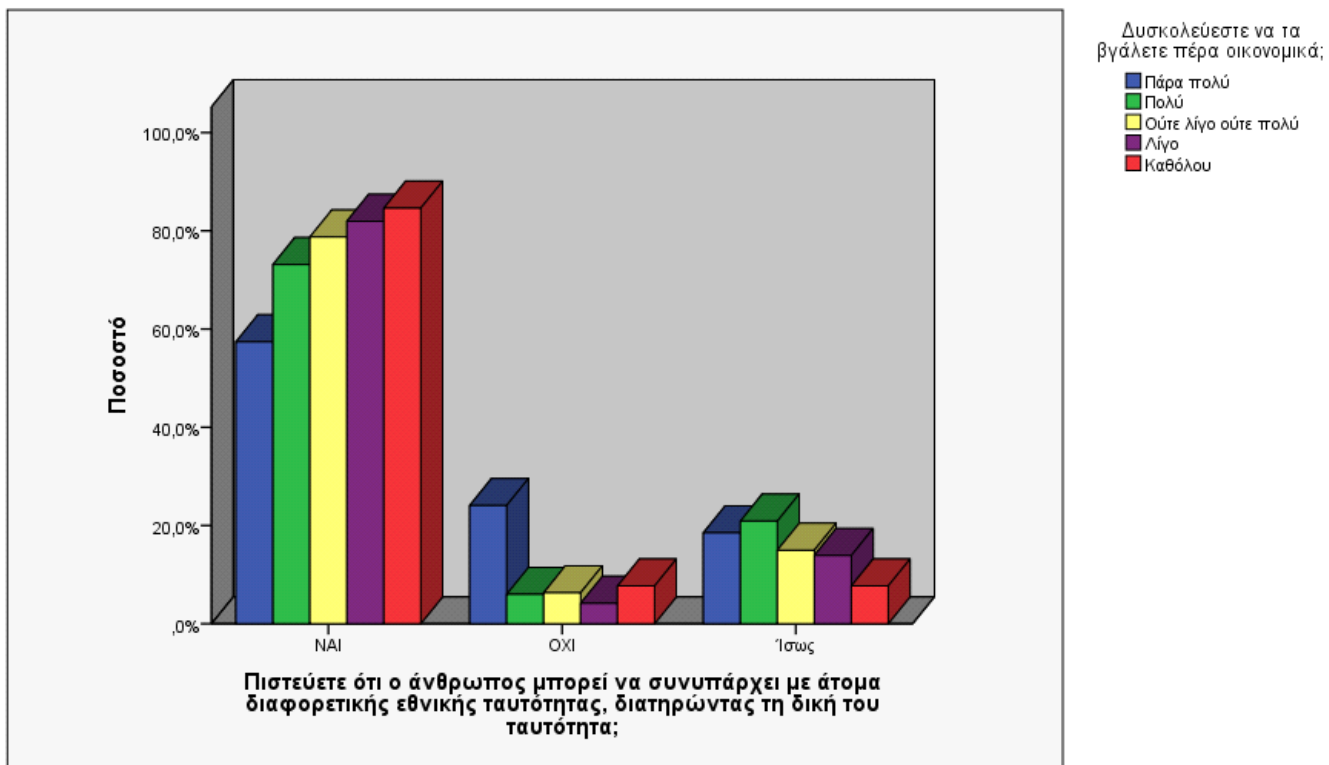
Έτσι το 84,6% θεωρεί ότι ένας άνθρωπος μπορεί να συνυπάρξει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα. Αυτό που διαφαίνεται από τον πίνακα 2.49 είναι πως όσο πιο εύκολα τα βγάζουν πέρα οικονομικά οι νέοι τόσο περισσότερο θεωρούν ότι μία τέτοιου είδους συνύπαρξη είναι εφικτή.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	25,090 ^a	8	,002
Likelihood Ratio	20,216	8	,010
Linear-by-Linear Association	6,526	1	,011
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.50

Από τον πίνακα 2.50 προκύπτει ότι η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι μικρότερη από τη στάθμη σημαντικότητας που έχει οριστεί ($p = 0,002 < 0,05$). Επομένως οι υπό εξέταση ερωτήσεις είναι εξαρτημένες. Αυτή ακριβώς η εξάρτηση απεικονίζεται και στον γράφημα 2.25 που ακολουθεί.

Γράφημα 2.25

Τέλος στον ακόλουθο πίνακα 2.51 παρουσιάζεται η κατανομή των ποσοστών σχετικά με το πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημα των νέων ή/και των οικογενειών τους, σε σχέση με το αν μπορεί ένας άνθρωπος να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα όταν συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας.

**Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας; ^a
 Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής
 ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα; Crosstabulation**

% within Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας;

		Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;			Total
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	Ίσως	
Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειά σας;	Πάρα πολύ	69,1%	13,8%	17,1%	100,0%
	Πολύ	76,5%	3,8%	19,7%	100,0%
	Ούτε λίγο ούτε πολύ	78,8%	7,6%	13,6%	100,0%
	Λίγο	76,9%	15,4%	7,7%	100,0%
	Καθόλου	100,0%			100,0%
Total		74,8%	8,3%	17,0%	100,0%

Πίνακας 2.51

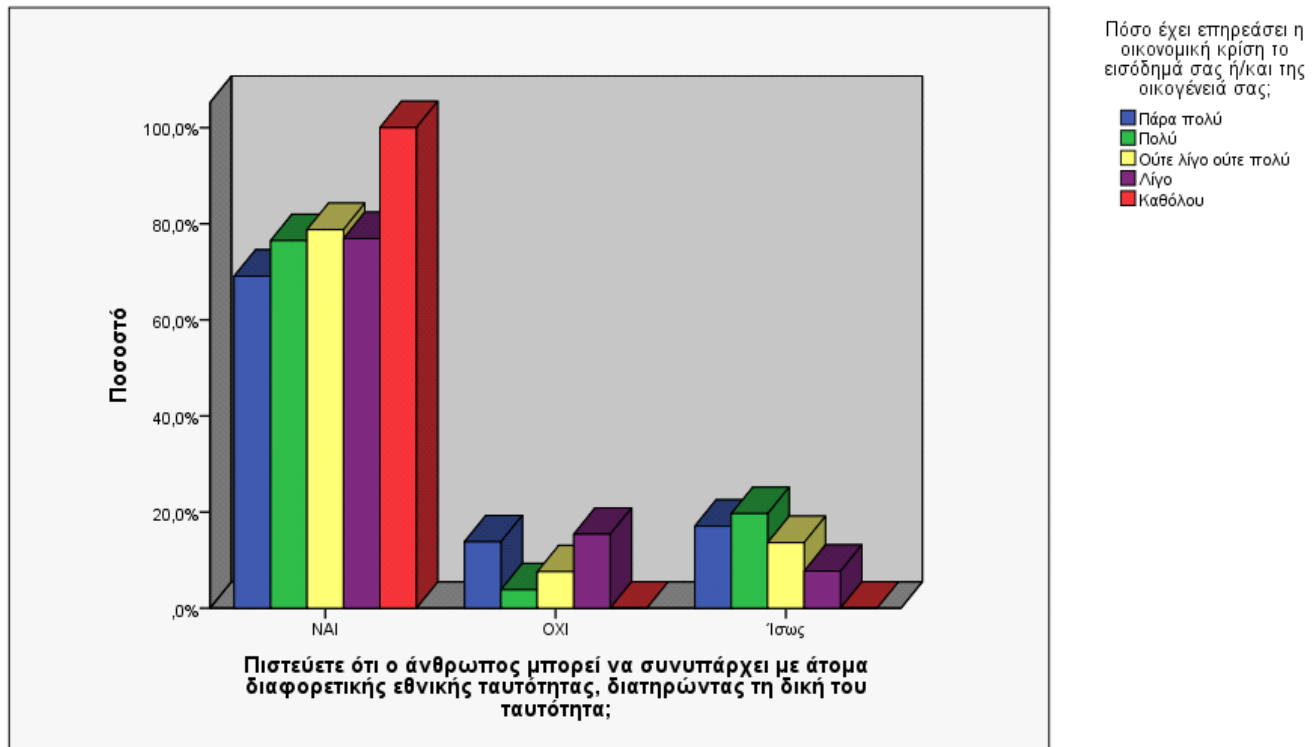
Έτσι μεταξύ των νέων που απάντησαν ότι έχει επηρεαστεί πάρα πολύ από την οικονομική κρίση το εισόδημά τους ή/και της οικογενείας τους, το 69.1% δηλώνει πως η συνύπαρξη ατόμων διαφορετικής εθνικής ταυτότητας μπορεί να γίνει παράλληλα με τη διατήρηση της ταυτότητας του καθενός, ενώ μόλις το 13,8% έχει αντίθετη άποψη. Για τους νέους που το εισόδημά τους δεν έχει επηρεαστεί ούτε πολύ αλλά ούτε και λίγο, τα ποσοστά είναι παρόμοια, με το 78,8% να θεωρεί πως μία ανάλογη συνύπαρξη μπορεί να γίνει και μόλις το 7,6% να πιστεύει το αντίθετο. Τέλος για τους νέους που η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει καθόλου το εισόδημά τους ή/και της οικογενείας τους, στο σύνολό τους, ποσοστό 100% θεωρούν πως η συνύπαρξη ατόμων διαφορετικών εθνικών ταυτοτήτων είναι εφικτό να γίνει με διατήρηση της εθνικής ταυτότητας του κάθε ατόμου.

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	14,580 ^a	8	,068
Likelihood Ratio	15,391	8	,052
Linear-by-Linear Association	2,291	1	,130
N of Valid Cases	400		

Πίνακας 2.52

Από τον πίνακα 2.52 προκύπτει ότι οι υπό εξέταση ερωτήσεις είναι ανεξάρτητες έστω και οριακά, αφού η σημαντικότητα του τεστ ανεξαρτησίας είναι $p = 0,068 > 0,05$. Ακολουθεί το γράφημα 2.26 που συνοδεύει τους δύο παραπάνω πίνακες.

Γράφημα 2.26

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ - ΣΥΣΧΕΤΙΣΕΩΝ

6.1 ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1.1 ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ξεκινώντας θα επισημάνουμε κάποια δημογραφικά στοιχεία. Αρχικά να αναφέρουμε ότι το δείγμα μας αποτέλεσαν 400 νέοι από τις πόλεις της Αθήνας και του Ηρακλείου. Από αυτούς το 50,3% ήταν γυναίκες ενώ το 49,8% άνδρες, πράγμα που δείχνει ότι το δείγμα μας ήταν σχεδόν ισόποσα μοιρασμένο ως προς το φύλο. Τα ερωτηματολόγια που μοιράστηκαν σε Αθήνα και Ηράκλειο και συμπληρώθηκαν από μόνιμους κατοίκους των πόλεων αυτών, είναι μοιρασμένα ακριβώς στη μέση, με ποσοστό 50% για κάθε πόλη, δηλαδή 200 ερωτηματολόγια για την Αθήνα και το Ηράκλειο αντίστοιχα. Οι νέοι που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν ηλικίας από 18 έως 29 ετών. Πιο αναλυτικά, η πλειονότητα των ερωτηθέντων με ποσοστό 39,5% ήταν από 21 έως 23 ετών. Ακολουθεί η ηλικία 24 έως 26 ετών με ποσοστό 24% . Η ηλικιακή ομάδα 18 έως 29 καταλαμβάνει το ποσοστό 18,3% όπως και η ομάδα 27 έως 29 ετών. Σε αυτό το σημείο διαφαίνεται ότι συμπεριλήφθηκαν όλες οι ηλικιακές ομάδες έτσι όπως το είχαμε σχεδιάσει στο ερευνητικό μας πρωτόκολλο. Ως προς την οικογενειακή κατάσταση η συντριπτική πλειοψηφία με ποσοστό 96,5% είναι ανύπαντροι/ες, ενώ έγγαμοι είναι μόνο το 3,5% των ερωτηθέντων. Θεωρούμε αυτή την μεγάλη διαφορά ανάμεσα στους έγγαμους και στους άγαμους εντελώς φυσιολογική μιας και η έρευνα απευθυνόταν σε νέους. Τελειώνοντας με τα δημογραφικά στοιχεία αναφερόμαστε στο κομμάτι εκπαίδευση – σπουδές. Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα είτε φοιτούν είτε είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ. το 12% των συμμετεχόντων είναι απόφοιτοι λυκείου ενώ το 10,8% είτε σπουδάζει είτε έχει τελειώσει κάποιο ΙΕΚ. Τέλος, τη μειοψηφία αποτελούν οι απόφοιτοι ΕΠΑΛ με ποσοστό 3,8%, οι απόφοιτοι γυμνασίου με ποσοστό 0,8% και οι απόφοιτοι δημοτικού με ποσοστό 0,3%. Σε αυτό το σημείο να αναφέρουμε ότι στην Ελλάδα σύμφωνα με σύμφωνα με την Unesco, το ποσοστό των αναλφάβητων και κατ' επέκταση των ανθρώπων που σταματάνε της εκπαίδευσή τους συρρικνώνεται όσο περνάνε τα χρόνια, άρα δικαιολογημένα ένα ελάχιστο έως μηδαμινό ποσοστό του δείγματός μας είναι απόφοιτος δημοτικού ή γυμνασίου (Ρίζου, 2010,

http://www.vipapharm.com/greek/free-online-journals/education/education-articles/e-rizou/e-rizou.htm#_Toc214804422).

Στη συνέχεια, στο ποιοι από τους ερωτηθέντες εργάζονται το ποσοστό που απάντησε θετικά ανέρχεται στο 43% σε σχέση με αυτούς που δεν έχουν εργασία με ποσοστό 57%. Έτσι γίνεται φανερό ότι η πλειοψηφία των ερωτώμενων δεν έχει εργασία. Από αυτούς που δεν εργάζονται λοιπόν (57%), το 54,8% ψάχνει για εργασία ενώ το 45,2% δεν ψάχνει την δεδομένη στιγμή που διεξάγεται η έρευνα. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στην Ευρωπαϊκή Ένωση η Eurostat τον Νοέμβριο του 2014, ιδιαίτερο υψηλό είναι το ποσοστό ανεργίας στους νέους της Ελλάδας καθώς αγγίζει το 50,6%, (<http://www.kathimerini.gr/798525/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eurostat-arnhtikh-prwtia-ths-elladas-sthn-anergia>). Οι νέοι που θα δέχονταν εργασία ακόμα και με χαμηλό μισθό ανήκουν στο 54%, ενώ εκείνοι που δεν θα δέχονταν να εργαστούν με χαμηλό μισθό στο 46%. Στην διαδικτυακή έρευνα «Οικονομική Κρίση: Στάσεις και Αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριών του Πανεπιστημίου Κρήτης» του 2012, από την οποία πήραμε και μέρος του ερωτηματολογίου μας, στην ίδια ερώτηση το 68,8% θα δεχόταν μια βιοποριστική εργασία έστω και με χαμηλό μισθό, έναντι αυτών που δε θα το δέχονταν με ποσοστό 31,2%.

6.1.2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ

Στην κλίμακα που δόθηκε στους ερωτηθέντες να αξιολογήσουν το αν δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά (πάρα πολύ έως καθόλου), η πλειονότητα δυσκολεύεται πολύ να τα βγάλει πέρα οικονομικά σε ποσοστό που αγγίζει το 33,5%. Παράλληλα το 68% των συμμετεχόντων στην έρευνα δηλώνει πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ ή πάρα πολύ την κατανάλωση αγαθών από μέρους του, ενώ αντίθετα μόλις το 1% δηλώνει πως η κατανάλωσή του δεν έχει επηρεαστεί καθόλου. Όσον αφορά το βαθμό που η κρίση έχει επηρεάσει την προσωπική διάθεση των νέων, η πλειονότητα απάντησε σε ποσοστό 41% ότι επηρεάζεται πολύ ή πάρα πολύ. Τέλος, η πλειοψηφία των νέων με ποσοστό 45,8%, δηλώνει πως το εισόδημα του έχει επηρεαστεί πολύ από την οικονομική κρίση ενώ το 30,8% δηλώνει ότι έχει επηρεαστεί πάρα πολύ.

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ για τη φτώχεια στην Ελλάδα, ο πληθυσμός που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχεται στο ποσοστό του 35,7%, αριθμώντας 3.903.800 ανθρώπους. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε για το

έτος 2013 με περίοδο αναφοράς εισοδήματος το έτος 2012. Το 23,1% του συνολικού πληθυσμού της χώρας ήταν σε κίνδυνο φτώχειας όταν το όριο φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού ισοδύναμου εισοδήματος του νοικοκυριού (<http://www.tribune.gr/economy/news/article/80800/erevna-sok-anthropistiki-krisi-ftochia-stin-ellada.html>). Έτσι μπορούμε να κάνουμε μια σύνδεση και με τη δική μας έρευνα που έχει ανεβασμένα τα ποσοστά των νέων που δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά.

Σχετικά με την κατανάλωση και την οικονομική κρίση η οικονομική κρίση αλλάζει δραματικά τη συμπεριφορά των Ελλήνων καταναλωτών και την ελληνική αγορά. Αυτό προκύπτει από την έρευνα που πραγματοποίησε η Boston Consulting Group (BCG) το 2011. Από την έρευνα προκύπτουν χρήσιμα συμπεράσματα όπως ότι το 74% των ελλήνων καταναλωτών δηλώνουν πως τους έχει επηρεάσει προσωπικά η διεθνής οικονομική κρίση, ποσοστό που είναι το υψηλότερο ανάμεσα στις 21 χώρες όπου διεξήχθη η έρευνα. (<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=410863>).

Όσον αφορά την προσωπική διάθεση και την οικονομική κρίση Η οικονομική κρίση που έχει εισβάλει για τα καλά στη ζωή των πολιτών, απειλεί τις δουλειές και την ψυχολογική τους κατάσταση. Όλες οι έρευνες δείχνουν τον αντίκτυπο που έχουν στην υγεία μας οι φόβοι και οι ανασφάλειες που δημιουργούνται σε τέτοιες κρίσιμες περιόδους. Ως αποτέλεσμα εμφανίζεται αύξηση των κρουσμάτων αγχώδους διαταραχής, κατάθλιψης και γενικευμένων ψυχικών διαταραχών (<http://www.iatronet.gr/ygeia/psyxiki-ygeia/article/13630/poso-epireazei-i-oikonomiki-krisi-ti-diathesi-mas-ta-xristoygenna.html>).

Στην έρευνά μας 4 στους 10 νέους σε ποσοστό 42,3 %, που αποτελεί την πλειονότητα των ερωτηθέντων, θεωρεί ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πολύ τις πολιτικές απόψεις των νέων. Συνοψίζοντας, παρατηρείται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει πολύ όλους τους τομείς της ζωής των νέων, τους οποίους η παρούσα έρευνα εξετάζει. Έτσι τόσο σε επίπεδο κατανάλωσης αγαθών, όσο και σε επίπεδο προσωπικής διάθεσης, αλλά και στην οικονομική τους κατάσταση, η κρίση έχει επηρεάσει τους νέους σε μεγάλο βαθμό. Σημαντικό είναι επίσης και το ότι η ίδια η κρίση ευθύνεται για την αλλαγή στις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα. Συμπερασματικά από όλα τα παραπάνω μπορούμε να καταλήξουμε πως η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τα εισοδήματα των νέων και ως αποτέλεσμα και την προσωπική τους διάθεση.

6.1.3 ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΜΜΕ

Μέσα από την έρευνα παρατηρήθηκε ότι το 67,8% των νέων ενημερώνονται περισσότερο από το διαδίκτυο, ενώ το 23 % από την τηλεόραση. Μόλις το 5% ενημερώνεται από τις εφημερίδες και το 2,8% από το ραδιόφωνο. Το διαδίκτυο λοιπόν είναι το κυριότερο μέσο ενημέρωσης των νέων και η τηλεόραση έρχεται δεύτερη στις προτιμήσεις τους αλλά με πολύ μικρότερο ποσοστό, ενώ οι εφημερίδες και το ραδιόφωνο μπορούν να θεωρούνται πλέον ξεπερασμένα. Τα δελτία των ειδήσεων, η πλειονότητα των νέων δηλώνει πως δεν τα εμπιστεύεται καθόλου σε ποσοστό 39,3%, το 46% δηλώνει ουδέτερο στην εμπιστοσύνη τους προς το διαδίκτυο, σε ποσοστό 41,5% ουδέτερο και στην εμπιστοσύνη και προς τα ιστολόγια 37,8% ουδέτεροι και στις εφημερίδες και 28,8% δυσπιστία ως προς τις δημοσκοπήσεις. Ο Παναγόπουλος (2015) σημειώνει «Τα ΜΜΕ βρίσκονται σε κρίση. Η υπαρξιακή κρίση των ΜΜΕ συμπίπτει με μια πρωτοφανή έκρηξη της ροής πληροφοριών αλλά και αύξησης της αναγνωσιμότητας αυτών των πληροφοριών». Ο παγκόσμιος χάρτης της ελευθερίας του Τύπου 2013 κατατάσσει την Ελλάδα στις χώρες που έχουν καταγραφεί αξιοσημείωτα προβλήματα παρέμβασης. Συζητώντας πιο εξειδικευμένα στον ευρωπαϊκό χώρο η Ελλάδα ανήκει στις χώρες που διαθέτουν τα μεγαλύτερα ποσοστά αλλοίωσης και διαφθοράς στην ελευθερία του Τύπου. (http://tro-ma-ktiko.blogspot.gr/2014/03/o_16.html). Λογική και αναμενόμενη λοιπόν οι δυσπιστία και η απαξίωση των νέων που συμμετείχαν στην έρευνα απέναντι στα ΜΜΕ.

Σε αυτό το σημείο παρουσιάζουμε και τη συσχέτιση ανάμεσα στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και στην εμπιστοσύνη των νέων προς το διαδίκτυο. Προκύπτει λοιπόν ότι από τους νέους που επιλέγουν την τηλεόραση ως το κύριο μέσο ενημέρωσής τους η πλειοψηφία με ποσοστό 43,5% δηλώνει ουδέτερη ως προς το διαδίκτυο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι από τους νέους που επιλέγουν το διαδίκτυο ως το κύριο μέσο για την ενημέρωσή τους, μόλις 1 στους 4, με ποσοστό 25,5% το εμπιστεύεται πάρα πολύ ή πολύ. Η πλειονότητα, 48,3% εμφανίζεται ουδέτερη.

Επιπλέον από τους νέους που ενημερώνονται κυρίως από την τηλεόραση, το ποσοστό του 41,3% δηλώνει αδιάφορο για τις πληροφορίες που δέχεται από τα ηλεκτρονικά ιστολόγια. Ανάλογο είναι και το ποσοστό των νέων που ενημερώνονται

κυρίως από το διαδίκτυο, αλλά παρόλα αυτά δείχνουν ουδετερότητα σε ότι διαβάζουν στα blogs, με το ποσοστό τους να ανέρχεται στο 42,1%.

Επιπρόσθετα, από τους νέους που εμπιστεύονται πάρα πολύ τα δελτία ειδήσεων των καναλιών, το ποσοστό του 66,7% εμπιστεύεται πάρα πολύ και τις εφημερίδες. Άρα και εξαρτώνται οι δύο αυτές μεταβλητές μας.

Ενδιαφέρον έχει και μια έρευνα της εφημερίδας «Το βήμα» όπου αναφέρει πως κατά προτίμηση οι νέοι επιλέγουν για την ενημέρωσή τους αναφορικά με την οικονομική κρίση το διαδίκτυο με 25%, τους φίλους με 17%, την οικογένειά τους 15%, κοινωνικούς φορείς και οργανώσεις 8%, και 1% τα παραδοσιακά ΜΜΕ (<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=352133>).

6.1.4 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

Οι συμμετέχοντες στην έρευνα σε ποσοστό 18,8% θεωρούν ότι η οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας. Το 6,5% θεωρεί πως η κρίση είναι προϊόν εξωτερικών παραγόντων όπως π.χ. η παγκόσμια οικονομική κρίση, ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό δήλωσε πως η κρίση είναι συνδυασμός και των δύο, δηλαδή, των πολιτικών επιλογών της χώρας και των εξωτερικών παραγόντων με ποσοστό 74,8 %. Στη συνέχεια σχετικά με τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας το μεγαλύτερο ποσοστό στην αξιολόγηση των νέων καταλαμβάνει η ανεργία, με 7 στους 10 νέους να τη θεωρούν πολύ σημαντική ανάμεσα στα άλλα προβλήματα. Στην έρευνα που διεξήγαγε το Πανεπιστήμιο Κρήτης «Οικονομική Κρίση: Στάσεις και Αντιλήψεις φοιτητών και φοιτητριών του Πανεπιστημίου Κρήτης», στην οποία έχουμε ήδη αναφερθεί, στην αντίστοιχη ερώτηση η διαφθορά ισοφαρίζει με την ανεργία σε ποσοστό 81,5%. Βλέπουμε λοιπόν ότι από το 2012 μέχρι σήμερα υπάρχει μετατόπιση και το πρόβλημα της ανεργίας είναι οξυμένο. Σύμφωνα με την Εθνική Έρευνα για τη διαφθορά στην Ελλάδα - 2012 της Διεθνούς Διαφάνειας Ελλάς και της Public Issue για το 2012, η διαφθορά στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα καταγράφει σημαντική μείωση λόγω της οικονομικής κρίσης και της εκστρατείας εναντίον της. Έτσι ο αριθμός των περιστατικών διαφθοράς έπεσε το 2012 στο 8,6%, έναντι 10,2% το 2011.

Όσον αφορά τους θεσμούς, οι νέοι συμμετέχοντες στην έρευνα, μεγαλύτερη απαξίωση δείχνουν στα ΜΜΕ, στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, στη Βουλή και στα κόμματα. Η γενικότερη εικόνα που προκύπτει είναι πως οι νέοι θεωρούν ασήμαντους

ή λίγο σημαντικούς τους θεσμούς της Ελλάδας και μάλιστα σε ποσοστό που ανέρχεται στο 59,8%.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η έρευνα των κ. Μηνά Σαματά και Περικλή Δράκου η οποία αναφέρει: «κατά τη γνώμη όσων απάντησαν, για τη σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα τις περισσότερες ευθύνες έχουν: α. περισσότερο εσωτερικοί παράγοντες, 67%, όπως: 1. συγκεκριμένες διακυβερνήσεις: α. η διακυβέρνηση του Γιώργου Παπανδρέου 100% (πάρα πολύ 79%, πολύ 8%, αρκετά 13%). β. η διακυβέρνηση του Κώστα Καραμανλή 96,4% (πάρα πολύ 75%, πολύ 14,3%, αρκετά 7%). 2. α. οι Έλληνες πολιτικοί 100% (πάρα πολύ 82,3%, πολύ 11,3%, αρκετά 6,5%) και β. τα κόμματα εξουσίας ΝΔ & ΠΑΣΟΚ 97,7% (πάρα πολύ 93%, πολύ 2,3%, αρκετά 2,3%), αλλά και 3. όλοι οι Έλληνες πολίτες 88% (πάρα πολύ 20,3%, πολύ 27%, αρκετά 40,7%). β. Λιγότερο ευθύνονται εξωτερικοί (διεθνείς) παράγοντες 33%. Από αυτούς ευθύνονται κατά σειρά: 1. (γενικά) οι τράπεζες (δηλαδή το ελληνικό και διεθνές τραπεζικό σύστημα) 98,3% (πάρα πολύ 67,2%, πολύ 12%, αρκετά 19%) 2. η παγκόσμια κρίση 95,6% και 3. η ένταξή μας στην ΕΕ και στο Ευρώ 87%. «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ: ΣΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ & ΦΟΙΤΗΤΡΙΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ: Διαδικτυακή Έρευνα 2012 Μηνάς Σαματάς Περικλής Δράκος» http://www.soc.uoc.gr/fss_old/static_content/miscel/crisis_13results.pdf).

Τα δεδομένα της παραπάνω έρευνας έχουν απόκλιση με τα αποτελέσματα της δικής μας έρευνας καθώς τα δικά μας αποτελέσματα αναφέρουν πως τόσο οι εσωτερικοί όσο και οι εξωτερικοί παράγοντες έχουν συμβάλει εξίσου στην οικονομική κρίση, ενώ τα δεδομένα της έρευνας διατυπώνουν πως οι εσωτερικοί παράγοντες έχουν μεγαλύτερο μερίδιο ευθύνης.

6.1.5 ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ - ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Στους συντελεστές εθνικής ταυτότητας η παιδεία αποδεικνύεται ο πιο σημαντικός στους νέους σε ποσοστό 76,8 %. Ακολουθεί η γλώσσα με 58,3 % . Η θρησκεία από την άλλη ως συντελεστής εμφανίζεται με ουδέτερα ποσοστά. Η γενικότερη εικόνα είναι ότι οι νέοι, τους συντελεστές τους συγκεκριμένους που ρωτήθηκαν τους θεωρούν πολύ σημαντικούς.

Οι περισσότεροι νέοι πιστεύουν ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών εθνικισμός και πατριωτισμός σε ποσοστό 74,5% έναντι 12,3% αυτών που δεν το πιστεύουν. Όπως προκύπτει και από τη βιβλιογραφία, ο πατριωτισμός ορίζεται «ως η

αγάπη για την πατρίδα η οποία αναπτύσσεται χωρίς καμία διάθεση υποτίμησης η περιφρόνησης άλλους έθνους» σε αντίθεση με τον εθνικισμό «ο οποίος δομείται στη βάση της θεωρίας ανώτερο- κατώτερο έθνος» (Gentile, 2002).

Το 59,8% των νέων δηλώνουν ότι υπάρχει πιθανότητα ένας άνθρωπος από πατριώτης να γίνει εθνικιστής σε αντίθεση με το 14% που δηλώνει πως δεν υπάρχει τέτοια πιθανότητα. Ακόμα μέσα από την έρευνα διαφαίνεται ότι 3 στους 10 νέους με ποσοστό 30,3% θεωρεί ότι κάποιος με εθνικιστικές αντιλήψεις μπορεί κάποια στιγμή στο μέλλον να τις αλλάξει σε αντίθεση με το 20% που θεωρεί ότι αυτό δεν μπορεί να γίνει. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων πάντως πιστεύει ότι ίσως και να αλλάξει ένας εθνικιστής της αντιλήψεις του, σε ποσοστό 49,8%. Αναφορικά με την ξενοφοβία και τον εθνικισμό, το 13% πιστεύει ότι ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία, ενώ το 16,5% πιστεύει το αντίθετο. Παρ' όλα αυτά, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων 48,8%, θεωρεί ότι η ξενοφοβία και ο εθνικισμός είναι έννοιες αλληλένδετες και προκαλεί το ένα το άλλο.

Ο Γάλλος κοινωνιολόγος Αλέν Τουρέν λέει πως «μέσα από την ξενοφοβία εκδηλώνεται ο φόβος για όποιον είναι διαφορετικός από μας όχι μόνο στη φυσική του μορφή, αλλά και στην κουλτούρα, τη θρησκεία ή τους τρόπους ζωής. Τα χαρακτηριστικά του άλλου, ωστόσο, είναι μόνον ένα πρόσχημα, για να μπορούμε να προβάλλουμε πάνω του τις δικές μας αγωνίες. Η αύξηση της ξενοφοβίας είναι μια ανησυχητική ένδειξη για την κοινωνία. Η ξενοφοβία, βέβαια, γεννιέται και από μια κρίση ταυτότητας, αλλά δεν ενισχύουμε την ταυτότητά μας καταπολεμώντας όποιον είναι διαφορετικός. Αντίθετα, η επίγνωση της ταυτότητάς μας μεγαλώνει μέσα από το διάλογο με τον άλλον που διαφέρει από μας» (Γιαλκέτσης, 2009 <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=59827>).

Η εθνική ταυτότητα σε σχέση με την σημασία που έχει για το έθνος βρίσκει σύμφωνο το 37,5% των νέων, ενώ το 27,5% θεωρεί ότι δεν υπάρχει καμία σύνδεση μεταξύ εθνικής ταυτότητας και του έθνους. Επίσης το 35% δήλωσε πως ίσως και να υπάρχει κάποια σύνδεση. Ο Κιτρομιλίδης (2010) αναφέρει ότι ο όρος εθνική ταυτότητα σημαίνει την ιδιότητα του μέλους ενός έθνους. Το να διαθέτει κάποιος εθνική ταυτότητα σημαίνει να διαθέτει **εναργή** επίγνωση ότι ανήκει σε μια εθνική κοινότητα και επίσης ότι επιθυμεί να συμμετέχει στην κοινότητα αυτή. Η κατανόηση συνεπώς της εθνικής ταυτότητας εξαρτάται άμεσα από το πώς κατανοούμε το έθνος (Κιτρομιλίδης, 2010 <http://www.kathimerini.gr/383639/article/epikairothta/ellada/h-e8nikh-taytothta-ws-dilhma-kai-ws-prooptikh>).

Σύμφωνα με τον Smith (1999) όροι όπως «έθνος» και «εθνική ταυτότητα» λειτουργούν σε διαφορετικά επίπεδα. Αφηρημένα, αναφέρονται σε εννοιολογικές κατηγορίες και ιδανικούς τύπους. Επίσης οι όροι αυτοί αναφέρονται σε διυποκειμενικές πραγματικότητες, οι οποίες με τον καιρό έχουν συσταθεί στο μυαλό των ανθρώπων, καθώς και θεσμικά και αντικειμενικά, κοινόχρηστες πραγματικότητες. Έτσι, τα έθνη και οι εθνικές ταυτότητες λειτουργούν ταυτόχρονα σε δύο επίπεδα: ως υποκείμενα της σημασίας και του λόγου, και ως ισχυρές κοινότητες για τα μέλη τους. Ως ιστορικά τα έθνη και οι εθνικές ταυτότητες, πάντα μπορούν να αλλάξουν και τα περιεχόμενά τους να αμφισβητηθούν (Smith, 1999).

Με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων συμφωνεί πάρα πολύ, μόλις το 4,5% των ερωτηθέντων ενώ το 9,8% συμφωνεί λίγο. Αντίθετα 1 στους 2 νέους διαφωνεί με την δράση τους σε ποσοστό 49%, ενώ διατηρεί ουδέτερη στάση το 22,5%. Πλήρως ενημερωμένο για τις εθνικιστικές οργανώσεις δηλώνει το 20,5% ενώ λίγο ενημερωμένο είναι το 14%. Υπάρχει λοιπόν τάση οι νέοι να δηλώνουν ενημερωμένοι ως προς την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων. Σχετικά με το αν η ύπαρξη τέτοιου είδους οργανώσεων θα φέρει θετική αλλαγή μόλις το 6% πιστεύει σε αυτή την αλλαγή. Η πλειονότητα των νέων με ποσοστό 46,5% διαφωνεί πλήρως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

7.1 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

Οι πολιτικές απόψεις των νέων είναι επηρεασμένες από την οικονομική κρίση στην Ελλάδα;

Μέσα από την έρευνα εύκολα συμπεραίνουμε ότι πράγματι οι πολιτικές απόψεις των νέων είναι επηρεασμένες από την οικονομική κρίση. Να πούμε αρχικά ότι η ίδια περίπου ερώτηση υπήρχε και μέσα στο ερωτηματολόγιο που μοιράστηκε διατυπωμένη ως εξής: Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα; Οι ίδιοι οι ερωτώμενοι λοιπόν, υποστηρίζουν ότι πράγματι η οικονομική κρίση αλλάζει τις απόψεις των νέων, άρα σημαίνει ότι επηρεάζονται οι νέοι από την οικονομική κρίση.

Πιο συγκεκριμένα το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων συμφωνούν πολύ και πάρα πολύ πως οι πολιτικές απόψεις έχουν επηρεαστεί λόγω της κρίσης, ενώ μόνο ένα μικρό ποσοστό αυτών θεωρούν πως οι απόψεις των νέων έχουν αλλάξει λίγο ή και καθόλου.

Παράλληλα παρατηρείται από τις συσχετίσεις των μεταβλητών ότι τα άτομα που δήλωσαν ότι δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, συμφωνούν σε μεγάλο βαθμό ότι η κρίση επηρεάζει την πολιτική άποψη των νέων. Έτσι από τους νέους που δήλωσαν ότι δυσκολεύονται πάρα πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, 7 στους 10, θεωρεί ότι η οικονομική κρίση έχει αλλάξει πάρα πολύ ή πολύ της πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα. Αυτός είναι ένας ακόμη παράγοντας που μας επιβεβαιώνει τη συσχέτιση των πολιτικών απόψεων των νέων σε σχέση με την οικονομική κρίση.

Ακόμη μέσα από την έρευνα φανερώνεται και η απαξίωση των νέων προς τους πολιτικούς θεσμούς. Ο θεσμός του Προέδρου της Δημοκρατίας δεν θεωρείται καθόλου σημαντικός από τους νέους στην πλειονότητά τους, αφού σχεδόν 1 στους 2 συμμετέχοντες, εκφράζει αυτή την άποψη. Ανάλογα είναι τα ποσοστά και για το θεσμό της Βουλής όπου ένα υψηλό ποσοστό φαίνεται να θεωρεί το θεσμό ασήμαντο και λίγο σημαντικό. Για το θεσμό της κυβέρνησης, 2 στους 5 νέους τον θεωρούν ασήμαντο ενώ σχεδόν 1 στους 4 λίγο σημαντικό. Ο θεσμός των κομμάτων

εμφανίζεται ακόμα λιγότερο σημαντικός με την πλειονότητα να τον θεωρεί ασήμαντο.

Σε έρευνα της οργάνωσης Νέοι Οργανωμένοι Ευρωπαίοι Ικανοί (NEOI), η οποία συντάχθηκε με την επιστημονική επίβλεψη της επίκουρης καθηγήτριας Εφαρμοσμένης Στατιστικής και Εκπαιδευτικής Έρευνας στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας κυρίας Ελένης Τσακνίδου το 2010, διαπιστώθηκε ότι σε ποσοστό το 33,1% των νέων θεωρεί ότι έχουν επηρεαστεί από την οικονομική κρίση (<http://www.tovima.gr/society/article/?aid=352133>). Αντίστοιχα είναι τα ποσοστά και της δικής μας έρευνας, όπου η πλειονότητα των ερωτηθέντων, δυσκολεύεται πολύ να τα βγάλει πέρα οικονομικά. Ίσως άμα αθροίσουμε τα ποσοστά στην έρευνά μας αυτών που δυσκολεύονται πολύ και αυτών που δυσκολεύονται πάρα πολύ θα παρατηρήσουμε αύξηση σε αυτούς τους που γενικά δυσκολεύονται από την οικονομική κρίση σήμερα σε σχέση με την έρευνα του 2010.

Τέλος από την ανασκόπηση του συνόλου της βιβλιογραφίας μας συμπεραίνουμε ότι όταν μια χώρα βιώνει κρίση άμεσο αντίκτυπο κρίσης βιώνει και το πολιτικό σύστημα και κατά συνέπεια οι εν γένει πολιτικές απόψεις των πολιτών. Η αγανάκτηση των νέων και η αντικομματική τους κουλτούρα δεν μπορεί παρά να θεωρηθεί αναπόσπαστο κομμάτι της οικονομικής κρίσης και της οικονομικής δυσχέρειας που βιώνουν οι νέοι και οι οικογένειες τους (Τζιόβας, <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=456241>)

Συμβάλλει η οικονομική κρίση στην άνοδο των εθνικιστικών ιδεολογιών;

Το συγκεκριμένο ερευνητικό μας ερώτημα, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η οικονομική κρίση δεν συμβάλλει όσο αρχικά θεωρούσαμε στην άνοδο εθνικιστικών ιδεολογιών και αυτό γιατί δεν υποστηρίζονται οι εθνικιστικές οργανώσεις. Δηλαδή, οι πλειονότητα των νέων που δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, με βάση την έρευνα, διαφωνεί σε μεγάλο ποσοστό με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

Οι ίδιοι νέοι που δυσκολεύονται οικονομικά, βλέπουν ότι οι οργανώσεις αυτές δεν μπορούν να επιφέρουν καμία θετική αλλαγή στα τεκταινόμενα. Με άλλα λόγια, όσοι από τους ερωτώμενους έχουν οικονομική δυσχέρεια λόγω κρίσης, δεν είναι φιλικά προσκείμενοι στις εθνικιστικές οργανώσεις, αλλά αντίθετα διαφωνούν κάθετα με την δράση τους.

Από την άλλη μεριά όμως, αθροίζοντας τα ποσοστά αυτών που συμφωνούν λίγο ή/και απόλυτα με την ιδεολογία και τη δράση των εθνικιστικών οργανώσεων, έχουμε ένα σημαντικό ποσοστό. Παρ' ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων τέθηκε κατά τον εθνικιστικών δράσεων δεν μπορούμε να θεωρήσουμε καθόλου αμελητέο το ποσοστό που συμφώνησε. Στις τελευταίες εθνικές εκλογές του 2015 το αυτοαποκαλούμενο εθνικιστικό κόμμα «Χρυσή Αυγή» με ποσοστό 6,28% αναδείχθηκε 3^ο κόμμα στο ελληνικό κοινοβούλιο. Άρα θεωρούμε αντιπροσωπευτικό το κομμάτι του δείγματός μας που δήλωσε υπέρ των εθνικιστικών οργανώσεων σε αναλογία με το κομμάτι του εκλογικού σώματος που έδωσε ψήφο στο εθνικιστικό κόμμα «Χρυσή Αυγή». Η Χρυσή Αυγή, έχοντας υιοθετήσει έντονα «αντιμνημονιακή» ρητορική, ευνοήθηκε δημοσκοπικά το τελευταίο διάστημα, επενδύοντας στα εθνικιστικά, συντηρητικά ακόμα και αντικοινοβουλευτικά αντανακλαστικά σημαντικής μερίδας των ψηφοφόρων. Η κατάρρευση του κοινωνικού κράτους, η πρωτοφανής ανεργία και η έντονη εργασιακή ανασφάλεια, η αύξηση της φτώχειας και των αστέγων, η απουσία προοπτικής και διεξόδου έστω και μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα, αυξάνουν την κοινωνική ένταση και το αίσθημα απόγνωσης και απελπισίας, ιδίως σε μια μερίδα των νέων. (<http://www.athina984.gr/node/183832>).

Παρατηρείται μεγαλύτερη συμμετοχή των νέων σε εθνικιστικές οργανώσεις την περίοδο της οικονομικής κρίσης;

Από την έρευνά μας προκύπτει λοιπόν ότι ένα ελάχιστο ποσοστό των ερωτηθέντων συμφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων την περίοδο της οικονομικής κρίσης ενώ σχεδόν 1 στους 10 νέους συμφωνεί λίγο. Ένα μικρό ποσοστό των νέων διατηρεί ουδέτερη στάση για το θέμα. Τέλος σχεδόν 1 στους 2 νέους, διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

Ακόμη 1 στους 5 νέους θεωρεί ότι είναι πλήρως ενημερωμένο σχετικά με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων ενώ η πλειονότητα των νέων με ποσοστό διατηρεί ουδέτερη στάση. Σε ερώτηση αν θεωρούν πως η ύπαρξη εθνικιστικών ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας η πλειονότητα των νέων με ποσοστό διαφωνεί πλήρως με την άποψη αυτή.

Στις εκλογές του Μαΐου 2012, η ΧΑ έλαβε 441.000 ψήφους (7%). Με την επαναληπτική εκλογή του Ιουνίου εδραίωσε την παρουσία της στην πολιτική σκηνή, διατηρώντας στο ακέραιο την επιρροή της (6,9%, 426.000), παρά την αύξηση της

αποχής και κυρίως παρά τη στοχοποίησή της, πλέον, από τα Μέσα Ενημέρωσης. Ωστόσο τα δηλωμένα κριτήρια των ψηφοφόρων της είναι αποκαλυπτικά για τον χαρακτήρα της ψήφου της: Το 29% δήλωσε ότι την ψήφισε για «Διαμαρτυρία» και 27% για το θέμα της «Μετανάστευσης» και των «Συνόρων». Μόνον 1 στους 7 (14%) αιτιολόγησε την ψήφο του με βάση το «Πρόγραμμά» της και 1 στους 8 (13%), λόγω των «Εθνικών θεμάτων» ή από «πατριωτικά αισθήματα» (<http://www.mavris.gr/3625/aktinografia-xa/>).

Ενώ με βάση μια πρόσφατη έρευνα της Public Issue (Νοέμβριος 2013), προκύπτει ότι **6 στους 10 ερωτώμενους** (61%) θεωρούν ως κόμμα με «ακραίες απόψεις» τη Χρυσή Αυγή, και μόνον **1 στους 10** (11%) τον ΣΥΡΙΖΑ. (<http://www.mavris.gr/3766/2akra/>)

Έτσι σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς μας διαφαίνεται και η τάση που υπάρχει προς την κατηγορία “διαφωνώ” ως προς τη δράση των εθνικιστικών οργανώσεων, άρα η απάντηση είναι αρνητική στο αρχικό ερευνητικό μας ερώτημα.

Οι νέοι στην Αθήνα στρέφονται πιο πολύ σε εθνικιστικές οργανώσεις από τους νέους στο Ηράκλειο;

Για το συγκεκριμένο ερευνητικό ερώτημα δεν μπορεί να προκύψει κάποιο σίγουρο συμπέρασμα μέσα από την έρευνά μας και αυτό συμβαίνει διότι τα ποσοστά των δυο πόλεων όπου διεξάχθηκε η έρευνα δεν έχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ τους.

Πιο αναλυτικά όπως αποδείχθηκε από την έρευνά μας, για τους νέους οι οποίοι μένουν στην Αθήνα στην πλειονότητα τους διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων ενώ ένα μικρό ποσοστό συμφωνεί με την άποψη αυτή. Ακόμη σχεδόν 1 στους 4 νέους διατηρεί ουδέτερη στάση σχετικά με αυτό το ζήτημα.

Από την άλλη μεριά οι νέοι που διαμένουν στο Ηράκλειο εμφανίζονται περισσότερο αρνητικοί. Η πλειοψηφία φαίνεται να διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων, σχεδόν 1 στους 5 νέους διατηρεί ουδέτερη στάση, ενώ ένα μικρότερο ποσοστό συμφωνεί ή συμφωνεί λίγο με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

Σύμφωνα με έρευνα του Παντείου Πανεπιστημίου του Τμήματος Κοινωνικών και Πολιτιστικών Επιστημών η γεωγραφική κατανομή της Χ.Α παρουσιάζει μια σημαντική διασπορά και διαφοροποίηση των εκλογικών του αποτελεσμάτων του ανά περιφέρεια. Στην περίπτωση της Χρυσής Αυγής δεν υπάρχει σαφής γεωγραφική

διαιρετική τομή. Συγκεκριμένα δεν είναι ευκρινής η διαίρεση μεταξύ αστικού κέντρου και επαρχίας. Τα “κάστρα” της Χ.Α. Στις δύο αναμετρήσεις του 2012 εντοπίζονται τόσο σε εκλογικές περιφέρειες των μεγάλων αστικών κέντρων όσο και σε εκλογικές περιφέρειες της επαρχίας. Έτσι ένα συμπέρασμα που μπορεί να εξαχθεί σχετικά με την εκλογική βάση της Χ.Α, είναι ότι αυτή παρουσιάζεται αρκετά ομοιογενής ως προς την τη γεωγραφική της διασπορά αν λάβει κανείς υπόψη δύο παράγοντες οι οποίοι θα ήταν λογικό να ευνοήσουν το ακριβώς αντίθετο: Πρώτον η Χ.Α εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο πολιτικό προσκήνιο, θα περίμενε κανείς να έχει πολύ μεγαλύτερη απήχηση στα μεγάλα αστικά κέντρα, όπου συνήθως συντελούνται οι πολιτικές ανατροπές. Δεύτερον με βάση τον εξτρεμιστικό χαρακτήρα της θα ήταν λογικό η Χ.Α να έχει ανομοιογενές εκλογικό ακροατήριο απ’ ότι στην πραγματικότητα διαφαίνεται κατ αρχήν σύμφωνα με τη γεωγραφική ανάλυση.

Συμπερασματικά ίσως μπορούμε να καταλήξουμε πως δεν υπάρχει διαφορά μεταξύ των δύο πόλεων, αφού και στις δύο φαίνεται πως οι νέοι στην πλειοψηφία τους δεν έχουν στραφεί σε εθνικιστικές οργανώσεις.

7.2 ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΥΠΟΘΕΣΗ

Η οικονομική κρίση οδηγεί τους νέους στην υιοθέτηση ακροδεξιών/ακραίων πολιτικών απόψεων.

Μετά από τη διεξαγωγή της έρευνάς μας, συμπερασματικά μπορούμε να καταλήξουμε πως η οικονομική κρίση δεν έχει οδηγήσει τους νέους στην υιοθέτηση ακροδεξιών/ ακραίων πολιτικών απόψεων.

Πιο αναλυτικά, από τους νέους που δηλώνουν ότι δυσκολεύονται πάρα πολύ να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, μόλις ένα μικρό ποσοστό συμφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Επίσης 1 στους 4 νέους, μένει ουδέτερος και η πλειονότητα των νέων, διαφωνεί με την δράση εθνικιστικών οργανώσεων. Τέλος το μεγαλύτερο ποσοστό των νέων που δηλώνουν ανεπηρέαστοι από την οικονομική κρίση διαφωνεί με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων.

«Όπως προκύπτει από τα δεδομένα της έρευνας, το ευρέως διαδεδομένο επιχείρημα ότι οι νέοι στρέφονται στη Χ.Α. εξαιτίας της οικονομικής εξαθλίωσης είναι πολύ συζητήσιμο» μας λέει η Αλεξάνδρα Κορωναίου επιστημονική υπεύθυνη της έρευνας. «Η έρευνα φέρνει στην επιφάνεια μια σειρά από άλλες παραμέτρους που αποτυπώνουν την απήχηση της Χ.Α. σε ένα τμήμα της νεολαίας».

«Ένα πολύ ενδιαφέρον εύρημα», σημειώνει η κα Κορωναίου στην Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία, «είναι γιατί αυτοί οι νέοι δε στρέφονται στα κόμματα της Αριστεράς, τα οποία ορισμένοι χαρακτηρίζουν αντισυστημικά. Η απάντηση για κάποιους συμπυκνώνεται στην απόρριψη των θέσεων των αριστερών κομμάτων και κυρίως του ΣΥΡΙΖΑ, όσον αφορά στο μεταναστευτικό ζήτημα. Η μεγάλη πλειοψηφία υποστηρίζει ότι το μόνο πραγματικά αντισυστημικό κόμμα είναι η Χρυσή Αυγή χαρακτηρίζοντας τα υπόλοιπα κόμματα και κυρίως αυτά της Αριστεράς υποκριτικά. (<http://www.neolaia.gr/2014/10/19/ereyna-xrysh-aygh/#ixzz3Xy1E2aFm>).

Γενικά προκύπτει το συμπέρασμα ότι ανεξάρτητα από το αν δυσκολεύονται οικονομικά οι νέοι, διαφωνούν με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων και έτσι αποδεικνύεται πως η οικονομική κρίση δεν έχει οδηγήσει τους νέους στην υιοθέτηση ακροδεξιών πολιτικών απόψεων. Τέλος, αυτό οδηγεί στην απόρριψη της αρχικής μας ερευνητικής υπόθεσης.

7.3 ΓΕΝΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνοψίζοντας λοιπόν από την έρευνα μας καταλήγουμε στα παρακάτω συμπεράσματα:

Ένας στους τέσσερεις νέους ηλικίας από 18 έως 29 ετών είναι άνεργοι ενώ ψάχνουν για εργασία. Κυρίως οι νέοι μικρότερης ηλικίας δηλαδή, από 18 έως 26 θα δεχόντουσαν να δουλέψουν έστω και με πολύ χαμηλό. Αυτό δείχνει πολλά για το νέο εργατικό δυναμικό της χώρας που μαστίζεται από την ανεργία και από την αδικία στην αμοιβή.

Στην καθημερινή τους ζωή οι νέοι έχουν πληγεί σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό από την οικονομική κρίση. Καταρχήν οι περισσότεροι δυσκολεύονται να τα βγάλουν πέρα οικονομικά, έχουν μειώσει την κατανάλωση τους προσπαθώντας να αντεπεξέλθουν και παρ' όλα αυτά το εισόδημα τους και των οικογενειών τους είναι σημαντικά ζημιωμένο λόγω κρίσης. Από τα δίκτυα της κρίσης δεν θα μπορούσε να λείπει η ψυχική υγεία. Οι περισσότεροι νέοι σήμερα δηλώνουν ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει τη διάθεση τους. Ακόμη οι πολιτικές απόψεις σήμερα των νέων καθορίζονται και επηρεάζονται από την κρίση, με άλλα λόγια χτίζεται η «ιδεολογία της κρίσης»

Για την ενημέρωσή τους οι νέοι διαλέγουν με συντριπτική πλειοψηφία το διαδίκτυο. Ακόμη, η μεγαλύτερη μερίδα της νεολαίας δηλώνει πως δεν εμπιστεύεται καθόλου τις ειδήσεις των καναλιών και τις δημοσκοπήσεις που γίνονται.

Η άποψη των νέων για την αιτία της σημερινής οικονομικής κρίσης είναι ότι είναι υπεύθυνες και οι πολιτικές επιλογές που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας αλλά και οι εξωτερικοί παράγοντες όπως η παγκόσμια οικονομική κρίση.

Από τα κοινωνικά πρόβλημα που υπάρχουν σήμερα στην Ελλάδα οι νέοι θεωρούν το πιο σημαντικό την ανεργία και την διαφθορά. Όσον αφορά κάποιους από τους θεσμούς όπως ο Πρόεδρος της δημοκρατίας, η Βουλή, η Κυβέρνηση, η Δικαιοσύνη κ.α. οι νέοι δείχνουν να απαξιώνουν τους περισσότερους από αυτούς ή να τους θεωρούν αδιάφορους.

Σημαντικό είναι να τονίσουμε ότι οι νέοι, στην εποχή της κρίσης δίνουν μεγάλη βαρύτητα στο θέμα της παιδείας την οποία και θεωρούν σημαντική για τη διατήρηση εθνικής ταυτότητας.

Οι έννοιες εθνικισμός και πατριωτισμός θεωρείται από τους νέους ότι δεν είναι έννοιες ταυτόσημες και παράλληλα φαίνονται αισιόδοξοι ότι ένας άνθρωπος με εθνικιστικές αντιλήψεις μπορεί κάποια στιγμή στο μέλλον να τις απαρνηθεί. Το αν η ξеноφοβία γεννά τον εθνικισμό ή το αντίθετο, οι νέοι δεν το διαχωρίζουν. Θεωρούν ότι η ξеноφοβία και ο εθνικισμός γεννά το ένα το άλλο ταυτόχρονα. Παράλληλα πιστεύουν ότι ένας άνθρωπος μπορεί να διατηρήσει την εθνική του ταυτότητα συναναστρεφόμενος με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας.

Τέλος, οι νέοι και στην Αθηνά και στο Ηράκλειο διαφωνούν με τη δράση εθνικιστικών οργανώσεων και πιστεύουν ότι τέτοιου είδους οργανώσεις δεν θα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στον Ελλαδικό χώρο.

Με βάση όλα τα παραπάνω σημαντικό είναι να τονίσουμε την αναγκαιότητα της επιστήμης της Κοινωνικής Εργασίας και τον ρόλο που μπορεί να παίξει στην σημερινή κοινωνία. Η Κοινωνική Εργασία λοιπόν είναι εφαρμοσμένο επάγγελμα αλλά και ακαδημαϊκό πεδίο που προωθεί την κοινωνική αλλαγή και ανάπτυξη, την κοινωνική συνοχή και την ενδυνάμωση και απελευθέρωση των ανθρώπων. Οι αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της συλλογικής ευθύνης και του σεβασμού της διαφορετικότητας είναι κεντρικές στην κοινωνική εργασία, η οποία θεμελιώνεται από τις θεωρίες της κοινωνικής εργασίας, των κοινωνικών επιστημών, των ανθρωπιστικών επιστημών και τη γηγενή γνώση και συνδέει

ανθρώπους και δομές για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της ζωής αλλά και να ενισχύσει την ευημερία τους.

<http://socialpolicy.gr/2014/03/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85-%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%B7.html>

Μια σημαντική εστίαση της κοινωνικής εργασίας είναι να υπερασπίζεται τα ανθρώπινα δικαιώματα σε όλα τα επίπεδα και να διευκολύνει την επίτευξη του τελικού σκοπού όπου οι άνθρωποι αναλαμβάνουν την ευθύνη της συλλογικής ευημερίας, συνειδητοποιούν και σέβονται την αλληλεξάρτηση μεταξύ ατόμων και των ατόμων με το περιβάλλον.

Ο ρόλος του κοινωνικού λειτουργού είναι επικουρικός. Σε αυτές τις συνθήκες οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δεν μένουν παρατηρητές, δεν προσεγγίζουν μόνο θεωρητικά τις καταστάσεις αλλά παρεμβαίνουν παντού και με κάθε τρόπο:

- Στέκονται στην πρώτη γραμμή της αντιμετώπισης των δυσμενών συνεπειών της οικονομικής κρίσης,
- Απαντούν με πράξεις σε καταστάσεις ανάγκης,
- Διεκδικούν τα δικαιώματα των συνανθρώπων μας,
- Υποστηρίζουν μειονότητες,
- Παρεμβαίνουν στην κρίση με αλληλεγγύη.

<http://www.notospres.gr/article.php?id=10982>

Επιπλέον ο κοινωνικός λειτουργός στα πλαίσια της Κοινωνικής Εργασίας μπορεί να συμβάλλει θετικά σε έκκρυθμες καταστάσεις όπως αυτή της οικονομικής κρίσης σε συνδιασμό με την άνοδο των ακροδεξιών αντιλήψεων και να είναι αρωγός ώστε να εκλείψουν τέτοιου είδους καταστάσεις.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο εμπλέκεται η κοινωνική εργασία στο συγκεκριμένο θέμα, η οποία είναι πάντα εκεί όταν πραγματοποιούνται κοινωνικές αλλαγές προς οποιαδήποτε κατεύθυνση. Άλλωστε οι νέοι αποτελούν πάντα αντικείμενο μελέτης και προσελκύουν τον ενδιαφέρον οι απόψεις τους μιας και όπως λέγεται αποτελούν το αύριο, το μέλλον και συνηθίζουν να συμβολοποιούνται με την ελπίδα, την αισιοδοξία και την αλλαγή.

Κλείνοντας, το θέμα με το οποίο επιλέξαμε να καταπιαστούμε θεωρούμε πως είναι αρκετά επίκαιρο και αυτό διότι η οικονομική κρίση επηρεάζει τους ανθρώπους και ειδικά τους νέους, όπως έχουμε ήδη αναφέρει. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, θεωρούμε πως στο μέλλον θα πρέπει να πραγματοποιηθούν και άλλες έρευνες πάνω σε αυτό το ζήτημα ώστε να αναλυθεί περαιτέρω, να εξαχθούν επιπλέον αποτελέσματα, να υπάρξει εστίαση σε περισσότερες περιοχές της Ελλάδας και ως επακόλουθο, να συσχετιστούν με τη δική μας έρευνα. Άλλωστε η έξαρση και η έκταση που έχει πάρει το φαινόμενο δεν μπορεί να αμφισβητηθεί και να μείνει στην αφάνεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αγγελόπουλος Α. (1976), *Κρίσιμα προβλήματα της διεθνούς οικονομίας και οικονομική επιστήμη*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Αδάμ Σ. & Παπαθεοδώρου Χ. (2010), *Κοινωνική οικονομία και Κοινωνικός αποκλεισμός*, Αθήνα: ΙΝΕ/ΓΣΕΕ - Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων.
- Αλιβιζάτος Ν. (1995), *Οι πολιτικοί θεσμοί σε κρίση 1922-1974: Όψεις της ελληνικής εμπειρίας*, Αθήνα :Θεμέλιο.
- Βενιζέλος Ε & Μεταξάς Ι. (2003), *Η ιστορία του Εθνικού διχασμού: Κατά την αρθρογραφία του Ελευθερίου Βενιζέλου και του Ιωάννου Μεταξά*, Κυρομάνος: Θεσσαλονίκη.
- Γεωργακοπούλου Θ. (1998), *Εισαγωγή στην πολιτική οικονομία*. Αθήνα: Μπένος.
- Γκίκας Ι. (1982), *Ο Μουσολίνι και η Ελλάδα*, Αθήνα: Εστία.
- Εγκυκλοπαίδεια Χρονικό (2000)
- Εγκυκλοπαίδεια Δομή, 2004, Τόμος 8^{ος}
- Ιωακείμ Γ. (2005), *Ιωάννης Μεταξάς: Η ανοδική πορεία του από τη στρατιωτική στην πολιτική δράση (1871-1922)*, Αθήνα :Παπαδήμα.
- Κάτρης Γ. (1974), *Η γέννηση του νεοφασισμού στην Ελλάδα 1960-1970*, Αθήνα: Παπαζήση.
- Κούφαρης Γ. (2010), *Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές*, Περιοδικό χρήμα.
- Λαπαβίτσας Κ. (2010), *2010 κρίση Ευρωζώνης, φτώχεια του δυνατού, πτώχευση του αδύνατου*, Αθήνα: Νοβολι .
- Παντελίδου- Μαλούτα Μ. (1987), *Πολιτικές στάσεις και αντιλήψεις στην αρχή της εφηβείας*, Αθήνα :Gutenberg
- Παπακωνσταντίνου Μ. (1998), *Η ταραγμένη εξαετία 1961-1966*, Αθήνα: Προσκήνιο.
- Ριζάς Σ. (2008), *Η Ελληνική πολιτική μετά τον Εμφύλιο πόλεμο. Κοινοβουλευτισμός και Δικτατορία*, Αθήνα :Καστανιώτης.

- Ταλιούρου Σ. (2012), *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα από την εποχή του Τρικούπη μέχρι σήμερα- Διαφορές και Ομοιότητες*, Διπλωματική Εργασία : Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
- Τζέντιλ Ε. (2007), *Φασισμός- Θεωρία και Ερμηνεία*, Μτφ: Κατσιφός Ε. Αθήνα: Ασίνη.
- Τσελίκα. Η. (1991), *Νεολαία και κοινωνική δυναμική*, Οδυσσέας ΕΠΕ
- Τσότσης Ν Χρήστος. (Συλλογή διευθυνόμενη απο) (1984). *Λεξικό οικονομικών επιστημών* Παμίσσος.
- Χαρδούβελης Γ.Α. (2009), *Η Χρηματοοικονομική κρίση και το μέλλον της παγκόσμιας οικονομίας. Eurobank E.F.G. Economic research: Η κρίση του 2007-2009: Τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*, Αθήνα
- Χαρδούβελης Γ. (2011), *Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης Ελληνικής και Ευρωπαϊκής κρίσης: Αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική*, Αθήνα
- Χασαπόπουλος Ν. (2013), *Χρυσή Αυγή: Η ιστορία, τα πρόσωπα και η αλήθεια*, Αθήνα: Λιβάνη
- Ψαρράς Δ. (2012), *Η μαύρη βίβλος της Χρυσής Αυγής*, Αθήνα: Πόλις
- Bale T. (2011), *Πολιτική στις χώρες της Ευρώπης, Πολυεπίπεδη διακυβέρνηση και αλληλεπιδράσεις*, Μτφ: Μπαρούξης Γ, Κριτική
- Haimsworth P. (2000), *Η ακροδεξιά Ιδεολογία- Πολιτική- Κόμματα*, Αθήνα: Παπαζήση
- Nairn T. (1998), *Εθνικισμός ο σύγχρονος Ιανός*, Αθήνα :Στοχαστής
- Paxton R. (2006), *Η ανατομία του φασισμού*, Μτφρ: Χαλμούκου Κ, Αθήνα: Κέδρος
- Heywood A. (2007), *Πολιτικές ιδεολογίες*, μετάφραση: Νίκος Μαρατζίδης, Αθήνα: Επίκεντρο
- Javeau, C. (2000) *Η Έρευνα με Ερωτηματολόγιο: Το εγχειρίδιο του καλού ερευνητή*. Αθήνα: Τυπωθήτω

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bosworth R. (2006), *Mussolini's Italy: Life Under the Fascist Dictatorship, 1915-1945*, USA :Penguin Press:
- Erol, Apak, Atmaca & Ozturk. (Erol M, Apak S, Atmaca M, Ozturk S. *Management measures to be taken for the enterprises in difficulty during times*

of global crisis. An empirical study. Published by Elsevier, Procedia Social and Behavioral Sciences 24

- Lapy P. (2009), *Global crisis requires global solutions*, World Trade Organization
- Rosenthal U, Charles M, Hart P. (1989), *Coping with crises: the management of disasters, riots and terrorism*, C.C. Thomas, Springfield, IL
- Smith, A. R. (1999). *Myths and memories of the nation*. Oxford: Oxford University Press.
- Tames R. (2005), *Fascism (Ideas of Modern Worl)*, London :Heinemann Library
- Miles, M.B. & Huberman A.M. (1994), *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* . Thousand Oaks: Sage Publications

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Βαγιανός Δ. Βέττος Ν. (2010), *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μια κρίσιμη συγκυρία*, Παρατίθεται στο : [http://users.uoi.gr/kammas/Meghir et al 2010.pdf](http://users.uoi.gr/kammas/Meghir_et_al_2010.pdf) [25-1-2015]
- Γαλενιανός Μ. (2015), Royal Holloway, University of London. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και εξωτερικής πολιτικής(ΕΛΙΑΜΕΠ). Ερευνητικό κείμενο Νο 16/2015. *Η Ελληνική κρίση: Αίτια και επιπτώσεις*. Παρατίθεται στο : <http://crisisobs.gr/category/publications/research/> [19-1-15]
- Γιαλκέτσης Θ. (2009), *Πώς γεννιέται η ξενοφοβία*, Παρατίθεται στο: <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=59827> [23-4-2015]
- Δασκαλάκης Ν. (2014), Ερευνητικό Κείμενο Νο 10 *Η Ριζοσπαστικοποίηση του Εθνικισμού στην Ελλάδα της Κρίσης*, ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (ΕΛΙΑΜΕΠ) Παρατίθεται στο : http://crisisobs.gr/wp-content/uploads/2014/04/%CE%95%CF%81%CE%B5%CF%85%CE%BD%CE%B7%CF%84%CE%B9%CE%BA%CF%8C-%CE%9A%CE%B5%CE%AF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF_10%CE%9D%CE%99%CE%9A%CE%9F%CE%A3-%CE%94%CE%91%CE%A3%CE%9A%CE%91%CE%9B%CE%91%CE%9A%CE%97%CE%A3.pdf[20-1-2015]

- Δημόπουλος Θ. (2010), *Νέοι και πολιτική*. Παρατίθεται στο :http://www.lamiareport.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=15447&Itemid=8) [16/3/2015]
- Διατριβή επιπέδου master: *Οικονομική κρίση και επιπτώσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις*, (2013), Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Παρατίθεται στο : <http://kypseli.ouc.ac.cy/bitstream/handle/11128/1226/MBA-2013-00140.pdf?sequence=1>[22-1-15]
- Ηλεκτρονική Εγκυκλοπαίδεια Βικιπαίδεια. Παρατίθεται στο : <http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%8D%CE%BB%CE%B7:%CE%9A%CF%8D%CF%81%CE%B9%CE%B1> [29-1-2015]
- Ηλεκτρονική Εφημερίδα NewsBomb. Παρατίθεται στο : <http://www.newsbomb.gr/politikh/news/story/140083/pos-oi-nazi-katektisan-tin-exoysia#ixzz3Py66mqME> [21-1-2015]
- Θεοδώρου Θ. (2010), *Η οικονομία σε κρίση*. Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου). Παρατίθεται στο : https://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2391/log_2014_00075.pdf?sequence=1 [18-1-15]
- Θεοδωρόπουλος Χ.(2013), *Ο κοινωνικός αντίκτυπος της οικονομικής κρίσης*. Παρατίθεται στο :<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=391423> [21-1-15]
- Καππάτου Α. (2015) *,Η οικονομική κρίση χτυπάει τους νέους με ανεργία και φτώχεια* Παρατίθεται στο : <http://www.akappatou.gr/index.php/arxeio-arthra-protoselida/4670-i-oikonomiki-krisi-xytpa-tous-neous-me-anergia-kai-ftoxeia>). [20-4-2015]
- Καραγεώργου Α. (2014), *Οι νέοι στα δίχτυα της Χρυσής Αυγής* Παρατίθεται στο :[http://www.tanea.gr/news/politics/article/5124997/oi-neoi-sta-dixtya-ths-xryshs-ayghs/](http://www.tanea.gr/news/politics/article/5124997/oi-neoi-sta-dixtya-ths-xryshs-ayghs) [15-12-2015]
- Καρίτζης Α. (2012), <http://www.ksm.gr/%CE%BC%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%83%CE%BA%CE%AD%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%B7-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF/> [20/01/2015]

- Κιτρομηλίδης Π. (2010), *Η εθνική ταυτότητα ως δίλημμα και ως προοπτική*. Παρατίθεται στο <http://www.kathimerini.gr/383639/article/epikairothta/ellada/h-e8nikh-taytothta-ws-dilhma-kai-ws-prooptikh> [25-1-2015]
- Κυριόπουλος Γ, Τσιάντου Β.(2011), *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στην υγεία και την ιατρική περίθαλψη*. Παρατίθεται στο : [http://www.mednet.gr/archives/2010-5/pdf/834.pdf.\[24-1-15\]](http://www.mednet.gr/archives/2010-5/pdf/834.pdf.[24-1-15])
- Λούβη Ε, Ξιραφάς Δ .(2012), *Νεότερη και Σύγχρονη Ιστορία –Γ’ Γυμνασίου*, ΟΕΔΒ: Αθήνα . Παρατίθεται στο <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-C105/65/515,2182/> [25-1-2015]
- Μαρβάκης Α.(2013), *Η νεολαία δείχνει τον δρόμο – προς τα πού όμως; Νεολαία και Άκρα Δεξιά στην Ελλάδα*. Παρατίθεται στο : <http://library.fes.de/pdf-files/id/10156.pdf> [21-1-2015]
- Μπασαράς Α.(2012), *Ελληνική Οικονομική Κρίση. Ανασκόπηση, Ανάλυση και Προοπτική*, Παρατίθεται στο: <http://www.elesme.gr/elesmegr/ellinikioikonomikikrisis.pdf> [25-1-2015]
- Μπούρας Γ & Λύκουρας Λ. (2011), *Η οικονομική κρίση και οι επιπτώσεις της στη ψυχική υγεία*, Παρατίθεται στο: <http://www.encephalos.gr/48-2-02g.htm> [20-1-2015]
- Νικολάου Κ. (2011),<http://dialogoi.enet.gr/post/%CE%B1%CE%BA%CF%81%CE%BF%CE%B4%CE%B5%CE%BE%CE%B9%CE%AC-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%86%CE%B1%CF%83%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CF%86%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B1-%CF%83%CE%B5-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF-%CE%BA%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B7-%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B5%CF%85%CE%B8%CF%8D%CE%BD%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85->

[%CF%83%CF%85%CE%BD%CF%8C%CE%BB%CE%BF%CF%85-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B1%CF%81%CE%B9%CF%83%CF%84](#) [15/12/2014]

- Νομαρχιακό Τμήμα Αρκαδίας- Λακωνίας του Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος. (2015), *Οι κοινωνικοί λειτουργοί δεν μένουμε παρατηρητές στην κρίση*. Παρατίθεται στο : <http://www.notospress.gr/article.php?id=10982>
- Νταλούκα Μ. (2011), Ε.Κ.Τ. & F.E.D: *Ο ρόλος τους στην τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση*. Διατριβή Μ.Σ.σ., Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας Οικονομικών και Κοινωνικών επιστημών. Παρατίθεται στο : https://okeanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2391/log_2014_00075.pdf?sequence=1 [22-1-15]
- Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. (2012), Διπλωματική εργασία: *Οικονομική κρίση στην Ελλάδα, πως φτάσαμε και που πάμε*. <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15189/3/SeretidouDimitraMsc2012.pdf> [22-1-15]
- Παπαδημητρίου Ζ. (2013), *Οικονομική κρίση και ακροδεξιά* . Παρατίθεται στο : http://egalitarian-europe.com/wb/media/workin_papers/10.03-2013.Z.Papadim.Krise-Rechtsradikale.a.pdf [20/1/2015]
- Πέτσας Στ. ΕΛΙΑΜΕΠ Ελληνικό ίδρυμα εσωτερικής και εξωτερικής πολιτικής. *Παγκόσμια οικονομική κρίση: οι αιτίες και η αντιμετώπιση της* . Παρατίθεται στο : (<http://blogs.eliamep.gr/petsas/pagkosmia-ikonomiki-krisi-i-eties-ke-i-antimetopisi-tis-2/>) [24-1-15]
- Πετσίνης Β. (2012), *Οικονομική κρίση και άκρα δεξιά: Ουγγαρία, όπως λέμε Ελλάδα*; Παρατίθεται στο : <http://www.lifo.gr/team/gnomes/33728> [24/1/2015]
- Ρίζου Ε. (2010), *Αναλφαβητισμός στην Ελλάδα σήμερα και η Εκπαίδευση Ανηλίκων*, Παρατίθεται στο: http://www.vipapharm.com/greek/free-online-journals/education/education-articles/e-rizou/e-rizou.htm#_Toc214804422 [21-4-2015]
- Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Το Βήμα». Παρατίθεται στο : <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=410863> [21-4-2015]
- Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Το Βήμα». Παρατίθεται στο : <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=492025> [15-12-2014]

- Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Το Βήμα». Παρατίθεται στο : <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=352133> [20-4-2015]
- Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Η Καθημερινή». Παρατίθεται στο : <http://www.kathimerini.gr/798525/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/eurostat-arnhtikh-prwtia-ths-elladas-sthn-anergia> [21-4-2015]
- Ηλεκτρονική Εφημερίδα «Tribune» . Παρατίθεται στο : <http://www.tribune.gr/economy/news/article/80800/erevna-sok-anthropistiki-krisi-ftochia-stin-ellada.html> [21-4-2015]
- Σαματάς Μ & Δράκος Π. (2012), *Οικονομική κρίση: Στάσεις και αντιλήψεις φοιτητών & φοιτητριών του Πανεπιστημίου Κρήτης: Διαδικτυακή Έρευνα*. Παρατίθεται στο: http://www.soc.uoc.gr/fss_old/static_content/miscel/crisis_13results.pdf [20-4-15]
- Τζιόβας Δ. (2012) , *Η κρίση, οι νέοι και το δίλλημα* , Παρατίθεται στο: <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=456241> [20-4-2015]
- Τζούκας Β. (2012), *Η εδραίωση του Χίτλερ στην εξουσία και το τέλος της δημοκρατίας της Βαϊμαρης* Παρατίθεται στο [:https://www.academia.edu/4962323/%CE%97_%CE%B5%CE%B4%CF%81_%CE%B1%CE%AF%CF%89%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A7%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B5%CF%81_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B5%CE%BE%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%84%CE%B5%CF%8D%CF%87%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CF%84%CE%AE_%CE%97_%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82._%CE%9F_%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CF%84](https://www.academia.edu/4962323/%CE%97_%CE%B5%CE%B4%CF%81_%CE%B1%CE%AF%CF%89%CF%83%CE%B7_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%A7%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B5%CF%81_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B5%CE%BE%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CF%84%CE%BF%CF%84%CE%AD%CE%BB%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82_%CF%83%CF%84%CE%BF_%CE%B5%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CF%8C_%CF%84%CE%B5%CF%8D%CF%87%CE%BF%CF%82_%CF%84%CE%BF%CF%85_%CE%95%CF%80%CE%B5%CE%BD%CE%B4%CF%85%CF%84%CE%AE_%CE%97_%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CF%82_%CE%92%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82._%CE%9F_%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B8%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CE%BC%CE%BF%CF%82_%CF%84)

[%CE%BF%CF%85 %CE%A7%CE%AF%CF%84%CE%BB%CE%B5%CF%81_2012_%CF%83%CF%83_73-96 \[21-1-2015\]](#)

- Τσίτσιος. (2013), *Οικονομική κρίση και επιπτώσεις στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις*. Διατριβή ΜCs Λευκωσία. Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου). Παρατίθεται στο : https://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2391/log_2014_00075.pdf?sequence=1 [22-1-15]
- Υπουργείο Οικονομικών (2010) *Οικονομικές εξελίξεις του 2009 και προοπτικές για το 2010*. Παρατίθεται στο : [http://www.minfin.gr/portal/»](http://www.minfin.gr/portal/) [20-1-15]
- Χολέβας Χ. (2013), *Η ώρα της νέας γενιάς* Παρατίθεται στο : <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=393151> , [16/3/2015]
- Ψημίτης Μ. (2012), *Η κοινοτιστική θεμελίωση της Χρυσής Αυγής και το πραγματικό υποκείμενο της δράσης* Παρατίθεται στο : <http://rnbnet.gr/details.php?id=6832> [16/10/2014]
- Eurobank research. *Οικονομία και αγορές: Η κρίση του 2007-2009. Τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές*. Τόμος IV, τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009. Παρατίθεται στο : http://www.hardouvelis.gr/FILES/PROFESSIONAL%20WORK/Economy%20and%20Markets%20IV_8_DEC2009.pdf [15-1-15]
- European policy Brief (2011). Παρατίθεται στο : <http://www.fp7-myplace.eu/documents/policybriefsjune2014/MYPLACE%20Policy%20Brief%202%20Greece%20GREEK%20LANGUAGE.pdf> [15-1-2015]
- Giudicelli S,(1984), *Η έννοια της αλλοτρίωσης, από την θεωρία στην καθημερινή πρακτική*. Μετφ: Έφη Σκλήρη. Παρατίθεται στο : http://www.theseis.com/index.php?option=com_content&task=view&id=74&Itemid=29 [17-1-15]
- <http://www.neolaia.gr/2014/10/19/ereyna-xrysh-aygh/> 2015, Γιατί υπάρχουν νέοι που ψηφίζουν Χρυσή Αυγή. [20/4/2015]
- Social Policy(2014), *Αναθεώρηση του παγκόσμιου ορισμού της κοινωνικής εργασίας*. Παρατίθεται στο : <http://socialpolicy.gr/2014/03/%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B8%CE%B5%CF%8E%CF%81%CE%B7%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CF%8C%CF%83%CE%BC%CE%>

[B9%CE%BF%CF%85-](#)

[%CE%BF%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%84%CE%B7.html](#) [20-4-2015]

- Reinhart C. F. & Rogoff K.S. (2008), *Is the 2007 US subprime crisis so different? An international historical comparison*, American Economic Review: Papers and Proceedings. Παρατίθεται στο : https://oceanis.lib.teipir.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/2405/log_2014_00089.pdf?sequence=1 [12-1-15]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

«ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΛΗΨΕΩΝ ΤΩΝ ΝΕΩΝ»

Είμαστε φοιτήτριες του ΤΕΙ Κρήτης , στη Σχολή Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του τμήματος της Κοινωνικής Εργασίας. Στόχος της έρευνας μας είναι η καταγραφή, των απόψεων, στάσεων και αντιλήψεων των νέων από 18 - 29 ετών που ζουν στο Ηράκλειο ή την Αθήνα ως προς τα θέματα της οικονομικής κρίσης στη σημερινή Ελλάδα και κατά πόσο αυτή έχει οδηγήσει στην άνοδο ακροδεξιών αντιλήψεων. Τέλος, θα πρέπει να καταστεί σαφές πως θα λάβουμε υπόψιν την απαιτούμενη τήρηση της ανωνυμίας, σε ό,τι αφορά τη συμπλήρωση του συγκεκριμένου ερωτηματολογίου.

Ερευνητική Ομάδα: Βαρτσάκη Σ. , Γίγα Ε. , Δάμη Μ. , Κόκοτα Χ.

Υπεύθυνη καθηγήτρια: Οικονόμου Κ.

Α. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1.Φύλο

- άνδρας
- γυναίκα

2. Πόλη διαμονής

3.Ηλικία

4. Οικογενειακή κατάσταση

- Έγγαμος
- Άγαμος

5. Εκπαίδευση- σπουδές

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- ΕΠΑΛ
- ΑΕΙ/ΤΕΙ
- ΙΕΚ

6. Εργάζεστε;

- Ναι
- Όχι

6α. Εάν όχι ψάχνετε για εργασία;

- Ναι
- Όχι

6β. Θα δεχόσασταν μια εργασία έστω και με πολύ χαμηλό μισθό;

- Ναι
- Όχι

B. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΤΗΤΑ

1. Δυσκολεύεστε να τα βγάλετε πέρα οικονομικά ;	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
2α. Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την κατανάλωσή σας;					
2β. Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την προσωπική σας διάθεση;					
2γ. Πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση το εισόδημά σας ή/και της οικογένειάς σας;					

3. Θεωρείτε πως:

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
Η οικονομική κρίση έχει αλλάξει τις πολιτικές απόψεις των νέων στην Ελλάδα;					

Γ. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΜΜΕ

1. Από πού ενημερώνεστε περισσότερο;

- Τηλεόραση
- Διαδίκτυο
- Εφημερίδες
- Ραδιόφωνο
- Άλλο.....

2. Πόσο εμπιστεύεστε:	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
1. Τα δελτία ειδήσεων των καναλιών					
2. Το internet					
3. Τα ηλεκτρονικά ιστολόγια (blogs)					
4. Τις εφημερίδες					
5. Τις δημοσκοπήσεις (gallops)					

Δ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ

1. Κατά τη γνώμη σας η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα είναι αποτέλεσμα περισσότερο:

- Των πολιτικών επιλογών που εφαρμόστηκαν στο εσωτερικό της χώρας.
- Των εξωτερικών παραγόντων (π.χ παγκόσμια οικονομική κρίση, κερδοσκοπία αγορών κ.α).
- Και των δύο.

2. Κατά τη γνώμη σας ποιο είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα της ελληνικής κοινωνίας σήμερα; (1= λιγότερο σημαντικό, 5= παρά πολύ σημαντικό)

1	Ακρίβεια	1	2	3	4	5
2	Ανασφάλεια	1	2	3	4	5
3	Ανεργία- απασχόληση	1	2	3	4	5
4	Ατιμωρησία	1	2	3	4	5
5	Διαφθορά	1	2	3	4	5
6	Εγκληματικότητα	1	2	3	4	5
7	Κομματοκρατία	1	2	3	4	5
8	Λαθρομετανάστευση	1	2	3	4	5
9	Οικογενειοκρατία	1	2	3	4	5
10	Φοροδιαφυγή	1	2	3	4	5
11	Ναρκωτικά	1	2	3	4	5
12	Άλλο	1	2	3	4	5

3. Ποιο θεσμό εμπιστεύεστε περισσότερο; (1= καθόλου σημαντικό, 5= παρά πολύ σημαντικό)

1	Πρόεδρο της Δημοκρατίας	1	2	3	4	5
2	Βουλή	1	2	3	4	5
3	Κυβέρνηση	1	2	3	4	5
4	Κόμματα	1	2	3	4	5
5	Δικαιοσύνη	1	2	3	4	5
6	Ανεξάρτητες αρχές (π.χ. συνήγορος του πολίτη)	1	2	3	4	5
7	Συνδικάτα	1	2	3	4	5
8	MME	1	2	3	4	5
9	Εκκλησία της Ελλάδας	1	2	3	4	5
10	Ένοπλες δυνάμεις	1	2	3	4	5
11	Αστυνομία	1	2	3	4	5
12	Ευρωπαϊκή Ένωση	1	2	3	4	5
13	Άλλο	1	2	3	4	5

Ε. ΕΘΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

1. Πόσο σημαντικοί είναι για εσάς οι παρακάτω συντελεστές της εθνικής ταυτότητας;

	Πάρα πολύ	Πολύ	Ούτε λίγο ούτε πολύ	Λίγο	Καθόλου
Παιδεία					
Γλώσσα					
Θρησκεία					
Ήθη					
Έθιμα					
Τέχνη					

2. Πιστεύετε ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ των εννοιών "ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ" και "ΠΑΤΡΙΩΤΙΣΜΟΣ" ;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

3. Πιστεύετε ότι υπάρχει πιθανότητα για έναν άνθρωπο να γίνει από πατριώτης εθνικιστής;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

4. Μπορεί κάποιος που έχει εθνικιστικές αντιλήψεις να τις απαρνηθεί κάποια στιγμή στο μέλλον;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

5. Πιστεύετε ότι:

- Ο εθνικισμός προκαλεί την ξενοφοβία.
- Η ξενοφοβία προκαλεί τον εθνικισμό.
- Είναι αλληλένδετα και προκαλεί το ένα το άλλο ταυτόχρονα.
- Τίποτα από τα παραπάνω.

6. Πιστεύετε ότι ο άνθρωπος μπορεί να συνυπάρχει με άτομα διαφορετικής εθνικής ταυτότητας, διατηρώντας τη δική του ταυτότητα;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

7. Πιστεύετε ότι η έννοια της εθνικής ταυτότητας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη σημασία του έθνους;

- Ναι
- Όχι
- Ίσως

8. Πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με τις παρακάτω προτάσεις;

	Συμφωνώ	Συμφωνώ λίγο	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ λίγο	Διαφωνώ
Υποστηρίζω την δράση εθνικιστικών οργανώσεων.					
Είμαι πλήρως ενημερωμένος σε σχέση με την ιδεολογία των εθνικιστικών οργανώσεων.					
Η ύπαρξη τέτοιων ομάδων θα επιφέρει θετική αλλαγή στα δεδομένα της ελληνικής κοινωνίας.					

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!!!